

VASS GYÖRGY
A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM
NEMZETKÖZI ASPEKTUSAI

PHD ÉRTEKEZÉS
NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
BUDAPEST

Témavezető:

(Prof. Dr. Padányi József dandártábornok)

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ.....	6
1. FEJEZET: A TUDOMÁNYOS KUTATÓI TEVÉKENYSÉGRŐL.....	8
1.1 A RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE	8
1.2 AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁNAK ELHELYEZÉSE A TERRORIZMUS TUDOMÁNYOS VIZSGÁLATÁNAK TERÜLETÉN	18
1.3 A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA, HIPOTÉZIS, A KUTATÁS CÉLJA.....	19
1.4 KUTATÁSI MÓDSZEREK	21
1.4.1 AZ ALKALMAZOTT TUDOMÁNYOS MÓDSZEREKRŐL	22
1.5 AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT RÖVID LEÍRÁSA A KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEKKEL ÉS RÉSZKÖVETKEZTETÉSEKKEL – AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE	25
2. FEJEZET: EGYSÉGES MEGHATÁROZÁS A TERRORIZMUSRA	31
2.1 A NÉGY GYAKORLATI SZAKTERÜLET TERRORIZMUS MEGHATÁROZÁSA	35
2.1.1 AZ ENSZ NEMZETKÖZI POLITIKAI TERRORIZMUSKÉPE	35
2.1.2 A NATO ÉS A KATONAI MEGKÖZELÍTÉS.....	35
2.1.3 AZ EURÓPAI UNIO ÉS AZ IGAZSÁGÜGYI KÉPALKOTÁS	37
2.1.4 A MAGYAR IGAZSÁGÜGYI KÉPALKOTÁS.....	40
2.1.5 A PÉNZÜGYI SZFÉRA HOZZÁÁLLÁSA.....	42
2.1.6 TUDOMÁNYOS-KUTATÓI MÓDSZEREK A TERRORIZMUS MEGHATÁROZÁSÁRA 43	
2.1.7 A TUDOMÁNYOS-KUTATÓI HOZZÁÁLLÁS HIBÁI.....	44
2.2 A TERRORIZMUS MEGHATÁROZÁSA.....	46
2.3 AZ EGYSÉGES MEGHATÁROZÁS BEVEZETÉSÉNEK NEHZÉSÉGE – A HARMONIZÁCIÓ LEHETŐSÉGE.....	48
2.4 RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	51
3. FEJEZET: A TERRORISTA SZERVEZETEK MŰKÖDÉSÉNEK HÁTTERÉRŐL	53
3.1 TÖRTÉNETI FEJLŐDÉS.....	53
3.2 TERRORVESZÉLY EURÓPÁBAN	56
3.3 NEMZETI SZEPARATISTA TERRORSZERVEZETEK.....	59
3.4 POLITIKAI IDEOLÓGIAI TERRORSZERVEZETEK	62
3.4.1 A NEMZETI SZEPARATISTA ÉS A POLITIKAI IDEOLÓGIAI FINANSZÍROZÁSRÓL	68
3.4.2 AZ AL-KAIDA	69
3.4.3 MÁS TÍPUSÚ, ÚJ VESZÉLY	70

3.4.4	AZ ISZLÁM ÁLLAM	74
3.5	A TERRORIZMUS SZERVEZÉSÉRŐL, A VEZETÉS-IRÁNYÍTÁS PROBLÉMÁIRÓL.....	79
3.6	A TERRORISTA SZERVEZETEK MINT RACIONÁLIS INTÉZMÉNYEK	82
3.7	AZ AL-KAIDA ÉS AZ ISIS, MINT RACIONÁLIS SZERVEZETEK.....	83
3.8	A KIÁBRÁNDULTAK TÁVOZÁSI JUTTATÁSA	91
3.9	A TERRORISTÁK CSALÁDJAINAK KOMPENZÁCIÓJA	91
3.10	A TERRORISTÁK TOBORZÁSÁNAK ISIS ÁLTAL ALKALMAZOTT ELEMEI	92
3.11	RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	96
4.	FEJEZET: A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA.....	98
4.1	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK MEGHATÁROZÁSA ÉS A FELLÉPÉS CÉLJÁNAK MEGHATÁROZÁSA KÖZÖTTI KAPCSOLATRÓL.....	98
4.1.1	A VONATKOZÓ ENSZ EGYEZMÉNY	99
4.2	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK SZŰKEBB ÉS TÁGABB ÉRTELMEZÉSE.....	102
4.2.1	AZ EURÓPAI UNIÓ MEGHATÁROZÁSA	105
4.2.2	A MAGYARORSZÁGI MEGHATÁROZÁS.....	111
4.1	A KATONAI FELLÉPÉS HIVATKOZÁSÁNAK HIÁNYA	112
4.2	A TERRORIZMUS MEGHATÁROZÁS SOKFÉLESÉGÉNEK HATÁSA A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEMRE.....	113
4.3	MEGÉRI-E FINANSZÍROZNI A TERRORIZMUST?.....	115
4.4	AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEK FŐBB TERRORTÁMADÁSAINAK KÖLTSÉGEI	117
4.5	A TERRORISTÁK KIADÁSAI	120
4.6	AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEK FŐBB TERRORTÁMADÁSAINAK ELŐKÉSZÍTÉSSEL EGYÜTT KALKULÁLT ÖSSZKÖLTSÉGEI.....	125
4.7	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK MÓDJAI	130
4.8	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK SZŰKEBB, KLASSZIKUS ÉRTELME	131
4.8.1	A HIVATALOS, FORMÁLIS RENDSZER HASZNÁLATÁNAK MÓDJA A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁRA	131
4.8.2	A NEM HIVATALOS, INFORMÁLIS PÉNZKÖZVETÍTÉSI RENDSZEREK	132
4.8.3	A KLASSZIKUS, HAWALA-TÍPUSÚ PÉNZKÖZVETÍTÉSI RENDSZER	132
4.8.4	LEHET-E ÉS HA IGEN, HOGYAN, KÜZDENI A (FEKETE) HAWALA RENDSZER ELLEN?	136
4.8.5	A DIGITÁLIS, BITCOIN-TÍPUSÚ PÉNZKÖZVETÍTÉSI RENDSZER	138
4.9	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK.....	141
4.10	RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	145
5.	FEJEZET: A TERRORISTA MERÉNYLETEK FINANCIÁLIS KÖVETKEZMÉNYEI	147

5.1	A MERÉNYLETEK FINANCIÁLIS HATÁSAI	147
5.1.1	A FINANCIÁLIS HATÁSOK ALKATEGÓRIÁI	148
5.2	A MERÉNYLETEK HATÁSAI A FINANCIÁLIS IDŐTÉNYEZŐK ALAPJÁN	160
5.2.1	RÖVID TÁVÚ KÖVETKEZMÉNYEK	160
5.2.2	HOSSZÚ TÁVÚ KÖVETKEZMÉNYEK.....	161
5.3	A SZEPTEMBER 11-I TERRORTÁMADÁSOK FINANCIÁLIS KÖVETKEZMÉNYEI	163
5.4	RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	167
6.	FEJEZET: A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI ASPEKTUSAI.....	168
6.1	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI SZERVEZETEI 168	
6.2	A PÉNZÜGYI HÍRSZERZŐ EGYSÉGEK EGMONT CSOPORTJA.....	170
6.3	A PÉNZÜGYI AKCIÓ MUNKACSOPORT.....	171
6.4	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI PROGRAMJAI 173	
6.5	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI IRÁNYVONALAI.....	174
6.6	A TERRORIZMUS FIANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELM POLITIKAI IRÁNYVONALA ..	174
6.7	A TERRORIZMUS FIANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELM KATONAI IRÁNYVONALA ...	183
6.8	A NATO SZEREPVÁLLALÁSA.....	183
6.9	AZ ACTIVE ENDEAVOUR MŰVELET	186
6.9.1	AZ ACTIVE ENDEAVOUR GAZDASÁGI KIHÍVÓI	188
6.10	A TRANSZ-SZAHARAI TERROIZMUS ELLENI KÜZDELEM (AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK VÉDELMI MINISZTERIUMÁNAK SZEREPVÁLLALÁSA).....	190
6.10.1	A TERRORIZMUS ÉS AFRIKA	191
6.10.2	AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK VÉDELMI MINISZTERIUMÁNAK KIEMELKEDŐ SZEREPE	195
6.10.3	A LEGJELENTŐSEBB TERROR-ELLENES AFRIKAI PROGRAM, A TRANSZ-SZAHARAI TERRORELLENES KEZDEMÉNYEZÉS (TSCI – TRANS-SAHARA COUNTERTERRORISM INITIATIVE)	197
6.11	RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	200
7.	FEJEZET: A TERRORIZMUS FIANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELM PÉNZÜGYI-IGAZSÁGÜGYI-NYOMOZATI IRÁNYVONALA	201
7.1	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ÉS A PÉNZMOSÁS KÖZÖTTI KAPCSOLAT ...	202
7.2	A PÉNZÜGYI-IGAZSÁGÜGYI-NYOMOZATI IRÁNYVONAL LEGJELENTŐSEBB NEMZETKÖZI SZERVEZETE A FINANCIAL ACTION TASK FORCE - FATF	206

7.3	AZ FATF 9 SPECIÁLIS AJÁNLÁSA A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK VISSZASZORÍTÁSA ÉRDEKÉBEN	206
7.4	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM KLASSZIKUS ESZKÖZE	208
7.5	A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM ÚJ ESZKÖZEI (A BANKJEGYEK NYOMONKÖVETHETŐSÉGÉRŐL)	211
7.5.1	A 9. SPECIÁLIS AJÁNLÁS PROBLÉMÁJA.....	212
7.5.2	BANKJEGYSZKENNELÉS A GYAKORLATBAN.....	214
7.5.3	A SZKENNEREK ÁLTAL KÉSZÍTETT JELENTÉSEK	215
7.5.4	A BANKJEGYSZKENNELÉS TECHNOLOGIAI FEJLŐDÉSÉNEK ÚJ IRÁNYAI.....	219
7.5.5	NÉGY LEHETSÉGES IRÁNY A NEMZETKÖZI BANKJEGY SZKENNER-HÁLÓZAT FEJLESZTÉSÉRE	220
7.6	RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK	222
8.	FEJEZET: ÖSSZEGZÉS	224
8.1	KÖVETKEZTETÉSEK A TERRORIZMUS ELLENI KÜZDELEM HATÉKONYSÁGÁRÓL...	224
8.2	ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	228
8.3	AJÁNLÁSOK, A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA .	229
	PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK.....	231
	MAGYAR NYELVŰ PUBLIKÁCIÓK	231
	ANGOL NYELVŰ PUBLIKÁCIÓK	232
	HIVATKOZÁSOK.....	234

A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI ASPEKTUSAI

BEVEZETŐ

A terrorista szervezetek politikai céljaik elérése végett alkalmaznak civilekkel szemben erőszakot, illetve fenyegetnek erőszak alkalmazásával, ami alapján elmondható, hogy a terrorista szervezetek hatalmat akarnak, vagyis rendelkezést az erőforrások elosztása felett.¹

A terroristák radikális elképzelést akarnak megvalósítani, vagyis önmaguk és támogatóiknak mindent, az ellenségnek még a biológiai szükséglethez nélkülözhetetlen erőforrásokat (levegőt, vagy táplálékot) sem biztosítanak.

Mivel a terrorista szervezeteknek forrásokra van szüksége ahhoz, hogy tevékenységüket folytassák (élelmük, támadóeszközük, rejtékhelyük, stb. biztosítására), ezért a források megvonása hatékony módjának tűnik annak, hogy működésüket ellehetetlenítsük.

Jelen dolgozat a források biztosításának részleteit, vagyis a terrorista tevékenység finanszírozásának kérdéskörét és az ellene való fellépés lehetőségeit vizsgálja.

Az, hogy mindez nemzetközi aspektusból történik, a terrorizmus államhatárokon átnyúló jellegéből adódik.

Időszerűnek, szükségesnek, indokoltnak tekinthető-e a vizsgálat? Igen, három okból is.

¹ A hatalommal kapcsolatos összefüggéseket Bayer József Max Weber megállapításai alapján publikált kutatási eredményei alapján fogalmaztam meg. Forrás: Bayer József: A Politikatudomány Alapjai, Napvilág Kiadó, Budapest, 2001., 59-83. oldal.

Egyrészt azért, mert a terrorizmus megújulni képes jelensége végigköveti napjainkat. Korábban az IRA, vagy ETA foglalta el a híreket, majd az al-Kaida, most pedig az Iszlám Állam.

Másfelől, mert ez, a finanszírozási területtudományos kutatás szempontjából eddigkevésbé feldolgozott (Magyarországon, magyar nyelven majdhogy egyáltalán nem).

Harmadrészt pedig hazánk érintettségéből adódóan. Itt nem csupán a ki nem zárható esélyre kell gondolni, mely alapján elképzelhető, hogy minket is támadás érhet; illetve nem is csak arról van szó, hogy erkölcsi, vagy jogi alapon elvárható részvételünk a jelenség elleni nemzetközi összefogásban, hanem kimutatható gazdasági érdekünk is ezt diktálja. (Számszerűsíthető gazdasági érdekünket jelen dolgozatban részletezem.)

1. FEJEZET: A TUDOMÁNYOS KUTATÓI TEVÉKENYSÉGRŐL

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi aspektusait a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságának növelése érdekében vizsgáltam.

A kutatási folyamatot a terrorizmus meghatározások elemzésével kezdtem meg, majd vizsgálataimat a terrorista tevékenységek forrásszükségletének feltérképezésével folytattam. Tettem ezt annak érdekében, hogy láthatóvá váljon, lehet-e és ha igen, milyen módon lehet a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságát tovább növelni.

1.1 A RELEVÁNS SZAKIRODALOMÁTTEKINTÉSE

A Nemzeti Közszerológálati Egyetem érvényben lévő Doktori Szabályzata alapján² a doktori értekezésnek tartalmaznia kell a releváns szakirodalom áttekintését. Mivel a konkrét kutatási terület „a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi aspektusai” hazánkban csekély módon van tudományos szinten feldolgozva, ezért olyan átfogó magyar nyelvű szakirodalmat nehéz lenne feltüntetni, mely egyértelmű előzménynek tekinthető. Külföldi szakirodalom szempontjából a téma kidolgozottabb, ám a megközelítések, eredmények és összegzések jelen dolgozattól eltérnek, így a külföldi munkák is csak rész-tudományos előzményként sorolhatóak fel.

Ugyanakkor, neves kutatók kiemelkedő munkáinak hosszú sora inspirálta ezen munka elkezdését és segítette vonalvezetését. Ha a dolgozat végén található „felhasznált irodalom” szekciót átolvassuk, láthatóvá válik, hogy milyen sok műben találtam ösztönző gondolatot.

² Nemzeti Közszerológálati Egyetem: Doktori Szabályzat (Egységes Szerkezetben a 146/2013. (X. 30.) szenátusi határozat módosító rendelkezéseivel), Budapest, 2013., 35§ (2) c)

A „think out of the box”- tágabb értelemben vett, több irányú, az általánostól eltérő - megközelítés miatt némelyik hivatkozás meglepőnek tűnhet első pillanatban, ám jelen írás vonatkozó bekezdéseiben – reményeim szerint – összefüggést talál.

Dolgozatom írásának ösztönzését az alábbi hazai szakértők kutatási eredményei biztosították:

Dr. habil Boda József, aki a terrorizmus elleni fellépés rendészeti aspektusait kutatta, kutatja. „A terrorizmus rövid története és az ellene való fellépés lehetőségei”³ című művében, illetve „A nemzetközi terrorizmus és az ellene való összefogás szükségessége, lehetőségei”⁴ című tanulmányában is foglalkozik a történeti és jogi háttér bemutatásával. E mellett összefoglalja azon rendőri szervezetek sorát, melyek a terrorizmus elleni küzdelemben szerepet vállaltak (például: az Európai Rendőri Hivatal – EUROPOL, a Nemzetközi Bűnügyi Rendőri Szervezet – INTERPOL, a Nemzetközi Rendőrfőnökök Szövetsége – IACP, stb.).

Dr. habil Gál István László pénzmosásról szóló PhD értekezésében⁵ részletesen elemzi a nem legálisan szerzett, úgynevezett „piszkos pénz” legalizálásának folyamatát, mely nagy segítséget jelent a terrorizmus finanszírozási módjainak megértésénél, ahol legálisan szerzett pénzt (fordított pénzmosási folyamattal) és „piszkos pénzt” is használnak illegális cselekedethez.

Prof. Dr. Gazdag Ferenc az Európai Unió közös kül- biztonság- és védelempolitikájáról írt műveiben⁶ azt az intézményi háttérrel mutatja be, melyben az EU tagállamai együttműködnek a biztonságpolitikai kérdések (mint például a

³ Boda József: A terrorizmus rövid története és az ellene való fellépés lehetőségei, Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis), Budapest, XIII. évf. (2007) 16. szám, 46-51. oldal

⁴ Dr. Boda József r. ezredes: A nemzetközi terrorizmus és az ellene való összefogás szükségessége, lehetőségei. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, Budapest, VII. évf. (2002) 4. szám, 69-76. oldal

⁵ Dr. Gál István László: A Pénzmosás Elleni Küzdelem Közgazdasági és Büntetőjogi Kérdései – PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem ÁJK Doktori Iskola, 2005.

⁶ Gazdag Ferenc: Az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikája, Budapest, Osiris Kiadó, 2003, ISBN 9633895383

Gazdag Ferenc: Európai integráció és külpolitika, Budapest, Osiris Kiadó, 2005, ISBN 9789633897843

terrorizmus jelenségének) kezelésében. „A biztonságpolitikai kihívások természetéről”⁷ írt 2012-es tanulmányában pedig rámutat a nemzetközi terrorizmus 2001. szeptember 11. utáni dimenzióváltására úgy jelentőségében, mint működési módjában, illetve hatékonyságában, amelyhez a műben elemzési módszertani segédletet is ad a professzor.

Prof. Dr. Haig Zsolt információbiztonságról és a terroristák internetes lehetőségeiről számos publikációban ír. Elemzéseiben rávilágít arra, hogy *„egyre növekvő számú terrorcsoport alkalmazza az interneten alapuló hálózatos szervezeti formát”*,⁸ ahogy jelzi azt is, hogy egyre fejlettebb technológiát használó társadalmunk egyre sebezhetőbbé válik, bemutatván a gyenge terroristák és más rosszakarók által könnyen támadható pontjainkat, a felhasználható támadási és védekezési módszereket.⁹

Dr. Kaiser Ferenc a NATO tengeri műveleteiről szóló elemzéseiben rámutat arra, hogy *„az új évezred tengeri kereskedelmére már nem ellenséges államok, hanem különféle nem állami szereplők, szervezett bűnözők (fegyver-, ember- és kábítószercsempészek, kalózkod) és különféle terrorista szervezetek jelentik a legnagyobb veszélyt”*,¹⁰ valamint elemzi azt is, hogyan lehet küzdeni a jelenség ellen.¹¹

⁷ Gazdag Ferenc: A biztonságpolitikai kihívások természetéről, Grotius, A Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Tudományos On-line Folyóirata, 2012. február 10. Forrás: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=DQFPQW> Letöltés ideje: 2015. március 6.

⁸ Dr. Haig Zsolt: Internet terrorizmus, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, Budapest, 2007. XI. évfolyam, 2. szám, 81-93. oldal

⁹ Dr. Haig Zsolt: Az információs társadalmat fenyegető információalapú veszélyforrások, Hadtudomány, Budapest, XVII. évfolyam, 2007, 3. szám, 37-56. oldal

Haig Zsolt: Információ – Társadalom – Biztonság, NKE Szolgáltató Kft., Budapest, 2015, ISBN: 9786155527081

¹⁰ Kaiser Ferenc: Az Active Endeavour haditengerészeti művelet, Nemzet és Biztonság, Honvédelmi Minisztérium – SVKI, Budapest, 2010. július

¹¹ Kaiser Ferenc: A NATO haditengerészeti erőinek szerepe a terrorizmus elleni küzdelemben, Geopolitikai Tanács – Műhelytanulmányok, 2006/9, ISBN 978-963-9816-08-4

Prof. Dr. Lukács László a terrortámadások műszaki eszközeiről, robbantási módszerekről és célpontokról publikált úgy, hogy a fenyegető akciók jellemzői mellett megoldásokat keres az elhárítás lehetőségeire.¹²

Prof. Dr. Padányi József a terrorizmus elleni küzdelem katonai lehetőségeit elemzi úgy a megelőzés, mint a gyors válaszadás, illetve a következmény felszámolás időszakában.¹³ Dr. Tomolya Jánossal pedig a terrorizmus jelentette kihívásokat általánosan,¹⁴ valamint gerilla hadviseléssel kapcsolatos esetleges párhuzamait vizsgálván is értékeli.¹⁵

Dr. habil Resperger István a terrorizmus elleni katonai fellépésről, a terrorizmusról és az aszimmetrikus hadviselésről publikált elemzéseket. Munkája során vizsgálta a terrorizmus jellemzőit,¹⁶ a XXI. század fegyveres konfliktusainak hatását a hadtudományra,¹⁷ Túri Viktóriával közösen pedig a pszichológiai aspektusokat is.¹⁸

¹² Lukács László: A terrorista robbantás és a repülés, Repüléstudományi Közlemények, különszám, 2009,

Lukács László: Robbantásos cselekmények és jellemzőik, Műszaki Katonai Közlöny Online, XXII. évf., 2012. különszám

¹³ Padányi József: A katonai műveletek terrorvédelme, a tüzserész kapacitások értékelése, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem időszzerű társadalmi, katonai és rendvédelmi kérdései c. konferencia, Budapest, 2007. október

Padányi József: A Magyar Honvédség lehetőségei a terrorizmus elleni harcban, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 3. szám, 2005

¹⁴ Tomolya János, Padányi József: A terrorizmus jelentette kihívások, Hadtudomány XXII. évfolyam, 3-4. szám, 34-67. oldal

¹⁵ Tomolya János, Padányi József: A terrorizmus és a gerilla-hadviselés azonosságai és különbségei, Hadtudomány, XXIV. évfolyam, 1. szám, 126-154. oldal

¹⁶ Dr. Resperger István: Az aszimmetrikus hadviselés és a terrorizmus jellemzői, Hadtudomány, Budapest, 2010. 4. szám, 67-77. oldal

¹⁷ Dr. Resperger István: Kis háborúk nagy hatással – A XXI. század fegyveres konfliktusai, a terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés jellemzői, Felderítő Szemle, Budapest, XII. évfolyam, 1. szám, 2013. szeptember-október, 200-229. oldal

¹⁸ Dr. Resperger István, Túri Viktória: A terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés pszichológiai aspektusai, Repüléstudományi közlemények, különszám, 2010. április

Prof. Dr. Szenes Zoltán munkái a NATO szerepvállalásról, a szövetségi döntések alakulásáról, jelenre és jövőre vonatkozó hatásairól adnak összefoglaló képet, ahol úgy elemzi a transz-atlanti kapcsolatokat, hogy kevés kutatóhoz hasonlóan megvilágítja az egyes katonai szerepvállalások költségeit is.¹⁹

Prof. Dr. Szternák György, Dr. Bolgár Judittal a terrorizmus szociológiai, pszichológiai hátterét vizsgálata,²⁰ Dr. Szternák Nórával folytatott kutatásaik során pedig a terrorizmus területeinek kategorizálásáról is publikáltak.²¹

Prof. Dr. Tóth Péter terrorizmus fogalmi meghatározásáról²² és aktualitásairól²³ szóló kutatásai, valamint tudományos előadásai²⁴ átfogó, mindenki számára jól értelmezhető képet alkotnak a jelenségről.

¹⁹ Szenes Zoltán: A NATO békeműveletek Afganisztánban (ISAF) és a védelemgazdaság kérdései, *Hadtudomány*, 18. évf., 3-4. szám, 2008

Szenes Zoltán: A szövetség jövője, *Nemzet és Biztonság*, Budapest, 2009. május, 4. szám, 30-45. oldal

Szenes Zoltán: Előre a múltba? A NATO Wales után, *Külügyi Szemle*, XIII. évfolyam, 3. szám, 2014. ősz, 3-26. oldal

²⁰ Szternák György, Bolgár Judit: A terrorcselekmények társadalmi és személyiség-lélektani háttere, *Felderítő Szemle*, Budapest, III. évfolyam, 1. szám, 2004. március, 69-93. oldal

²¹ Dr. Bolgár Judit, Dr. Szternák Nóra, Dr. Szternák György: A terrorizmussal kapcsolatos kutatások legújabb eredményei, *Felderítő Szemle*, Budapest, IV. évfolyam, 4. szám, 2005. december, 5-60. oldal

²² Tóth Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára http://hvg.hu/kulugy/20070410_talas_nemzetkozi_terrorizmus.aspx Letöltés dátuma: 2009. január 8.

²³ Tóth Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében, *Nemzet és Biztonság*, Budapest, 2011. szeptember, 7. szám, 83-92. oldal

Tóth Péter: A világ terrorfenyegetettségének alakulása 2004 és 2011 között I. – Trendelemzés, *Nemzet és Biztonság*, Budapest, 2012, 5-6. szám, 3-18. oldal

²⁴ Tóth Péter: A terrorizmusnak mindig üzenete van, Klub Europe Direct előadás, 2014. október 30., <http://szegedma.hu/hir/szeged/2014/10/a-terrorizmusnak-mindig-uzenete-van-talas-peter-az-islam-allamrol.html> Letöltés dátuma: 2015. június 2.

A külföldieket illetően:

Alberto Melucci,²⁵ Francesca Polletta, James M. Jasper,²⁶ William J. Chambliss, Marjorie S. Zatz,²⁷ Lee Rensselaer,²⁸ Erin Cunningham, Safwat Kahlout²⁹a terrorizmus elleni fellépés politikai oldaláról szóló kutatási eredményei;

Arabinda Acharya,³⁰ Joshua Prober,³¹ Jean-Charles Brisard,³² Rachel Ehrenfeld³³a terrorista szervezetek anyagi hátteréről (a kiadások szempontjából)készített munkái;

Loretta Napoleoni,³⁴ John Roth, Douglas Greenburg, Serena Willie³⁵a terrorista szervezetek anyagi hátteréről (a bevételek szempontjából) beszámoló kutatásai;

²⁵ Alberto Melucci: „The Symbolic Challenge of Contemporary Movements”, *Social Research: An International Quarterly*, The New School, New York, Vol. 52, No. 4, Winter 1985

²⁶ Francesca Polletta and James M. Jasper: „Collective Identity and Social Movements”, *Annual Review of Sociology*, Annual Reviews, Palo Alto, California, Vol. 27, 2001

²⁷ William J. Chambliss and Marjorie S. Zatz: „Making Law: The State, the Law, and Structural Contradictions”, Bloomington, Indiana University Press, 1993., ISBN: 978-0-253-20834-7

²⁸ Rensselaer Lee: „The Triborder – Terrorism Nexus”, *Global Crime*, Vol. 9, Issue 4, Routledge Taylor & Francis Group, 2008

²⁹ Erin Cunningham and Safwat Kahlout: “ Hamas Faces Financial Crisis After Three-Year Israeli Blockade, *Christian Science Monitor*, 21 May 2010, <http://www.csmonitor.com> Letöltés dátuma: 2013. December 12.

³⁰ Arabinda Acharya: *Targeting Terrorist Financing – International Cooperation and New Regimes*, Routledge, Oxon, 2009., ISBN13: 978-0-415-49807-4

³¹ Joshua Prober: *Accounting for Terror: Debunking the Paradigm of Inexpensive Terrorism*, The Washington Institute for Near East Policy, Policy Watch 1041, 2005. november 1.

³² Jean-Charles Brisard: *Terrorist Financing – Report Prepared for the President of the Security Council*, United Nations, New York, JCB Consulting, 19 December 2002

³³ Rachel Ehrenfeld: *Funding Evil – How Terrorism is Financed, The Nexus of Terrorist and Criminal Organizations*, Sean S. Costigan – David Gold szerkesztők: *Terronomics* című kiadványa, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007

³⁴ Loretta Napoleoni: *Terror Incorporated – Tracing the Dollars Behind the Terror Networks*, New York: Seven Stories Press, May 2005, ISBN: 9781583226735

Loretta Napoleoni: *The Evolution of Terrorist Financing Since 9/11: How the New Generation of Jihadists Fund Themselves*, Sean S. Costigan – David Gold szerkesztők: *Terronomics* című kiadványa, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007

Boaz Ganor³⁶a terrorizmus meghatározásáról írt műve;

Bruno S. Frey, Simon Luechinger, Alois Stutzer,³⁷ Drakos Konstantions, Kutan Ali M.,³⁸ Paul Collier,³⁹ Gary S. Becker, Kevin Murphy,⁴⁰ Peter Navarro, Aron Spencer,⁴¹ Jurgen Brauer,⁴² Peter Walkenhorst, Nora Dihel,⁴³ Volker Nitsch, Dieter Schumacher,⁴⁴ John J. Mazarella,⁴⁵ Alberto Adabie, Javvier Gardezabal⁴⁶a terrorista merényletek gazdasági hatásairól készített publikációi;

³⁵ John Roth, Douglas Greenburg, Serena Wille: Monograph on Terrorist Financing, Staff Report to the Commission, National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2008 http://counterterrorismblog.org/upload/2008/09/911_TerrFin_Monograph.pdf Letöltés dátuma: 2013. December 12.

³⁶ GANOR, Boaz: Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter? <http://www.ict.org.il/ResearchPublications/tabid/64/Articlsid/432/Default.aspx> Letöltés dátuma: 2009. március 10.

³⁷ Bruno S. Frey, Simon Luechinger, Alois Stutzer: Calculating Tragedy: Assessing the Cost of Terrorism, University of Zurich, 2006. január 30.

³⁸ Drakos Konstantinos, Kutan Ali M.: Regional Effects on Terrorism on Tourism in Three Mediterranean Countries, Journal of Conflict Resolution 47, 2003

³⁹ Collier, Paul: On the economic consequences of civil war, Oxford Economic Papers 51, 1999.

⁴⁰ Gary S. Becker, Kevin Murphy: Prosperity will rise out of the ashes, Wall Street Journal, 2011. október 29.

⁴¹ Peter Navarro and Aron Spencer: Assessing the Cost of Terrorism – September 11, 2001, The Milken Institute Review, Fourth Quarter 2001.

⁴² Jurgen Brauer: On the economics of terrorism, Phi Kappa Phi Forum, 12. March 2002. <https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CD4QFjAC&url=https%3A%2F%2Fmarcusvinciusreis.files.wordpress.com%2F2010%2F06%2Fon-the-economics-of-terrorism-jurgen-brauer.pdf&ei=PeruVK-RIIHzUtW9gpAD&usg=AFQjCNGjLIQcuw9QcQOEKNAQjDwahJzoeA&sig2=ez9slvFb2S2BFqLmAs2M2g&bvm=bv.86956481,d.bGQ> Letöltés dátuma: 2014. január 3.

⁴³ Peter Walkenhorst, Nora Dihel: Trade impacts of the terrorist attacks of 11 September 2001, A quantitative assessment. Paper prepared for the workshop on the Economic Consequences of Global Terrorism, Berlin, 2002. június 14-15.

⁴⁴ Nitsch, Volker and Schumacher, Dieter: Terrorism and international trade – An empirical investigation, European Journal of Political Economy 20, 2004

Jason Motlagh,⁴⁷ Stew Magnuson,⁴⁸ Jessica R. Piombo,⁴⁹ Bill Fletcher Jr.⁵⁰a terrorizmus elleni fellépés katonai oldaláról szóló írásai;

Jimmy Gurulé⁵¹a terrorizmus finanszírozása elleni fellépés jogi lehetőségeit összegző munkája;

Mark Pieth, Stephanie Eymann,⁵² Kilian Strauss,⁵³ Maurice Greenberg, William Wechsler, Lee Wolosky⁵⁴a terrorizmus finanszírozása elleni fellépés pénzügyi-nyomozati oldaláról szóló értékelései;

⁴⁵ John J. Mazzarella: *Terrorism and Multinational Corporations: International Business Deals with the Costs of Geopolitical Conflict*, Major Themes in Economics, Spring 2005

⁴⁶ Alberto Adabie, Javier Gardeazabal: *Terrorism and the World Economy*, Harvard University – University of the Basque Country, 2007. augusztus

⁴⁷ Jason Motlagh: *US opens new war front in North Africa*, Asia Times, 2006. június 14. - http://www.atimes.com/atimes/front_page/hf14aa01.html Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

⁴⁸ Stew Magnuson: *Nine Point to Complexity of African Landscape*, National Defense, 2007. március <http://www.nationaldefensemagazine.org/issues/2007/march/ninenations.htm> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

⁴⁹ Jessica R. Piombo *Terrorism and U.S. Counter-Terrorism Programs in Africa: An Overview*, Strategic Insights, Volume VI, Issue 1 - <http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2007/jan/piombojan07.asp> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

⁵⁰ Bill Fletcher, Jr.: *Bush counterterrorism initiative in Africa?*, People's Weekly World Newspaper, 2006. január 19. <http://www.pww.org/article/articleview/8426/1/304/> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

⁵¹ Jimmy Gurulé: *Unfunding Terror – The Legal Response to the Financing of Global Terrorism*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2009, ISBN 978 1 84844 985 5

⁵² Mark Pieth and Stephanie Eymann: *Combating the financing of terrorism: the 'Guantanamo Principle'*, *Countering Terrorist Financing: The Practitioner's Point of View* (Mark Pieth, Daniel Thelesklaf, Radha Ivory – editors), Bern, 2009

⁵³ Kilian Strauss: *Combating terrorist financing: are transition countries the weak link?*, *Countering Terrorist Financing: The Practitioner's Point of View* (Mark Pieth, Daniel Thelesklaf, Radha Ivory – eds.), Bern, 2009

⁵⁴ Maurice Greenberg, William Wechsler and Lee Wolosky: *Terrorist Financing, Report of an Independent Task Force*, Council on Foreign Relations Press, Washington DC, 2002

Patric M. Jost, Harjit Singh Sandhu,⁵⁵ Emily C. Schaeffer,⁵⁶ David C. Faith,⁵⁷ Mohammed El-Qorchi,⁵⁸ Roger Ballard⁵⁹ a Hawala rendszerről írt művei;

Rohan Gunaratna,⁶⁰ Geoffrey A. Moore,⁶¹ Rockford Weitz, Stacy Reiter Neal⁶² a terrorista szervezetek működéséről-működtetéséről készített összegzései;

Seth G. Jones, Martin C. Libicki,⁶³ Jeffrey Ian Ross, Ted Robert Gurr,⁶⁴ valamint Jakob N. Shapiro⁶⁵ a terrorista szervezetek működésének-működtetésének nehézségeiről készített munkái;

⁵⁵ Patric M. Jost, Harjit Singh Sandhu: The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering, US State Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network – INTERPOL közös kiadványa, www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/documents/fincen-hawala-rpt.pdf Letöltés dátuma: 2014. október 10.

⁵⁶ Emily C. Schaeffer: Remittances and Reputations in Hawala Money-Transfer Systems, Self-Enforcing Exchange on an International Scale, *The Journal of Private Enterprise* 24(1), 2008

⁵⁷ David C. Faith: The Hawala System, *Global Security Studies*, Winter 2011, Volume 2, Issue 1

⁵⁸ Mohammed El-Qorchi: How does informal funds transferr system work, and should it be regulated?, *Finance and Development*, Volume 39, Number 4, December 2002

⁵⁹ Roger Ballard: Hawala: criminal haven or vital financial network?, *Newsletter of the International Institute of Asian Studies, University of Leiden*, <http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/savifadok/263/1/iiashawala.pdf> Letöltés dátuma: 2013. február 9.

⁶⁰ Rohan Gunaratna and Arabinda Acharya: *The Terrorist Training Camps of Al-Qaeda*, J. F. Forest (editor): *The Making of Terrorist: Recruitment, Training, and Root Causes 2*, CT: Praeger Publisher, Westport, 2005,

Rohan Gunaratna: *Inside Al Qaeda: Global Network of Terror*, Barkley Books, New York, 2003

⁶¹ Geoffrey A. Moore: *Crossing the Chasm: Marketing and Selling High-Tech Products to Mainstream Customers*, New York, Harper Business, 1999.

⁶² Rockford Weitz and Stacy Reiter Neal: Preventing Terrorist Best Practices from Going Mass Market: A Case Study of Suicide Attacks „Crossing the Chasm”, Sean S. Costigan and David Gold (editors): *Terronomics*, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007

⁶³ Seth G. Jones – Martin C. Libicki: *How Terrorist Groups End, Lessons for Countering al Qa’ida*, Rand Corporation, Santa Monica, CA, 2008, ISBN 978-0-8330-4465-5

⁶⁴ Jeffrey Ian Ross and Ted Robert Gurr: *Why Terrorism Subsides: A Comparative Study of Canada and the United States*, *Comparative Politics*, Vol. 21, No. 4, July 1989

Samuel C. Lindsey, Michael J. Williams⁶⁶a terrorizmus meghatározásának sokféleségéből adódó problémákról szóló publikációja;

Valamint Ute Zschieschang, Tatsuya Yamamoto, Kazuo Takimiya, Hirokazu Kuwabara, Masaaki Ikeda, Tsuyoshi Sekitani, Takao Someya, Hagen Klauk,⁶⁷ M.A. Khan, Unnat Bhansali, Husam Alshareef,⁶⁸ Alyssa Danigelis⁶⁹a bankjegyek nyomónkövethetőségéről szóló kutatási eredményei járultak hozzá jelen dolgozat elkészüléséhez.

(Természetesen a fenti szakértők, szaktekintélyek más területeken is végeznek, végezhetnek kutatói munkát, ám ez esetben, fókuszáltan jelen dolgozatra gyakorolt hatásuk alapján készítettem a felsorolást.)

⁶⁵ Jakob N. Shapiro: *The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4

⁶⁶ Samuel C. Lindsey and Michael J. Williams: *State-Sponsored Social Control of Illegitimate Social Movements: Strategies Used to Financially Damage Radical Islamic, Terrorist-Labelled Organizations*, *Studies in Conflict & Terrorism*, 36, Routledge Taylor & Francis Group, November 8, 2013

⁶⁷ Ute Zschieschang, Tatsuya Yamamoto, Kazuo Takimiya, Hirokazu Kuwabara, Masaaki Ikeda, Tsuyoshi Sekitani, Takao Someya and Hagen Klauk: *Organic Electronics on Banknotes*, *Advanced Materials*, Volume 23, Issue 5, 2011. február 1.

⁶⁸ M.A. Khan, Unnat Bhansali, and Husam Alshareef: *High-Performance Non-Volatile Organic Ferroelectric Memory on Banknotes*, *Advanced Materials*, Volume 24, Issue 16, 2012. április 24.

⁶⁹ Alyssa Danigelis: *Follow the money: tiny transistors track cash* http://www.nbcnews.com/id/41762609/ns/technology_and_science-innovation Letöltés dátuma: 2013. február 4.

1.2 AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁNAK ELHELYEZÉSE A TERRORIZMUS TUDOMÁNYOS VIZSGÁLATÁNAK TERÜLETÉN

A Tudományelmélet és Kutatásmódszertan Alapjai⁷⁰ című tanulmány szerint: „A hadtudományban alapkutatásnak tartjuk az ország biztonsága, a honvédelem, szükség szerint a fegyveres küzdelem törvényszerűségeinek vizsgálatát, új összefüggések felismerését, a jövő haviselése jellegének feltárására irányuló tevékenységet.” A hadtudományban a 21. századi kihívásokra vonatkozóan az alábbi fő feladatokat végzik a kutatók:

- „a konfliktusok teljes spektrumának vizsgálata;
- az államok közötti, az állami szint alatti és az államhatárokon átnyúló új hadviselési formák kutatása;
- az új hadviselési formák közötti átjárhatóságok, átfedések, összekapcsolódások feltárása;
- multinacionális katonai műveletek bonyolult körülményeinek tanulmányozása;
- a szimmetrikus és az aszimmetrikus fenyegetések egyidejű, komplex kezelésének problematikája;
- fontos feladat, hogy vizsgálni kell a konfliktusok és a háborúk kapcsolatát a társadalommal, a világgal;
- értékelni kell a konfliktusok konvergenciáját;
- vizsgálni kell a haderőnek a konfliktus teljes spektrumában történő alkalmazásának fejlesztési kérdéseit.”

A terrorizmus vizsgálata egy államhatárokon átnyúló, biztonságot fenyegető kihívás kutatását jelenti. Mivel ezen aszimmetrikus fenyegetés kezelése komplex fellépést kíván, értékelésem szerint a finanszírozás elleni küzdelem elemzése illeszkedik a

⁷⁰ Dr. Göcze István: A Tudományelmélet és Kutatásmódszertan Alapjai, Tanulmány, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2010, 34. oldal

hadtudomány azon feladatszabásába, mely a konfliktusok társadalommal, világgal való kapcsolatát kutatandó kérdésként határozza meg.

Az, hogy a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem, mint tudományos vizsgálati téma kevésbé feldolgozott területnek számít Magyarországon, külön ösztönzőerőt jelentett jelen tanulmány elkészítésénél. A hazai kutatók írásaikban jellemzően a történelmi, politikai, vallási, szociológiai, pszichológiai okait tárják fel a terrorizmusnak, illetve a terroristák támadási módjainak technikai kivitelezését elemzik (legyen szó fegyveres, vagy más, például számítógépes alkalmazásokkal elkövetett támadásokról). A terrorizmus elleni küzdelemben a magyar irodalom főként szociális, jogi, katonai, rendészeti, műszaki-technikai elemzéseket végez.

1.3 A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA, HIPOTÉZIS, A KUTATÁS CÉLJA

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelmet bemutató, átfogó ismeretekkel szolgáló, magyar nyelvű tudományos munka hiányzik a szakirodalom polcáról, amely problémára jelen dolgozat választ kíván adni.

Az általános „hiánypótlás” mellett célja a disszertációnak, hogy rávilágítson, milyen gazdasági következményekkel jár a terrorizmus jelensége, miért kell ellene fellépni. Külön hangsúlyt fektetvén arra, hogy hazánkra, Magyarország gazdasági helyzetére milyen hatással lehet adott terrorcselekmény – amely kérdéskör elemzésével megvilágítást nyer, miért fontos, hogy a magyar szakértők is aktív szerepet vállaljanak a terrorizmus elleni küzdelemben.

Értékelésem alapján, Trivulzio⁷¹ örökérvényű mondása, miszerint „A háborúhoz három dolog szükséges: Pénz, pénz és pénz !” igaz a terroristák által folytatott harcra is.

Alapfelvetésem, hogy ha hatékonyabban akarunk fellépni a korunk demokratikus világrendjét és ezen belül mindennapi életünket veszélyeztető jelenség ellen, akkor meg kell akadályoznunk, hogy a terrorista egyének, szervezetek különböző

⁷¹E szállóigét korábban Montecuccoli grófnak tulajdonították, aki ezt Trivulzio nevének említése nélkül idézi emlékirataiban. Békés István, Napjaink Szállóigéi, 287. oldal, Gondolat, Budapest, 1977.

forrásokhoz jussanak, vagyis a terrorizmus elleni fellépés hatékonysága jelentősen növelhető, ha a jelenség finanszírozása elleni tevékenységet erősítjük.

Számukra is, mint mindenki más számára, a pénz a legjobban forgatható, legkönnyebben felhasználható támogatási eszköz. Szükség szerint használhatják fegyver-, technika-, technológia-vásárlásra, rejtőzés finanszírozásra, lefizetésre, hálózat-építésre, stb.

A hatékonyság növelésére vonatkozó felvetésemből kiindulván bemutatom, elemzem és értékelem a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi aspektusait.

A nemzetközi aspektus fontosságát az indokolja, hogy a terrorizmus jelensége, így a terrorizmus finanszírozása is határokon átnyúlik. Ebből adódóan, az ellene folytatott küzdelem is csak akkor folytatható hatékonyan, ha az nemzetközi szinten valósul meg.

A dolgozatcélja, hogy bővítse a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos ismeretanyagot. Egyfelől azon keresztül, hogy elemezvén a finanszírozás jelenségét, módjait, indokait, elősegíti a probléma megfelelő értelmezését. Másfelől a finanszírozás elleni fellépésben érintett fő szakterületek meghatározásainak, irányvonalainak, a gyakorlati tevékenység meglévő kereteinek elemzésén túl lehetséges új területeit is bemutatja és értékeli a disszertáció.

A jelenség átfogó ismertetésével, értékelésével jelen dolgozat alapot kíván teremteni az érdeklődő kutatók számára a terrorizmus finanszírozásához kapcsolódó területek további elemzéséhez, míg a gyakorlati oldalon dolgozó szakértők számára a stratégiai dokumentumok elkészítéséhez.

A dolgozatban a terrorista csoportok tevékenységéhez kapcsolódóan vizsgálom a finanszírozás kérdését.⁷² Az egyéni elkövetőket azért nem vizsgálom, mert nem tartom bizonyíthatónak, hogy egy egyéni elkövető tudatosan, politikai céllal, vagy elmeháborodottságból adódóan alkalmaz erőszakot, illetve fenyegetőzik azzal.

⁷² A csoportra vonatkozó meghatározást az Európai Unió 2001/931/KKBP közös álláspontra alapján értelmezem, amely álláspontra a2. fejezetben foglalkozik a dolgozat.

Az állami terror kérdésének vizsgálata pedig területi korlátok miatt nem áll módomban; hiszen a finanszírozás szempontjából a költségvetés bevételi-kiadási oldala tág dimenziót nyit meg.

1.4 KUTATÁSI MÓDSZEREK

Dr. Gőcze István publikációja alapján: *A tudományos megismerés szempontjából az a leglényegesebb kérdés, hogy mit kutatunk. A „mit” kérdésre adott válasz a tudomány tárgyát határozza meg. A tudomány tárgyától megkülönböztethető annak tartalma, vagyis az, amit megállapít a tárgyáról (tények, hipotézisek, törvények, alapelvek stb.). A tudományos kutatás számára másik kérdés a „hogyan” kérdése. A kérdésre adott válasz a kutatás módszerét tárja fel.*⁷³

Jelen kutatási folyamat egyszerűen, valószínűleg sok más kutatótársamhoz hasonló módon kezdődött. Volt egy témaköröm, mely érdekelt és azon belül egy terület, melyre kevésbé láttam rá. A témaköröm a terrorizmus volt, amely a 2001. szeptember 11-i események hatására, amikor a televízió élő közvetítésén keresztül láttam a New York-i World Trade Centre toronyházak elleni terrortámadást (1. számú ábra), kezdett erőteljesen érdekelni.

⁷³ Dr. Gőcze István: A Tudományos Kutatás Módszerei, Hadtudományi Szemle, Budapest, 2011., 4. évfolyam, 3. szám, 159. oldal

1. számú ábra

Korábbi tanulmányaim során (a Budapesti Corvinus Egyetemen) a szakdolgozatomat erre a témára építettem fel. Már akkor, a szakdolgozatom összeállításánál feltűnt, hogy a terrorizmus témáját illetően egy nagyon fontos terület, a finanszírozás kérdésköre magyar nyelvű tudományos publikációkban kevésbé van feldolgozva. Így adódott, hogy ezen terület vizsgálati igényével kezdjem meg PhD tanulmányaimat, tudományos kutatói munkámat.

1.4.1 AZ ALKALMAZOTT TUDOMÁNYOS MÓDSZEREKRŐL

Göcze István hivatkozott írása alapján: *A szakirodalmak a tudományos módszerek fajtáit és formáit három csoportba sorolják:*

- *általános módszerek;*
- *különös (részleges) módszerek;*
- *egyedi módszerek.*

Anno, az említett szakdolgozatom írásakor (előzetes kutatásaim során) a fenti csoportokból csak az elsőt, az „*általános módszereket*” alkalmaztam. Azon belül is:

a dialektikus módszert (például a különböző terrorizmus fogalmát illető meghatározások, vagy a nemzetközi jogalapok elemzése, összeütköztetése során);

az összehasonlító módszert (a terrorista merényleteket követő amerikai és európai reakciókat, illetve a NATO és Európai Unió válaszlépéseit illetően); valamint

a történeti módszert (a terrorizmus múltját és a terrorista szervezetek működésének bemutatását illetően).

Az előzetes kutatásaim során alkalmazott módszereket jelen kutatási folyamat során is használtam, ám azok – természetesen – a munka mélyebb jellege miatt kiegészítést igényeltek.

A forrásokat a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem, a Honvédelmi Minisztérium, valamint az Észak-atlanti Tanács Szervezetének brüsszeli könyvtárában találtam meg, amiken túl az interneten közzétett adatokat, publikációkat használtam.

A kutatáshoz szükséges konzultációkat (amelyek alapvetően kvalitatív interjúk voltak, nem kvantitatív jellegűek – vagyis inkább problémaazonosítást és tartomelemzést szolgáltak, nem pedig statisztika-készítést)⁷⁴ a Nemzeti Közszolgálati Egyetem professzoraival, valamint a Honvédelmi Minisztérium és az Észak-atlanti Tanács Szervezetének kollégáival folytattam (ezekre való hivatkozást a dolgozat adott részei tartalmazzák).

Az információk elemzését illetően – már PhD tanulmányaim megkezdésekor, (gyakorlatilag a legelső konzultációk alkalmával Prof. Dr. Padányi József konzulensem, valamint Dr. Solymosi József, a kutatómódszertan szakértője) - szembesítettek az elvonatkoztatás módszerének fontosságával, melyet kutatómunkám során végig alkalmaztam. Az elvonatkoztatásmódszere világított rá arra, hogy a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos gondolatok bár átfogó mértékben nincsenek feldolgozva, de jeles magyar kutatók – akiket a szakirodalmi áttekintéskor felsoroltam - műveiben érintve vannak.

⁷⁴ Az interjúk közötti különbséget Dr. Majoros Pál: A Kutatómódszertan Alapjai, Perfekt Nyomda, Budapest, ISBN 963 394 584 4 számmal publikált műve (122-123. oldal) alapján állapítottam meg.

Az elvonatkoztatás módszerével pedig az „általános módszerek” mellett alkalmaztam a „különös (részleges) módszerek” csoportját is. Amelyen belül használtam az analízist (például a terrorizmus elleni fellépés irányvonalakra történő lebontásakor) és az analízishez szorosan kapcsolódó szintézist (a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem egyik vezető szervezete, a Pénzügyi Akciócsoport – Financial Action Task Force, FATF egyes ajánlásainak a teljes fellépéshez viszonyított hatékonyság-vizsgálatakor).

Mivel a dolgozat gazdasági kimutatásokat, elemzéseket és következtetéseket is tartalmaz, a matematikai módszerek közül – természetesen - alkalmaztam a statisztika készítés eszközeit és a gazdasági modellekkel történő számítást.

Illetve, a fentieken túl használtam az analógia módszerét is (többek között a terrorista szervezetek vezetés-irányítás problémáit – racionális intézményekhez viszonyított elemző szekciónál).

A kidolgozói munka során kevésbé alkalmaztam a „szószerinti idézés” technikáját, inkább a „parafrázis”, vagyis tartalmi, nem szó szerinti átvételt használtam a könnyebb érthetőség, az idegen nyelvű szakirodalomszéles használata, valamint szerteágazási lehetőségekben gazdag téma mederben tartása miatt.

A hivatkozások megjelölésénél pedig a „hagyományos rendszert” és nem a „szerző-évszám rendszer” használatát választottam, mert az értekezés gondolatmenete egy témában nem oly jártas olvasó számára kevésbé törik meg az első, mint a második rendszer alkalmazásával.⁷⁵

⁷⁵ Az idézés és hivatkozási rendszerekről Dr. Majoros Pál: A Kutatásmódszertan Alapjai, Perfekt Nyomda, Budapest, ISBN 963 394 584 4 számmal publikált műve 191-193, valamint 196-197. oldala szolgált forrásként.

1.5 AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT RÖVID LEÍRÁSA KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEKKEL ÉS RÉSZKÖVETKEZTETÉSEKKEL – AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Alapfelvetésem szerint a terrorizmus elleni fellépés hatékonysága növelhető a terrorizmus finanszírozása elleni fellépés erősítésével. Ugyanakkor ahhoz, hogy a finanszírozás elleni fellépés eredményes legyen, egyfelől a finanszírozáshoz kapcsolódó fellépési lehetőségek teljes spektrumát kell ismernünk, másfelől összehangoltan kell azokataalkalmaznunk.

Kutatómunkámat inspirálta, hogy a szakirodalom részletes tanulmányozása során nem találtam olyan átfogó művet, mely a fenti felvetés alapján a finanszírozás lehetőségeit foglalná össze, hogy a finanszírozás elleni fellépés irányvonalait is ismertetné. Holott, egy ilyen típusú tanulmány alapul tudna szolgálni a témára vonatkozó stratégiai dokumentumok kidolgozásához, amelyek a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságát növelné.

A kutatásom eredményeit bemutató jelenértekezéstartalma, vagyis az elvégzett vizsgálatok, részkövetkeztetések az alábbiak szerint épülnek fel:

Első fejezet

Az első fejezet a terrorizmus finanszírozásához kapcsolható szakirodalmat tekinti át, valamint elhelyezem, pozicionálom dolgozatomat a terrorizmus tudományos vizsgálatának skáláján, igazolván annak szükségességét.

Ebben a részben úgy gyűjtöm össze a releváns hazai és külföldi szakértők, szaktekintélyek névsorát (akik munkája mentén a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemről szóló tudományos kutatást érdemes elindítani, illetve lefolytatni), hogy rendszerezem őket aszerint, melyik részterület kidolgozásához nyújtanak munkájukkal nagy segítséget.

Rávilágítok arra, hogy a terrorizmus sok nézőpontból került már megvizsgálásra, ám a „finanszírozása elleni küzdelem” területe még nem rendelkezik átfogó ismereteket nyújtó szakirodalommal, így jelen dolgozat egyfajta hiánypótló írásnak

tekinthető, amely alapot teremt, kiindulási pontot nyújt a későbbi kutatások, vagy gyakorlatban alkalmazható stratégiák alkotási folyamatai számára.

Második fejezet

A második fejezetben a terrorizmus meghatározásának problémakörét vizsgálom. Vizsgálandó kérdés, hogy problémának számít-e a finanszírozás elleni küzdelem szempontjából, nincs egységes meghatározás a terrorizmusra? Amennyiben ez probléma, akkor kiegészítő kérdésként merül fel, hogy miért az? Előzetes felvetésem szerint nem az egységes meghatározás, sokkal inkább a különböző meghatározások közötti harmonizáció hiánya okoz problémát, ami miatt a finanszírozási terület kevésbé hatékonyan tud bekapcsolódni a terrorizmus elleni küzdelembe.

A vizsgálat során rávilágítok arra, hogy a jelenség elleni fellépésben több szakterület érintett, akik más-más módon határozzák meg a terrorizmus jelenségét.

Rámutatok arra, hogy bár létezik olyan meghatározás mely saját véleményem szerint nagyszerűen definiálja a jelenséget, könnyen értelmezhető, jól alkalmazható, még sincs szükség arra, hogy egyetlen egy meghatározás kerüljön kiemelésre és bevezetésre a terrorizmus elleni küzdelem különböző szakterületei (mint például a politikai-, a katonai-, az igazságügyi-, vagy a pénzügyi terület) által.

Igazolom, hogy alapvetően nem egységes definícióra, sokkal inkább harmonizált definíciókra van szükség. Mivel mindegyik terület jellegéből adódóan más és más módon, más és más eszközökkel tud fellépni a terrorizmus ellen, véleményem szerint nem várható el az egységes meghatározás alkalmazása, elég, ha harmonizáció, hivatkozás, kölcsönös fellépést támogató, megfelelő jogalapot teremtő kapcsolat kerül kialakításra a definíciók között.

Egy harmonizált meghatározás-rendszeren belül pedig a finanszírozási szakterület - mely jelenleg nem rendelkezik külön definícióval -, bármelyik szakterülethez kapcsolódhat, hiszen egy „együtt-mozgó” gépezet részévé válik, melynek minden komponense adott jelre egyszerre tud megindulni, ami által a fellépés hatékonyságát növeli.

Harmadik fejezet

A harmadik fejezetben a történelmi fejlődés rövid, összegző bemutatása után, az Európát veszélyeztető terrorszervezetek ismertetését követően, a régi és az új típusú

fenyegetés jellemzőiből kiindulva vizsgálom a terrorista tevékenység szervezésének, terrorista csoportok vezetés-irányításának problémakörét, mert véleményem szerint azok működésének félreértelmezése miatt nem megfelelő a hatékonysága az ellenük való fellépésnek.

Felvetésem alapján akkor lehet a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem hatékonyságát növelni, ha racionális szervezetekként képzeljük el ezen csoportosulások működését és folyamatosan bővülő fellépésben gondolkodunk, egyre nagyobb szerepet szánva a terrorizmus „tágabb finanszírozása” elleni küzdelemnek.

A fejezetben bemutatom és elemzem azon ismereteket, melyek arra vonatkoznak, hogy a racionális intézményekként történő hozzáállás helyes kiindulópontja a fellépésnek.

Negyedik fejezet

A fejezetben arra keresek választ, hogy terrorizmus finanszírozása megfelelően értelmezhető-e a terrorizmus ellen küzdők táborába tartozó különböző szereplők számára.

Míg a második fejezetben a terrorizmus ellen küzdők táborának szélesítése a kutatásom tárgya, a negyedikben a terrorizmus ellen küzdők táborának perspektivikus látókörének szélesítése a kutatás tárgya. (Hogyan lehet az adott jelre fellépő szereplői gárdát bővíteni, versus a szereplői gárdának hogyan lehet a jelértelmezési skáláját bővíteni.) Mindkét vizsgálat a terrorizmus elleni fellépés hatékonyság növelésének célját szolgálja.

A terrorizmus finanszírozásának nincs egységes meghatározása, ugyanakkor nemzetközi szinten megtalálhatók kereszthivatkozások adott definíciók között, illetve létezik konkrét listázás is, mely egyértelműen segít azonosítani a terrorizmus finanszírozói forrásokat.

Mindezek mellett, felvetésem az, hogy listák alkotásával, bővítésével csupán részlegesen növelhető a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem hatékonysága. Véleményem szerint a terrorizmus finanszírozásának módjait is átfogó megközelítéssel kell vizsgálnunk, mert támogatást sokféleképpen lehet nyújtani.

A kutatás során a terrorizmus finanszírozásának aspektusait vizsgálom, rávilágítván arra, milyen széles megközelítést kell alkalmaznunk ahhoz, hogy hatékony lehessen az ellene történő fellépés.

A terroristák kiadásainak vizsgálatát követően, abból a kérdésből kiindulván, hogy „megéri-e finanszírozni a terrorizmust”, igazolom, hogy a merényletek elkövetésének költsége jóval magasabb annál, mint amit általában publikálnak. A félreértelmezés pedig a fellépés hatékonyságát csökkenti.

Bemutatom a terrorizmus finanszírozásának módjait, rávilágítok annak szűkebb és tágabb értelmezési lehetőségére.

A finanszírozás módjainak elemzéséhez kapcsolódóan átfogó megközelítéssel mutatom be az úgynevezett „Hawala” és „BitCoin”-típusú informális pénzközvetítő rendszereket és elemzem az ellenük történő küzdelem lehetőségeit.

Valamint, ebben a fejezetben a terrorizmus finanszírozásának befolyásoló tényezőit is górcső alá veszem.

Ötödik fejezet

Az ötödik fejezetben a terrorista merényletek financiális hatásait vizsgálom.

Felvetésem szerint gazdasági szempontok alapján levezethető, miért érdeke Magyarországnak, hogy csatlakozzon a terrorizmus elleni fellépéshez.

A financiális hatások gazdasági területekre, alkategóriákra való bontása azért fontos, mert rávilágít arra, milyen közvetett károk jelentkeznek úgy a véghezvitt támadások, mint a fenyegetések által.

Természetesen, mivel finanszírozási oldalról vizsgálom a terrorizmus jelenségét, számszerűsített adatokkal, modellekkel igazolom a kártékony hatást.

Az országok egymástól való függése, illetve egymásra gyakorolt, kölcsönös gazdasági hatása miatt kimutathatóvá vált a merényletek által okozott kár nemcsak abban az államban, ahol a támadást elkövették, de azokban az államokban is, melyek a támadást elszenvedővel szoros kereskedelmi kapcsolatokat tartanak fenn.

Ebből adódóan, az Európai Unió tagságunkból kifolyólag levezethető a hazánkra, Magyarországra gyakorolt negatív gazdasági hatás is, amely így, a finanszírozás

oldaláról igazolja, miért fontos, anyagilag miért érdekünk, hogy részt vegyünk a terrorizmus elleni küzdelemben.

Hatodik fejezet

A hatodik fejezetben a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi szervezeteit és legfontosabb nemzetközi programjait ismertetem.

Céлом az, hogy rávilágítsak arra, milyen irányokban lehet csatlakozni a terrorizmus elleni fellépéshez a gyakorlatban, merre tudja bővíteni egy állam (például Magyarország) részvételét a küzdelem hatékonyságának növelése érdekében.

Kitérek a küzdelem politikai, katonai, igazságügyi, nyomozati és pénzügyi irányvonalainak bemutatására.

Ebben a fejezetben a politikai irányvonal és a katonai fellépés kap külön hangsúlyt. (A többi irányvonal az ezt követő fejezetben kerül kifejtésre.)

A politikai eszköztárnál elemzem, hogy melyeket használják a terrorista szervezetek arra, hogy tevékenységüket propagálják.

A katonai fellépésnél pedig a legjelentősebb multilaterális program, a transz-szaharai terrorellenes kezdeményezés kap kiemelt kutatói figyelmet.

Hetedik fejezet

A hetedik fejezetben a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem pénzügyi-, igazságügyi-, nyomozati irányvonalával foglalkozik a dolgozat, oly módon, hogy azon új területek is bemutatásra kerüljenek, melyek a meglévő programok mellett nyújtanak lehetőséget a küzdelem hatékonyságának növelésére.

A terrorizmus finanszírozása és a pénzmosás közötti kapcsolat elemzését követően az említett irányvonalak legjelentősebb nemzetközi szervezetét, a Pénzügyi Akciócsoport (Financial Action Task Force – FATF) tevékenységét ismertetem és értékelem.

Ebben a fejezetben mutatom be a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem új eszközeit, melyek a technikai fejlesztéseknek köszönhetőek, és amelyek láthatóvá

teszik a készpénz mozgások útvonalait. (A készpénz mozgásának nyomon követése forradalmi áttörésnek számít a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben, ugyanis a készpénz használata a fellépő hatóságok előtt kvázi láthatatlanná tette a finanszírozási tevékenységeket.)

Nyolcadik fejezet

A nyolcadik fejezetben összegzem a kutatási munkából származó következtetéseket, ismertetem az új tudományos eredményeket.

Ajánlásokat fogalmazok meg azzal kapcsolatban, hogy milyen kérdések mentén lenne érdemes továbbfolytatni a jelen dolgozatban ismertetett tudományos kutatómunkát.

Valamint, javaslatot teszek a kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatóságára vonatkozóan.

2. FEJEZET: EGYSÉGES MEGHATÁROZÁS A TERRORIZMUSRA

Ebben a fejezetben a terrorizmus meghatározásának problémakörét vizsgálja a dolgozat abból a célból, hogy megvilágítást kapjon: a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem szempontjából problémát jelent-e az, hogy nincsen egységes meghatározás a terrorizmusra.

Felvetésem szerint az egységes meghatározás hiánya nem, ám a meghatározások közötti harmonizáció hiánya problémát jelent.

A bemutatásra kerülő kutatási eredmények célja, hogy rávilágítson arra, a terrorizmus elleni fellépésben több szakterület érintett, melyek különböző jellege segít abban, hogy a küzdelem minél szélesebb skálán folyhasson a terroristák ellen. A küzdelem hatékonyságára vonatkozóan szeretnék rámutatni arra, hogy alapvetően nem egy egységes meghatározásra van szükség (melyet több szakértő problémaként vet fel), sokkal inkább a szakterületek definícióinak harmonizálására, mely egy adott jelre, eseményre működésbe hozza a teljes, terrorizmus ellen mozgósítható gépezetet.

A terrorizmus elleni küzdelem négy legjelentősebb szakterülete:

- a politikai,
- a katonai,
- az igazságügyi, valamint
- a pénzügyi.

Mind a négy eltérő módon határozza meg magát a jelenségét.

(Szeretném megjegyezni, hogy több szakterület is érintett a küzdelemben, ugyanakkor a dolgozat terjedelme korlátozott ahhoz, hogy többet elemzzek.)

Értékelésem alapján, az egységes definíció hiánya megnehezíti az együttműködést, vagyis korlátozza a mindent átfogó, hatékony fellépés megvalósítását. Ugyanakkor kérdés, hogy mennyi realitása van egy egységes

meghatározás bevezetésének, amely minden szakterületre vonatkozóan érvénybe kerülhet.

A fejezet célja, hogy:

- rendszerezve mutassam be a terrorizmus szakterületi definícióit,
- rávilágítsak a tudományos/kutatói hozzáállás hiányosságaira,
- példákkal alátámasztva jelezzem az egységes definíció igényének jogosságát,
- kiemeljem a harmonizáció, mint elérhető cél fontosságát.

A terrorizmusról, illetve a terrorizmus elleni küzdelemről szóló írások általában a jelenség definiálásával, meghatározásával kezdik soraikat. A legtöbb írás megállapítja, hogy nincs egyetlen, egységesnek tekinthető meghatározás, ez pedig probléma.

Az egységesen elfogadott definíció, meghatározás hiánya egyfelől hátráltathatja a különböző szervezetek közötti együttműködést, másfelől gátolhatja azt, hogy objektív információkat szolgáltatthasson a média világa. Ugyanakkor, véleményem szerint, egy egységes meghatározás bevezetése nem reális célkitűzés napjainkban, mivel minden szakterület a maga eszköztárának sajátosságaihoz kell, hogy illessze a terrorizmus jellemzőit, amely ellen küzdeni képes.

Következésképpen, az egységes meghatározás hiánya, illetve a meghatározások harmonizációjának hiánya(is) hozzájárul a terroristák célkitűzéseinek könnyebb teljesüléséhez.

Tény, hogy a terrorizmus többfrontos háborút vív a demokratikus társadalmak ellen. Értékelésem szerint, a terrorizmus elleni küzdelemnek négy jelentős gyakorlati vonala választható el: a politikai, a katonai, az igazságügyi és a pénzügyi szakterület.

(Jelen dolgozatban azt az álláspontot fogadom el, hogy a média alapvető célja a tájékoztatás, ilyesformán a négy említett szakterület küzdelmét bemutató közegnek tekintem, ahol magáról a küzdelemről kaphat a társadalom tájékoztatást, illetve a küzdelemben résztvevők egymás között és társadalom számára küldendő üzenetek áramolnak. A médiát, mint külön szakterületet, az üzenet-háború egyik színterét az írás nem vizsgálja.)

Értékelésem alapjána tudományos, kutatói tevékenységnek alapvető feladata a négy szakterület közötti kapcsolat felépítésének, mélyítésének támogatása, és a komplex tevékenység koordinálása a megfelelő irányvonalak meghatározásával.

Ennek ellenére, sajnálatos tapasztalatom, hogy napjainkban az elmélet és a gyakorlat között folyamatosan mélyülő szakadék tátong. Ami egyfelől abban nyilvánul meg, hogy a gyakorlatban tevékenykedők nem jutnak hozzá (feltehetően ezért nem alkalmazzák) a tudományos kutatások legújabb eredményeit, másfelől a tudományos kutatókat végzők nem jutnak hozzá a legújabb gyakorlati tapasztalatokhoz.

Így a két terület közötti párbeszédet (már ha létezik közöttük ilyen) állandó dimenzió-eltolódás jellemzi.

A terrorizmus elleni küzdelem szakterületeit többféleképpen lehet csoportosítani – ahogy erre Tóth Péter is felhívja a figyelmet. Tóth 2007-es,⁷⁶ ENSZ kutatáson alapuló klasszifikálása az általam meghatározott ötnél többet, 8-at különböztet meg:

- *Politikai, kormányzati (a terroristák egyes politikai sérelmeivel való foglalkozás; elkötelezettség a konfliktusmegoldás mellett; politikai engedmények; részvétel a szélesebb politikai folyamatokban; amnesztia; diplomáciai nyomás a terrorizmust támogató országokra)*
- *Gazdasági és szociális (a gazdasági-szociális sérelmekkel való foglalkozás; olyan politika folytatása, amely csökkenti a politikai erőszakhoz való hajlandóságot; a terrorizmus pénzügyi aspektusaival való foglalkozás)*
- *Pszichológiai-kommunikációs-oktatási (kísérlet arra, hogy közös értékalapot hozzunk létre a politikai ellenlábassal; fórum biztosítása a véleménynyilvánítás szabadságának; a média használata; PR-kampány a terrorizmus ellen)*

⁷⁶Tóth Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarországi biztonságára 11. oldal,

http://hvg.hu/kulugy/20070410_talasz_nemzetkozi_terrorizmus.aspx Letöltés dátuma: 2009. január 8.

- *Katonai (csapásmérő műveletek; a fegyveres erők bevetése a potenciális áldozatok vagy objektumok védelmére; a személyi állomány toborzása és kiképzése; műveleti eljárások;)*
- *Bírósági és jogi (nemzetközi vonatkozások; törvényhozás; tanúk; bíróságok)*
- *Rendőrségi és büntetés-végrehajtási (a célpontok megtámadásának megnehezítése; a nemzetközi rendőri együttműködés erősítése; a jogalkalmazásban és a jog-kikényszerítésben résztvevők képességfejlesztése; beépülők; a rendőrségi fellépés; terrorista hálózatok börtönbeli formálódásának megakadályozása)*
- *Titkosszolgálati (a technológiai – régi és új –, valamint a humánfelderítés használata; a titkosszolgálati információk cseréje; beépülés; titkos tárgyalások; korai riasztási rendszer kialakítása)*
- *Egyéb (bevándorlással kapcsolatos intézkedések; az áldozatok támogatása; kormányzati stratégia)*

2.1 A NÉGY GYAKORLATI SZAKTERÜLET TERRORIZMUS MEGHATÁROZÁSA

2.1.1 AZ ENSZ NEMZETKÖZI POLITIKAI TERRORIZMUSKÉPE

Ahogy az Dr. Bartkó Róbert ENSZfogalom-meghatározására vonatkozó kronológia kutatási eredményeiből⁷⁷ is kiderül, „*egzakt jogi definíciót az egyes ENSZ egyezmények nem adnak a terrorcselekmény tekintetében*”.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete jelenleg „kétlépcsős definíciót” határoz meg a terrorizmust illetően.

Az ENSZ Közgyűlésének „Intézkedések a nemzetközi terrorizmus felszámolására” című, 51/210. számú határozata alapján (a meghatározás első lépcsője): *Az Egyesült Nemzetek Szervezete mélyen elítéli a terrorizmus minden megnyilvánulási formáját, melyek „indokolhatatlan bűncselekményeknek” minősülnek.* (A meghatározás második lépcsője:) *„Indokolhatatlan bűncselekmény” az a bűncselekmény, melynek célja, vagy hatása a társadalom-, annak egy csoportja-, vagy meghatározott személyek ellen irányul, politikai, filozófiai, ideológiai, faji, etnikai, vallási, vagy egyéb természetű, a csoport azonosítására alkalmas okok alapján.*⁷⁸

2.1.2 A NATO ÉS A KATONAI MEGKÖZELÍTÉS

A nemzetközi szintéren az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (North Atlantic Treaty Organization), a NATO számít a legjelentősebb közösségnek, amely egységesen alkalmazott, közvetlen definíciót fogadott el a terrorizmus meghatározására:

„A terrorizmus erő vagy erőszak személyek vagy vagyontárgyak elleni törvénytelen alkalmazása, illetve azzal való fenyegetés abból a célból, hogy

⁷⁷ Dr. Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései, PhD értekezés, Széchenyi István Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Győr, 2011., 23-39. oldal

⁷⁸ Az ENSZ Közgyűlésének 51/210. számú határozata: <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm> Letöltés dátuma: 2008. november 24.

*kormányokat vagy társadalmakat befolyásoljanak, vagy félemlítsenek meg valamilyen politikai, vallási vagy ideológiai cél elérése érdekében.*⁷⁹

A NATO egy kollektív védelmi közösség, melynek célja, hogy a külső fenyegetések ellen védje meg a részes tagállamokat.

A szövetségi definíció alapján kerül kidolgozásra a NATO Stratégiai Konceptiója, mely a külső, fegyveres kihívásokra vonatkozó gyakorlati eljárásrendszert határozza meg. Mivel a NATO tagállamai saját, nemzeti katonai stratégiájuk kialakításánál maximálisan figyelembe veszik a szövetségi koncepciót, ezért a NATO terrorizmus definíciója tagállami szinten, közvetlenül is alkalmazásra kerül.

Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája kijelenti, hogy *„a globális törekvésekkel bíró nemzetközi terrorista szervezetek aktivitása csökkent a nyugati világban, ugyanakkor a terrorizmus továbbra is korunk jelentős globális fenyegetése marad, mivel a megjelenését és megerősödését eredményező elsősorban társadalmi okokat nem sikerült felszámolni. A terrorizmus így továbbra is veszélyt jelent a transzatlanti közösség, valamint közvetve Magyarország biztonságára és értékrendjére.*⁸⁰

A nemzetközi terrorizmus elleni fellépéssel kapcsolatos katonai szerepvállalását illetően kiemelném a Nemzeti Katonai Stratégia azon megállapítását, miszerint:

„A Magyar Honvédség alapfeladata – önállóan vagy szövetségesi keretek között – Magyarország függetlenségének, területének, légterének, lakosságának és anyagi javainak külső támadással szembeni fegyveres védelme.”⁸¹ Ezzel összefüggésben, a képességfejlesztésre vonatkozóan pedig jelzi a Stratégia, hogy:

„A biztonság nem katonai vetületeinek egyre inkább megnő a fontossága, ez ugyanakkor nem jár együtt a katonai tényezők szerepének csökkenésével. A Magyar

⁷⁹ A NATO Terrorizmus elleni küzdelmének katonai koncepciója alapján (MC 472): <http://www.nato.int/ims/docu/terrorism-annex.htm> Letöltés dátuma: 2008. november 24.

⁸⁰ Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája (2012) 26. pont, www.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf Letöltés dátuma: 2013. december 20.

⁸¹ Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája (2012) 61. pont

*Honvédség feladatainak sikeres végrehajtását döntően befolyásolják azok a körülmények, amelyek között küldetését végre kell hajtania. Csak a biztonsági környezetből fakadó kihívások, Magyarország szövetségi tagságából s a ratifikált nemzetközi egyezményekből eredeztethető jogok és kötelezettségek, a haderő várható alkalmazásának jellemzői, valamint a rendelkezésre álló anyagi és humán erőforrások figyelembevételével lehet a szükséges képességeket meghatározni.*⁸² A várható alkalmazást illetően a Stratégia kifejti, hogy:

*„A Magyar Honvédség alkalmazására jellemzően válságkezelő műveletekben kerül sor, sok esetben Magyarországtól jelentős távolságra... ...A válságkezelésre általában olyan, az alapfeladatát ellátni képtelen, gyenge államokban kerül sor, ahol irreguláris, félkatonai szervezetekkel, felkelőkkel, fegyveres csoportokkal, nemzetközi zsoldos és terrorista csoportokkal szemben kell a biztonságot megteremteni és fenntartani.*⁸³

2.1.3 AZ EURÓPAI UNIO ÉS AZ IGAZSÁGÜGYI KÉPALKOTÁS

Az Európai Unió, a nemzeti (az Európai Unió tagállami) jogszabályait veszi alapul, és mint bűncselekmény határozza meg a terrorista cselekményeket.

Konkréten a 2001/931/KKBP közös álláspon 1. cikkének (3) bekezdése határozza meg a „terrorcselekmény” jelentését.⁸⁴

„Terrorcselekmény” akövetkezőszándékos cselekménye egyike, amely jellege vagy ös szefüggéseirévén súlyos kárt okozhat egy országnak vagy egy nemzetközi szervezetnek, és amely tanemzetijog bűncselekményként határoz meg, amennyiben abból a célból követik el, hogy:

I. alakosságot komolyan megfélemlítsék; vagy

II. egy kormányt vagy egy nemzetközi szervezetet jogellenes módon arra kényszerítsenek, hogy az valamilyen cselekményt megtegyen vagy netegyen meg; vagy

⁸² Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája (2012) 18. pont

⁸³ Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája (2012) 41. pont

⁸⁴ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:18:01:32001E0931:HU:PDF>

Letöltés dátuma: 2013. november 11.

*III. súlyosanmegingassákvagyleromboljákegyországvagyegynemzetköziszervezeta
alapvetőpolitikai,alkotmányos, gazdaságivagy társadalmifelépítését:*

- a) személyéleteellenimerényletek,melyekhalált okozhatnak;*
- b) személytestiépiségeellenimerényletek;*
- c) emberrablásvagy túszedés;*
- d) kormányzativagyegyébközintézmény,közlekedési rendszer,infrastukturálislétesítmény,ideértveazinformációsrendszertis,akontinentálistalapzatontalálhatórögzítettplatformok, közterület vagy magántulajdon súlyos károsodásának előidézése, amely az emberi élet veszélyeztetéséveljárhat,vagyjelentősgazdaságiveszteségetokozhat;*
- e) légitársaság, hajó vagy más közlekedési vagy áruszállításieszközelfoglalása;*
- f) fegyverek,robbanóanyagokvagnukleáris,biológiaivagy vegyi fegyverek gyártása, birtoklása, megszerzése, szállítása,rendelkezésrebocsátásavagyfelhasználása,valamintbiológiaiésvegyifegyverekkutatásaésfejlesztése;*
- g) veszélyes anyagok kibocsátása, tűz, robbanás vagy árvízelőidézéseazemberiéletetveszélyeztetve;*
- h) víz,energiavagybármelyegyébalapvetőtermészeti erőforrásszolgáltatásánakmegzavarásavagymegszakításaaazemberiéletetveszélyeztetve;*
- i) fenyegetés(a)–h)alponbanfelsoroltcselekmények bármelyikénekelkövetésével;*
- j) terroristacsoportirányítása;*
- k) részvétel terrorista csoport tevékenységében, ideértveinformációkvagyanyagierőforrásokrendelkezésrebocsátását,vagyacsoporttevékenységénekfinanszírozását bármilyen módon, annak tudatában, hogy az hozzájárul acsoportbűnözőtevékenységeihez.*

A közös álláspont 1. cikk (2) bekezdése meghatározza azt is, hogy kiket kell a terrorcselekményekben résztvevő személyeknek, csoportoknak és szervezeteknek tekinteni. E szerint:

- *aterrorcselekményeketelkövetővagyelkövetésétmegkísérő,vagyaterrorcselekményekbenrésztvevővagyazok elkövetésételősegítőszemélyek,*
- *az ilyen személyek közvetett vagy közvetlen tulajdonábanvagyellenőrzésealattállószervezetek;azilyenszemélyek ésszervezetek nevében vagy irányítása alatt eljáró személyek,ideértveazilyenszemélyekésavelükkapcsolatbanálló személyek és szervezetek közvetlen tulajdonában vagy ellenőrzése alatt álló vagyomból származó vagy abból keletkezettpénzeszközökéti.*

Az 1. cikk (3) bekezdése meghatározza, hogy mit kell terrorista csoport, illetve szervezet (*szervezett csoport*) alatt érteni:

A „terrorista csoport” legalább kétszemélyből álló szervezett csoport, amely bizonyos időre terrorcselekményeket értésbentörténő elkövetésére létesült.

A „szervezett csoport” olyan csoport, amely nem egy meghatározott terrorcselekményazonnali elkövetésére, véletlenszerűen áll össze, és amely nem feltétlenül rendelkezik a tagjai számára szabályszerűen meghatározott szerepekkel, folyamatossággal vagy fejlettszerűséggel.

Fontos megjegyezni, hogy az Európai Unió hárompilléres alapon nyugszik, ahol egyelőre csupán az első (Gazdasági) pillér alkalmaz ténylegesen közösségi, szupranacionális, tagállamok feletti döntéshozatali módszereket. A másik kettő (Kül- és biztonságpolitikai, illetve Rendőrségi és igazságügyi együttműködés büntetőügyekben⁸⁵) - mely a terrorizmus szempontjából ugyanolyan meghatározó fontosságú - továbbra is kormányközi alapokon nyugvó döntéshozatali mechanizmust alkalmaz.

⁸⁵ Az eredeti, 1992-es Maastrichti Szerződés szerinti megnevezése: Bel- és igazságügyi együttműködés. Ezt az elnevezést az Amszterdami Szerződés 2004. május 1-jei hatállyal Rendőrségi és igazságügyi együttműködés büntetőügyekben megnevezésre változtatta.

Az, hogy az Európai Unió mely pilléreken milyen erősséggel „áll a tagállamok felett” tükröződik abban is, hogy a Kül- és biztonságpolitikai, illetve a Rendőrségi és igazságügyi együttműködésre irányadó, terrorizmus fogalmát meghatározó dokumentum az Európai Unió Tanácsának „Közös Álláspontja”. Ezen közös állásponttal egy napon, 2001. december 27-én lett kihirdetve az Európai Unió Tanácsának a terrorizmus finanszírozása elleni intézkedéseket meghatározó rendelete, mely a gazdasági pillérre vonatkozik.

(Az említett, 2580/2001/EK rendeletet a „Terrorizmus Finanszírozása” című, későbbi fejezetben mutatom be részletesen.)

2.1.4 A MAGYAR IGAZSÁGÜGYI KÉPALKOTÁS

A hatályos Büntető Törvénykönyv szerint, annak 314.§-a alapján,⁸⁶ Terrorcselekményt követ el, „*aki abból a célból, hogy*

a) állami szervet, más államot, nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön,

b) a lakosságot megfélemlítse,

c) más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetőleg nemzetközi szervezet működését megzavarja.”

A büntetőjog értelmező elemzése alapján: „*A terror kíméletlenül erőszakos cselekvési módszer valamilyen igény érvényesítésére, amely a megfélemlítésben és a gátlástalanságban rejlő lehetőségeket használja ki. A terrorcselekmény célja lehet politikai, személyi vagy vagyon elleni is, ezért az ilyen cselekmény a személyi szabadság megsértésére, a kényszerítésére, a rablásra, zsarolásra jellemző ismérveket foglalja magába, de a közbiztonságot, ezen belül az állami szervek és társadalmi szervezetek működését súlyosan veszélyeztető jellege miatt önálló tényállásként való szabályozása indokolt.*”⁸⁷

⁸⁶ 2012. évi C. törvény, a Büntető Törvénykönyvről, Magyar Közlöny, Magyarország Hivatalos Lapja, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2012. évi 92. szám

⁸⁷ Horváth Tibor, Kereszty Béla, Mráz Vilmosné, Nagy Ferenc, Vida Mihály: A magyar büntetőjog különös része, Korona Kiadó, Budapest, 1999, 431-432. oldal

(Érdekes megfigyelni – az igazságügyi képzés változásának fényében - a korábbi, 1978. évi IV. törvény: A Büntető Törvénykönyvről módosítások előtti, „eredeti” 261. §-ának megfogalmazását.

E szerint terrorcselekményt követ el: „Aki más személyi szabadságától megfoszt, vagy jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, és a személy szabadonbocsátását, illetőleg a javak sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy társadalmi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé...”⁸⁸

Szeretném megjegyezni, hogy a bűncselekmény megnevezéseként használt terrorcselekmény a hatályos magyar jog fogalma szerint nem azonos a közfelfogás szerinti terrorizáló jellegű, sok ember életét veszélyeztetve elkövetett emberöléssel, vagy a nyilvános helyeken robbantással elkövetett közveszélykeltéssel.⁸⁹

Az igazságszolgáltatás területén azért fontos, hogy a terrorizmus elkülönüljön más bűncselekményektől, mert különböző büntetési tétel fenyegeti azt, aki tömeggyilkossággal vádolható, mint aki terrorista cselekménnyel, illetve felbujtással.

Az igazságszolgáltatás mellett kiemelendő a vele szoros kapcsolatban álló, másik igazságügyi kategória, a rendőri szakterület fellépésének elengedhetetlen szükségessége, hiszen az igazságszolgáltatási definíciót alkalmazó rendőrség feladatát az Alkotmány a közbiztonság és a belső rend védelmében jelöli meg.

E feladat legáltalánosabban az állam és a társadalom különböző szervei alkotmányos működési feltételeinek és a közélet zavartalanságának biztosítását, továbbá az állampolgárok személy- és vagyónbiztonságának alapvető jogainak védelmét jelenti az azt veszélyeztető és sértő cselekményekkel szemben.⁹⁰

⁸⁸ Ezer év törvényei, Wolters Kluwer Complex Kiadó, <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8525> Letöltés dátuma: 2013. november 2.

⁸⁹ Horváth Tibor, Kereszty Béla, Mráz Vilmosné, Nagy Ferenc, Vida Mihály: A magyar büntetőjog különös része, Korona Kiadó, Budapest, 1999, 432. oldal

⁹⁰ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről – alapján http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99400034.TV Letöltés dátuma: 2008. november 26.

2.1.5 A PÉNZÜGYI SZFÉRA HOZZÁÁLLÁSA

Gazdasági, pénzügyi szempontból lényegtelen, hogy egy adott pénzeszközt milyen bűncselekmény elkövetése céljából továbbítanak. A lényeg a bűnpártolás ténye, illetve a bűnpártolás pénzügyi támogatása elleni fellépés.

Ez az a szakterület, ahol az általános, közember által alkalmazott definíciónak, a „*ha látom, tudom, hogy miről van szó*”-nak a legnagyobb jelentősége van.

Az érvényben lévő jogszabályi háttér (2007. évi CXXXVI. Törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról) alapján, a Magyarországon működő pénzintézeteknek a pénzmosásra, terrorizmus pártolásra utaló adat, tény, körülmény felmerüléséről kell a hatóság irányába történő bejelentést megtenni.

A pénzmosás, terrorizmustámogatás gyanúja esetén a gyanús tranzakciót a bank felfüggesztheti, ha azonnali rendőri intézkedést lát szükségesnek. Ebben az esetben haladéktalanul köteles értesíteni az Országos Rendőr-főkapitányságot (ORFK) annak érdekében, hogy a bejelentés megalapozottságát ellenőrizhessék. Ha az ORFK a pénzmosás, illetve terrorizmustámogatás alapos gyanúját nem állapítja meg, az ügyletet haladéktalanul teljesíteni kell. Ha az ORFK a pénzmosás alapos gyanúját állapítja meg, és 24 órán belül erről a bankot értesíti, akkor a banknak az ORFK határozatában foglaltaknak megfelelően kell eljárnia. Amennyiben a határozat kényszerintézkedést nem tartalmaz, a bank haladéktalanul teljesíti a megbízást.

Kérdés természetesen, mi minősül pénzmosásra utaló ténynek, adatnak, körülménynek.

A törvényi szabályozáshoz fűzött indokolás úgy fogalmaz, hogy a pénzmosás gyanújára okot adó tények, körülmények, illetve magatartások teljes körét nem lehet megadni, hiszen az elkövetők találékonysága szinte határtalan.⁹¹

Hozzátehetjük ehhez még azt is, hogy az ilyen tények, körülmények, illetve magatartások jogszabályi leírása nem feltétlenül célszerű, hiszen ezzel mintegy

⁹¹ Cégvezetés (A cég- és intézményvezetők lapja), X. évf. 5. szám – Bankok és ügyfeleik (2002/5 A hónap témája) <http://cegvezetes.cegnet.hu/2002/5/bankok-es-ugyfeleik>, Letöltés dátuma: 2008. november 23.

iránytűt adnak a potenciális elkövetők kezébe azáltal, hogy tudomásukra hozzák, milyen magatartásoktól kell tartózkodniuk.

(Általános gyakorlat alapján, kötelező az ügyletet lebonyolító személy azonosítása például: az első kapcsolatfelvételnél, vagy a 2 millió forintos értéket meghaladó összesített tranzakcióknál.)

A pénzmosásra, illetve terrorizmus támogatására utaló magatartások, körülmények körét nem tartalmazza a törvény. A bankok belső szabályzataiban foglaltak alapján döntenek el a banki tisztviselők, hogy a konkrét magatartás vagy körülmény utal-e pénzmosásra, és ebből következően kell-e bejelentést tenni róla.⁹² Ez az a lényegi pont, ami miatt a „ha látom, felismerem” meghatározást tekinthetjük a terrorizmus definíciójának ebben a szektorban.

Itt fontos megjegyezni, hogy „aki a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben⁹³ előírt bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”⁹⁴

2.1.6 TUDOMÁNYOS-KUTATÓI MÓDSZEREK A TERRORIZMUS MEGHATÁROZÁSÁRA

A tudományos életben kifejezetten fontos, hogy megismerjük mások munkáját, folytassunk párbeszédet, a magasabb cél érdekében vitázzunk egymással, és ha kell, álljunk ki mások tudományos eredményei mellett.

⁹² Cégvezetés (A cég- és intézményvezetők lapja), X. évf. 5. szám – Bankok és ügyfeleik (2002/5 A hónap témája) <http://cegvezetes.cegnet.hu/2002/5/bankok-es-ugyfeleik>, Letöltés dátuma: 2008. november 23.

⁹³ 2007. évi CXXXVI. Törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról: <http://www.complex.hu/kzldat/t0700136.htm/t0700136.htm> Letöltés dátuma: 2008. november 27.

⁹⁴ Büntető Törvénykönyv 303/B § - A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=97800004.TV Letöltés dátuma: 2008. november 27.

A tudományos-kutatói módszerek bemutatásánál teljes mértékben elfogadom Tálás Péter értékelését,⁹⁵ mely szerint a terrorizmus definiálásánál két féle módszer létezik:

„Egyrészt azt igyekszik meghatározni, hogy *mi nem jellemzi a terrorizmust* (így az idegen megszállás ellen vívott nemzeti felszabadító és függetlenségi harcot a nemzetközi jog nem tekinti terrorista cselekménynek; a nemzetközi közösség továbbá azt is hangsúlyozza, hogy a terrorizmus nem köthető egyetlen valláshoz, nemzetiséghez vagy kultúrához sem, és ez nem igazolható azzal sem, hogy ezek nevében követnek el ilyen cselekményeket; illetve megakadályozza – így kizárja a terrorcselekmények köréből – a demokrácia és a jogállamiság, megteremtése vagy újjászervezése, illetve az emberi jogok biztosításaérdekében tett lépések kriminalizálását).”

„Másképp a *terrorcselekmények azon jellemzői alapján* igyekszik körülírni a fogalmat, melyeket a nemzetközi közösség rendszeresen elítél (így a válogatás nélküli erőszakos támadásokat, főként, amelyek vértlen polgári áldozatokkal járnak, vagy a szub-nacionális csoportok, illetve a titkos ügynökök által végrehajtott, válogatás nélküli erőszak bármely formáját).”

2.1.7 A TUDOMÁNYOS-KUTATÓI HOZZÁÁLLÁS HIBÁI

Értékelésem alapján, a tudományos elmélet egyik alapvető problémája, hogy a kutatói vitakezdeményező, pontosabban a vitába szálló készség kevésbé látványosan mutatkozik meg.

Ahogy a jogalkotó is lehetőséget ad a jogalkalmazónak, hogy módosító indítvánnyal éljen egy nem megfelelő jogszabály vonatkozásában, mi több, a dereguláció során önmaga is folyamatosan vizsgálja és selejtezi saját műveit, úgy a tudományos szférának is időről-időre felül lehetne vizsgálnia saját eredményeit.

Ennek fényében, a terrorizmus definícióját illetően vitatnám például a Hadtudományi Lexikonét, mely az alábbi meghatározást adja:

⁹⁵ Tálás Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára – vitaanyag, Budapest, 2007. január 5-6. oldal http://hvg.hu/kulugy/20070410_talas_nemzetkozi_terrorizmus.aspx Letöltés dátuma: 2009. január 8.

„Megkülönböztetés nélküli támadás; minden olyan erőszakos cselekmény vagy azzal való fenyegetés, amelynek elsődleges célja, hogy rettegést keltsen a polgári lakosság körében. Rettegést keltenek a különféle kegyetlenségek, kollektív büntetések, kegyelem kizárásának bejelentése és a támadás megfélemlítést célzó esetei is. Támadás, amelynek során olyan harcmódot vagy harceszközt alkalmaznak, amely egyaránt sújtja a katonai célpontokat és a polgári személyeket.”⁹⁶

Véleményem szerint ez a fogalom túlságosan tág. Magába foglalja nemcsak a terrorizmust, de a háború minden vetületét. A terrorizmus pedig – meglátásom szerint - nem összekeverendő sem a klasszikus háborúval, sem a szabadságharccal.

Jelen dolgozat kiindulópontja, hogy aki katonára, katonai objektumra támad, az tétlenül nem terrorizál, hanem hadüzenetet küld, illetve hadviselést folytat.

Problémát jelent, hogy az „átlag” érdeklődő (aki alatt a tudományos világban teljesen ismeretleneket értem) napjaink egyik legismertebb és legtöbbet használt - nem lektorált - internetes lexikonját, a wikipedia-t veheti alapul.

Ebből adódóan a tudomány művelőinek már nemcsak egymással, de a náluk nagyobb felhasználói kapcsolatokkal bíró lektorálatlan felületekkel is számolniuk kell és adott esetben rá kell világítaniuk arra, hogy a név nélküli cikkek, miért nem állják meg helyüket.

A terrorizmus meghatározására konkretizálva, a wikipedia szerint: *„A terrorizmus az erőszak alkalmazásának, vagy az azzal való fenyegetésnek olyan stratégiája, melynek elsődleges célja félelem, zavar keltése és ennek révén meghatározott politikai eredmények elérése, vagy a hatalom megtartása.”⁹⁷*

Értékelésem alapján azzal, hogy a wikipedia nem határozza meg a célcsoportot, beleérthető az összes katonák elleni katonai támadás is, mely a klasszikus háborúhoz tartozik. És logikai szempontból fölösleges a „hatalom megtartásának” rész belefoglalása, hiszen az is egy „politikai eredmény elérésé”-re irányul. Egy definíciónak pedig lényegi eleme kell, hogy legyen a tömörség, a fölösleges bővítmények elhagyása.

⁹⁶ Hadtudományi Lexikon, Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, 1324. oldal

⁹⁷ A negatív példa, mely rámutat a nem megfelelő, lektorálatlan meghatározásra az alábbi honlapon található: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorizmus> Letöltés dátuma: 2009. január 8.

(Mivel célom a szemléltetés, ezért most elállnék attól, hogy a több mint száz definícióból újabb és újabb példákkal illusztráljam a helyzetet.)

Az építő jellegű viták mellett, ugyanakkor fontos lenne, hogy kinyilvánítottan (nemcsak gondolatban, de tevőlegesen is) támogassuk azokat a meglátásokat, kutatási eredményeket, amelyek helyesek. A terrorizmus meghatározásakor, a következő alfejezetben ez fog tükröződni.

2.2 A TERRORIZMUS MEGHATÁROZÁSA

A terrorizmus definícióját illetően úgy vélem, Boaz Ganor⁹⁸ az, aki egy nemzetközileg egységesen elfogadható definíciót alkotott:

Terrorizmus: *„Civil célpontokkal szembeni erőszak szándékos alkalmazása, illetve azzal történő fenyegetés, meghatározott politikai célok elérése végett.”*

Politika alatt az értékek és érdekek érvényesítését célzó, társadalmat érintő cselekvések összességét értem. A politikai célokat pedig Lasswell politika fogalom-meghatározásából vezetem le, mely szerint:

*„A politika az a tevékenység, amely megszabja, hogy egy társadalomban ki, mit (mennyit), mikor és hogyan kap meg a megtermelt javakból”.*⁹⁹ Vagyis, a terroristák cselekményeikkel ezt akarják befolyásolni.

Itt elismerően újra Tóth Péterre hivatkoznék, aki definíciót ugyan nem ad, de 2007-es tanulmányával teljes mértékben igazolja az általam is elfogadott meghatározást:

„Általánosságban azt mondhatjuk, hogy amennyiben polgári személyek, megélhetési javaik, életmódjuk és kormányuk a terror célpontjává válik – vagyis az erőszak szélsőséges formájával fenyegetik őket vagy velük szemben az erőszak szélsőséges formáit alkalmazzák valamilyen cél elérése érdekében –, akkor azokat, akik elkövetik

⁹⁸ GANOR, Boaz: Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter? <http://www.ict.org.il/ResearchPublications/tabid/64/Articleid/432/Default.aspx> Letöltés dátuma: 2009. március 10.

⁹⁹ Dr. Szabó Róbert: Politológia, Széchenyi István Egyetem, Győr, 2006., 12. oldal, ahol Dr. Szabó Róbert Lasswell – Politics: Who gets what, when, how? című, 1936-os művében lévő meghatározást foglalja össze.

ezeket a cselekményeket, terroristáknak tekinthetjük, és tevékenységüket pedig, amit folytatnak, terrorizmusnak.”¹⁰⁰

A „terrorista vagy szabadságharcos?” kérdést illetően – mely kérdés néha cinikusan a definiálás lehetetlenségére próbál utalni - szeretném megjegyezni, hogy az említett műben Tálás Péter rávilágít arra a fontos tényre, hogy: *„ugyanaz a személy lehet egyszerre terrorista és szabadságharcos, függően attól, hogy milyen célpontok ellen, milyen módon száll síkra”.*

Tálás Pétert igazolva kiemelném, hogy az elbírálás a célpontoktól és a módszertől függ – ami objektív -, nem pedig nézőponttól – ami szubjektív.

A tudományos szférában nemcsak a terrorizmusnak, de a terrorista csoportnak is van meghatározása. Seth G. Jones és Martin C. Libicki nézeteit elfogadván a terrorista csoport: *„Egyének tömörülése, mely nem állami entitásként, céljai elérésére a terrorizmus eszközét alkalmazza.”*¹⁰¹

Jones és Libicki értékelése alapján az ilyen entitásnak van egyfajta vezetés-irányítási apparátusa (legyen az akár teljesen laza és rugalmas), mely szervezeti keretet és általános stratégiai irányt ad a tevékenységnek.

Az említett kutatók is Jeffrey Ian Ross és Ted Robert Gurr munkásságára hivatkoznak (melyet én is fontosnak tartok kiemelni), amikor a terrorizmus céljáról beszélünk.

Ross és Gurr szerint a terrorista csoportoknak megközelítőleg két célja van.¹⁰² *Az egyik, hogy támogatókat szerezzen, a másik, hogy elnyomja az ellenfeleket, ellenségeket. A legtöbb terrorista szervezet mindkét célt el szeretné érni. (Bizonyos esetekben pedig a társ-, illetve rivális csoportok felett is befolyást kíván szerezni.)*

¹⁰⁰ Tálás Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarországon a biztonságra 5-6. oldal, http://hvg.hu/kulugy/20070410_talas_nemzetkozi_terrorizmus.aspx Letöltés dátuma: 2009. január 8.

¹⁰¹ Seth G. Jones – Martin C. Libicki: How Terrorist Groups End, Lessons for Countering al Qa’ida, Rand Corporation, Santa Monica, CA, 2008, ISBN 978-0-8330-4465-5, 3. oldal

¹⁰² Jeffrey Ian Ross and Ted Robert Gurr: Why Terrorism Subsides: A Comparative Study of Canada and the United States, Comparative Politics, Vol. 21, No. 4, July 1989, 405-426. oldal

2.3 AZ EGYSÉGES MEGHATÁROZÁS BEVEZETÉSÉNEK NEHÉZSÉGE – A HARMONIZÁCIÓ LEHETŐSÉGE

Az, hogy a terrorizmus ellen küzdők táborának egy meghatározása legyen a jelenséget illetően, nagyon nehezen elérhető célként jellemezhető. Ennek számos oka van. Többek között:

- Politikai nézetkülönbség adott nemzetközi szervezet tagállamai között, mely nem engedi bizonyos megközelítések érvényesülését. (Például adott állam minden közszolgálatot végző, így a katonák elleni támadást is terrorcselekménynek nyilvánít, más állam csak a civilek elleni merényleteket.) A nemzetközi szervezetnek pedig fontosabb a tagság megőrzése, a közös érdekek mentén való fellépés, mint adott terület (például a terrorizmus elleni fellépés) maximális kiszolgálása (a tagállamok közötti esetleges konfrontálódás felvállalásával, a más területeken folytatott munka lelassulásának lehetőségével).
- Adott szervezetek (nemzetközi és nemzeti szinten) tarthatnak attól, hogy más területeken alkalmazott meghatározások átvétele ellehetleníti az ő fellépési lehetőségeiket, hiszen eszköztárukat csak adott keretek között tudják alkalmazni. (Például egy katonai megközelítés nem feltétlenül teremt jogalapot rendőri fellépésre.)
- Egyéni, illetve szervezeti, csoporton belüli többség elképzelése arról, mit is kell, takarjon a meghatározás. Egy már megalkotott definíció módosításának nehézsége, új elem beemelésének, más meghatározás átvételének nehézsége gyakran jellemzi a szervezeteket. (Gyakran a módosításra való igény sem jelentkezik, mert nincs környezethez, más szereplőkhöz viszonyított önellenőrzés.)
- Presztízs. A „miért én vegyem át a másik meghatározásának elemeit, miért ne ő vegye át az enyéimet” kérdés problémája (amely az egymás felé, vagyis az egységesítés felé történő kezdő lépést nehezíti, illetve ellehetleníti el).

Kérdés, hogy mennyire fontos a meghatározás egységesítése?

Véleményem szerint a terrorizmus meghatározásának egységesítése (teljes harmonizáció) hatékonyság csökkentő lenne a terrorizmus elleni fellépés szempontjából és annak elérése napjainkban nem lehetséges.

Egy egységes meghatározás véleményem szerint „kizáró” jelleggel bírna, hiszen szakterületek nem biztos, hogy értelmezni tudnának adott jelet - amit mások terrorizmus gyanúval értékelnek - saját specifikációjuk alapján, vagyis nem látnák szükségesnek, vagy lehetségesnek saját részvételüket a terrorizmus elleni küzdelemben.

Ugyanakkor a harmonizálás alacsonyabb szintjének megvalósítása kiemelt és reális célkitűzésként kerülhet felvetésre.

A harmonizálás szintjeit, megvalósulási formáit az alábbiak szerint különbözteti meg jelen dolgozat:

- Teljes, szó szerinti átvétel más meghatározásnak (egységesítés),
- Részbeni átvétele más meghatározásnak (bizonyos szakaszok szó szerinti, vagy tartalmi átültetése),
- Hivatkozás más meghatározásokra (olyan kérdéseket illetően, melyekre adott definíció nem tér ki),
- Hivatkozás más meghatározásokra (mint magasabb szinten alkotott definíciókra, melyek tartalmát nem írja felül az adott definíció, hanem azokból vezeti le saját lényegi elemeit).

Értékelésem szerint, az utóbbi három pont bármelyikje alapján alkotott, harmonizált meghatározás-rendszer hozzájárulhatna a küzdelem hatékonyságának növeléséhez, hiszen adott jelre nemcsak az a szakterület figyelne fel, indítaná meg reakcióját, amely terület saját specifikációja a jelet értelmezni tudja, de minden másik terület is figyelemfelhívást és/vagy lépésindítási kötelezettséget kapna.

Amennyiben a szakterületi meghatározások (például lábjegyzetszerűen) tartalmazzának hivatkozásokat más szakterületi meghatározásokra, kiemelve, hogy sajátjuk nem módosítani, hanem támogatni kívánja a mások (saját meghatározásuk szerinti) terrorizmus elleni fellépését, már megvalósulna a harmonizáció, mely

véleményem szerint nagymértékben támogatná a jelenség megfelelő értelmezését, a terrorizmus elleni fellépés hatékonyságának növelését.

Hozzájárulna ahhoz, hogy egy szakterület, ha maga nem is alkot külön meghatározást, bármelyikre hivatkozva becsatlakozzon a rendszerbe, hiszen a rendszeren belül mindegyik meghatározás kapcsolatban áll egymással.

A pénzügyi szféra számára, amely jelenleg a „ha látom, felismerem” megközelítést alkalmazza - és a bankok belső szabályzataiban részletezik, hogy ez a cégcsoportuk konkrét ügyintézés menetében mit jelent –előírható lenne, hogy csatlakozzon a definíciós-rendszerhez úgy, hogy alkothat szakterületi sajátosságokkal külön meghatározást, de hivatkozzon más terrorizmus elleni küzdelemben résztvevő szereplőkre.

2.4 RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Abból a kérdésből kiindulván, hogy a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem szempontjából problémát jelent-e az, hogy nincsen egységes meghatározás a terrorizmusra, igazolni kívántam, hogy felvetésem szerint nem az egységes meghatározás hiánya, hanem a meghatározások közötti harmonizáció hiánya jelent problémát.

A bemutatásra kerülő kutatási eredményekkel egyfelől rávilágítottam arra, hogy a terrorizmus elleni fellépésben több szakterület érintett, melyek különböző jellege segít abban, hogy a küzdelem minél szélesebb skálán folyhasson a terroristák ellen.

Másfelől levezettem, hogy alapvetően nem egy egységes meghatározásra van szükség (melyet több szakértő problémaként vet fel), sokkal inkább a szakterületek definícióinak harmonizálására, hogy egy adott jelre, eseményre működésbe hozza a teljes, terrorizmus ellen mozgósítható gépezetet.

A terrorizmus definíciójának lényegi aspektusairól összegzésképp elmondható, hogy mind a négy terrorizmus elleni küzdelem szempontjából legfontosabbnak tartott szakterületnek van önálló, cselekvést, illetve reagáló mechanizmust meghatározó fogalomképe, viszont a küzdelem hatékonyságát csökkenti, hogy mindegyik külön-külön más-más, néha egyértelmű definíciónak nem is nevezhető meghatározást használ.

A terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságának szempontjából ugyanakkor fontos lenne, hogy a szakterületek közötti együttműködés tovább mélyüljön. Ehhez pedig elengedhetetlen, hogy a szakterületi mechanizmusokat ugyanaz a terrorizmusra, illetve annak gyanújára utaló jel indítsa el.

Fontos lenne, hogy a „lessons learned”, levont következtetések folyamatosan, nemcsak szervezeteken belül, de az együttműködő szervezetek között is egyeztetésre kerüljenek. Illetve, hogy az elmélet és a gyakorlat között intenzív párbeszéd alakuljon ki (ami egyrészt a központi utasítást, elgondolást kidolgozó szint és az azt végrehajtó területi szint között - másrészt a kutatói és az alkalmazói csoportok között

kell, hogy fennakadás nélkül működjön), ehhez pedig elengedhetetlen az egymás számára értelmezhető fogalom használata.

3. FEJEZET: A TERRORISTA SZERVEZETEK MŰKÖDÉSÉNEK HÁTTERÉRŐL

Jelen fejezetben a terrorista tevékenység szervezésének, a terrorista csoportok vezetés-irányításának problémakörével foglalkozik a dolgozat, mert véleményem szerint működésükfélreértelmezése csökkenti az ellenük való fellépés hatékonyságát. A következőkben ismertetésre kerülő vizsgálat folyamata a történelmi fejlődés, a kontinensünkre veszélyt jelentő szervezetek, a régi és új típusú fenyegetés jellemzőinek bemutatásán keresztül zajlik.

A kérdés, mely a következő rész-kutatást motíválta, hogy a terrorizmus típusa, szerveződési módszere változik-e, aminek következtében változik annak finanszírozása is, vagy a terrorizmus szervezési formái lényegében ugyanazon elven működnek, csak a finanszírozás módja alakul át a történelem folyamán.

Felvetésem szerint a kor előrehaladtával, a világ fejlődésével a terrorista csoportok működése is átalakul, aminek következtében a finanszírozás is új dimenziókat ölt.

3.1 TÖRTÉNETI FEJLŐDÉS

A terrorizmus változik. Végigköveti történelmünket, a korrallal együtt „fejlődik”.

Az I. században, a Közel-Keleti zsidó Zelóták fényes nappal, törrel, tanúk előtt végeztek római és kollaboráns célpontjaikkal. Ezen „üzenetekkel” akarták a megszállókat távozásra bírni a Szent földről.

(A zelóták - mai jelentése: fanatikus emberek - kezdetben nem voltak hajlandók adót fizetni a rómaiaknak, később már az erőszaktól sem riadtak vissza, hogy kiűzzék a megszállókat. Számos lázadást szítottak, melyek közül az egyiket a rómaiak csak Jeruzsálem elpusztításával tudták leverni Kr.u. 70-ben.)¹⁰³

¹⁰³ Bibliai Enciklopédia [1997]. Magyar Könyvklub, Budapest.

A XI. századi síita muzulmán Asszaszinok hasonló módszerrel, de már az önfeláldozást is vállalván, vallási helyszíneken és ünnepeken ölték meg azon politikusokat, papokat, akik nem fogadták el a „megtisztított” iszlám tanokat.

(Az asszaszinok perzsa eredetű mohamedán vallásos és politikai szekta tagjai voltak. Katonailag szervezett rendjük a 11-13. században behálózta Perzsia és Szíria nagy részét. Küzdöttek a keresztetek által alapított levantei országok s a mohamedán államok egész sora ellen. Végül is Perzsiában a mongolok (1256), Szíriában az egyiptomi mameluk szultánok (1272) vetettek véget garázdálkodásuknak.)¹⁰⁴

A francia forradalom 1793-94-es jakobinus diktatúrájában már az állam használta magát a terrort. Ennek célja a nemzeti önvédelem, ami alatt a „nép ellensége” minden fajtájának felszámolását értették. Törvény biztosította a jogot, hogy bárkit kivégezhessenek, aki akadályozta a vezetők által elképzelt fejlődés útját.

A jakobinus köztársaság egyszerre volt az első modern polgári állam megvalósításának kísérlete és egyben az első modern diktatúra.

Miután 1793-ban XVI. Lajost hazaárulás vádjával a forradalmárok kivégezték, a kormányzást a szélsőséges és fanatikus jakobinusok vették át. A kispolgárságot és a szegényebb városi embereket képviselő baloldali párt szigorú intézkedéseket vezetett be az éhínség és a nyomor enyhítésére. A végrehajtó hatalmat Danton, Robespierre és Marat gyakorolta. Itt történt meg először, hogy egy államhatalom a szabadság megtartása ürügyén erőszakot alkalmazott polgáraival szemben. (A 20. századi diktatúrák hasonlóan valamilyen „boldogító eszme” által legitimizálva gyilkoltak.) A terror kb. 40 ezer ember életét követelte. Általános lett a bizonytalanság és a félelem. Később a forradalmi törvényszékeknek már „morális” indokok is elegendőek voltak a halálos ítéletek kimondásához. A diktatúrát végül a terror eszközeivel számolták fel ellenfelei: összefogtak a jakobinus politikát ellenző csoportok, majd 1794-ben Robespierre-t és társait kivégezték.¹⁰⁵

A XX. századi totalitárius rezsimeknél:

¹⁰⁴ Új Magyar Lexikon [1960]. Akadémiai Kiadó, Budapest.

¹⁰⁵ Rubovszky Péter: Történelem III. [1998]. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 45-46. oldal.

Németországban példa az 1934. június 30-i „hosszú kések éjszakája”. Miután a Német Nemzetiszocialista Munkáspárt (NSDAP) fegyveres alakulata, az SA Hitler szocialista ígéreteinek betartását követelte, más osztagaival (az SS elitalakulataival) lemészároltatta az elégedetlenkedőket.¹⁰⁶

A Szovjetunióban, Sztálin diktatúrájának általános jellemzői: - a nyílt terror alkalmazása; - a bíróságon nincs fellebbezés, nincs nyilvánosság; - törvényes a fizikai erőszak, a kínzás; - koncepciós perek sokasága; - munkatáborok, GULAG (Táborok Állami Igazgatósága). Az áldozatok száma pontosan nem határozható meg, de milliós nagyságrendű.¹⁰⁷

Kínában példaként szolgál, hogy Mao Ce-tung bevezette a nagy proletár kulturális forradalmat. 1966 tavaszán megindultak a Vörös Gárdák „átnevelő” akciói. Mao célja egy új típusú ember megteremtése. A „Vörös könyvecské”-ben összefoglalt maói gondolatokra épülő kulturális munka elsősorban azt a célt szolgálta, hogy a népeiséget Mao szellemében politikailag aktivizálják. A gyakorlatban Kína vezére irtózatossal terrorral igyekezett életidegen szocializmus-elképzelését a társadalomra kényszeríteni.¹⁰⁸

Később Kambodzsában már általános szokás volt, hogy az egész politikai, sőt a mindennapi életet terrorista eszközökkel „szabályozták”. 1975-1978 között a vörös khmerek Pol Pot miniszterelnök vezetése alatt nemcsak diszkreditálták magukat, hanem nyomorba döntötték az országot is. Terrorintézkedésekkel, kivégzésekkel, áttelepítésekkel és kényszermunkával igyekeztek a népesség korábbi vezető rétegét szétverni. A rezsim a „szocializmust” elfogadni nem akarók milliós tömegét irtotta ki.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Rubovszky Péter: Történelem IV. 1. kötet [1998]. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 42. oldal.

¹⁰⁷u.o. 38. oldal.

¹⁰⁸ Az Emberiség Krónikája [1994]. Officina Nova, 1023., 1045. oldal.

¹⁰⁹u.o. 1048. oldal.

3.2 TERRORVESZÉLY EURÓPÁBAN

Ahogy más kutatók, mint például Szaniszló József is megállapította,¹¹⁰ *amikor terrorizmusról beszélünk, manapság elsősorban a fejlődő országok, az arab világ jut az eszünkbe, holott a terrorizmus hozzájuk hasonlóan az Európai Unióban is él – még ha a merényletek kivitelezésének gyakorisága szerencsére jóval elmarad a más földrészeken tapasztaltaktól.*

Szaniszló József értékelése alapján, más gócpontokhoz hasonlóan, Európában is éppen úgy megtalálhatóak azok a feloldhatatlannak látszó társadalmi-politikai feszültségek és ellentétek, amelyek bárhol a világon a terrorizmus elterjedését eredményezhetik.

A hivatkozott kutató álláspontja, hogy a terrorizmus számára egyértelműen a demokratikus hatalomgyakorlás biztosítja a lehető legszabadabb mozgásteret, illetve kínálja a lehető legtöbb sebezhető pontot. A demokráciákban van ugyanis az emberi életnek a legnagyobb és mindenekfölött álló értéke, amely így értelemszerűen a terrorista akcióknak azok lényegéből adódó célpontjává válhat.

A fenti megállapítások rávilágítanak arra, hogy a terrorizmus nem „*Európa-idegen fogalom*”. A továbbiakban én nem csak azt kívánom bemutatni, hogy ez miért van így, de továbbfolytatván a gondolatmenetet, gazdasági kutatások alapján arra is fel szeretném hívni a figyelmet, hogy hazánk, Magyarország érintettsége (a negatív hatásokból adódó hátrányok miatt) éppúgy kimutatható.

A következőkben áttekintést adok azon terrorista szervezetekről, melyek tevékenysége az Európai Uniót szorosan érinti, mivel merényleteiket Európában hajtották, illetve hajthatják végre.

(A feltételes mód használata, miszerint a következő terrorszervezetek merényleteiket nemcsak a múltban hajtották végre, de ez akár a jövőben is megtörténhet, önmagában úgy is értékelhető, hogy nemleges választ ad arra a kérdésre, miszerint „megszűnhet-e egy terrorszervezet?”. Ugyanakkor, ebben nem azt

¹¹⁰ Szaniszló József: Napjaink Nemzetközi (Globális) Terrorizmusa 2. rész, Szakmai Szemle, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának Kiadványa, Budapest, 2005., 2. szám, 5. oldal

vitatom, hogy megszűnhet-e – hiszen véleményem szerint megszűnhet – egy terrorszervezet, csupán annak lehetőségét nem zárom ki, hogy egy korábban megszűnt csoportosulást újra életre hívjanak, vagyis a végleges megszűnést feltételezettnek vélem, de nem bizonyíthatónak.)

A következő (Szaniszló József munkássága mellett Balog Péter kutatási eredményeit is összegző)¹¹¹ kivonatot a kontinensünkön található terrorszervezetekről azért tartom fontosnak a dolgozatba foglalni, mert konkrét példákkal világít rá arra, hogy földrajzi értelemben vett tágabb otthonunkban jelen vannak és működnek ilyen típusú gonosz csoportosulások, melyekhatással vannak az Európai Unió, így Magyarország gazdaságára is. Ebből adódóan érdekünk, hogy az ellenük zajló küzdelemben, ezen belül is a finanszírozásuk elleni fellépésben aktív szerepet vállaljunk.

Az Európában fenyegetést jelentő terrorszervezetekről szóló alfejezethez kapcsolódóan három dolgot szeretnék kiemelni a kutatási munka jellemzését illetően:

- 1) Szaniszló József és Balog Péter eredményeit nemcsak összegzem, de jövőbeli kutatást-támogató céllal, adott terrorszervezetről szóló újabb források megjelölésével kiegészítem.
- 2) A terroristaszervezetek tevékenységének gazdasági hatásáról – az európai érintettség értelmezésének vonatkozásában - külön fejezetben számolok be.
- 3) Szaniszló József értékelése szerint a terrorszervezetek három jól körülírható csoportba sorolhatóak be. Ezen osztályozás szerint az első csoportba a nemzeti szeparatista, a másodikba a politikai ideológiai, míg a harmadikba a vallási fanatikus terrorszervezetek tartoznak. Balog Péter a Szaniszló által meghatározott (fentebb említett) három kategóriát (az alábbi) négy ponttal egészítette ki, hogy az európai viszonylatot, sajátosságot jobban érzékeltesse:¹¹²

¹¹¹ Balog Péter hadnagy, térképészeti főtiszt: Terrorizmus Által Veszélyeztetett Területek Védelmi Felkészítése, MH Térképészeti Szolgálat, Budapest, 2005., 23-30. oldal

¹¹² u.o. 23-24. oldal

- *Európában nem ismert a vallási fundamentalista terrorizmus fogalma. Amit a világ más területein annak nevezünk, azzal Európában rokoni vonásokat leginkább a szélsőjobboldali politikai ideológiai terrormozgalmak mutatnak, ám az ő gondolatrendszerük sokkal inkább a faji előítéleteiken, mintsem a valós vallási meggyőződésükön alapul. Célpontjaik a zsidók és a mohamedánok, illetőleg bizonyos keresztény csoportok, bár korántsem vallási, sokkal inkább évszázadok során rögzült rasszista indíttatásokból;*

(Szaniszló József értékelését azzal a kiegészítéssel fogadom el, hogy az európai gyökerekkel rendelkező terrorszervezeteknél nem jellemző a vallási fundamentalizmus, ugyanakkor az Európában működő, de máshol gyökerező szervezeteknél – mint az al-Kaida, amely Londonban és Madridban is hajtott végre merényletet – ez adott. Valamint meglátásom szerint a vallási különbség Európában a terrorszervezet és célpontja között adott lehet – mint az IRA és az UDA esetében -, de azok cselekedete nem a vallási áttérítésre, sokkal inkább a célzott csoport terület-elhagyására törekszik.)

- *Az (Európai) Unió a politikai ideológiai terrorizmus alatt csak és kizárólag a szélsőbaloldali marxista terrorszervezeteket érti. Hiba azonban a szélsőjobboldali terrorizmust nem vizsgálni, hiszen a szélsőjobboldali terrorcsoportok csak ideológiai meggyőződésükben és céljaikban különböznek a baloldaliaktól, módszereikben, eszközeikben és fanatizmusukban azonban közöttük nem tehető lényegi különbség;*
- *A szélsőbaloldali politikai ideológiai terrorista mozgalmak gondolatvilágának központi eleme az Amerika- és Izrael-ellenesség, amelyet ők imperializmus- és cionizmus-ellenességnek neveznek. E törekvésekben követőre találtak a különböző palesztin terrorszervezetekben, így ötvözve az európai antiszemita hagyományokat a palesztin felszabadítási törekvésekkel. További motiváló erő, csakúgy, mint az iszlám terrorizmus esetében, az Amerika-ellenes gyűlölet, amely a nyugati gondolkodásmódot, a*

kapitalizmust és az imperializmust szimbolizáló USA Európából történő kiűzését közvetíti;

- *A nemzeti szeparatista terrrorszervezetek szerint Európában jelenleg is a kisebbségek módszeres elnyomása zajlik. Ez ellen e mozgalmak ma is ugyanolyan intenzitással harcolnak, mint korábban. Ez érdekes jelenség, hiszen megszűntek a korábbi diktatúrák, például Spanyolországban, Portugáliában és Görögországban. A terroristák mégsem így gondolják. Az ETA ugyanúgy küzd a spanyol kormány ellen, mint korábban, bár az igaz, hogy jóval kisebb társadalmi támogatottsággal. Úgy vélik, semmi sem változott, a demokratikus fordulat ellenére a spanyol kormány továbbra is fasiszta módszerekkel nyomja el őket. Ugyanakkor a Franciaország területén élő breton terroristák, saját maguk szerint, csak örülni tudnának annak, ha annyi joguk lehetne, mint a spanyolországi baszkoknak, hiszen ők a francia állam elnyomó apparátusát elviselhetetlennek tartják.*

3.3 NEMZETI SZEPARATISTA TERRORSZERVEZETEK

- **AZ ÉSZAKIAK – Baszkföld, Franciaország**

Az Északiak (Iparretarrak, IK) a független és egységes baszk államiság megteremtéséért, a baszk nyelv hivatalossá tételéért és az önrendelkezés jogáért harcoló baloldali terrrorszervezet 1973-ban alakult Baszkföld északi, Franciaországhoz tartozó részén (Iparralde).

- **BRETON FORRADALMI HADSEREG – Bretagne, Franciaország**

A Breton Forradalmi Hadsereg (Armée Revolutionnaire Bretonne, ARB) 1971-ben alakult és követeli a francia elnyomás megszüntetését, az egységes és önálló breton állam megteremtését és a breton politikai foglyok szabadon bocsátását.

- **KORZIKAI NEMZETI FELSZABADÍTÁSI FRON – Korzika, Franciaország**

A Korzika Franciaországtól való elszakadásáért és függetlenségéért küzdő legjelentősebb terrorszervezet, a Korzikai Nemzeti Felszabadítási Front (Frontu di Liberazione Naziunalista Corsu, FLNC), mely 1976-ban jött létre.

- ULSTERI VÉDELMI SZÖVETSÉG (Protestáns) – Észak-Írország, Nagy Britannia

Az Ulsteri Védelmi Szövetséget (Ulster Defense Association, UDA) (az IRA ellen) az unionista közösség megvédése érdekében 1971-ben egy fanatikus protestáns lelkész, Ian Paisley alapította.¹¹³

- SKÓT FELSZABADÍTÁSI HADSEREG – Skócia, Nagy Britannia

A Skót Nemzeti Felszabadítási Hadsereg (Scottish National Liberation Army, SNLA) a 70-es években alakult,¹¹⁴ Skócia elszakadásáért küzdő, magát „Tartán Hadseregnek” (Tartan Army) nevező terrorszervezet.¹¹⁵

- SZABAD WALES HADSEREG – Wales, Nagy Britannia

Az 1949-es eredetig visszavezethető, brit fennhatóság alól való felszabadulás és a nemzeti függetlenség kivívása érdekében működő terrorszervezet a Szabad Wales Hadsereg (Free Wales Army, *Y Gweriniaethwyr, FWA*).¹¹⁶

¹¹³ Az UDA történetéről bővebben három önéletrajzi ihletésű könyv szól: Johnny Adair: *Mad Dog*, John Blake Publishing, London, 2009.

Michael Stone: *None Shall Divide Us*, John Blake Publishing, Wales, 2003.

David Hamilton: *A Cause Worth Living For: My Journey Out of Terrorism*, Highland Books, Godalming, 1997.

¹¹⁴ alapítója és vezetője az 1984 óta dublini száműzetésben élő Adam Busby

¹¹⁵ Az SNLA terrorszervezetről bővebben: *The Scottish Separatist Group and the Scottish National Liberation Army*, Scottish Separatist Group, <http://ssg.maoism.ru/index.html> Letöltés dátuma: 2012. december 20.

¹¹⁶ Az FWA terrorszervezetről bővebben: *The Welsh Republican Movement 1949-2002*, Welsh Republican Comment

- SZABAD GALÍCIAI NÉP GERILLA HADSEREGE – Galícia, Spanyolország

Az 1986-ban alapított Szabad Galíciai Nép Gerilla Hadserege (Guerrilla Army of the Free Galician People, Exército Guerrillheiro do Povo Galego Ceive, EGPGC) a galíciai függetlenség kivívásáért harcoló marxista terrorszervezet.¹¹⁷

- SZABAD FÖLD – Katalónia, Spanyolország

A Szabad Föld (Free Land, Terra Lliure, TL) 1979-ben alakult, célja a katalán nép önálló államiságának és a Spanyolországtól való teljes elszakadásának a megteremtése.¹¹⁸

- ÍR KÖZTÁRSASÁGI HADSEREG – Észak-Írország, Nagy Britannia

Az európai terrorizmusról beszélve evidens, s elengedhetetlen az Ír Köztársasági Hadsereg (Irish Republican Army, IRA) megemlítése, mint az egyik legjelentősebb európai szervezet. Az IRA az 1916-ban véresen

<http://groups.msn.com/WelshRepublicanComment/historywrm.msnw> Letöltés dátuma: 2012. december 21.

¹¹⁷ Az EGPGC terrorszervezetről bővebben: Xosé M. Nunez: *The Galician Movement in Spain (1960-97)*, Nationalism and Ethnic Politics, <http://www.tau.ac.il/tarbut/readers/syllabi/nunez-galicianmovement.htm> Letöltés dátuma: 2012. december 23.

¹¹⁸ A TL terrorszervezetről bővebben: *Catalans Chronology*: <http://www.cidcm.umd.edu/inscr/mar/data/spcatalchro.htm> Letöltés dátuma: 2012. december 28.

megtörtént húsvéti felkelés¹¹⁹ hőseitől, a Republikánus Testvériség nevű szervezettől származtatja magát. Célja az ír sziget újraegyesítése, a „protestáns” brit vezetés elűzése, az ír katolikusokat „diszkrimináló” intézkedések felszámolása.¹²⁰

➤ **BASZK HAZA ÉS SZABADSÁG**, Baszkföld, Spanyolország

Az egyik világszerte legismertebb terrorszervezet a Baszk Haza és Szabadság (Euskadi Ta Askatasuna, ETA) 1959-ben alakult meg. Célkitűzése a baszk szabadság kivívása, a Spanyolországon belüli baszk kisebbség elnyomásának felszámolása. A legszélsőségebb csoportja nemcsak a spanyol vezetők és üzlemberek, de az ETA módszereivel egyet nem értő, mérsékelt baszk nacionalisták, illetve tehetősebb baszk üzlemberek ellen is harcot hirdetett.

Az ETA-t az Egyesült Államok 1997-ben nyilvánította terrorszervezetté, 2001. szeptember 11. után pedig mind az amerikaiak, mind az Európai Unió befagyasztotta a csoport számláit. A szervezet tagjai nem kapnak sem amerikai vízumot, sem anyagi támogatást a tengerentúlról. Az amerikai gesztus azért volt fontos Spanyolország számára, mert ezzel végre egy másik állam is „terrorszervezetnek” nyilvánította az ETA-t, melyet Európa több országában csupán szeparatista mozgalomként tartanak számon.

3.4 POLITIKAI IDEOLÓGIAI TERRORSZERVEZETEK

➤ **HARCOLÓ KOMMUNISTA SEJTEK** – Belgium

¹¹⁹ Természetesen, mint minden nacionalista harc, az ír is nagyon mélyen gyökerezik a történelemben, egészen az 1500-as évek közepétől eredeznek a gondok. VIII. Henrik megalapította az ideológiai alapot az írek kisemmizésére, ez pedig a vallás volt. A protestáns angolok az ún. „Penal Laws” szellemében teljesen ki is rabolták a Zöld Szigetet. A pusztítás a kultúrára is kihatott, melynek legszembetűnőbb példája, hogy szinte kihalt a kelta nyelv. Az írek többször megpróbálkoztak a felkeléssel, de sokáig valódi eredmény nélkül, végül 1912-re sikeresen kiharcolták a Home Rule-t, de bevezetését a világháború miatt eltolták. Ez az elkeseredés vezetett a 1916-os dublini Húsvéti Felkeléshez, melyet a britek azonban keményen levertek.

¹²⁰ Az IRA terrorszervezetről bővebben: Conor Gearty: Terror, Holnap Kiadó, Budapest, 1994.

A Harcoló Kommunista Sejtek (Cellules Communistes Combattantes, CCC) Amerika-ellenes, marxista terrorszervezetet 1982-ben alapították. Célpontjai leginkább amerikai érdekeltségek, NATO-támaszpontok, bankok és multinacionális vállalatok.¹²¹

➤ KÖZVETLEN CSELEKVŐK – Franciaország

Az 1979-ben létrejött Közvetlen Cselekvők (Action Directe, AD) francia marxista terrorszervezet. Céljuk a nyugati befolyás megszüntetése, a fennálló demokratikus berendezkedés megdöntése és a marxista állam megteremtése. Célpontjaik leginkább NATO intézmények, francia kormányhivatalok, amerikai és zsidó érdekeltségek, multinacionális vállalatok.¹²²

➤ NOVEMBER 17. FORRADALMI SZERVEZET – Görögország

A November 17. Forradalmi Szervezet (Epanastatiki Organosi 17 Noemvri)¹²³ 1975-ben alakult, a marxista görög állam megteremtéséért harcoló terrorszervezet. Célpontjaik többségükben amerikai, görög és török politikusok, illetve üzletemberek.¹²⁴

➤ MÉRGES BRIGÁD – Nagy Britannia

¹²¹ A CCC terrorszervezetről bővebben: Dennis Pluchinsky: They heard it all here, and that's the trouble, Washington Post, 16.06.2002.

¹²² Az AD terrorszervezetről bővebben: Action Directe, Rafinfo: <http://www.rafinfo.de/begriffe/ad.php> Letöltés dátuma: 2012. december 28.

¹²³ Nevét arról a szimbólummá vált napról kapta, amely napon az 1973-ban az athéni műszaki egyetem diákjai felkelést robbantottak ki az 1967 és 1974 között fennálló, hét évig tartó görög katonai diktatúra (Colonels Junta) ellen. A lázadást az elnyomó rend tankokkal verte le.

¹²⁴ A November 17. terrorszervezetről bővebben: A November 17. gyászos júliusa, <http://www.origo.hu/nagyvilag/20020723anovember.html> Letöltés dátuma: 2012. december 11.

A Mérges Brigád (Angry Brigade, AB)¹²⁵ egy diákokból 1968-ban szerveződött anarchista terrorista csoport. A merényletek célpontjai elsősorban miniszterek, magas rangú politikusok és rendőrök, valamint nagykövetségek, minisztériumok, katonai és rendőri létesítmények, bankok, elegáns üzletek voltak, de ezek mellett nem kímélték az 1970-es Miss World szépségversenyét sem.¹²⁶

➤ VÖRÖS HADSEREG FRAKCIÓ – Németország

A Vörös Hadsereg Frakció (Rote Armee Fraktion, RAF),¹²⁷ egy 1968-ban alapított, a radikális baloldali, antikapitalista diákmozgalmakból kinőtt német terrorcsoport. Célpontjaik áruházláncok, rendőrkapitányságok, bank- és gyárigazgatók, valamint NATO vezetők.¹²⁸

➤ VÖRÖS BRIGÁDOK – Olaszország

Az olasz Vörös Brigádokat (Brigate Rose, BR) 1969-ben Renato Curcio és felesége, Margherita Cagol alapította, akik terrorista pályafutásukat a trentói egyetem hallgatóiként kezdték. Akcióikat leginkább az iparosodott északon követték el, amelyek révén a forradalmi marxista állam megteremtését

¹²⁵ A szervezetet „Stoke Newington Eight” néven is emlegették, utalva tevékenységük központjára (az észak-londoni Stoke Newingtonra) és tagjainak a számára (ami kezdetben négy, később nyolc volt).

¹²⁶ Az AB terrorszervezetről bővebben: Angry Brigade: 1971. <http://recollectionbooks.com/siml/library/AngryBrigade/1971.html> Letöltés dátuma: 2012. december 29.

¹²⁷ Vagy más néven, két vezetőjéről, Andreas Baaderről és Ulrike Meinhofról elnevezve Baader-Meinhof Csoport (Baader-Meinhof Gruppe).

¹²⁸ Az RAF terrorszervezetről bővebben: Resistance Means Attack: http://www.totse.com/en/politics/terrorists_and_freedom_fighters/161840.html Letöltés dátuma: 2012. december 9.

kívánták kivívni,¹²⁹ akár fegyveres harc árán is. Célpontjaik leginkább újságírók, kereszténydemokrata politikusok, NATO vezetők, nyugati kapcsolattal rendelkező cégek.¹³⁰

➤ ÁPRILIS 25. NÉPI HADSEREGEK – Portugália

Az Április 25. Népi Hadseregek (Forças Populares 25 Abril, FP-25) a 80-as évek elején alapított portugál szélsőbaloldali terrorszervezet. Célpontjai leginkább kormányzati- és amerikai érdekeltségek, NATO bázisok.

➤ OKTÓBER 1. ANTIFASISZTA ELLENÁLLÁSI CSOPORT – Spanyolország

Az Október Elseje Antifasiszta Ellenállási Csoport (Grupo de Resistencia Antifascista, Primero de Octubre, GRAPO) az Újjászervezett Spanyol Kommunista Párt (Partido Comunista de España - Reconstruido, PCE) fegyveres szárnyaként, 1975-ben jött létre. A GRAPO-ra mindig is a mérhetetlen imperializmus és Amerika-ellenesség volt a jellemző. Célpontjai főként spanyol politikusok, katonai vezetők, gyárosok, illetve a

¹²⁹ Olaszországot meg akarták tisztítani a nyugati befolyástól, a kapitalizmustól, az amerikanizálódástól és a NATO-tól is. A szervezettől különösen az újságíróknak, a kereszténydemokrata politikusoknak és a gyárosoknak kellett rettegniük. Az volt a megkülönböztető jelük, hogy áldozataik lábába mindig belelöttek.

¹³⁰ A BR terrorszervezetről bővebben: Tony Negri: Between „Historic Compromise” and terrorism: Reviewing the experience of Italy in the 1970s, *Le Monde Diplomatique*, 08.09.1998.

valamint: Ely Karmon: The Red Brigades: Cooperation with the Palestinian Terrorist Organizations (1970-1990) <http://www.ict.org.il/articles/articleDet.cfm?articleid=365> Letöltés dátuma: 2012. december 2.

spanyolországi amerikai érdekeltségek közül kerültek ki.¹³¹ A szervezet fanatizmusára jellemző, hogy még a 2001. szeptember 11-ei terrortámadással kapcsolatosan közzétett nyilatkozatában is meglepedettségének adott hangot, és közölte, hogy az imperialisták elleni háború éppen hogy csak elkezdődött.¹³²

A fentebb felsorolt terrorszervezetek egy részét többen „megszűntnek” jellemzik, melyet nem fogadok el egyértelműen bizonyíthatónak, hiszen a terrorszervezetekre jellemző a nyugalmi, alvó illetve tetszhalott állapot.

Értékelésem alapján, terrorszervezetek lehetnek nyugalmi, alvó, illetve tetszhalott állapotban a következők miatt:

- a vezetők, tagok nem tudnak aktívan cselekedni saját helyzetük miatt (megsérültek, börtönben vannak, stb.);
- nem tudnak aktívan cselekedni a terrorszervezet helyzete miatt (várják az újabb támadáshoz megfelelő alkalmat, megfelelő társak, anyagi eszközök megjelenését, stb.);
- nem akarnak aktívan cselekedni, mert eredményeket várnak egy adott folyamattól (politikai, gazdasági, stb. téren), amelytől függően a későbbiek során aktivizálják, vagy sem a szervezetet;
- az előbbi három együttesének/kombinációjának hatására inaktívvá vált szervezetet (tagok nem tudnak aktívan cselekedni, mert meghaltak/börtönbe kerültek, a szervezet anyagi eszközeit a hatóságok lefoglalták, a politikai

¹³¹ A GRAPO története során eddig több mint 80 embert gyilkolt és 200-at sebesített meg, ám tagjai közül is több mint 90-et veszített. 2002-ben a spanyol és a francia rendőrség letartóztatta a szervezet 22 tagját, köztük annak több magas rangú vezetőjét is.

¹³² A GRAPO terrorszervezetről bővebben: John Pike: First of October Antifascist Resistance Group (GRAPO), FAS: http://www.fas.org/irp/world/para/01_oct.htm Letöltés dátuma: 2012. december 27., valamint

Miroslav Mareš: Extreme Left Terrorism in Contemporary Europe: from “Communist Combatant Parties” to Militant Campaigns?, Central European Studies Review, 2007 autumn, <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=319>, Letöltés dátuma: 2015. június 20.

folyamatok nem igazolják adott időszakban a szervezet működését) – amely szervezetet (mint „bevezetett márkanévet”) még nem hívott ismét életre egy újabb generáció.

(A megszűnnek hitt terrorszervezetek ismételt életre hívási lehetőségének veszélyére Szaniszló József is felhívja a figyelmet.¹³³)

Meglátásom szerint, a következő okok vezethetnek egy megszűnnek hitt terrorszervezet ismételt életre hívásához:

- Globalizálódott világunkban a terrorizmus, mint cél felé vezető eszköz példája átgyűrűzik, mely során egy „bejártott név” használatához fordul adott csoport. (Az eredeti terrorszervezethez nem kapcsolódó, új generáció használja a „bejártott nevet”.)
- Különböző demográfiai, kulturális jellemzők változnak, melyek „újraateremtik” adott csoportban az igényt a régi eszköz (terrorista szervezet) alkalmazására. (Az eredeti terrorszervezethez valamilyen módon kapcsolódó régi/új generáció használja a „bejártott nevet”.)
- Újra aktívvá válnak a „bejártott nevű” terrorcsoport tagjai (kikerülnek börtönből, felépülnek, új tagokkal, pénzügyi eszközökkel ismételten szerveződni tudnak). (Csak a külső szemlélő gondolta, hogy megszűnt a terrorszervezet, ám annak csupán a működése lehetetlenedett el egy időre, de küzdelmét nem adta fel, hisz nem érte el célját, nem tűnt el minden korábban a szervezettel kapcsolatban álló tag, nem változott a felbujtásra okot adó gazdasági-, politikai-, társadalmi-, stb. környezet.)

¹³³ Szaniszló József: Napjaink Nemzetközi (Globális) Terrorizmusa 2. rész, Szakmai Szemle, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának Kiadványa, Budapest, 2005, 2. szám, 29. oldal

3.4.1 A NEMZETI SZEPARATISTA ÉS A POLITIKAI IDEOLÓGIAI FINANSZÍROZÁSRÓL

A felsorolt szervezetek történetét bemutató (lábjegyzetben hivatkozott) írások alapján a következő megállapításokra jutottam a működésük finanszírozására vonatkozóan:

- a tagok mindkét típusnál jellemzően saját – beleértve a családi, baráti, ismerősi támogatást is – forrásokból kezdték el működésüket;
- a hozzájárulók köre nemzetköziesedhetett, ám a támogatók jellege különböző a két csoportra vonatkozóan: a nemzeti szeparatistáknál a külföldön élő, de rokoni szálak alapján adott területhez kötődő szimpatizánsok juttattak támogatást, míg a politikai ideológiai szerveződéseknel párttársi alapon jutottak hozzájárulást más országokból.
- a nemzeti szeparatistánál gyakoribb, a politikai ideológiainál ritkább az egyéni támogatók köre (utóbbinál inkább a szervezeti, pártoktól érkező támogatás jellemző);
- a pénzszerzésre irányuló bűncselekmények elkövetése a nemzeti szeparatistáknál a szervezet növekedésével, a tagsági kör bővülésével jelentkezik, míg a politikai ideológiainál kevéssé szükséges hozzá a növekedés;
- a nemzeti szeparatistáknál a finanszírozás tágabb értelme szerinti, más országban történő (vagy más országból érkezőktől történő) támogatás igénybevétele (rejtőzködőhely-, fedődokumentumok-, eszköz biztosítása, képzés, stb.) jellemzően a szervezet növekedésével jelentkezik, míg a politikai ideológiainál ez már az alakulás idején is megfigyelhető;
- a nemzeti szeparatistáknál a finanszírozás tágabb értelme szerinti, más szervezetek számára nyújtott támogatás jellemzően a szervezet növekedésével jelentkezik, míg a politikai ideológiainál ez már az alakulás idején is megfigyelhető.

3.4.2 AZ AL-KAIDA

A 2004. március 11-i madridi, illetve a 2005. július 7-i londoni merényletek egyértelművé tették, hogy az al-Kaida (magyarra „az Alap”, vagy „a Bázis”-ként fordított) terrorszervezete is megvetette lábát Európában, amely miatt a korábban említettek mellett vele, a világ egyik legnagyobbjával is úgy kell foglalkoznunk, mint aki közvetlen hatást tud kifejteni tágabb, Európai Unió, illetve szűkebb, Magyarországra vonatkozó hazánkra.

(A konkrét, elsősorban gazdasági oldalra visszavezethető hatásokkal a dolgozat későbbi részében foglalkozok.)

A 2001. szeptember 11-i támadások azok, melyek fordulópontot hoztak a világ és Európa terrorizmus elleni küzdelmébe, illetve az egész biztonságpolitikai, külpolitikai látásmódjába. A szeptember 11-i támadások háttérében Oszama bin Laden, s terrorszervezete, az al-Kaida állt. Bin Laden, aki egy vagyonos szaúd-arábiai családból származik, már korán kapcsolatba került szélsőséges iszlám csoportokkal, majd később szerepet vállalt Afganisztánban, az – egyébként az Egyesült Államok által is támogatott – szovjet megszállás elleni harcban a mudzsahedinek oldalán. Később megalapította saját terrorcsoportját, szervezetét, al-Kaida néven, s az 1991-es Irak elleni háború során fordul teljesen az Egyesült Államok ellen.

Sokan vélik úgy, hogy ez az első, igazán nemzetközi, „multinacionális” jellegű szervezet, mely hatalmas erőtartalékokkal, - mind anyagiakban, mind emberanyagban – rendelkezik, s amely globálisan játszik szerepet a szélsőséges iszlamisták Nyugat elleni háborújában. Így az al-Kaida több más országokban működő muszlim harcos, terrorista beállítottságú csoportot támogat, például Afganisztánban, Boszniában, Csecsenföldön, Szomáliában, Koszovóban. Bin Laden a következőképpen fogalmazta meg szervezete céljának lényegét: „célunk, hogy egyesítsünk minden muszlimot, s egy olyan államot/kormányt alapítsunk, mely a Kalifák törvényeit követi”.¹³⁴ A különböző iszlám terrorszervezeteknek tehát közös a céljuk, s talán itt lehet fontos szerepe az al-Kaidának, amely mintegy „ernyő

¹³⁴ Forrás: <http://www.fas.org/irp/world/para/ubl-fbis.pdf> Letöltés dátuma: 2013. január 18.

szervezetként”, összefogja, támogatja a különböző csoportokat, melyek egyébként önállóan működnek, szervezkednek.

Azért is fontos kitérni az al-Kaida problematikájára, mert nem egy nagy szervezetről van szó, hanem egyfajta laza hálózatról, melyben nincs szoros kapcsolat a résztvevő csoportok között, ám céljaikban, ideológiájukban közösek, így valószínűleg egymást segítve, támogatva működnek együtt, s hajtanak végre terrorista cselekményeket szerte a világban. S ez a tény a terrorizmus elleni harcot nem segíti elő, hisz könnyebben, hatásosabb módszerekkel lehetne felvenni a harcot egy konkrét, igazoltan létező, tagokkal rendelkező csoport ellen, mint például tették ezt a spanyol hatóságok az ETA-val szemben.

A nemzetközi jelleg azt igazolja, hogy szükség van a globális összefogásra, együttműködésre. Hisz az al-Kaidával bármilyen kapcsolatban is álló csoportok számos nemzetiségűek, s minden egyes országnak külön-külön, s közösen is fel kell venni a harcot ellenük.

3.4.3 MÁS TÍPUSÚ, ÚJ VESZÉLY

Fontos kiemelni, hogy bár az al-Kaida egy azon terrorszervezetek közül, amelyek veszélyeztetik Európát, mégis teljes mértékben más, mint a korábban bemutatott nemzeti szeparatista, vagy politikai ideológiai szervezetek.

A fő pontok, amik alapján mondható, hogy eltér a „hagyományos” európai szervezetektől a következők:

- Az al-Kaida vallási fanatizmusra alapul, melynek fő célja a nyugati demokráciák megsemmisítése és egy muzulmán világ-társadalom létrehozásának támogatása. Igaz Európában is találhatunk olyan szervezetet, melynél egyértelműen meghatározható, hogy tagjai melyik vallási felekezethez tartoznak,¹³⁵ ám ők nem hitbélialapon, áttérítő jelleggel „harcolnak”, így az al-Kaida vallási fanatizmusa új keletű jelenségnek számít az Európai Unióban.

¹³⁵ Példa gyanánt elég csak az egyik legnagyobb, a katolikus IRA-ra gondolnunk, amely a protestáns angolok ellen harcol.

- A terroristák alapvetően saját népüket védik, őket sosem támadják, így biztonságban érezhetik magukat, nem képzik merényletek célpontját. (A megállapításban a személyre szabott - például ellenséggel való együttműködésért, vagy árulásért – egyénnek „járó” büntetést külön veszem a népétől, ahol tömegekről van szó.)

Az al-Kaida viszont saját, muzulmán népét is „bünteti”, adott esetekben potenciális célpontnak tekinti őket.¹³⁶ Ennek köszönhetően támogatói köre is folyamatosan változik. Egyesek kiállnak mögüle, kegyvesztettként akár üldözni is kezdik, mások ezen merényletek hatására, mint egy valóban igazi, „tisztító” szervezetet, pártfogásukba veszik.

- Korábban is megfigyelhető volt egyfajta kooperációs készség a különböző szervezetek között: támogatták egymást anyagilag, segítették egymás tagjainak kiképzését, asszisztáltak egymás merényleteinek kivitelezésében. Mindez az al-Kaida szervezetre is jellemző, ám ez a szervezet egyfajta összefogó, koordináló központként kíván működni és egy világméretű, ámde laza, úgynevezett „sejtekből” álló hálózatot létrehozni, mely egységek alapvetően „alvósejteknek” számítanak.

(A hírszerzésben használt, úgynevezett „alvó ügynökök” mintájára, akik kiképzésük után nem kerülnek közvetlenül bevetésre, hanem egy teljesen átlagos civil életet kezdenek. Ezen ügynökök nincsenek napi kapcsolatban az őket kiképzőkkel, csupán opcionálisan aktiválhatók egy-egy adott feladathoz. Magából az opcionális jellegből adódik, hogy hosszú évek telhetnek el passzív, „alvó” létben, sőt az is előfordulhat, hogy soha életükben nem kerülnek bevetésre.)

- A terrorszervezetek tevékenységét be lehet határolni egy adott országra, régióra, területre. Az al-Kaida szervezete, az előző pontból is adódóan, „hontalan”. Ideiglenesen ugyan befogadásra talál egyes, elveivel azonosulni tudó országokban (mint például Afganisztán), különböző hadurak fennhatósága alatt álló területeken, de így is folyamatos mozgás

¹³⁶ Ezt igazolják többek között a 2002-es tunéziai, 2003 és 2004-es szaud-arábiai, a 2004-es egyiptomi, valamint a folyamatos iraki merényletek. Ezen támadások egyértelműen muzulmán emberek fizikai, vagy gazdasági megsemmisítésére, ellehetetlenítésére irányultak.

jellemzi mind az öt kutató erő, mind a támogatás alapján kialakuló helyi megosztottság miatt.

- A „hagyományos” szervezetekkel van mód kapcsolatba lépni, követeléseik egyértelműek, sőt gyakran olyan szervezettel/szárnyal is rendelkeznek, mely hivatalos, politikai szinten is képviseli őket. Az al-Kaida e tekintetben is más. Nem lehet vele kapcsolatba lépni, képviséletet ellátó külön politikai szervezete/szárnya, követeléseik adott szituációkra értendők, ezáltal folyamatosan változnak, képlékenyek, ami egyértelművé teszi, hogy ők nem megegyezni, hanem harcolni akarnak.
- Végül, sajnálatos módon, az al-Kaida sokkal kreatívabb, sokkal merészebb és „küldetése” érdekében sokkal „önfeláldozóbb”, mint bármely más, az eddig ismert, ismertetett terrorszervezet.

(A kreativitásra jellemző, hogy a 911, az segélyhívó telefonszám az USA-ban. Az ehhez fűződő 2001-es, 9. hó 11. napján elkövetett terrortámadásban az al-Kaida öngyilkos merénylői nemcsak, hogy képesek voltak 4 polgári repülőgépet egyidejű elrablására, de kijátszva az amerikai védelmi rendszert, ezekkel támadták meg a Pentagont, valamint semmisítették meg a World Trade Center emberekkel zsúfolt ikertornyait. Pontosan 911 nappal a New York-i merényletek után, 2004. március 11-én meg tudták szervezni 10 pokolgép sorozatban történő felrobbantását Madrid 3 különböző pályaudvarán. Nem is beszélvén a 2005. július 7-i, londoni merényletekről, amikor nem egészen egy nappal azután, hogy Nagy-Britannia fővárosának ítelték a 2012-es Olimpiai Játékok szervezési jogát, az al-Kaida máris támadott és egy négyes-robbanássorozattal közel hétszáz ember sérülését, valamint több mint ötven ember halálát okozta.)

Ezen pontok alapján megállapítható, hogy az al-Kaida elleni küzdelem minden eddiginél nagyobb erőfeszítéseket kíván meg a nemzetközi közösségtől, ezen belül is az Európai Unió országaitól.

A „más típusú, új veszély” jellemzőkkel Tólas Péter is foglalkozott.¹³⁷ 2007-es értékelésében kétféle terrorizmust különít el. Egy általa „rég típusúnak”, illetve egy „új típusúnak” nevezett, melyek 8 fő jellemzőjét az alábbiak szerint foglalta össze:

Régi típusú terrorizmus:

- 1) *Megvalósítható célok (mindegyik fél kész tárgyalni, engedményeket tenni)*
- 2) *Önkorlátozás*
- 3) *Megkülönböztetett célok (biztonsági erők, politikusok, gazdaság)*
- 4) *Hagyományos fegyverek (lőfegyverek, robbanóanyagok)*
- 5) *Lokalizált hatás*
- 6) *Államon belüli (bár a támadások külföldön is történhetnek)*
- 7) *Kódolt figyelmeztetés*
- 8) *Nincsenek öngyilkos akciók*

Új típusú terrorizmus:

- 1) *Nem megvalósítható célok (teljes megadást kíván)*
- 2) *A támadási opciók korlátlanok*
- 3) *Megkülönböztetett célok makro-szinten (jelképes objektumok),
megkülönböztetés nélküli célok mikro-szinten (civil emberek)*
- 4) *Hagyományos és nem hagyományos fegyverek*
- 5) *Nagy területekre kiterjedő hatás*
- 6) *Nemzetközi jelleg*
- 7) *Nincs figyelmeztetés*
- 8) *Öngyilkos akciók*

¹³⁷ Tólas Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarországon, Budapest, 2007. január, 6. oldal, http://hvg.hu/kulugy/20070410_talas_nemzetkozi_terrorizmus.aspx Letöltés dátuma: 2009. január 8.

3.4.4 AZ ISZLÁM ÁLLAM

Amit a mindennapokban Iszlám Állam-ként hívunk, véleményem szerint 2014. június 29-ig tekinthető egyértelműen terrorista szervezetnek.

Az „Iszlám Állam” (Islamic State – IS) nevet 2014. június 29-től, kalifátusuk kikiáltásával kezdték el használni, addig „Iraki és Szíriai Iszlám Állam”-nak (Islamic State in Iraq and Syria – ISIS), vagy „Iraki és Levantei Iszlám Állam”-nak (Islamic State in Iraq and Levant – ISIL) hívták a szervezetet.¹³⁸

A szervezet eredetét 1999-ig vezetik vissza az elemzők, amikor az egyik előszervezet „atyját”, Abu Musab al-Zarqawit szabadon engedték Jordánia al-Sawwaqa börtönéből (ahol fegyverbirtoklásért és tiltott katonai tevékenységért töltötte büntetését). Zarqawi a 2000-es évek elején csatlakozott az al-Kaidához és Afganisztánban, a fő bázison képezte magát, ahonnan Irakba költözvén alapította meg szervezetének, a „Jama’at al-Tawhidw’al-Jihad - JTJWJ”-nek bázisát 2002 végén, 2003 elején. Mint a legerősebb iraki terrorszervezet, 2004 szeptemberében hivatalosan is szövetségrelépett az al-Kaidával, amit követően az Iraki al-Kaidaként (al-Qaeda in Iraq – AQI) kezdték emlegetni. Az AQI 2006. január 15-én hivatalosan koalícióra lépett öt másik iraki szervezettel, megalapítván a Majlis Shura al-Mujahideen - MSM –et. A koalíció irányítását Zarqawi 2006. június 7-i halálát követően Abu Hamza al-Muhajir vette át. A koalíció 2006 végén, átalakítván irányítását, Iraki Iszlám Állam (Islamic State in Iraq – ISI) néven újraszerveződött, kinevezvén Abu Omar al-Baghdadi-t vezetőjeként. Omar al-Baghdadi 2010. április 18-i halálát követően Abu Bakr al-Baghdadi vette át a folyamatosan növekvő szervezet vezetését. A Baghdadi Egyetemen iszlám tanulmányokból doktorált új vezető 2013-ra annyira megerősítette a még mindig Iraki al-Kaidaként számontartott ISI-t, hogy Szíriában is végre tudtak hajtani műveleteket. Az ISI folyamatos erősödése, az al-Kaida gyengülő hatása 2013 áprilisára elérte, hogy ISIS-re történő

¹³⁸ Az Iszlám Állam névváltoztatásairól és történetéről bővebben az amerikai Stanford University „The Islamic State” – Mapping Militant Organizations, 2015. március 10-i tanulmánya tartalmaz információkat, <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1> Letöltés ideje: 2015. június 10., valamint a BBC News „What is Islamic State?” 2014. szeptember 26-i összefoglalója. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144> Letöltés ideje: 2015. június 20.

névváltoztatással jelezve Bakr al-Bahdadi megszüntesse az al-Kaida alárendeltségi kapcsolatot.¹³⁹

Az ISIS tagjai 2014. június 29-re olyan befolyásra tudtak szert tenni, hogy Iszlám Állam néven kikiálthatták a kalifátusukat, vagyis államot alapítottak.

Meglátásom szerint ez a mozzanat kérdésessé tette, hogy továbbra is terrrorszervezettel állunk szemben, vagy egy olyan agresszor állammal, mely terrorista eszközöket is alkalmaz.

A Nemzetközi Közjog című tankönyv szerint: „Az államnak nincs önálló nemzetközi jogi definíciója, sem a nemzetközi jog gyakorlatának, sem az elméletnek nem volt szüksége erre: a közjogász Jellinek által még a XIX. században meghatározott és az alkotmányjog tananyagában is tárgyalt háromkomponensű államfogalom (terület, lakosság és önálló kormányzat) megfelelő elemzési eszköz a nemzetközi jog számára is. E komponensek meglétét azonban a nemzetközi jog fogalomrendszere szerint kell megállapítani, az adott belső jog szerinti hivatalos elnevezések, fogalmak, struktúrák a nemzetközi jog számára csak jelzésértékűek. A nemzetközi jog számára az állam léte, az államiság, ténykérdés, azaz a tények alapján állapítható meg.”¹⁴⁰

A tankönyv felhívja a figyelmet, hogy a három konstitutív elem (terület, lakosság, önálló kormányzat) megléte mellett az elismerés, mint negyedik kötelező elem szükségessége vitatott.

„Az államelismerés jogi hatását illetően két iskola küzd egymással: a konstitutív elmélet szerint az államelismerés tulajdonképpen a terület, lakosság, kormányzat mellett az állam létének negyedik komponense. A deklaratív elmélet szerint mivel a három konstitutív elem adott volta esetén az állam fennállása nem vonható kétségbe,

¹³⁹Laub Zachary, Jonathan Masters: „The Islamic State in Iraq and Syria”, Backgrounders, Council on Foreign Relations, 2014. augusztus 8., <http://www.cfr.org/iraq/islamic-state/p14811> Letöltés ideje: 2015. június 20., valamint Charles Lister: Profiling the Islamic State, Brookings Doha Center Analysis Paper, Number 13, 2014. november, 6-11. oldal, <http://www.brookings.edu/research/reports2/2014/12/profiling-islamic-state-lister> Letöltés ideje: 2015. június 22.

¹⁴⁰ Kovács Péter: Nemzetközi közjog, Osiris Kiadó, Budapest, 2011, ISBN: 9789632762104, V. fejezet, 364. bekezdés

*az államelismerésnek nincs más jogi hatása, mint hogy – legfeljebb – deklarálja az állam létének tudomásulvételét. Ma már egyértelmű a megítélés abban, hogy a konstitutív iskola álláspontja sem elméleti alapokon, sem a bírói gyakorlat révén nem támasztható alá, ugyanakkor a deklaratív elmélet is túl merev, s nem számol a másodlagos, ám valóságos jogkövetkezményekkel.*¹⁴¹

A Külügyi és Külgazdasági Intézet „Az Iszlám Állam – következmények” című tanulmányának szerzői, Arany Anett, N. Rózsa Erzsébet és Szalai Máté is felvetik a kérdést, hogy „*vajon az Iszlám Állam állam-e?*”¹⁴²A nemzetközi jog megközelítése alapján azonosítják a három, államiság ismérveként jegyzett elemet, ami mellett jelzik, hogy az Iszlám Állam „*a nemzetállamok alkotta nemzetközi közösségi elismerése helyett azonban a nem állami tényezők között egyre nagyobb elismerésnek örvend: Szíriában, Líbiában, Pakisztánban egyre több csoport teszi le a „hűségesküt” az Iszlám Államnak.*”¹⁴³

Izrael, a Palesztin Állam, Koszovó mellett az Iszlám Állam államkénti elismerése is politikai szempontból kérdéses.

A fentiekből kiindulva, közjogi megközelítés alapján, a három államiságra vonatkozó konstitutív elem mellett figyelembe véve, hogy az Iszlám Állam rendelkezik nemzetközi elismertséggel, valamint területén gyakorlati főhatalommal bír, államként - igaz, agresszor államként - fogadom el jelen kutatásra vonatkozóan mibenlétét.

A folyamatlelemzésnél úgy értékelem, hogy az ISIS/ISIL terrorszervezet 2014. június 29-én elérte politikai célját azáltal, hogy megalapította az államát, vagyis küzdelmét győztesként fejezte be.

A finanszírozás szempontjából úgy értékelem, hogy az államalapítás gyakorlatilag államosítást hozott, vagyis a területen található források tulajdonjoga átszállt az

¹⁴¹Kovács Péter: Nemzetközi közjog, Osiris Kiadó, Budapest, 2011, ISBN: 9789632762104, V. fejezet, 534. bekezdés

¹⁴² Arany Anett, N. Rózsa Erzsébet, Szalai Máté: Az Iszlám Állam – következmények, KKI-tanulmányok, Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2015., T-2015/1., ISSN 2064-9460, 4. oldal

¹⁴³ Arany Anett, N. Rózsa Erzsébet, Szalai Máté: Az Iszlám Állam – következmények, KKI-tanulmányok, Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2015., T-2015/1., ISSN 2064-9460, 5. oldal

Iszlám Államra, így az ISIS/ISIL-lel szembenmás jellegű bevételi portfólióról beszélhetünk.

ISIL/ISIS bevételi forrásai	Iszlám Állam bevételi forrásai
donációk	donációk
rablás	adók kivetése (saját területen) háborús fosztogatás (más államok területén)
túszejtésből adódó váltságdíj	túszejtésből adódó váltságdíj
bankrablás	állami tulajdonban lévő bankok eszközeinek használata
műkincsrablás	állami tulajdonban lévő műkincsértékesítés
olajtermékek lopása és értékesítése	állami tulajdonban lévő olajtermékek értékesítése

1. számú táblázat

Mivel a kutatás alapjainak meghatározásánál a terrorista csoportokat jelöltem meg fókuszként, kizárván az egyéni elkövetőket és az államokat, úgy értékelhető, hogy az ISIL/ISIS működése jelen dolgozat kutatási körébe tartozik, ám az Iszlám Állam működése, amely állami agressziót valósít meg, már túlmutat jelen dolgozat kutatási körén.

(A fenti, 1. számú táblázatot a „The Washington Institute for Near East Policy”,¹⁴⁴ a „Beirut Center for Middle East Studies”,¹⁴⁵ a „Foreign Affairs”,¹⁴⁶ a „McClatchy

¹⁴⁴Lori Plotkin Boghardt: Saudi Funding of ISIS, The Washington Institute for Near East Policy, 2014. június 23.,<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis>
Letöltés ideje: 2015. június 25.

DC”,¹⁴⁷ valamint a „Brookings Doha Center”¹⁴⁸¹⁴⁹ publikációi alapján állítottam össze; az Iszlám Állam finanszírozására vonatkozó jövőbeli kutatást ezek mentén érdemesnek tartom elindítani.)

¹⁴⁵Haytham Mouzahem: How Islamic State gets its cash, Beirut Center for Middle East Studies, Middle East Eye, 2015. március 19.,<http://www.middleeasteye.net/columns/how-isis-gets-cash-39592257> Letöltés ideje: 2015. június 20.

¹⁴⁶Louise Shelly: Blood Money, Foreign Affairs, 2014. november 30.,<https://www.foreignaffairs.com/articles/iraq/2014-11-30/blood-money> Letöltés ideje: 2015. június 21.

¹⁴⁷Mitchel Prothero: Islamic State issues fake tax receipts to keep trade flowing, McClatchy DC, 2014. szeptember 3.,<http://www.mcclatchydc.com/2014/09/03/238508/islamic-state-issues-fake-tax.html> Letöltés ideje: 2015. június 22.

¹⁴⁸Charles Lister: Profiling the Islamic State, Brookings Doha Center Analysis Paper, Number 13, 2014. november, <http://www.brookings.edu/research/reports/2014/12/profiling-islamic-state-lister> Letöltés ideje: 2015. június 22.

¹⁴⁹Charles Lister: Cutting off ISIS' Cash Flow, Brookings Doha Center, 2014. október 24.,<http://www.brookings.edu/blogs/markaz/posts/2014/10/24-lister-cutting-off-isis-jabhat-al-nusra-cash-flow> Letöltés ideje: 2015. június 22.

3.5 A TERRORIZMUS SZERVEZÉSÉRŐL, A VEZETÉS-IRÁNYÍTÁS PROBLÉMÁIRÓL

Jackob N. Shapiro az Egyesült Államokbeli Princeton Egyetem kiadásában megjelent 2013-as művében¹⁵⁰ a terrorista szervezetek működését, működtetését elemzi. Shapiro kutatási eredményeiben rávilágít arra, hogy a terrorista szervezetek hasonlóan működnek, mint bármelyik más gazdasági szervezet a felépítés, a napi rutin, a vezetés-irányítás aspektusából.

(Az önállóan, szervezet nélkül működő merénylők, mint Timothy McVeigh - 1995-ös robbantás a Murrah Federal Building-ben, Oklahoma City - nem képezik Shapiro vizsgálatának tárgyát. Bár ők is használnak együttműködőket – azok tudtával, vagy tudta nélkül – a kutató az ilyen merénylőket nem, csak a szervezeteket vette górcső alá.)¹⁵¹

A terrorszervezetekről elmondható, hogy ezen gonosz indíttatású, romboló célú csoportosulásoknak hasonló problémáik vannak, mint más intézményeknek. A tagokat illető megállapítás pedig, hogy hasonlóan másokhoz, bennük, a terroristákban is megvan az önös érdek, a saját haszon keresése.¹⁵²

A kutató értékelése szerint szervezési kihívást jelent, hogy pontosan kalibrált legyen az erőszak.

Shapiro munkája alapján, akkor értékelhető pontosan kalibrálnak az erőszak, ha annak mértéke nem okoz visszasságot, viszont elég méretű a cél eléréséhez.

Rosszul kalibrált támadásról akkor beszélhetünk, ha:

- nem azt a célpontot éri, akit a terrorista kiválasztott, vagy
- túl nagy járulékos kárt okoz,
- illetve túl kicsi mértékű a terrorista céljának eléréséhez.

¹⁵⁰ Jackob N. Shapiro: *The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4

¹⁵¹u.o. 1. oldal

¹⁵²u.o. 2. oldal

Az első kettő (terrorszervezet szemszögéből nézve) negatív propaganda hatása lehet, hogy a támogatókat elfordíthatja a szervezettől, a harmadik a szervezet hatékonyságát kérdőjelezheti meg.

A rosszul kalibráltságból adódó kihívás hátterét elemezvén elmondható, hogy ez akkor jelentkezik, ha a szervezetek vezetői az erőszak tervezését, a költségek előteremtését, vagy a toborzás feladatát delegálják, alacsonyabb szinten lévő elemekre, terroristákra bízják. A probléma gyökere abból ered, hogy az alacsonyabb szinten lévők gyakorta másként értelmezik az összefüggéseket, más véleményt alkotnak adott dolgokról, ellenvéleményt támasztanak, illetve máshogy képzelik el adott feladat kivitelezését. Ezen problémákat „biztonsági költségeknek” jelöli Shapiro.¹⁵³

Ezekből a problémákból adódóan, a terrorista csoportok nehezen tudnak egyszerre biztonságosan (kis felderítési rizikóval) és jól ellenőrzötten működni. A terrorista szervezetek egyedisége más szervezetekhez képest, hogy azon eszközök, melyek a magas szintű szervezettséghez és a folyamatos vezetői kontrollhoz szükségesek, egyben azok az eszközök, melyek alkalmazása a szervezet felderíthetőségét segítik. Ezen eszközök alatt értendők:

- a folyamatos kapcsolattartás,
- a részletes tájékoztatás az egységek között,
- a jelentések, beszámolók, előírások készítése,
- a kifizetések-bevételezések nyomon követése,
- stb.

(Apró kitekintésként szeretném megjegyezni, hogy az erőszak pontos kalibrálása, illetve a vezetők és az alacsonyabb szinten lévők közötti véleménykülönbségek kérdésköre már Shapiro kutatása előtt is megjelent. Anna Geifman kilencvenes évek eleji írásában, az orosz terrorizmus vizsgálata közben rávilágított arra, hogy a huszadik század elején rendszeres problémát okozott a Szocialista Forradalmárok

¹⁵³ Jakob N. Shapiro: *The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4, 4. oldal

Pártjának, illetve az Orosz Szociáldemokrata Munkáspártnak, hogy helyi sejték olyan „megtorló támadásokat” hajtottak végre, melyeket nem lehetett a Marxista teóriával igazolni.¹⁵⁴)

Visszatérvén Shapiro kutatásának elemzéséhez, annak háttéréként szolgált, hogy John Ward Anderson egy olyan 2007-es iraki esetről számol be, amikor két terrorista csoport között alakult ki fegyveres konfliktus. *2007. május 28-án Bagdad Amiriyah körzetében az Iraki Iszlám Hadsereg (szunnita szervezet) az egyik mecsetnél az iraki al-Kaidát kritizáló írást helyezett el, melyben rávilágítanak arra, hogy az al-Kaida tagjai ok nélkül ölnek szunnitákat Irakban. Másnap az al-Kaida tagjainak egy csoportját, akik al-Kaida ellenes graffitit próbáltak eltüntetni, támadás ért, mely többnapos fegyveres harcba torkollott a két szervezet között.*¹⁵⁵

Shapiro Anderson cikkének apropóján kutatást folytatott az Egyesült Államok Védelmi Minisztériumának „Harmony” Adatbázisában,¹⁵⁶ az al-Kaida vezetés-irányítása említett incidenshez kapcsolódó reagálásait vizsgálván. Shapiro rávilágított arra, hogy *az al-Kaida helyi vezetője, bár jelezte, hogy probléma van az Iszlám Hadsereggel, nem kapott iránymutatást az iraki legfőbb vezetőjétől arra, hogyan oldja azt meg – aminek következtében engedélyezte a fegyverhasználatot harcstartásainak. Amikor a küzdelmek oly véresre fordultak, hogy az komoly hátrányt okozott az al-Kaida számára, mert a társadalom a másik pártjára állt, illetve erőik kezdtek kimerülni, a legfőbb vezető csak akkor köröztetett egy kiadványt, melyben tűzszünetre szólította fel a szervezet tagjait, mindaddig, amíg ő nem egyezett a másik*

¹⁵⁴ Anna Geifman: Aspects of Early Twentieth-Century Russian Terrorism: The Socialist-Revolutionary Combat Organization, Terrorism and Political Violence 4, no. 2, 1992, 23-46. oldal

¹⁵⁵ John Ward Anderson: Sunni Insurgents Battle in Baghdad, Washington Post, 1 June, 2007.

¹⁵⁶ Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériumának Harmony Adatbázisa több mint 1 millió elfogott al-Kaida és más terrorszervezetekhez kapcsolható dokumentumot tartalmaz, melyeket az afganisztáni, iraki és más műveletek során sikerült megszerezni. A dokumentumok egy része nyilvános, melyek elérhetők a http://www.ctc.usma.edu/harmony_docs.asp honlapon Letöltés dátuma: 2013. december 10.

*szervezet vezetőjével, megpróbálván helyreállítani a két csoport közötti kapcsolatot.*¹⁵⁷

A kutató meglátása szerint az egyik legnehezebb kérdés, amivel a terrorista vezetőknek meg kell birkózniuk a szervezés szempontjából, a „biztonsági költség minimalizálása”. Egy terrorszervezet építésekor a „biztonsági költség minimalizálása” arra vonatkozik, hogy a vezetők próbálnak „*olyan tagokat toborozni, akik hajlandóak szörnyű dolgokat kivitelezni más emberek kárára úgy, hogy rendelkeznek önkontrollal, engedelmességgel a felettesük irányába és megfelelő körültekintéssel az erőszak megtervezésekor és kivitelezésekor*”.¹⁵⁸

3.6 A TERRORISTA SZERVEZETEK MINT RACIONÁLIS INTÉZMÉNYEK

Jeffrey Ian Ross és Ted Robert Gurr szerint a terrorista csoportoknak megközelítőleg két célja van.¹⁵⁹ *Az egyik, hogy támogatókat szerezzen, a másik, hogy elnyomja az ellenfeleket, ellenségeket. A legtöbb terrorista szervezet mindkét célt el szeretné érni. (Bizonyos esetekben pedig a társ-, illetve rivális csoportok felett is befolyást kíván szerezni.)*

Ross és Gurr (mellett Seth G. Jones és Martin C. Libicki,¹⁶⁰ illetve Jacob N. Shapiro¹⁶¹ kutatásai is) rávilágítanak arra, hogy a terrorista szervezetek alapvetően, mint racionális intézmények működnek.

Ross és Gurr eredményei alapján, a terrorista csoportokat illető jellemzésre vonatkozóan jelen dolgozat elfogadja, hogy:

¹⁵⁷ Jakob N. Shapiro: *The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4, 7. oldal

¹⁵⁸ u.o. 7. oldal

¹⁵⁹ Jeffrey Ian Ross and Ted Robert Gurr: *Why Terrorism Subsides: A Comparative Study of Canada and the United States*, *Comparative Politics*, Vol. 21, No. 4, July 1989, 405-426. oldal

¹⁶⁰ Seth G. Jones – Martin C. Libicki: *How Terrorist Groups End, Lessons for Countering al Qaeda*, Rand Corporation, Santa Monica, CA, 2008, ISBN 978-0-8330-4465-5, 3. oldal

¹⁶¹ Jakob N. Shapiro: *The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4, 18-22. oldal

- *A terrorista csoportok haszonelven működnek. Céljaikat és taktikáikat át tudják alakítani a csoporton belüli változások hatására ugyanúgy, mint a tágabb politikai, illetve társadalmi környezet változásainak hatására.*
- *A terrorista csoportok tudatosan választják a terrorizmus eszközének használatát, amely mellett más eszközök alkalmazása is rendelkezésükre áll politikai céljaik eléréséhez (például propaganda kiadványok terjesztése).*
- *A terrorista mozgalmak általában szélesebb politikai mozgalmakból, irányzatokból, illetve azok hatására alakulnak ki.*
- *Tagjaik ritkán magányos, társadalomtól elzárkózott emberek. Sokkal inkább azon tudatból vezetik le tevékenységüket, hogy egy nagyobb csoport (így mint hittársak, munkások, kiközösített etnikai csoportok, felsőbbrendű csoportok, stb.) érdekében cselekszenek.*

A felsorolt jellemzőket azért fogadom el jelen dolgozat készítésekor, mert kutatási tevékenységem során más tudományos szerzők által készített munkák alapján is igazolást nyertek. A következőkben a legnagyobb veszélyt jelentő terrorszervezetek, az al-Kaidára és az ISIS-re vonatkozóan azonosítom a fenti karakterjegyeket.

3.7 AZ AL-KAIDA ÉS AZ ISIS, MINT RACIONÁLIS SZERVEZETEK

Ahogy azt fentebb jeleztem, értékelésem alapján, az ismertett Ross és Gurr jellemzők igazak az al-Kaida szervezetre is, ahogy a vele szoros kapcsolatban fejlődő ISIS-re, az Iszlám Állam „elődjére” is.

A terrorista csoportok működése szervezést igényel. Az al-Kaida, ahogy az ISIS, mint napjaink legismertebb terrorszervezetei, relatíve biztonságos körülmények között fejleszthették, erősíthették szervezetüket.

Az al-Kaida 1996 és 2001 között az akkoriban nemzetközi elszigeteltségben, elzárkózottságban lévő Afganisztánban.¹⁶² Az ISIS pedig az al-Kaida támogatásával a 2000-es évek elejétől 2014-ig az instabil Irakban.¹⁶³

Az ISIS alapjait lefektető Abu Musab al-Zarqawi – ahogy korábban is jeleztem - 2002 végén, 2003 elején alapította meg bázisát Irakban. Addig az ISIS - előszervezetének¹⁶⁴ - fejlődése összefonódik az al-Kaida afganisztáni kiteljesedésével.¹⁶⁵

Zarqawi a szervezetét az al-Kaida afganisztáni központjában tanultak alapján építette fel. Ebből adódóan az ISIS pénzügyi működésének megértését az al-Kaida vizsgálatával tartom célszerűnek kezdeni, természetesen kitérvén azon új elemekre, melyekkel az ISIS az al-Kaida rendszerét bővítette tovább.

1996-2001 között az al-Kaida, rendszeres támogatást nyújtott a táliboknak, cserébe a befogadásért. John Roth, Douglas Greenburg és Serena Wille értékelő jelentése alapján (melyet a 2001. szeptember 11-i merényletek apropóján létrehozott, Egyesült Államok kormánya által felállított bizottságnak tettek) a terrorszervezet

¹⁶² Jakob N. Shapiro: *The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4, 13. oldal

¹⁶³ Charles Lister: *Profiling the Islamic State*, Brookings Doha Center Analysis Paper, Number 13, 2014. november, 6-11. oldal, <http://www.brookings.edu/research/reports2/2014/12/profiling-islamic-state-lister> Letöltés ideje: 2015. június 22.

¹⁶⁴ Abu Musab al-Zarqawi „Jama'at al-Tawhidw'al-Jihad, JTJWJ” terrorszervezetének iraki bázisát 2002 végén, 2003 elején alapította meg. Zarqawi 2006 június 7-i halála után az al-Kaida iraki szervezete Abu Hamza al-Muhajir-t nevezte ki a szervezet élére, aki <http://www.cfr.org/iraq/islamic-state/p14811> és Charles Lister: *Profiling the Islamic State*, Brookings Doha Center Analysis Paper, Number 13, 2014. november, 6-11. oldal, <http://www.brookings.edu/research/reports2/2014/12/profiling-islamic-state-lister> Letöltés ideje: 2015. június 22. - alapján

¹⁶⁵ Dr. Nimrod Raphaeli, “The Sheikh of the Slaughterers: Abu Mus'ab al-Zarqawi and the Al-Qaeda Connection,” *Inquiry & Analysis Series Report no. 231*, The Middle East Media Research Institute, 2005. július 1., <http://www.memri.org/report/en/print1406.htm> Letöltés ideje: 2015. június 28.

kezdetekben 10 és 20 millió US dollárt fizetett évente a regnáló rezsimnek, annak vezető tisztségviselőinek.¹⁶⁶

A CIA értékelése alapján azonban idővel ezen, tálibok által elvárt támogatások mértéke növekedett és az al-Kaidának végül már 30 millió US dollárral kellett éves szinten hozzájárulni a rezsim kiadásaihoz, fegyver-beszerzéseihez, társadalmi berendezkedést szolgáló projektjeihez.¹⁶⁷

Rohan Gunaratna kutatási eredményei beszámolnak arról, hogy az al-Kaida az afganisztáni nyugodt körülmények között kidolgozott szervezeti struktúrárt hozott létre, számos bizottsággal és tanáccsal, melyek különböző szervezeti működési, működtetési területekért voltak felelősek.¹⁶⁸ Arabinda Acharya-val folytatott elemző-értékelése alapján leginkább egyetemi kampuszokhoz hasonlítottak az ázsiai országban létrehozott kiképzőtáborok, ahol az egyszerű merényletektől a bonyolultakig tanulhatták, tanulták meg képességeiktől függően terroristák ezrei a világ minden tájáról a tervezési, szervezési, kivitelezési folyamatokat.¹⁶⁹

Az al-Kaida, mint racionálisan működő szervezet közel 180 oldalas „kiképzési kézikönyvet” állított össze, amely dokumentumról hazánkban Török László készített többrészes, részletes ismertetést tartalmazó tudományos publikációt. A 2005 és 2006 között megjelentetett kutatói eredmények is rávilágítanak arra (amire a fentebb hivatkozott nemzetközi tanulmányok is utalnak), hogy az al-Kaida logikusan (bár gonosz szándékkal) készítette, illetve készíti elő és hajtja végre tetteit.

(Az, hogy terrorista kiképzéshez jól használható kézikönyvről van szó, egyértelmű, ám arra Török László is rávilágít, hogy az al-Kaida, mint forrás

¹⁶⁶John Roth, Douglas Greenburg and Serena Wille: Monograph on Terrorist Financing: Staff Report to the Commission, National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2004, 27-28. pp, online: www.9-11commission.gov/staff_statements/911_TerrFin_Monograph.pdfLetöltés dátuma: 2014. december 10.

¹⁶⁷u.o. 27-28. oldal

¹⁶⁸ Rohan Gunaratna: Inside Al Qaeda: Global Network of Terror, Barkley Books, New York, 2003, 72-92. oldal

¹⁶⁹J. F. Forest (editor): The Making of Terrorist: Recruitment, Training, and Root Causes 2, CT: Praeger Publisher, Westport, 2005, Rohan Gunaratna and Arabinda Acharya: The Terrorist Training Camps of Al-Qaeda, 172-187. oldal

feltételezett, mivel a könyv olvasása közben a terrrorszervezethez köthetőség nem nyilvánul meg egyértelműen.)

A kézikönyv az alábbi fejezetek logikai sorrendjében ad útmutatást a terrorakciók elkövetéséhez.¹⁷⁰

Ajánlás

Előszó

- 1. Általános bevezetés*
- 2. A szükséges képességek és személyiségjegyek*
- 3. Pénzeszközök és hamisított okmányok használata*
- 4. A szervezet katonai bázisai, konspirált lakásai, objektumai*
- 5. A közlekedés és a kommunikáció módjai*
- 6. Felkészítés*
- 7. Fegyverek vásárlásával, szállításával, és használatával kapcsolatos szabályok*
- 8. A szervezet tagjainak biztonsága*
- 9. A biztonsági terv*
- 10. A különleges műveletek meghatározása*
- 11. Információszerzés nyílt módszerek alkalmazásával*
- 12. Információszerzés konspirált módszerek alkalmazásával*
- 13. Titkosírás és kódolási metódusok használata*
- 14. Lőfegyverekkel végrehajtott emberrablások és merényletek módszerei*
- 15. Robbanóanyagok*
- 16. Gyilkosságok végrehajtása mérgekkel, illetve szűrő- és vágófegyverek felhasználásával*
- 17. Kihallgatás és nyomozás*

¹⁷⁰ Török László: Az al-Kaida feltételezett kiképzési kézikönyve, Szakmai Szemle, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának Kiadványa, Budapest, 2005, 2. szám, 33-34. oldal.

18. Börtönök és fogolytáborok

Már a tartalomjegyzékből is kitűnik, ami a kézikönyv olvasása közbenegyértelművé válik, hogy jól, rendszerezetten, racionálisan elgondolt, elméletben részletekig menő alapossággal felépített szervezetről van szó. (A valóságban történő rendezett, jó működés csupán feltételezhető; a merényletek alapján hatékonynak tűnhet, de a mindennapi funkcionálás racionális jellege nem bizonyítható külső szemlélő – vagyis nem tag - nézőpontjából.)

Török László munkájából kiderül, hogy „*a szervezet három olyan alapvető részből épül fel, amelyek nélkül működésképtelenné válna*”:

- *A szervezet vezetője és tanácsadó testülete;*
- *Az önkéntes harcosok;*
- *És egy világosan meghatározott stratégia.*

A terrorista szervezetek működtetéséhez az alábbi feltételeket tartja „elengedhetetlennek” a kézikönyv:

- *hamisított pénz és okmányok;*
- *katonai bázisok, konspirált lakások és objektumok;*
- *kommunikációs eszközök és csatornák;*
- *közlekedési feltételek;*
- *fegyverek és lőszer;*
- *információ.*

Nemcsak a fő részek, illetve működéshez elengedhetetlen eszközök, de a tagok kiválasztásához szükséges képességek és személyiségjegyek is meghatározásra kerültek, amely a gondos felépítést igazolja. A kézikönyv alapján a szervezet tagjának alapvető jellemzői:

- *Iszlám hit*
- *Elkötelezettség a szervezet ideológiájához*
- *Érettség*
- *Önfeláldozás*

- *Engedelmesség*
- *Titoktartás*
- *Egészség*
- *Türelem*
- *Nyugodt személyiség*
- *Intelligencia*
- *Elővigyázatosság*
- *Hűség*
- *Megfigyelési és analízis képesség*
- *Konspirációs képesség*

(Az adott jellemzők kiegészítő értelmezései is megtalálhatók a kézikönyvben, melyre Török László írásában külön kitér.¹⁷¹ Mivel jelen dolgozat nem a kézikönyvet, akarja bemutatni, csupán azt kívánja érzékeltetni, hogy logikusan, részletekbe nyúlóan felépített szervezetről van szó, az említett értelmezések közlésétől eltekintek.)

A szervezet felépítésén (első fejezet), tagkiválasztásán túl (második fejezet), természetesen pénzeszközök használatára is kiemelt figyelmet (harmadik fejezet) szán a kézikönyv.

A sikeres akciók egyik alappillére az anyagi források és fedezet biztosítása.¹⁷² A nem megfelelően előkészített pénzügyi manőverek azonban könnyen dekonspirációhoz vezethetnek, ezért az alábbi biztonsági előírások betartása kötelező érvényű.

¹⁷¹ Török László: Az al-Kaida feltételezett kiképzési kézikönyve, Szakmai Szemle, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának Kiadványa, Budapest, 2005, 2. szám, 38-40. oldal.

¹⁷² Török László: Az al-Kaida feltételezett kiképzési kézikönyve, Szakmai Szemle, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának Kiadványa, Budapest, 2005, 2. szám, 41. oldal.

- *Az akciók végrehajtásához szükséges összeget két alapvető részre kell bontani: egy részét olyan projektekbe kell fektetni, amelyek biztosítják az akciók folyamatos anyagi támogatását, és esetleg profitot is termelnek; a másik felét viszont csak az akciók kivitelezésére szabad fordítani.*
- *Tilos a rendelkezésre álló összeget egy helyen tárolni.*
- *A belső konspirációs szabályokat szem előtt tartva, a rendelkezésre álló pénzüsszeget olyan helyen kell tárolni, amely még a szervezet többi tagjai előtt sem ismert.*
- *Nagyobb összeg szállítása esetén gondoskodni kell a megfelelő fizikai védelemről.*

A pénzeszközök felhasználását illetően, Arabinda Acharya az International Centre for Political Violence and Terrorism Research (Szingapúr)¹⁷³ dokumentumtárában végzett kutató munkája eredményeként beszámol arról, hogy a kiválasztott tagokról, a kiképzésen résztvevőkről az al-Kaidának részletes dossziéja volt, melyekben vezették az egyénhez kapcsolódó költségek kimutatásait - az utazási és egészségügyi kiadásokat is beleértve -, külön feljegyezve a számukra juttatott fizetéseket.¹⁷⁴

Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériumának Harmony Adatbázisában megtalálható (2002-ben közzétett), al-Kaida Alaptörvény Okirata alapján:¹⁷⁵

- az egyedülálló mudzsahed¹⁷⁶ 1.000 pakisztáni rúpia - Rs (~16 US dollár)

¹⁷³International Centre for Political Violence and Terrorism Research www.pvtr.org/ICPVTR
Letöltés dátuma: 2013. január 12.

¹⁷⁴Arabinda Acharya: Targeting Terrorist Financing – International Cooperation and New Regimes, Routledge, New York, 2009, 25. oldal

¹⁷⁵Al Qaeda: Constitutional Charter, Rules and Regulations, Harmony Document Database, Combating Terrorism Centre, West Point, 2002, online: <http://ctc.usma.edu/aq/AFGP-2002-600175-Trans.pdf>Letöltés dátuma: 2013. december 10.

¹⁷⁶ A mudzsahed jelentése: fundamentalista muszlim gerilla. Biztonságpolitikai Szemle, Corvinák: 3. Regionális konfliktusok, regionális problémák, Közép-Kelet és Dél-Ázsia, Afganisztán.

- a házas mudzsahed 6.500 Rs (~100 US dollár)
- és gyermekeként 500 Rs (~8 US dollár) juttatást kapott az afganisztáni kiképzés idején.

A statisztika alapján, 2002-ben az átlagember Afganisztánban körülbelül 181 US dollárból élt évente, vagyis havi 15 US dollár bevétele volt.¹⁷⁷ Eszerint, a terroristaszervezethez csatlakozó afgánok, egyedülállóként is többet kaptak, mint az átlagember, családdal pedig nemcsak hogy többet, de az átlagember bevételének többszörösét (több mint hatszorosát) kapták kézhez fizetésként.

Az említett juttatásokon felül:

- a házas mudzsahed családjával együtt jogosult volt egy hónap szabadságra és oda-vissza útiköltség-térítésre hazája viszonylatában két éves tagságot követően,
- az egyedülálló mudzsahed jogosult volt egy hónap szabadságra és oda-vissza útiköltség-térítésre hazája viszonylatában egy éves tagságot követően.

Az al-Kaida egyik vezetőjének, Jama Ahmed al-Fadl az Egyesült Államok afrikai nagykövetségei elleni merénylet (Tanzánia és Kenya, 1998. augusztus 7.) tárgyalási jegyzőkönyvét¹⁷⁸ elemezvén Jacob N. Shapiro rávilágított arra, hogy Oszama bin Laden bizonyos, ugyanolyan rangban lévő társainak eltérő fizetést biztosított. Az eltérített fizetések pedig aszerint voltak megállapítva, hogy adott társ mennyit tudott

http://biztpol.corvinueembassy.com/?module=corvinak&module_id=4&cid=6&scid=84 Letöltés dátuma: 2013. augusztus 4.

¹⁷⁷ Economy Watch: Afghanistan (Islamic Republic of Afghanistan) Economic Statistics and Indicators www.economywatch.com/economic-statistics/country/Afghanistan/year-2002 Letöltés dátuma: 2013. december 20.

¹⁷⁸ Jamal Ahmed al-Fadl testimony, U.S. versus Usama Bin Laden, S(7) 98 Cr. 1023, pp. 257-258. A teljes meghallgatás nyomtatott formájú változata elérhető az alábbi honlapon: <http://fl1.findlaw.com/news.findlaw.com/cnn/docs/binladen/binladen20601tt.pdf> Letöltés dátuma: 2013. december 20.

volna keresni, ha nem a szervezetnek, hanem máshol (például az anyaországában) dolgozik.¹⁷⁹

3.8 A KIÁBRÁNDULTAK TÁVOZÁSI JUTTATÁSA

Lawrence Wright feltáró munkájából kiderül, hogy az al-Kaidának volt egy kompenzációs gyakorlata, amikor is az újonnan toborzottak, ha a kiképzés során meggondolták magukat, elhagyhatták a szervezetet és távozási juttatásként kaptak ~2.400 US dollárt.¹⁸⁰ Jacob N. Shapiro értékelése alapján,¹⁸¹ az al-Kaida vezetők teljesen racionális gondolkodásából adódott a kompenzáció biztosításának ötlete (mely a versenyszférában is megtalálható).

Egyetértvén Shapiro értékelésével, megállapítható, hogy egyfelől a terrorista szervezetben az, aki nem elég eltökélt a nagy cél érdekében, illetve nem érzi magát kellően elszántnak a feladatok elvégzésében, kárt okoz a szervezetnek. Ebből adódóan, sokkal hasznosabb, ha elválik a tag és a szervezet útja. Másfelől, ha a távozó gáláns kompenzációt kap az elváláskor, biztosítva van (legalábbis jogos elvárás, ami a versenyszférában használatos végkielégítési szerződésekben is megtalálható) a távozó hallgatása a szervezet ügyeit illetően. Mi több, segíti azt, hogy a kivált tag ajánlja másoknak a szervezetet, mint olyan csoportosulást, ahova érdemes csatlakozni.

3.9 A TERRORISTÁK CSALÁDJAINAK KOMPENZÁCIÓJA

A fentiekben bemutattam, hogy egy házasság több mint hatszor nagyobb fizetést kap/kapott, mint egyedülálló társa. Ha gyermekei is vannak, akkor gyermekenként az egyedülálló juttatásának felét kapja, mint egyfajta családi pótlék a terrorszervezettől, melynek tagja.

¹⁷⁹Jackob N. Shapiro: *The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4, 19. oldal

¹⁸⁰Lawrence Wright: *The Looming Tower: Al-Qaeda and the Road to 9/11*, Alfred A. Knopf, New York, 2006, 141-142. oldal

¹⁸¹Jackob N. Shapiro: *The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4, 19. oldal

A terrorista csoportok ugyanakkor nemcsak az élő társak családjáról, de az elesett társak, illetve öngyilkos merénylők családjairól is gondoskodnak kompenzáció keretében.

Ahogy Loretta Napoleoni,¹⁸² úgy Arabinda Acharya¹⁸³ is beszámol kutatási eredményeiben arról, hogy az öngyilkos merénylők családjai elvesztett terrorista tagonként akár 30.000 US dollár értékű kompenzációban is részesülnek a terrorista szervezettől.

Emlékeztet arra, hogy Afganisztánban számos alkalommal történt olyan eset, amikor családtagok kényszerítettek rokonokat öngyilkos merénylet kivitelezésére, a kutatók eredményeiből az a következtetés is levonható, hogy a kényszerítő családtagok üzletet láttak a merényletben.¹⁸⁴Egyfelől megszabadultak egy családtagtól, akit nem kedveltek, értéktelennek tartottak (például azért mert lány, aki a társadalom szemszögéből mintegy tárgy, a férfiak tulajdona), vagy szégyent hozott a családra. Másfelől vagyona tettek szert és elismerést vívtak ki saját köreikben.

3.10A TERRORISTÁK TOBORZÁSÁNAK ISIS ÁLTAL ALKALMAZOTT ELEMEI

Az ISIS az al-Kaida alapokból építette fel működési rendjét. A korábban említett al-Kaida módszerek mellett azonban nyomatékosan jelent meg három olyan toborzási elem, amely a finanszírozás szempontjából – ha terjedelmi korlátok miatt nem is ebben a dolgozatban, de a jövőben – további elemzést érdemel:

- Külföldi harcosok toborzása;
- Kényszertoborzás;

¹⁸²Loretta Napoleoni: *Terror Inc: Tracing the Money Behind Global Terrorism*, Penguin Books, London, 2004, 238-239. oldal

¹⁸³Arabinda Acharya: *Targeting Terrorist Financing – International Cooperation and New Regimes*, Routledge, New York, 2009, 34. oldal

¹⁸⁴ Az öngyilkos merényletre kényszerített gyermekek afganisztáni történetéről lásd.: Lydia Smith: *Child Suicide Bombers: Afghanistan Youth Coerced into Mass Murder*, International Business Times, 13 January 2014., <http://www.ibtimes.co.uk/child-suicide-bombers-afghanistan-youth-coerced-into-mass-murder-1432124> Letöltés dátuma: 2014. március 10.

➤ Kormányalkalmazottak átcsábítása.

A külföldi harcosok toborzása nem újkeletű elem a terrrorszervezetek életében. Mint ahogy azt a Terrorveszély Európában alfejezetben is jeleztem, más országokban működő csoportok támogatása a nemzeti szeparatista és a politikai, ideológiai szervezeteknél is megfigyelhető volt. A külföldi harcosok csatlakozása olyan vallási fanatista szervezetekhez, mint az al-Kaida, ugyanúgy nyomonkövethető. Ugyanakkor, jellemzően az ISIS-nél fordult elő, hogy tömegével érkezett hozzá a külföldi harcosok azon csoportja, melynek anyagi hozzájárulását részletesen feljegyezték. Az Egyesült Államok Harmony Adatbázisának dokumentumait elmevén Peter Bergen, Joseph Felter, Vahid Brown és Jacob Shapiro 2008-as tanulmányában kimutatta, hogy a különböző államokból érkező harcosok milyen mértékű pénzbeli hozzájárulással támogatták az ISIS-t.

A külföldi harcos származási országa (a hozzájárulók számával)	Átlag készpénzhozzájárulás (US dollárban)	Készpénzhozzájárulás mértéke (től-ig)
Szaúd-Arábia (69 fő)	\$1088	\$ 0,2 – \$ 16.054
Líbia (24 fő)	\$130	\$ 20 - \$ 400
Marokkó (12 fő)	\$206	\$ 20 - \$ 829
SzírIA (10 fő)	\$70	\$ 2 - \$ 400
Jemen (10 fő)	\$178	\$ 100 - \$ 680
Tunézia (8 fő)	\$ 1288	\$ 36 - \$ 7974
Algéria (6 fő)	\$ 311	\$ 88 - \$ 855

2. számú táblázat¹⁸⁵

¹⁸⁵ Forrás: Brian Fishman (editor), Peter Bergen, Joseph Felter, Vahid Brown, Jacob Shapiro: Bombers, Bank Accounts & Bleedout – Al-Qa’ida’s road in and out of Iraq, CreateSpace Independent Publishing Platform , 2008. augusztus 22., ISBN-13: 978-1477448540, 53. oldal

A szerzők kiemelik, hogy nem mindegyik külföldi harcos járul hozzá készpénzzel az ISIS működéséhez. A táblázat elemzésénél pedig arra muattak rá, hogy belépésükkor a Szaúd-Arábiából érkezők támogatják legnagyobb összeggel a szervezetet (jelelvén, hogy Tunézia átlag készpénzhozzájárulási összege egy darab nagyobb hozzájárulásnak köszönhető, a maradék 7 fő 1000 US dollárnál kisebb donációt adott).

Értékelésem szerint a kimutatás azt is jelzi, hogy a külföldi harcosok belépéskori pénzbeli hozzájárulása nem számottevő a szervezet működésére vonatkozóan.

A kényszertoborzás az al-Kaidára nem volt jellemző, ahogy a korábbi alfejezeti elemzésben is jeleztem, az al-Kaida a meggyőzés eszközt használta, olyan pénzügyi megoldások bevezetésével, mint a fizetés, vagy a kiábránultak juttatása. Az ISIS ezzel szemben már kényszertoborzást is alkalmaz, mely során elsősorban 10-15 éves gyerekeket szakít el családjaiktól. (Bár a példa a középkori Török Birodalom janicsár rendszerére emlékeztet, szeretném jelezni, hogy a kényszerrekrutálás az al-Kaida módszerétől tér el és nem általánosan a terrorszervezetektől, hisz azt például a Boko Haram, vagy az al-Shabaab is alkalmazza.)¹⁸⁶

Az ISIS szemszögéből ez a toborzásgazdaságilag hatékonyabbnak tűnik, mint a pénzzel történő meggyőzés.

A Human Rights Watch 2014. júniusi jelentése alapján¹⁸⁷ két kategóriát különíthetünk el a gyerektagoknál:

- fizetés biztosítása nélkül, csupán koszt-kvártély alapon rendszerben tartottak;

¹⁸⁶ Lásd: ENSZ Főtitkár 2014. május 15-i jelentése a „Gyerekek és a fegyveres konfliktusok”, „Children and armed conflict” Report of the Secretary-General, 15 May 2014, http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=a/68/878 Letöltés ideje: 2015. július 1.

¹⁸⁷ Human Rights Watch: „Maybe We Live and Maybe We Die” – Recruitment and Use of Children by Armed Groups in Syria, 2014, ISBN: 978-1-62313-1425, <https://www.hrw.org/report/2014/06/22/maybe-we-live-and-maybe-we-die/recruitment-and-use-children-armed-groups-syria> Letöltés ideje: 2015. július 1.

- fizetéssel jutalmazottak. (A fizetés a gyermekek számára jóval alacsonyabb, mint a felnőttek számára. Egy gyermek kb. 100-135 US dollárt kap havonta, míg felnőtt társaik átlagosan 200 US dollárt.)¹⁸⁸

A kormányalkalmazottak átcsábításának eszközére, többek között Charles Lister értékelő elemzése hívja fel a figyelmet.¹⁸⁹ 2009 és 2011 között, az Egyesült Államok iraki kivonulási folyamata alatt gyengült az iraki államapparátus ereje. Nouri al-Maliki kormánya a törzsi, területi alapon szerveződő, a biztonság fenntartásáért felelősséget vállaló csoportosulásokat nem integrálta a központi biztonsági erőkhöz. A tagok, akik korábban az Egyesült Államoktól, illetve az iraki kormánytól is támogatást kaptak, a kivonulás folyamatában egyre csökkenő juttatással szembesültek. Az ISIS kihasználva az elégedetlenséget, nemcsak azzal tudott ezen tagok közül toborozni, hogy nagyobb fizetést ígért nekik, de azzal a ténnyel is, hogy ténylegesen kifizette számukra az ígért fizetéseket, a kormánnyal ellentétben, ahol a pénzfolyósítások akadoztak.

A többirányú ráhatás (a küldetés propagálása, terrorcselekmények, csábító fizetések) miatt nehezen lehet meghatározni, hogy a korábban kormánynál szolgáló ISIS tagok mi miatt csatlakoztak a szervezethez; de tény, hogy nemcsak a fentebb említett, kormánnyal lazább kapcsolatban állók, de a kimondottan kormánynak dolgozók közül is sokan álltak át az ISIS-hez. Például hivatásos katonák, titkosszolgálati vezetők és beosztottak, stb.¹⁹⁰

¹⁸⁸ Human Rights Watch: „Maybe We Live and Maybe We Die” – Recruitment and Use of Children by Armed Groups in Syria, 2014, ISBN: 978-1-62313-142-5, 2. és 23. oldal, <https://www.hrw.org/report/2014/06/22/maybe-we-live-and-maybe-we-die/recruitment-and-use-children-armed-groups-syria> Letöltés ideje: 2015. július 1.

¹⁸⁹ Charles Lister: Profiling the Islamic State, Brookings Doha Center Analysis Paper, Number 13, November 2014, 10. oldal, <http://www.brookings.edu/research/reports2/2014/12/profiling-islamic-state-lister> Letöltés ideje: 2015. július 1.

¹⁹⁰ Charles Lister: Profiling the Islamic State, Brookings Doha Center Analysis Paper, Number 13, November 2014, 21. oldal, <http://www.brookings.edu/research/reports2/2014/12/profiling-islamic-state-lister> Letöltés ideje: 2015. július 1.

3.11 RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A történelmi feljegyzések szerint a terrorizmus az I. század óta jelen van az emberiség életében. Nemcsak a múlt, de a jelen is igazolja, hogy nem beszélhetünk úgy róla, mint Európa-idegen fogalomról.

A terroristák módszerei, amivel fenyegetnek, vagy támadnak céljaik elérése érdekében folyamatosan változik, fejlődik. Ebből adódóan, bár beszélhetünk régi és új típusú terrorizmusról – a terrorizmusról magáról úgy, mint ami megszüntethető jelenség, sajnos nem.

A terrorizmus elleni küzdelem nem egyszerű feladat. Mivel a jelenség nem megszüntethető, kérdés, hogy mit tekinthetünk eredményes küzdelemnek?

Véleményem szerint az, ha megakadályozzuk a merényletek kivitelezését és csupán úgy van jelen a fogalom mindennapjainkban, mint egy fenyegetés, már eredményesnek tekinthető az ellene való küzdelem.

Ahhoz, hogy ezt elérjük, folyamatosan szem előtt kell tartanunk, hogy a terrorista szervezetek is szükségletekkel bíró emberekből állnak, akiknek (még ha az ösztönző mozgatóereje irracionális is) a merénylet kivitelezését előkészítő tevékenysége, illetve a kivitelezés miatti szerveződése racionális.

Szeretném hangsúlyozni, hogy jelen írásban terroristákról, terrorista szerveződésekről van szó, akik civil célpontokkal szemben alkalmaznak erőszakot, illetve fenyegetnek erőszak alkalmazásával, meghatározott politikai céljaik elérése végett – és nem elborult tudatú gyilkosokról, akik elmeháborodottságuk miatt váratlanul kezdenek el lövöldözni, robbantgatni.

A racionális szervezeteknek szükségük van anyagi javakra (pénz, cserélhető áru, felhasználható eszköz, stb.), hogy tevékenységüket folytathassák, illetve, hogy embereiket a szervezetbe toborozzák, a szervezetben bent tartsák.

Itt kitérnék arra, hogy véleményem szerint az, aki társ nélkül, egyedül tervel ki és hajt végre támadást, az megvalósíthat gyilkosságot, tömeggyilkosságot, sorozatgyilkosságot, de nem valósíthat meg terrorizmust, mert társ, követő, pártoló

nélkül csak öncéllal rendelkezik, és nem rendelkezik politikai céllal – ami mások által is elfogadható, elismerhető.

Jelen fejezet eredményei, melyek kifejtik azt, hogy a terrorizmus nem Európa-idegen fogalom, folyamatos fejlődésre, átalakulásra képes, meg nem szűnő jelenség, valamint, hogy a szervezetek racionális intézményként épülnek fel, az ellene való küzdelem jellegét hivatottak körvonalazni.

Konkrétabban azt kívánják megvilágítani, hogy a világon mindenhol, így Európában is küzdenünk kell a terrorizmus ellen, folyamatosan, mert nincs valószínűsége annak, hogy megoldható problémáról van szó. A küzdelmet pedig a terrorista szervezetek ellen, mint racionális intézmények ellen kell felépíteni, melyek anyagi szükségletekkel rendelkeznek.

Ebből adódóan, ha az anyagi szükségletek biztosítását célozzák meg a jelenség ellen küzdők, a finanszírozást lehetetlenítik el, akkor a terrorszervezetek működésének ellehetetlenítése felé tesznek hatékony lépéseket.

Természetesen a terrorizmus elleni fellépés összetett kell, hogy legyen, a finanszírozás csak egy területe a küzdelemnek, amely finanszírozás is többretegű, van szűkebb és bővebb értelme, illetve létezik számos iránya – amely elemeket a következő fejezetekben fogok tárgyalni.

4. FEJEZET: A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA

A következő részben a terrorizmus finanszírozásának különböző aspektusait vizsgálja a dolgozat. A folyamat célja, hogy megvilágítást nyerjen, milyen széles megközelítést kell alkalmaznunk, milyen sok lehetőséggel kell számolnunk a terrorizmus finanszírozását illetően ahhoz, hogy hatékony lehessen az ellene történő fellépés. A kutatás a terrorizmus-finanszírozás meghatározásainak elemzése mellett azzal is foglalkozik, hogy miért fordulhatnak a terrorizmus pártolása felé azon támogatók, akik más módszerekkel is elérhetnék céljaikat, illetve milyen módon valósítják meg adott személyek a terrorizmus finanszírozását.

Felvetésem szerint, a terrorizmus finanszírozása nagyságrendileg tízszer többre kerül, mint ahogy arról a vonatkozó publikációk szólnak. Véleményem szerint ezen publikációkon módosítani kell, hogy ne hordozzanak a terrorizmus, mint befolyásolási eszköz relatív olcsóságát sugalló üzenetet, mivel az csökkenti a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságát. Egyfelől azért, mert növeli a terrorizmustól tartók félelemérzetét, másfelől azért, mert növeli a terrorizmus eszköze felé fordulás vonzalmát is.

4.1 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK MEGHATÁROZÁSA ÉS A FELLÉPÉS CÉLJÁNAK MEGHATÁROZÁSA KÖZÖTTI KAPCSOLATRÓL

A terrorizmus meghatározásához hasonlóan, a terrorizmus finanszírozásának is számos definíciója létezik. Míg a terrorizmus fogalmánál arra a megállapításra jutottam jelen kutatási folyamatban, hogy nem az egységes meghatározás hiánya jelent tényleges problémát, sokkal inkább a meghatározások közötti harmonizáció hiánya, addig a terrorizmus finanszírozásának meghatározásánál ilyen jellegű problémát nem feltételezek, hiszen e körben a definíciók között van kereszthivatkozás, mi több, nemzetközi szinten létezik listázás, mely konkretizálja,

mely személyek, szervezetek ellen kell terrorizmus finanszírozásának gyanúja miatt fellépni.

A következőkben a terrorizmus finanszírozásának meghatározásai közötti kapcsolatokra kívánok rávilágítani, igazolván azt a feltételezésemet, hogy a definíciók megfelelően értelmezhetők azon intézmények számára, akik a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben szerepet vállalnak.

Véleményem szerint nem azzal van probléma, hogy a terrorizmus finanszírozását nem tudják értelmezni egyes szereplők, hanem azzal, hogy bizonyos szereplők adott tevékenységükénél nem hangsúlyozzák azt, hogy ilyen jellegű tevékenységet folytatnak, ami által a közvélemény számára bizonytalanná válhat, mi is az adott fellépés célja, értelme, mi haszna származik a köznek adott szerepvállalásból, ami így támogatás-vesztéshez vezethet.

Véleményem szerint ez alapvetően a katonai fellépést érintheti, például egy témában kevésbé jártas emberben felmerülhet a kérdés: miért vesznek európai erők részt afganisztáni, szomáliai, vagy transz-szaharai műveletekben? Feltételezésem szerint számára egy terrorizmus elleni küzdelemről szóló általános indok kevésbé teszi érthetővé a folyamatot, mint egy terrorizmus-finanszírozása elleni magyarázat, melynél kommunikálják a célt, az utánpótlási útvonalak, raktárak, bázisok (a finanszírozás tágabb értelmezéséhez tartozó elemek – melyeket később taglalok) felszámolásában.

Meglátásom szerint, ha a közvélemény láthatja, hogy nem feltétlenül egy afgán, saharai, afrikai terrorista jelent veszélyt Európára, hanem az a támogatás, melyet ezen térségekből kaphat az Európát veszélyeztető terrorista, és a műveletek célja a támogatási lehetőségek felszámolása, növelhető a közvélemény pártolásának szintje az európai szerepvállalást illetően, ami hatékonyságnövelő tényezőként tekinthető.

4.1.1 A VONATKOZÓ ENSZ EGYEZMÉNY

Bár a terrorizmus és ebből adódóan az ellene való küzdelem is az ókorig vezethető vissza (lásd a korábbi, történeti fejlődést vázoló alfejezetet), a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem globális szintű nemzetközi jogi alapja nem olyan régen, csupán 1999-ben született meg.

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi jogi alapját az 1999. december 9-én az ENSZ Közgyűlésének 54/109. számú határozatában elfogadott „Nemzetközi egyezmény a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról” – International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism (továbbiakban: Egyezmény) szolgáltatja.¹⁹¹

Az Egyezmény 2. cikkelye tartalmazza a terrorizmus finanszírozásának nemzetközi fogalmát:

„Minden személy jelen Egyezmény megsértését követi el (vagyis finanszírozza a terrorizmust) ha közvetlenül, vagy közvetetten, törvényellenesen és szándékosan, biztosít vagy gyűjt anyagi eszközöket azzal a szándékkal, hogy azokat használhassák, vagy használják teljesen vagy részlegesen az alábbiak kivitelezésére:

- (a) a mellékletében felsorolt szerződésekbe foglaltak megsértésére (9 vonatkozó nemzetközi szerződés)*
- (b) (bármilyen más) tett azzal a szándékkal, hogy halált, vagy jelentős fizikai sérülést okozzon egy civil számára, vagy más olyan személy számára, aki nem vesz részt aktívan ellenséges fegyveres konfliktusban, amikor a tett szándéka, természeténél fogva, vagy a körülményekből adódóan, hogy megfélemlítse a lakosságot, vagy kényszerítsen egy kormányt vagy egy nemzetközi szervezetet arra, hogy tegyen, vagy ne tegyen meg bármilyen lépést.”*

Az Egyezmény elemzését követően, véleményem szerint fontos kiemelni, hogy:

- a meghatározás a finanszírozás szűkebb és tágabb értelmezését is magába foglalja, így minden szakterület számára használható;
- már a finanszírozási szándék is tényleges finanszírozásnak minősül, illetve az is, ha a finanszírozás olyan terrorcselekmény előkészítését támogatja, amely végül nem valósul meg (az Egyezmény 2. cikkelyének 3. és 4. pontja);
- az előző ponthoz mérten, a bűnsegédlet az, ha valaki másokat pártolásra finanszírozásra utasít/kényszerít, illetve hozzájárulását adja ilyen típusú utasításhoz/kényszerítéshez – egyénileg, vagy csoportban való részvétellel –

¹⁹¹ Forrás: <http://un.org/law/cod/finterr.htm> Letöltés dátuma: 2013. május 28.

úgy, hogy tudatában van cselekedete céljának, szintén a terrorizmus finanszírozását valósítja meg (2. cikkely 5. pontja);

- az Egyezmény nemzetközi szinten teremt jogalapot. Amikor a teljes esemény-sor (finanszírozás és terrorcselekmény) egy országon belül történik, adott ország állampolgári körében, más ország mindennemű érintettsége nélkül, az Egyezmény korlátozottan ad iránymutatást (ez esetben gyakorlatilag az országok közötti kölcsönös segítségnyújtás alapelvét szorgalmazza) (3. cikkely);
- az ENSZ szorgalmazza az Egyezménybe foglaltak jogrendbe ültetését minden államra vonatkozóan (4. cikkely);
- (természetesen) a jogrendbe ültetésen túl, az ENSZ felszólítja a tagállamokat arra, hogy a jogrend érvényesítésére képes állami apparátust alakítsa ki és tartsa fenn (5-8 cikkely);
- minden államnak együttműködési kötelezettséget ír elő az ENSZ a vonatkozó esetek kivizsgálását, a gyanús, vagy ténylegesen bizonyított elkövetők elfogását, igazságszolgáltatási fórum elé állítását, illetve ítélet végrehajtását illetően (9-16. cikkely);
- a 17. cikkely felhívja a figyelmet, hogy az ENSZ minden ügy kapcsán korrekt magatartást vár el adott államtól;
- az Egyezmény kötelezi az államokat, hogy a megelőzés ügyében is tegyenek meg mindent, ami állami szinten elvárható, amire állami eszközökkel lehetőségük van (18. cikkely);
- a jogerősen elítélt esetekről pedig az államoknak tájékoztatniuk kell az ENSZ főtitkárát, aki az információt továbbítja a többi államnak (19. cikkely);
- (az Egyezmény többi cikkelye az ENSZ konvenciók szokásos kellékeit foglalják magukba – az államok szuverenitására, egyenjogúságára, illetve a szerződés hatályára, aláírására vonatkozóan).

Mint fentebb említettem, a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi jogi alapja történelmi viszonylatban nem olyan régen, csupán 1999-ben született meg.

A terrorizmus finanszírozási oldalával, illetve a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel is foglalkozó első nemzetközi szinten összeállított hivatalos jelentés pedig még később, 2004. augusztus 25-én született: United Nations Security Council: First report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team appointed pursuant to resolution 1526 (2004) concerning Al-Qaida and the Taliban and associated individuals and entities, (UN S/2004/679).

4.2 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK SZÜKEBB ÉS TÁGABB ÉRTELMEZÉSE

Ahogy azt az ENSZ Egyezmény is láthatóvá teszi, a terrorizmus finanszírozása nem csupán a terroristák közvetlen anyagi támogatásának biztosításával valósulhat meg. Finanszírozás az is, ha más eszközökkel nyújtanak segítséget a terroristáknak, illetve másokat arra biztatnak, utasítanak, vagy kényszerítenek, hogy pénzügyi támogatást adjanak terroristáknak, vagy egyéb módon segítsék őket.

Ahogy korábban jeleztem, a terrorizmus finanszírozásának van szűkebb és tágabb értelmezése. Kutatásaim alapján az alábbi három megközelítési kategóriát tudom élesen elkülöníteni a szűkebb és tágabb értelmezésre:

1) A terrorizmus finanszírozását kutatók tanulmányai alapján¹⁹²

A terrorizmus finanszírozásának szűk értelme: amikor a közvetlen merényletek előkészítéséhez nyújtanak anyagi, vagy természetbeni hozzájárulást.

A terrorizmus finanszírozásának tág értelme: amikor terroristák mindennapi életét, illetve a terrorista hálózatok működését (infrastrukturális igényeinek kialakítását, fenntartását) támogatják.

2) Az 1999-es ENSZ Egyezmény tartalma alapján

¹⁹² Arabinda Acharya: Targeting Terrorist Financing – International Cooperation and New Regimes, Routledge, 2009; Jean-Charles Brisard: Terrorist Financing – Report Prepared for the President of the Security Council, United Nations, New York, JCB Consulting, 19 December 2002; Rachel Ehrenfeld: Funding Evil – How Terrorism is Financed, The Nexus of Terrorist and Criminal Organizations, Sean S. Costigan – David Gold szerkesztők: Terrornomics című kiadványa, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007, 27-28. oldal

Természetesen úgy is lehatárolható a terrorizmus finanszírozásának szűk és tág értelmezése, ha a közvetlen támogatást vesszük a szűk értelmezésnek – amikor egyértelműen bizonyítható, hogy a támogatást nyújtó tudja, támogatása mi célt szolgál; és a közvetett támogatást vesszük tág értelmezésnek – amikor a támogatást nyújtó vagy nem tudja, támogatása mi célt szolgál, vagy tudja, de közvetlen kapcsolatot nem akar, illetve nem tud létesíteni a terroristákkal.

3) A finanszírozás nyelvtani fogalma szerint

A terrorizmus finanszírozásának szűk és tág értelmének másik megközelítési módja, ha a nyelvtani megközelítés szerint a pénzbeli hozzájárulásokat vesszük a szűk értelemnek és a természeti, illetve nem anyagi pártolást a tág értelemnek.

Mindhárom megközelítésnél a pénzbeli támogatás könnyen értelmezhető, ám a nem pénzbeli, infrastrukturális, természetbeni hozzájárulás, illetve nem anyagi pártolás nehezebben meghatározható. Ezek beazonosításához nyújt segítséget úgy a terrorizmus témájában kevésbé járatos olvasó, mint a kutató, illetve a finanszírozás ellen küzdő hivatalos szervek részére a Pénzügyi Akció Munkacsoport (Financial Action Task Force, FATF) időszakos tipológiai kiadvány-sorozata.¹⁹³

A nem anyagi, infrastrukturális, természetbeni hozzájárulás kategóriája alatt kell érteni többek között a következőket:

¹⁹³ Az FATF időszakos tipológiai kiadványai (az összes publikált FATF dokumentummal együtt) megtalálható a FAFT honlapján: www.fatf-gafi.org/documents/documents.jsp?lang=en Letöltés dátuma: 2013. január 4.

Ugyanakkor, a terrorizmus finanszírozását kutatók számára hatékonyabb lehet, ha a Belgian Financial Intelligence Processing Unit honlapjára látogatnak el, ahol szelektáltan (a többi FATF dokumentum nélkül) található meg a kifejezetten eme területet érintő FATF időszakos tipológiai kiadványok: www.ctif-cfi.be/website/index.php?option=com_content&view=article&id=83&Itemid=3D109&lang=en Letöltés dátuma: 2013. január 4.

- információk megszerzése a célpont kiválasztással kapcsolatosan (tervrajzok, működési rendek beszerzése, illetve ellenőrzése megfigyeléssel, stb.),
- információk megszerzése a kivitelezéssel kapcsolatosan (résztevők, támogatók, beszállítók körének felmérése, illetve bővítése, stb.),
- információk megszerzése a menekülési útvonalak variációinak kiválasztásával kapcsolatosan (tervrajzok, működési rendek beszerzése, illetve ellenőrzése megfigyeléssel, stb.),
- ingatlan biztosítása az előkészítéshez,
- ingatlan biztosítása a merénylet kivitelezése utáni rejtőzködéshez,
- robbanóeszköz biztosítása a kivitelezéshez,
- végrehajtók felkészítése a terrorcselekmény kivitelezéséhez,
- támogatók felkészítése a terrorcselekmény végrehajtása utáni időszakot illetően (menekülés, rejtőzködés kapcsolatában),
- anyagszállítás a kivitelezéshez,
- személyszállítás a kivitelezéshez,
- fedőtevékenységek futtatása,
- okmányok biztosítása a kivitelezés helyszínének megközelítéséhez,
- okmányok biztosítása a kivitelezés helyszínéről történő elmeneküléshez, a későbbi rejtőzködés időszakára,
- kommunikációs eszközök biztosítása a kivitelezéshez,
- propagandaanyagok szerkesztése, terjesztése a toborzáshoz (a támogatói kör számára szóló üzenetek),
- propagandaanyagok szerkesztése, terjesztése a merénylet utáni időszakra (a „megbűntetett” kör számára szóló üzenetek)
- stb.

4.2.1 AZ EURÓPAI UNIÓ MEGHATÁROZÁSA

Az Európai Unió 2001-ben, két évvel az ENSZ jogalkotását követően vezette be rendszerébe a fogalmat.

Az Európai Unió Tanácsának 2001. december 27-i, 2580/2001 EK rendelete¹⁹⁴ alapján a terrorizmus finanszírozása, akkor valósul meg, ha pénzeszközöket, egyéb vagyoni értékeket és gazdasági erőforrásokat biztosítanak terroristák, terrorista csoportok, illetve szervezetek részére.

A rendelet alapján „pénzeszközök, egyéb vagyoni értékek és gazdasági erőforrások” alatt értendő: bármilyen materiális vagy immateriális, ingó vagy ingatlan, bármilyen módon szerzett eszközök és bármilyen – akár elektronikus, akár digitális – formában lévő olyan jogi dokumentumok vagy okiratok, amelyek az ezen eszközökre vonatkozó jogcímet vagy érdekeltséget bizonyítják, többek között bankhitelek, utazási csekkek, bank-csekkek, átutalási megbízások, részvények, értékpapírok, kötvények, váltók és hitlevelek. Ez pedig láthatóvá teszi, hogy az ENSZ meghatározáshoz hasonlóan, az Európai Unió definíciója is engedi a terrorizmus szűkebb és tágabb értelmezését.

Mindemellett, az Unió rendszeresen naprakésszé teszi az általa elismert terrorista személyek és terrorista csoportok, szervezetek listáját. Az EU vonatkozó rendelete így egyértelműen meghatározza, kik, illetve mely csoportok, szervezetek finanszírozása az EU minden tagállamában jogszabályilag tiltott. Jelen dolgozat írásának idején az aktuális listát az Európai Unió Tanácsának 2013. július 25-i 2013/395/KKBP határozata tartalmazza.¹⁹⁵ E szerint 11 terrorista személy, valamint 26 terrorista csoport, illetve szervezet finanszírozása tiltott Európai Unió központi szinten.

Ugyanakkor, ki szeretném emelni, hogy nem csak ezen személyekkel, csoportokkal, illetve szervezetekkel számol az Európai Unió, hanem van egy fix,

¹⁹⁴ Forrás: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222:HU:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222:HU:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222:HU:PDF) Letöltés dátuma: 2013. november 2.

¹⁹⁵ Forrás:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:201:0057:0059:HU:PDF> Letöltés dátuma: 2013. november 9.

„naprakésszé tétel felett álló” lista, melyet az Európai Unió Tanácsának 2001. március 6-i, 467/2001/EK rendelete tartalmaz. Ez a rendelet az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1999-es 1267. számú, valamint a 2000-es 1333. számú határozata alapján rögzíti a Tálibok (*akik védelmet és kiképzési lehetőséget biztosítottak nemzetközi terroristák, illetve azok szervezetei számára*), valamint a velük kapcsolatban álló nemzetközi terrorista személyek, csoportok, illetve szervezetek finanszírozása ellen alkalmazandó szankciókat. Ennek a rendeletnek a függeléke tartalmazza a Tálibok és olyan nemzetközi terrorista szervezetek, mint az al-Kaida finanszírozását biztosítók listáját. Ebben található meg Oszama bin Laden és legfőbb együttműködőinek (a rendelet kiadásakor aktuális) névsora.

Ez a lista, illetve a kapcsolódó hivatalos dokumentum nemzetközi jogi alapját biztosítja annak, hogy a Tálibok, az al-Kaida és Oszama bin Laden maga (amely két entitás és egy személy név szerint szerepel a felsorolásban), illetve az együttműködők ellen az Európai Unió és annak tagállamai, tagállami szervei felléphessenek.

A listát elemezvén, a felsorolt intézmények jellege, illetve a személyek beosztása alapján megmutatkozik a finanszírozás vétségének nemzetközi súlya, valamint az ellene küzdő nemzetközi közösség ereje. Jól szemlélteti a téma komolyságát és dimenzióját, hogy azon:

- finanszírozást biztosító bankok
 - *Afghan National Bank*
 - *Agricultural Development Bank*
 - *Bankke Millie Afghan*
 - *Da Afghanistan Bank*
 - *De Afghanistan Momtaz Bank*
- támogatást nyújtó légitársaságok
 - *Ariana Afghan Airlines*
 - *Bakhtar Afghan Airlines*
- együttműködő miniszterek

- *Mullah Mohammad Rabbani, a Minisztertanács Vezetője*
- *Abdul Wakil Mutawkil, Külügyminiszter*
- *Mullah Ubaidullah Akhund, Védelmi Miniszter*
- *Mullah Abdul Razaq, Belügyminiszter*
- *Qari Ahmadulla, Biztonsági Miniszter*
- *Mullah Nooruddin Turabi, Igazságügyi Miniszter*
- *Qari Din Mohammad, Tervezési Miniszter*
- *Mullah Abbas Akhund, Egészségügyi Miniszter*
- *Mullah Yar Mohammad, Kommunikációs Miniszter*
- *Alhaj Mullah Mohammad Isa Akhund, Bánya- és Ipari Miniszter*
- *Mulavi Mohammadullah Mati, Közmunkaügyi Miniszter*
- *Hafez Mohibullah, Hadzs és Vallásügyi Miniszter*
- *Maulavi Abdul Raqib, Repatriálási Miniszter*
- *Mullah Mohammad Jan Akhund, Viz- és Elektromossági Miniszter*
- *Qudratullah Jamal, Információs Miniszter*

- kormányzók
 - *Mullah Mohammad Hasan, Kandahar Kormányzója*
 - *Maulavi Agcul Kabir, Nangahar Kormányzója*
 - *Mullah Niaz Mohammad, Kabul Kormányzója*
 - *Maulavi Khair Mohammad Khairkhwah, Herat Kormányzója*
 - *Maulavi Nurullah Nuri, Balkh Kormányzója*
 - *Na'im Kuchi, Bamiyan Kormányzója*
 - *Maulavi Shafiquallah Mohammadi, Khost Kormányzója*
 - *Maulavi Ahmmad Jan, Zabol Kormányzója*
 - *Mullah Dost Mohammad, Ghazni Kormányzója*

- bírák

- *Noor Mohammad Saqib, Legfelsőbb Bíróság Vezetője*
- *Abdul Rahman Agha, Katonai Bíróság Vezetője*
- nagykövetek, nemzetközi képviselők
 - *Abdul Salam Zaeef, Tálib Nagykövet, Pakisztán*
 - *Abdul Hakim Mujahid, Tálib küldött, ENSZ*
 - *Rahmatullah Safi tábornok, Tálib képviselő, Európa*
- konzulok
 - *Maulavi Najibullah, Általános Konzul, Pesavar, Pakisztán*
 - *Maulavi Rahamatullah Kakazada, Általános Konzul, Karacsi, Pakisztán*
 - *Maulavi Abdullah Murad, Általános Konzul, Kvetta, Pakisztán*
- katonai attasé
 - *Abdul Qadeer tábornok, Katonai Attasé, Iszlámábád, Pakisztán*
- kereskedelmi attasék
 - *Malawi Abdul Manan, Kereskedelmi Attasé, Abu Dhabi*
 - *Maulavi Nazirullah Anafi, Kereskedelmi Attasé, Iszlámábád, Pakisztán*
 - *Maulavi Gul Ahmad Hakimi, Kereskedelmi Attasé, Karacsi, Pakisztán*
- beosztott diplomaták
 - *Shamasalah Kmalzada, Másod Titkár, Abu Dhabi*
 - *Azizirahman, Harmad Titkár, Abu Dhabi*
 - *Habibullah Fauzi, Első Titkár, Iszlámábád, Pakisztán*
 - *Mohammad Sohail Shaheen, Másod Titkár, Iszlámábád, Pakisztán*
 - *Mohammad Sarwar Sidiqmal, Harmad Titkár, Iszlámábád, Pakisztán*
 - *Mullah Mohammad Zahid, Harmad Titkár, Iszlámábád, Pakisztán*

- Mufti Mohammad Aleem Noorani, Első Titkár, Karacsi, Pakisztán
- Haji Abdul Ghafar Shenwary, Harmad Titkár, Karacsi, Pakisztán
- Maulavi Abdul Haiq Aazem, Első Titkár, Kvetta, Pakisztán

találhatók.

(A fenti felsorolás nem teljes, csupán a 467/2001/EK rendelethez tartozó lista szemléltetését szolgálja.)

A lista jellegéből adódóan számos következtetést le lehet vonni. Például azt, hogy az állami vezetők, illetve diplomaták legfelsőbb szintje sem kaphat mentességet a terrorizmus támogatásának, finanszírozásának bűncselekménye alól.

Ezen túl megállapítható, hogy a nemzetközi közösség szelektív, nem mindegyik, csak a ténylegesen, megalapozott vádak alapján érintettnek nyilvánított vezetők szerepelnek a szankcióval sújtandók listáján.

Tálas Péter értékelése alapján, ami az Európai Unió terrorizmus elleni fellépését illeti, ez elsősorban a terrorizmussal kapcsolatos Unión belüli és kívüli bűnmegelőzésre és bűnüldözésre, a terrorizmus finanszírozási lehetőségeinek felszámolására, a terrorakciók következményeinek elhárítására, valamint a terrorizmus számára táptalajul szolgáló jelenségek kezelésére koncentrál. A kutató értékelése alapján az EU stratégiája szerint a terrorizmus elleni harc összetevői a következők:¹⁹⁶

- *Megelőzés (a muzulmán radikalizáció megakadályozása; mérsékelt muszlimok támogatása, kulturális párbeszéd stb.)*
- *Védekezés (kritikus infrastruktúra védelme; határellenőrzés – Schengen; kutatás)*
- *Bűnüldözés (jogi keretek megteremtése; információcsere; rendőri, hírszerzési együttműködés; igazságügyi együttműködés; a terrorizmus finanszírozása)*

¹⁹⁶Tálas Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarországon, Budapest, 2007. január, 13. oldal,

<http://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/archive/904.pdf>Letöltés dátuma: 2013. október 4.

elleni küzdelem; a terroristák fegyverekhez és robbanóanyagokhoz való jutásának megakadályozása)

- *Válaszadás (polgári védelmi képesség kialakítása az EU-ban; a terrorista támadások következményeinek kezelése; korai előrejelzés; koordinációs képesség; segítségnyújtás az áldozatoknak)*

A helyes kiindulópontok, a helyes elvek érvényesülését azonban jelentősen korlátozza az a tény, hogy terrorizmus elleni küzdelemmel az Unió amúgy is szerteágazó intézmény-rendszerén belül túl sok szervezet foglalkozik.

4.2.2 A MAGYARORSZÁGI MEGHATÁROZÁS

Hazánk jogalkotói a jelenleg hatályos, 2012. évi C. Törvény: a Büntető Törvénykönyvről szóló jogszabályban határozták meg először a „terrorizmus finanszírozásának” fogalmát.

Igazságügyi képzésünk alapján, a Büntető Törvénykönyv 318. §-a szerint,¹⁹⁷ Terrorizmus finanszírozását valósítja meg az: „Aki terrorcselekmény feltételeinek biztosításához anyagi eszközt szolgáltat vagy gyűjt, vagy terrorcselekmény elkövetésére készülő személyt vagy rá tekintettel mást anyagi eszközzel támogat...”.

„E § alkalmazásában anyagi eszközön a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, 2001. december 27-i 2580/2001/EK tanácsi rendelet 1. cikk 1. pontjában meghatározott eszközöket, jogi dokumentumokat és okiratokat kell érteni.”

(A 2580/2001/EK tanácsi rendeletet az előző alfejezetben ismertettem.)

(A 2012. évi C. törvényt megelőzően érvényben lévő, többször módosított 1978. évi IV. Törvény: a Büntető Törvénykönyvről, bár ilyen nevesített részt még nem tartalmazott, a támogatást, vagyis tágabb értelemben vett finanszírozást¹⁹⁸ már meghatározhatóvá, igazságügyi szempontból beazonosíthatóvá tette, úgy az eredeti, 1978-as szöveg, mint a későbbi módosítások során.

Érdekes megfigyelni – az igazságügyi képzés változásának fényében - a korábbi, 1978. évi IV. törvény: A Büntető Törvénykönyvről módosítások előtti, „eredeti” 18. §-ának megfogalmazását. Az akkori jogszabály „egységesíti” a bűncselekmények – melyekhez a terrorizmus is tartozik – előkészületéhez nyújtott segítséget. Ebből levezethető a terrorizmus mai megfogalmazás szerinti „finanszírozása”: „Ha a törvény külön elrendeli, előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket

¹⁹⁷ 2012. évi C. törvény: a Büntető Törvénykönyvről, Magyar Közlöny, 2012. évi 92. szám

¹⁹⁸ A „tágabb értelemben vett finanszírozás”-t jelen dolgozat későbbi részeiben tárgyalom.

biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik.”)¹⁹⁹

4.1 A KATONAI FELLÉPÉS HIVATKOZÁSÁNAK HIÁNYA

Értékelésem alapján, bár az ENSZ, az EU és a magyarországi jogalkotás is engedi a finanszírozás szűkebb és tágabb értelmezését, a katonai fellépés, mely nemzetközi szinten jelentős hozzájárulásnak számít a terrorizmus elleni küzdelemhez, mégis ez irányba hivatkozotva.

A folyamatos és jelentős hozzájárulás ellenére, se a NATO, mely tevékenységét az ENSZ alapokmányából vezeti le, se a Magyar Honvédség, mely a NATO-n kívül az ENSZ, az EU, vagy a magyar jogszabályt is alapul vehetné, nem alkotott szakterületére vonatkozó terrorizmus-finanszírozási meghatározást.

Véleményem szerint problémát jelent, hogy bizonyos szereplők adott tevékenységükénél nem hangsúlyozzák azt, hogy ilyen jellegű tevékenységet folytatnak, ami által a közvélemény számára bizonytalanná válhat, mi is az adott fellépés célja, értelme, mi haszna származik a köznek adott szerepvállalásból, ami támogatás-vesztéshez vezethet.

Meglátásom, hogy ez alapvetően a katonai fellépést érintheti, például egy témában kevésbé jártas emberben felmerülhet a kérdés: miért vesznek európai erők részt afganisztáni, szomáliai, vagy transz-szaharai műveletekben? Feltételezésem szerint számára egy terrorizmus elleni küzdelemről szóló általános indok kevésbé teszi érthetővé a folyamatot, mint egy terrorizmus-finanszírozása elleni magyarázat, melynél kommunikálják a célt, az utánpótlási útvonalak, raktárak, bázisok felszámolásában.

Úgy értékelem, ha a közvélemény láthatja, hogy nem feltétlenül egy afgán, saharai, afrikai terrorista jelent veszélyt Európára, hanem az a támogatás, melyet ezen térségekből kaphat az Európát veszélyeztető terrorista, és a műveletek célja a

¹⁹⁹ Ezer év törvényei, Wolters Kluwer Complex Kiadó, CompLex Kiadó Kft. 1000 év törvényei internetes adatbázis, <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8525> Letöltés dátuma: 2013. november 2.

támogatási lehetőségek felszámolása, növelhető a közvélemény pártolásának szintje az európai szerepvállalást illetően, ami hatékonyságnövelő tényezőként tekinthető.

4.2 A TERRORIZMUS MEGHATÁROZÁS SOKFÉLESÉGÉNEK HATÁSA A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEMRE

A kérdéskörrel Samuel C. Lindsey és Michael J. Williams 2013-ban közölt tanulmánya²⁰⁰ részletesen foglalkozik.

Lindsey és Williams rámutat, hogy a meghatározások nemzetközi szinten önmagukban kevés hatékonyságot jelentenek a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben, mivel azok rugalmas megközelítést engednek arra vonatkozóan, hogy az államok megítéljék, szerintük kik támogatják a terrorizmust és ezért fontos az ellenük való fellépés (és kik azok, akik valamiféle szabadságharcot finanszíroznak, így ellenük nem kell fellépni). Azért, hogy hatékonyan léphessen fel a nemzetközi közösség a terrorizmus finanszírozása ellen, szükség van konkrét nevet tartalmazó listákra (mint például ahogy az szerepel az Európai Unió Tanácsának 2013/395/KKBP határozatában, vagy a 467/2001/EK számú rendeletében).

Lindsey és Williams rávilágít arra, hogy nemcsak államok szintjén, de pénzügyi szinten is rugalmas hozzáállást enged a lista nélküli fogalom meghatározás, ami hátráltatja a terrorizmus finanszírozása elleni hatékony küzdelmet. Értékelésük alapján, mivel a nemzetközi közösségnek nincs egységes meghatározása a terrorizmusra, a nemzetközi pénzügyi intézetek sem rendelkeznek egyértelmű szabályzókkal.

Az egyértelmű szabályzók hiánya pedig a nyomozói és igazságszolgáltatói munkát nehezíti, hiszen nemcsak abban nincs egyetértés, milyen adatokat kell szolgáltatni a hatóságok felé, de abban sincs egységes nemzetközi norma kialakítva, hogy a pénzügyi intézetekkel szemben milyen szankciók alkalmazhatók mulasztás, vagy

²⁰⁰ Samuel C. Lindsey and Michael J. Williams: State-Sponsored Social Control of Illegitimate Social Movements: Strategies Used to Financially Damage Radical Islamic, Terrorist-Labeled Organizations, *Studies in Conflict & Terrorism*, 36, Routledge Taylor & Francis Group, 2013, 460-476. oldal

esetleges félreértékelésük miatt (míserint adott ügyfelet nem tartanak terrorizmus támogatónak).

A probléma természetesen nem akkor merül fel, ha hasonló kulturális, illetve jogrendszeri és pénzügyi-rendszeri háttérrel rendelkező államok köréről beszélünk, hisz az Egyesült Államok, vagy az Európai Unió, illetve más fejlett államok szabályozása egymást támogató stílusú. A probléma akkor szembetűnő és jelentős, ha különböző kulturális, jogrendszeri és pénzügyi-rendszeri háttérrel rendelkező államok hatékony együttműködését szeretné a nemzetközi közösség elérni a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben.

Ilyen helyzetekben a listás megközelítés konkretizálja, egyértelművé teszi, kik, illetve milyen szervezetek ellen kell szankciókat alkalmazni.

Ahogy Lindsey és Williams is utal rá, az al-Kaida és a terrorizmust támogató tálibok szankciók végrehajtását előíró listára-vételében sikerült egyetértésre jutni a nemzetközi közösségnek, ugyanakkor mások listán való szerepeltetése komoly kihívást jelent.

Lindsey és Williams fontos megállapítása, hogy a szankciók végrehajtását előíró listákkal „gyakorlatilag a privát üzleti szférába nyúlnak bele a kormányok”.²⁰¹

²⁰¹ Samuel C. Lindsey and Michael J. Williams: State-Sponsored Social Control of Illegitimate Social Movements: Strategies Used to Financially Damage Radical Islamic, Terrorist-Labeled Organizations, *Studies in Conflict & Terrorism*, 36, Routledge Taylor & Francis Group, 2013, 465. oldal

4.3 MEGÉRI-E FINANSZÍROZNI A TERRORIZMUST?

Fontos kérdés, hogy megéri-e finanszírozni a terrorizmust?

A terrorizmus ellen küzdők tábora, illetve azok, akik közvetlenül, vagy közvetve áldozatul estek merényleteknek egyértelműen nemleges választ adnak erre.

(A „közvetlenül áldozatul estek” kategóriába soroltak alatt értem azokat, akik testi, lelki sérüléseket, vagy anyagi károkat szenvedtek terrorcselekmények hatására. A „közvetve áldozatul estek” kategória alatt azokat értem, akik családtagot, barátot, ismerőst veszítettek el, illetve akik családtag, barát, ismerős testi-, lelki-, anyagi kárszenvedésének voltak tanúi.)

A terrorizmust pártolók tábora egyértelműen pozitív választ adhat arra, hogy megéri-e finanszírozni a terrorizmust.

Jelen dolgozatban azt vizsgálom, hogy gazdasági szempontból helyes adatok, statisztikai kimutatások alapján gondolják-e azt a terrorizmus pártolók, hogy megéri finanszírozni a terrorizmust.

Felvetésem szerint nem, mert sokkal magasabb a bekerülési költség, mint amit a terrorizmus pártolók gondolnak.

Mi több, sokkal magasabb a bekerülési költség annál is, mint amit a terrorizmus ellen küzdők tábora gondol, illetve legelterjedtebb, egyének számára leginkább hozzáférhető kimutatásaiban szerepeltet, illetve hirdet.

Felvetésem szerint helytelen adatokkal került publikálásra az ENSZ vonatkozó kimutatása. Az, hogy nagyságrendileg kisebb összegeket szerepeltet a legjelentősebb nemzetközi szervezet merényletek költségeit összegző táblázata, azt a tévhitet erősíti, hogy gazdasági szempontból megéri finanszírozni, támogatni a terrorizmust. Legalábbis, anyagi szempontból megéri mérlegelni, hogy bizonyos kérdéseket a terrorizmus eszközével próbáljon meg „rendezni”, bizonyos céljaikat ezen eszköz használatával próbáljon meg elérni adott egyén, vagy szervezet és ne más, békésebb módon.

Az elmúlt évtizedek főbb terrortámadásainak költségeit legátfogóbban az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2004. augusztus 25-én ismertetett, „First report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team appointed pursuant to resolution

1526 (2004) concerning Al-Qaida and the Taliban and associated individuals and entities” című, UN S/2004/679 számú jelentése tartalmazza.

A kérdést, hogy „Megéri-e finanszírozni a terrorizmust?” ár-érték, pontosabban bekerülési költség és okozott kár arányában vizsgálja jelen dolgozat.

A fejezetben felvázolt kutatási eredmények nem azt célozzák, hogy bizonyítást nyerjen, a terrorizmus bekerülési költsége magasabb az okozott kárnál – hiszen magánemberként úgy vélem, az emberi szenvedés, fájdalom, sérülés és a halálos áldozatok pénzben nem kifejezhető, elképzelhetetlenül magas értékkel bírnak, ami alapján a terrorizmus által okozott kár mindig magasabb a bekerülési költségénél.

A fejezetben felvázolt kutatási eredmények célja, hogy rávilágítson, hogyan kell értelmezni a terrorista merényletek kivitelezési költségeiről szóló táblázatokat, kimutatásokat. Ezen túl, rávilágítok arra, hogy milyen költségekkel kell számolni, illetve költségekkel számolnak az elemzők, amikor a terrortámadások okozott kárértékéről készítenek kimutatásokat.

Az elmúlt évtizedek főbb terrortámadásainak költségeit legátfogóbban ismertető (fentebb említett) ENSZ Biztonsági Tanácsának jelentésben publikált összefoglaló táblázatát – annakutatók által kibővített változatát – a következő alfejezetben ismertetem.

4.4 AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEK FŐBB TERRORTÁMADÁSAINAK KÖLTSÉGEI

Az előzőekben felvetett kérdés, miszerint megéri-e finanszírozni a terrorizmust az ENSZ Biztonsági Tanácsának UN S/2004/679 számú jelentésére irányítja a figyelmet, mely vonatkozó táblázata az elmúlt évtizedek főbb terrortámadásainak költségeit foglalja össze.

Véleményem szerint a jelentés helytelen adatokat publikál a számításba vett merényleteket illetően.

Szeretném hangsúlyozni, hogy az adatokat a terrorizmus megítélése szempontjából tartom helytelennek, ugyanakkor a szerepeltetett adatok pontosságát nem kétlem. Azt, hogy helytelen olyan szempontból gondolom, mely alapján félrevezető megítélésre ad okot a terrorizmus jelenségének gazdasági értékelésekor. A kimutatás – sajnálatos módon – nem teljes, csak szűk értelemben vett költségekkel számol. Ebből adódóan azt a benyomást keltheti, hogy a terrorcselekmények kivitelezése relatíve olcsó. Ennek pedig kommunikációs üzenete lehet. A terrorizmustól tartók számára félelmet-tápláló üzenetként értelmezhető, a politikai célokért küzdők számára pedig megfontolandó eszközként értelmezheti a terrorizmus eszközeinek használatát.

Joshua Prober eredményeit elfogadván megállapítható, hogy az ENSZ 2004. augusztus 25-i, UN S/2004/679 számú, hivatkozott jelentésének kimutatására²⁰² épülő, a merényletek kivitelezéseinek költségét meghatározó táblázatok az adott merénylethez legszorosabban vett kiadásokra értelmezendők úgy, hogy a terrorista hálózatok működési költségeit, „mindennapi” kiadásait nem számoljuk bele.

(A dolgozatban a demonstráláshoz, illetve elemzéshez 2004. augusztus 25-én publikált ENSZ kimutatás, United Nations Security Council: First report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team appointed pursuant to resolution 1526 (2004) concerning Al-Qaida and the Taliban and associated individuals and

²⁰²Forrás: <http://daccess-ods.un.org/TMP/7281028.6283493.html> 12. oldal, Letöltés dátuma: 2013. december 20.

entities, UN S/2004/679” Arabinda Acharya által kiegészített költség kimutatási összesítését veszem alapul. Arabinda Acharya az ENSZ táblázatát olyan merényletekre vonatkozó adatokkal egészíti ki, mint a Bishopsgate-i 1993-as, vagy a londoni 2005-ös.)

Bishopsgate-i merénylet, London, Egyesült Királyság,	1993. április 24.	5.500 USD
USA Nagykövetségek elleni támadások, Tanzánia és Kenya	1998. augusztus 7.	50.000 USD
USS Cole elleni merénylet, Jemen	2000. október 12.	10.000 USD
World Trade Center és Pentagon elleni merénylet, USA	2001. szeptember 11.	303.672 - 500.000 USD
Éjszakai szórakozóhelyek elleni merényletek, Bali, Indonézia	2002. október 12.	50.000 USD
J.W. Marriott Hotel merénylet, Jakarta, Indonézia	2003. augusztus 5.	30.000 USD
Autóba rejtett pokolgépes merényletek, Isztambul, Törökország	2003. november 15. és 20.	40.000 USD
Vonatmerényletek, Madrid, Spanyolország	2004. március 11.	55.000 USD
Metróhálózat elleni merénylet, London, Egyesült Királyság	2005. július 7.	12.543 USD

3. számú táblázat²⁰³

²⁰³ Forrás: Arabinda Acharya: Targeting Terrorist Financing – International Cooperation and New Regimes, Routledge 2009, 13. oldal

Arabinda Acharya, a Washington Intézet munkatársának publikációja – amely a fentebbi táblázatot is tartalmazza –nemcsak az említett, köztudatban leginkább jelenlévő merényletek költségeivel kapcsolatosan szolgáltat információkat, hanem a kisebb merényleteket illetően is.

A kutató emlékeztet egy Salah Shehada-val, a Hamas Qassam Brigádjainak alapítójával készített 2002-es interjúra, ahol a terrorista merényletek költségét 3.500 US dollár körüli (átlag) értéken határozták meg. Míg egy Hizballah tag szerint ezen „átlag” költségek 665 US dollár és 1105 US dollár közé tehetők. Mások szerint – tartalmazza a Washington Intézet által kiadott tanulmány – a palesztin terrorista merényletek 150 US dollár és 50.000 US dollár közötti költséggel bírnak.

Prof. Dr. Lukács László alezredessel folytatott (2009-2010 közötti többszöri)²⁰⁴ konzultáció alapján a 150 US dolláros merénylet-kivitelezési költség elfogadhatónak tűnik, ha szoroson a robbanószerkezet bekerülési, anyaggárral kapcsolatos kiadásokat vizsgáljuk. Miként arra Lukács professzor is rávilágított, egy egyszerű bomba előállítható akár műtrágyából is, kevés vegyi-, vagy műszaki ismerettel, hiszen – sajnálatos módon – ezen egyszerű bombakészítési módszerek szabadon hozzáférhetők az interneten.

Ahogy arra a korábbiakban is kitértem, kétféle terrorista-szerveződést különböztethetünk meg: a terrorista hálózatba tömörülő, illetve a terrorista hálózatba nem tömörülő elkövetők.

A pénzügyi hátterek elemzése (mint például Arabinda Acharya, vagy Joshua Prober hivatkozott műve) általában a terrorista hálózatba tömörülőkről beszél és elfeledkezik arról, hogy egyéni, vagy kis csoportban elkövetett terrorcselekmények nem feltétlenül kell, hogy nevesített hálózatokhoz kapcsolódjanak (lásd.: 2013-as bostoni merénylet).

A hálózatba nem tömörülők kisebb költségvetéssel bírnak, mint a hálózatba tömörültek. Kisebb a finanszírozási háttér, mellyel a merénylet kivitelezését biztosítják, ebből adódóan az ilyen, hálózatba nem tömörült terroristák finanszírozása

²⁰⁴ Prof. Dr. Lukács László a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem professzoraként adott lehetőséget 2009-2010 folyamán konzultációra.

elleni küzdelem gyakorlatilag fölösleges, az ő tetteiket más irányból kell ellehetetleníteni.

A terrorista hálózatok működését viszont el lehet lehetetleníteni a finanszírozási oldalról, mivel ezek működése, működtetése a merényletek kivitelezése nélkül is jelentős összegbe kerül, melyet különböző pénzügyi, kereskedelmi megoldásokkal biztosítanak.

4.5 A TERRORISTÁK KIADÁSAI

Az emberi értékek, életek tisztelete minden terrorista merénylet kivitelezését a fájdalom és veszteség viszonylatában olcsóvá tesz; legalábbis az elkövető szemszögéből egyértelmű, hogy megéri kivitelezni, hisz ha nem érné meg számára, akkor nem tenné.

Az, hogy konkrétan mennyibe kerül egy merénylet kivitelezése nehéz kérdés, hiszen ennek megválaszolására egyértelműen el kellene tudnunk határolni a terroristák merényletre fordított kiadásait az egyéb, mindennapi életükhöz tartozó kiadásaiktól. De elhatárolhatjuk-e ezeket? Mondhatjuk-e azt, hogy a terrorista robbanószerre kiadott pénze a merénylet kiadásai közé számolandó, míg a kivitelezés tervezésekor fogyasztott élelmiszer megvásárlása, a felderítés járulékos költségei (például autó-vásárlás, üzemanyag költség, kenőpénz kifizetése, tervrajzok, térképek beszerzése) nem.

Joshua Prober kutatási eredményeit összegezvén²⁰⁵ elmondható, hogy egy terrorista merénylethez tartozó kiadások könnyebben meghatározhatók, ha egy szervezethez nem tartozó, „magányos” elkövető tettéről van szó, mintha egy terrorista szervezet által kivitelezett akcióról. Abból az okból kifolyólag, hogy egy szervezetnek vannak „hálózat-fenntartási” költségei - melyet maguk az elkövetők sem mindig vesznek számításba, amikor merényletük kivitelezésének költségeiről nyilatkoznak. A hálózat-fenntartási költségek pedig (elméletileg) egyszerűbben nyomon követhetők, illetve egyszerűbben szétválaszthatók egymástól, mint a

²⁰⁵Joshua Prober: Accounting for Terror: Debunking the Paradigm of Inexpensive Terrorism, The Washington Institute for Near East Policy, Policy Watch 1041, 2005. november 1.

magányos elkövető mindennapi életszükségleteinek költségei a kivitelezési költségektől.

Az elméleti szétválasztás lehetősége akkor merül fel, ha a szervezetre, mint racionális vállalat működésére gondolunk, mely tevékenységének részeit elszámolja. Természetesen nem feltétlenül hatóságok felé (bár ez a gondolat sem elvetendő, ha fedőcégekre gondolunk), sokkal inkább a vezetőség, illetve az irányítást végzőfelsőbb-, vagy a finanszírozást biztosító egyéb körök felé.

Joshua Prober hivatkozott kutatásában emlékeztet arra, hogy a jordániai Iszlám Akció Front (Islamic Action Front - IAF) nyilatkozata szerint a Hamasz 2002. július 31-i, Hebron Egyetem elleni merénylete 50.000 US dollárba került.

A kutató az 1998. augusztus 7-i, kelet-afrikai merényletek (Egyesült Államok tanzániai és kenyai nagykövetsége elleni támadások) példája alapján érzékelteti, hogy annak ENSZ általi²⁰⁶ 50.000 US dolláros költségbecslésére miért kell szűk értelemben tekintenünk, csak a kivitelezéshez legszorosabban kapcsolódó kiadásokra vonatkozólag. Prober, aki a Washington Intézet kollégájaként kutatta a merényletről szóló kormányzati jelentéseket, az alábbi költségeket társította a terrorista akciók előkészítéséhez és kivitelezéséhez:

- az al-Kaida fedőcégeinek (mint az Asma Limited és a Tanzanite King) felállítása és működtetése Nairobiban, 1993-ban (5 évvel a merényletek elkövetése előtt),
- az al-Kaida vezető tagjainak (mint Muhammad Atef és Ubaidah al-Banshiri) Nairobiba való utazása,
- az al-Kaida kelet-afrikai csoportjának képzése (bombakészítésre, eltérítésre, emberrablásra, gyilkolásra, felderítő tevékenység folytatására)

²⁰⁶United Nations Security Council: S/2004/679 Letter dated 23 August 2004 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1267 (1999) concerning Al-Qaida and the Taliban and Associated Individuals and Entities addressed to the President of the Security Council containing the First Report of the Monitoring Team pursuant to resolution 1526 (2004), 2004. augusztus 25., 12-13. oldal http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2004/279Letöltés dátuma: 2013. december 20.

az al-Kaida kiképzőtáborokban, beleértve a libanoni Hizballah kiképzőtáborokban történő képzéseket is,

- Nairobi előkelő negyedében történő lakóépületének bérlete és bombagyárrá történő átalakítása,
- Dar es Salaam - Illah körzetében egy másik ingatlan bérlete,
- kommunikációs hálózat fenntartása Osama bin Laden és a kelet-afrikai terrorsejt között, beleértve a műholdas telefonok beszerzését (darabját 80.000 US dollárért),
- a helyi határőrök lefizetése,
- elektronikus eszközök beszerzése Kínából és Németországból (mint például nyomon-követéshez használható videokamerák),
- Nissan és Toyota tehergépkocsik beszerzése (melyeket a követségek felrobbantásához használtak),
- a robbantásokhoz használt dinamitok beszerzése.

A merénylők kiadásainak értékét érzékeltetvén, Prober kiemeli, hogy a merénylet 2001-es tárgyalása folyamán napvilágra került információ szerint az egyik elkövető 6.000 US dollárt költött saját robbanóanyag kiképzésére a felkészülési fázisban, Afganisztánban. A kutató, hivatkozván az FBI 1998. novemberi nyomozati összefoglalójára, jelzi, hogy a merényletekben, Nairobiban és Dar es Salaamban együtt, több mint tíz al-Kaida tag vett részt. Ha ezen két sejt tagjai mindegyikének felkészítésére hasonló összeget költött, már ez a kiadási tétel, vagyis a kiképzés meghaladja az ENSZ a merényletek teljes kivitelezését illető 50.000 US dolláros értékbecslését.

A Washington Intézet publikációjának eredményei alapján megállapítható, hogy az ENSZ által közreadott kimutatások a főbb terrortámadások költségeit illetően csak a merényletek elkövetésének legközvetlenebb költségeit, a terroristák adott akcióhoz tartozó legszűkebb kiadásait veszi számba.

Az egyéb járulékos költségek, mint a felkészítés, vagy a fedővállalatok, hálózatok létrehozása, működtetése, illetve a terroristák mindennapi élethez szükséges kiadásai

ezeknek nem képzik részét, így ezen tételekhez, mint kiegészítés kalkulálándók, amikor a terroristák kiadásait értékeljük.

A jelentkező költségeket Arabinda Acharya,²⁰⁷ Jean-Charles Brisard²⁰⁸ és Rachel Ehrenfeld²⁰⁹ is kategorizálta kutatási eredményeiket bemutató tanulmányaikban. Értékeléseiket összegezvén, gyakorlatilag két csoportra bontható a terrorszervezetek kiadása:

- műveleti költségekre és
- hálózat fenntartási (infrastrukturális) költségekre.

A műveleti költségek alatt azokat a kiadásokat értik, amelyek konkrétan, szűk értelemben véve a merényletek végrehajtásához szükségesek, a tervezés és a kivitelezés szintjén.

A hálózat fenntartási költségek alatt pedig azokat a kiadásokat, melyek a szervezet kiépítéséhez, működtetéséhez szükségesek. Ide tartoznak többek között:

- a toborzás és
- a propaganda terjesztésének költségei;
- a kiképző táborok,
- kiképzések,
- fegyverek,
- rejtékhelyek fenntartási kiadásai;
- hamis okiratok előállítás és beszerzési költségei;
- a kommunikációs hálózatokkal,
- a rejtékhely védelemmel kapcsolatos kiadások; illetve

²⁰⁷ Arabinda Acharya: Targeting Terrorist Financing – International Cooperation and New Regimes, Routledge, 2009., 24. oldal

²⁰⁸ Jean-Charles Brisard: Terrorism Financing – Report Prepared for the President of the Security Council, United Nations, New York, JCB Consulting, 19 December 2002, 7. oldal

²⁰⁹ Rachel Ehrenfeld: Funding Evil – How Terrorism is Financed, The Nexus of Terrorist and Criminal Organizations, Sean S. Costigan – David Gold szerkesztők: Terrornomics című kiadványa, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007, 27-28. oldal

- a lefizetés és
- a felderítő munka

vonatkozó kiadásai.

Arabinda Acharya és Jean-Charles Brisard hivatkozott műveiben a terrorista szervezetek kiadásait illetően azt állapították meg, hogy:

- a műveleti költségek csupán 10%-át teszik ki kiadásaiknak; míg
- a hálózat fenntartási költségek azok 90%-át.

A fentiek szerint, a terrorizmus finanszírozásának csupán a szűk értelmére, a konkrét műveleti költségekre kell gondolnunk akkor, amikor a terrortámadások költségeiről látunk kimutatást. A hálózat fenntartásának költségei, a kutatók által infrastrukturális kiadásokként csoportosítottak pedig a terrorizmus finanszírozásának tágabb értelmét jelentik.

Mivel százalékos értékekben határozták meg a kutatók a költség-arányokat, ezért megállapítható, hogy a publikált merénylet-költség adatokból hozzávetőlegesen megállapítható az adott merénylethez tartozó infrastruktúra-, vagyis a hálózat fenntartási költség úgy, ha a közzétett adatot kilencszeresére szorozzuk.

Ezen egy a kilenchez aránypárt elfogadván, alkalmazván folytatom a terrorizmus finanszírozásáról szóló elemzést a dolgozat további részében.

4.6 AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEK FŐBB TERRORTÁMADÁSAINAK ELŐKÉSZÍTÉSSEL EGYÜTT KALKULÁLT ÖSSZKÖLTSÉGEI

Az előzőekben már hivatkozott kutatók, Jimmy Gurulé²¹⁰ és Rohan Gunaratna²¹¹ is beszámol arról, miszerint az Egyesült Államok Szövetségi Nyomozó Irodája, az FBI (Federal Bureau of Investigation) becslése szerint az al-Kaida 2001-es szervezeti működési költsége 30 és 50 millió US dollár közé tehető. Mivel a terrorista hálózatok működési költségeit nem vették, illetve nem veszik számításba a merényletek bekerülési költségeit tartalmazó táblázatban, ezért az ott szerepeltetett adatok téves fényt vetnek a terrorizmus „költség-hatékonyságának” értékelésére.

Ahogy azt az előző alfejezet tárgyalta, Arabinda Acharya és Jean-Charles Brisard kutatási eredményei alapján a korábban bemutatott merényletekre vonatkozó ENSZ kimutatások (melyek értéke a Washington Intézet hivatkozott publikációja alapján csak a közvetlen kivitelezésre vonatkoznak) tízszeresét kell venni ahhoz, hogy a teljes, előkészítéssel, hálózatfenntartással együtt kalkulált, terrortámadás összesített bekerülési értéket megkapjuk, amelyek így nagyságrendileg az alábbiak szerint alakulnak:

Bishopsgate-i merénylet, London, Egyesült Királyság,	1993. április 24.	55.000 USD
USA Nagykövetségek elleni támadások, Tanzánia és Kenya	1998. augusztus 7.	500.000 USD
USS Cole elleni merénylet, Jemen	2000. október 12.	100.000 USD

²¹⁰ Jimmy Gurulé: *Unfunding Terror – The Legal Response to the Financing of Global Terrorism*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2009, ISBN 978 1 84844 985 5, 3. oldal

²¹¹ Rohan Gunaratna: *Inside Al Qaeda: Global Network of Terror*, Columbia University Press, 2002, 61. oldal

World Trade Center és Pentagon elleni merénylet, USA	2001. szeptember 11.	3.036.720 – 5.000.000 USD
Éjszakai szórakozóhelyek elleni merényletek, Bali, Indonézia	2002. október 12.	500.000 USD
J.W. Marriott Hotel merénylet, Jakarta, Indonézia	2003. augusztus 5.	300.000 USD
Autóba rejtett pokolgépes merényletek, Isztambul, Törökország	2003. november 15. és 20.	400.000 USD
Vonatmerényletek, Madrid, Spanyolország	2004. március 11.	550.000 USD
Metróhálózat elleni merénylet, London, Egyesült Királyság	2005. július 7.	125.430 USD

4. számú táblázat

Miért is fontos ez a megállapítás és ez a táblázatba foglalt kimutatás, kérdezhetik – melyet tudtommal eddig se nemzeti, se nemzetközi szinten sem vezettek le.

Véleményem szerint azért, mert ha csak a merényletekhez közvetlenül kapcsolódó költségeket mutatjuk be, azt érzékeltetjük, hogy a kivitelező szempontjából, finanszírozási oldalát tekintve mennyire hatékony és mennyire olcsón kivitelezhető egy terrortámadás. Ezáltal, kvázi gazdasági szempontból igazoljuk a terroristák műveleti módszereit.

Ha a politikai céljaikat bármilyen módon elérni kívánók úgy érzik, látják másoktól, hogy ezzel a módszerrel költséghatékonyság szempontjából jól lehet nyomást gyakorolni, érdeket érvényesíteni, akkor logikusan gondolják, hogy ehhez az eszközhöz érdemes nyúlniuk, ha valamit ténylegesen el akarnak érni.

Az ENSZ által kiadott, kutatók által többszörösen hivatkozott táblázat (mint egyfajta hatékonysági index), mivel félrevezetően alacsony bekerülési költségeket

jelez, egyfajta propaganda-eszközként szolgálhat számukra a „kalapozgatáshoz”, vagyis a finanszírozók körének bővítéséhez, illetve fenntartásához.

(Azon finanszírozókra kell gondolnunk, akik üzleti ajánlattal keresik meg a terroristákat. Őket nem az a politikai cél motiválja, mint a terroristákat, illetve lehet, hogy nincs is politikai céljuk, csupán üzleti.)

Például, Szomáliában csak addig van nagyobb haszna egy feketekereskedelemben érintett üzletembernek, amíg nincs megfelelő közbiztonság, működő vám- és adóhivatal, ellenőrző és rendszabályt betartó szervezet.²¹² Amint ezek megjelennek, a feketekereskedelmi útvonalak kiépítése, használata a „rejtve-maradás” extra költségterhei miatt drágul, az üzletember nyeresége csökken. Egy ilyen üzletembernek hivatkozási, illetve viszonyítási alapot adhatunk a kezébe minden félrevezetően alacsonymerénylet bekerülési költségkimutatással ahhoz, hogy a terroristákkal való alkufolyamatba bocsátkozzon a rend-nélküliség fenntartása érdekében – holott elképzelhető, hogy olyan módszerekkel is tudná működtetni üzletét, megszerezni nyereségét, mely módszerek a társadalom számára kevésbé veszélyesek és nem feltétlenül kell nyilvánvaló rend-nélküliség fenntartása hozzá. Itt nem a burkolt rend-nélküliséget támogatom, melyet a korrupció különböző szintjeivel lehet megvalósítani (ahol pénzért mindent meg lehet oldani és bármit el lehet nézni), csupán a társadalom szemszögéből vizsgálván a kérdést a rossz és a kevésbé rossz között mérlegelek.

Nemcsak Szomáliát lehetne említeni, amikor a feketekereskedelmet folytató üzletemberek szempontjából vizsgáljuk a kérdést, hanem hasonlóan, Afganisztánt is. Ahol, például egy ópiumtermelő földesúr akkor tud megfelelően kereskedni, amikor gyenge a kormány és nincs nemzetközi közösség, aki az országra figyel (mi több, katonai támogatást nyújt a jogállamiság megteremtésének biztosítására, párosulván az ópiumföldek felszámolásának katonai biztosításával).²¹³

²¹² A példa inspirációját az IHS Defense, Risk & Security Consulting: Harakat al-Shabab al-Mujahideen, IHS Global Limited, August 2012, Issue 9. kiadvány tartalma szolgáltatta

²¹³ A példa inspirációját Katona Magda alábbi négy tanulmánya szolgáltatta.

Katona Magda: A Tálibok Visszatérése?, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 2007. XI. évf. 2. szám;

A fenti példákban említett szómáliai üzletember, illetve afgán földesúr, amíg azt látja a táblázatokból, hogy 30.000 – 50.000 USD mekkora hatalmat ad merénylőcsoportoknak, hiszen világraszóló hírértékű merényletet tudnak belőle kivitelezni, addig azt feltételezheti, hogy ezen kapcsolatokat milyen kedvező áron tudja kiépíteni, igénybe venni.

(Bár erkölcsi szempontból elítélendőkről, ugyanakkor alapvetően üzletemberekről beszélünk, akik számolnak, a profit szempontjából racionálisan gondolkodnak.)

Ha az ENSZ, ezáltal a kutatók hivatkozási alapot teremtő munkáiban a teljes merényleti költségek kerülnének kimutatásra (beleértve a hálózatok fenntartását, terrorista kiképzést, stb.), akkor a példákban szereplő üzletember, illetve földesúr azt látná a táblázatokból, hogy ténylegesen 300.000 – 500.000 USD ad hatalmat merénylőcsoportoknak. Mivel világraszóló hírértékű merényletet csak jelentős finanszírozási háttérrel tudnak kivitelezni és 30.000 – 50.000 USD csupán az utolsó tétele lehet a rendkívül költséges tevékenységnek, a költség-hatékonyságra utaló propaganda eszköz nem állna rendelkezésre – vagy legalábbis reális képet mutatna a terrorizmus finanszírozásáról.

A két - szemléltetés miatt sarkosított - példa arról is szólhat, hogy adott üzletember, vagy földesúr kereskedelmi hasznot lát abban, ha terroristákkal lép finanszírozói kapcsolatba. Amely szerint a szereplők mérlegelhetik, hogy egy területi viszonyokhoz mért testőrséget tartsanak fenn, amit védelmi célból kiegészítenek a terroristák finanszírozásával (gondolván, hogy a terroristáknak milyen sokat ér pár ezer US dollár), vagy jobban megéri nekik egy megerősített magánhadsereget

Katona Magda: A Terrorizmus Elleni Küzdelem Új Kihívásai Afganisztánban, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 2006. X. évf. 3. szám;

Katona Magda: A Regionális Dinamikák Átstrukturálódása Bin Laden Kiiktatását Követően, Hadtudomány, XXII. évf. elektronikus lapszám, http://mhht.eu/hadtudomány/2012/2012_elektronikus/2012_e_Katona_Magda.pdf Letöltés dátuma: 2013. december 20.

Katona Magda: Az Al-Káida a Vezére Elvesztése Utáni Időszakban, Hadtudomány, XXII. évf., elektronikus lapszám, http://mhht.eu/hadtudomány/2012/2012_elektronikus/2012_2_Katona_Magda_alkaida.pdf Letöltés dátuma: 2013. december 20.

fenntartani és folyamatosan képezni, nem gondolván a terroristák finanszírozására (hisz számukra pár ezer US dollár nem sokat ér), így inkább vállalják a konfrontációt velük.

Ma már a nemzetközi kutatók is belátják, amire hazánkban Katona Magda rámutatott:²¹⁴ a 2001. szeptember 11-i (a történelemben eddig elkövetettek közül legnagyobb) merényletet követően az egyik legalapvetőbb tévedés az volt, hogy a terrorizmust olcsónak tartották.

²¹⁴ Katona Magda: Az Al-Káida a Vezére Elvesztése Utáni Időszakban, *Hadtudomány*, XXII. évf., elektronikus lapszám, http://mhtt.eu/hadtudomány/2012/2012_elektronikus/2012_2_Katona_Magda_alkaida.pdf 11. oldal
Letöltés dátuma: 2013. december 20.

4.7 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK MÓDJAI

A terrorizmus finanszírozása természetbeni és pénzbeli támogatással történhet. Mindkét támogatási módnál lehet tudatában a támogató a támogatott céljainak, és lehet félrevezetve azokat illetően. A támogatást jelentő eszközök, pénz, vagy más javak származhatnak:

- bűncselekményből, de
- lehetnek jogilag tiszta forrásúak is.

Loretta Napoleoni kutatási eredményei szerint²¹⁵ a terrorizmus finanszírozása egyharmad részt történik jogilag tiszta forrásból, míg kétharmad részt történnek bűncselekményből származó bevételből.

A jogilag tiszta forráshoz tartoznak például az üzletemberektől származó támogatások éppúgy, mint a terroristák jogszerű foglalkozásából származó jövedelmeik, fedőcégek üzleti nyereségei, stb.

A bűncselekményből, illegális forrásból származó bevételeknek pedig legerősebb eleme a kábítószer kereskedelem (lásd: Loretta Napoleoni, Rachel Ehrenfeld, vagy Katona Magda korábban hivatkozott kutatási eredményeit), de ebbe a kategóriába sorolhatóak a zsarolás, csempészet, emberrablás, prostitúció és emberkereskedelem, lopás, stb. bevételei is.

(Mivel az eszközök eredete, beszerzési módja túlságosan széleskörű lehetőségeket rejt magában, túlságosan messze vezetne jelen írás tartalmától, ezért ennek vizsgálatát más tudományos munkákra hagyom.)

Ugyanakkor, mivel az irányadó, 1999-es ENSZ jogszabály kitér rá, a következő alfejezetekben én is részletezem, mit kell érteni a terrorizmus finanszírozásának tágabb értelmén és mit a szűkebb, klasszikus értelmén.

²¹⁵ Loretta Napoleoni: *The Evolution of Terrorist Financing Since 9/11: How the New Generation of Jihadists Fund Themselves*, Sean S. Costigan – David Gold szerkesztők: *Terroronomics* című kiadványa, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007, 14. oldal

4.8 A TERRORIZMUS FINANSZÍRZÁSÁNAK SZŰKEBB, KLASSZIKUS ÉRTELME

A terrorizmus finanszírozásának szűkebb, klasszikus értelmén a pénzügyi támogatás nyújtását értjük. A pénz biztosítása történhet közvetlen átadással és közvetett eljuttatással. A közvetett eljuttatásnak két változata különböztethető meg: a hivatalos módja (pénzintézetek alkalmazása) és a nem hivatalos (informális rendszereken keresztüli) módja.

4.8.1 A HIVATALOS, FORMÁLIS RENDSZER HASZNÁLATÁNAK MÓDJA A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁRA

A hivatalos, pénzintézetek által nyújtott, államilag felügyelt formális, a terrorizmust támogatók által is igénybe vehető szolgáltatások a pénzeszközök közvetett eljuttatásához többek között:

- átutalás más számlára,
- befizetés más számlára,
- inkasszó biztosítása,
- csekk kiállítása kedvezményezett részére,
- számlanyitás más, illetve több kedvezményezett (meghatalmazott) részére,
- számlanyitás saját részre, úgy, hogy a pénzfelvételhez tartozó eszközöket (bankkártya, internetes azonosító elektronikus ügyintézéshez) mások használják,
- széf bérlése úgy, hogy mások (meghatalmazással, vagy azonosítás nélkül) is használhassák,
- stb.

4.8.2 A NEM HIVATALOS, INFORMÁLIS PÉNZKÖZVETÍTÉSI RENDSZEREK

A nem hivatalos, vagyis állami felügyelet alatt nem álló pénzközvetítési módszereket értékelésem szerint a használt technológia különbözteti meg egymástól, amely alapján két csoportra oszthatjuk:

1. Klasszikus (Hawala-típusú) informális pénzközvetítési rendszerek;
2. Digitális (BitCoin-típusú) informális pénzközvetítési rendszerek.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy mindkettő rendszer bizalmi alapon működik, ahol a használóktól függ, hogy bíznak-e a rendszerben és elfogadják-e a többi felhasználó személyes garanciáját az érték-közvetítés folyamatára, teljesülésére, hisz a működtetőkön kívül nincs más, felettes szerv, aki garanciát nyújtana egy nem teljesült ügyletért, vagy dönthetne a felhasználók közötti esetleges vitákban.

4.8.3 A KLASSZIKUS, HAWALA-TÍPUSÚ PÉNZKÖZVETÍTÉSI RENDSZER

A „hawala” arab elnevezéseként ismertté vált pénzközvetítési rendszerről számos kutató értekezett, úgy, mint Patric M. Jost és Harjit Singh Sandhu,²¹⁶ Emily C. Schaeffer,²¹⁷ David C. Faith,²¹⁸ Mohammed El-Qorchi,²¹⁹ Roger Ballard²²⁰.

²¹⁶ Patric M. Jost, Harjit Singh Sandhu: The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering, US State Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network – INTERPOL közös kiadványa, www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/documents/fincen-hawala-rpt.pdf 5. oldal, Letöltés dátuma: 2013. február 6.

²¹⁷ Emily C. Schaeffer: Remittances and Reputations in Hawala Money-Transfer Systems, Self-Enforcing Exchange on an International Scale, *The Journal of Private Enterprise* 24(1), 2008, 1-17, 4. oldal

²¹⁸ David C. Faith: The Hawala System, *Global Security Studies*, Winter 2011, Volume 2, Issue 1, 24. oldal

²¹⁹ Mohammed El-Qorchi: How does informal funds transferr system work, and should it be regulated?, *Finance and Development*, Volume 39, Number 4, December 2002, 1-2. oldal

Egybehangzó véleményük szerint, a hawala lényegében az FATF által alternatívnak nevezettpénzközvetítési módot takarja.

Értékelésük alapján az arab kultúrában használt hawala megegyezik:

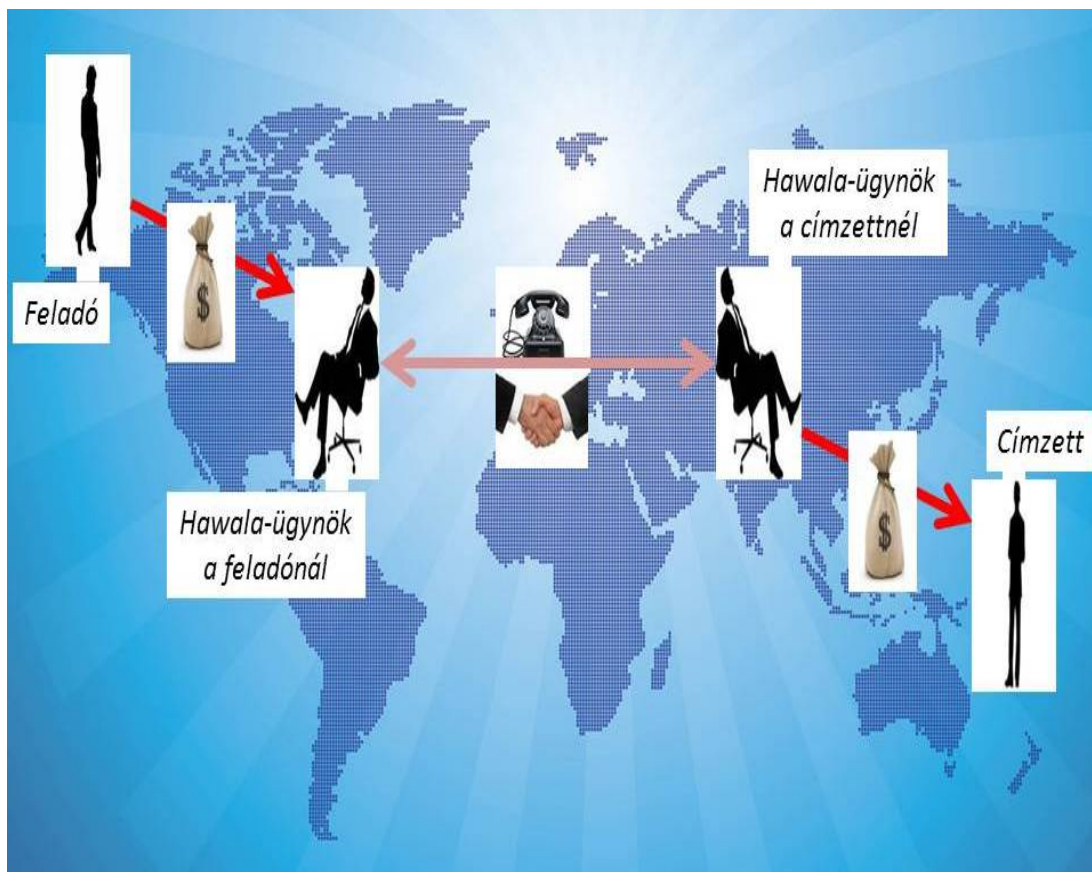
- a kínai „fei-ch’ien”,
- a hong-kongi „hui Kuan”,
- a szomáliai „al barakat”,
- az indiai „hundi”,
- a fülöp-szigeteki „padala” és
- a thaiföldi „phei kwan”

elnevezések által takart pénzközvetítési módszerekkel.

Ezen pénzközvetítési módszer alkalmazásával, lényegében a pénz feladója közvetítők által továbbítja az adott összeget címzettjének, a rendszer jellegéből adódóan úgy, hogy:

- a feladó saját közvetítőjének átadja az összeget, aki egy másik közvetítőt bíz meg azzal, hogy a pénzt fizesse ki a feladó címzettjének,
- írásos megbízás, vagy nyugta nem készül, bizalmi kapcsolaton alapul a közvetítés,
- a klasszikus bankrendszer igénybevétele nélkül, a hivatalos közegek előtt „láthatatlan módon”,
- az adott pénz „nem mozog” a közvetítők között, ők időben eltérve, más módon számolnak el egymás között.

²²⁰Roger Ballard: Hawala: criminal haven or vital financial network?, Newsletter of the International Institute of Asian Studies, University of Leiden, <http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/savifadok/263/1/iiashawala.pdf> 1. oldal, Letöltés dátuma: 2013. február 9.

2. számú ábra

A hawala rendszer működése (Az ábrát a szerző készítette.)

A hawala rendszer további jellemzői:

- a bizalom rokoni, baráti, etnikai, szociális, területi származásból adódik²²¹ - ebből következően, adott hawala szolgáltató ügyfélköre relatíve szűk,
- a közvetítói díj a továbbítandó összeg 2-5%-a²²² - mely általában kedvezőbb, mint a kereskedelmi bankok közvetítési díjszabása,
- a pénz eljuttatása általában egy napon belül történik olyan távoli helyekre is, ahol pénzügyintézet alapvetően nem működik,²²³

²²¹Emily C. Schaeffer: Remittances and Reputations in Hawala Money-Transfer Systems, Self-Enforcing Exchange on an International Scale, The Journal of Private Enterprise 24(1), 2008, 1-17, 10. oldal

²²²u.o. 7. oldal

²²³ Mohammed El-Qorchi: How does informal funds transferr system work, and should it be regulated?, Finance and Development, Volume 39, Number 4, December 2002, 3. oldal

- nemcsak a fentebb említett nyoma (szerződés, nyugta, stb.), de előfeltétele (igazolvány, nagykorúság, érvényes vízum, bejelentett lakcím, bankszámla, stb.) sincs az utalásnak²²⁴ – mely vonzóvá teszi úgy a terroristák, mint az adóhatóságok előtt bujkálók, vagy az illegális bevándorlók számára a rendszert.

Fontos kiemelni, hogy a hawala rendszert nem kizárólag bűnözők, vagy terroristák használják, így el kell választanunk az úgynevezett:

- **„fehér hawala”** és a
- **„fekete hawala”** felhasználást.

Az első, a fehér hawala a hagyományos, klasszikus, jó szándékú felhasználásra, míg a második, a fekete hawala a bűnözői, terrorista felhasználásra utal.²²⁵

A dolgozat további részében a „hawala” szó használatakor a bűnözői „fekete hawalára” hivatkozok.

²²⁴ Patric M. Jost, Harjit Singh Sandhu: The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering, US State Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network – INTERPOL közös kiadványa, www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/documents/fincen-hawala-rpt.pdf 9. oldal, Letöltés dátuma: 2014. január 5.

²²⁵ Patric M. Jost, Harjit Singh Sandhu: The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering, US State Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network – INTERPOL közös kiadványa, www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/documents/fincen-hawala-rpt.pdf 12. oldal, Letöltés dátuma: 2014. január 5.

4.8.4 LEHET-E ÉS HA IGEN, HOGYAN, KÜZDENI A (FEKETE) HAWALA RENDSZER ELLEN?

David C. Faith kutatásában²²⁶ úgy vélekedik, hogy kell küzdeni és ennek három módját jelöli meg:

- adót kell kivetni a hawala rendszer működésére,
- regisztráltatási kötelezettséget kell előírni a hawala közvetítők számára,
- az FATF vonatkozó iránymutatását a gyakorlatba kell ültetni (gyakorlatilag megegyezik a kutató előző pontjával, vagyis a regisztrálási kötelezettséggel, kiegészítve az annak elmulasztását maga után vonó szankciókkal).

Véleményem szerint – ahogy ez a rendszert bemutató Egyesült Államok Pénzügyi Nyomozó Hatósága az INTERPOL-lal közös publikációjából is kiderül²²⁷ -, jellegéből adódóan a hawala felszámolása lehetetlen feladat és már az ellene való küzdelem is hihetetlenül nehéz.

Ahhoz, hogy meg lehessen adóztatni a hawala közvetítőket, arra lenne szükség, hogy ők elismerjék ilyen jellegű tevékenységüket, bejelentsék azt, vagyis regisztráljanak.

Am mi ösztönözné őket arra, hogy ezt megtegyék?

Az valószínűleg nem, hogy ha regisztrálnak, akkor egyből adót vetnek ki rájuk. A büntetés kilátásba helyezése, ha nem regisztrálnak pedig naiv gondolat, hisz az Egyesült Államok Pénzügyi Nyomozó Hatósága, illetve az INTERPOL is elismeri, milyen bonyolult rábizonyítani bárkire is azt, hogy hawala közvetítő, a rendszer működési jellegéből adódóan.

²²⁶David C. Faith: The Hawala System, Global Security Studies, Winter 2011, Volume 2, Issue 1, 29-31. oldal

²²⁷Patric M. Jost, Harjit Singh Sandhu: The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering, US State Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network – INTERPOL közös kiadványa, www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/documents/fincen-hawala-rpt.pdfLetöltés dátuma: 2014. január 5.

Értékelésem alapján ugyanakkor, ha a fenti regisztrálási kötelezettséget úgy vezetnék be a hatóságok, hogy mellette a hawala rendszer számára versenyhelyzetet is teremtenek, akkor vissza lehetne szorítani a hawala alkalmazását.

Vagyis, ha a hatóságok az ellenőrzött bankrendszereken keresztül olyan pénzáttalási lehetőséget tudnak kínálni a hawala rendszert használóknak, ami olcsóbb, gyorsabb, vagy ugyanolyan feltételeket kínál, akkor a hawalát tisztességes szándékkal használók valószínűleg átcsábíthatók lennének az ellenőrzött versenytárs rendszerébe.

Ám - feltéve, hogy olyan ideális helyzetet tudnánk kialakítani, melyben még a terroristák sem használnák az alternatív pénzközvetítésre szolgáló hawala rendszert, hanem ők is a hatóságok által ellenőrizhető bankhálózaton keresztül próbálnák meg működésük finanszírozását -, még ilyen ideális helyzetben sem lenne megoldva a terrorizmus finanszírozását illető alap (a konkrét finanszírozás megszüntetésére vonatkozó) problémánk.

4.8.5 A DIGITÁLIS, BITCOIN-TÍPUSÚ PÉNZKÖZVETÍTÉSI RENDSZER

A kiber tér virtuális valutái, az úgynevezett „Cryptocurrencies”. Egy egységét, annak értékét a felhasználók és a rendszerek működtetői határozzák meg. Ahogy a név is utal rá, az egységek gyakorlatilag számítástechnikai kódsor, melyeket a felhasználók megvásárolnak és az ügyletek során fizetőeszközként felhasználhatnak.

A lényegét ezen rendszerek működésének – értékelésem szerint – a NATO Terrorizmus Elleni Védelem Kivállósági Központjának munkatársai határozták meg úgy, hogy a számítástechnikában kevésbé járatosak is könnyen megérthessék.²²⁸

Képzeld el, hogy van egy boltunk. Bejön egy vevő, aki összeszed egy kosárnyi árut, majd a fizetésnél pénz, vagy bankkártya helyett elénk rak egy kinyomtatott papírt, melyen a vásárolt áruk kiber-valutában feltüntetett értéke van egy számsorral kiegészítve. Mikor megkérdezzük, hogy ez mi, azt mondja, hogy ez egy fizetőeszköz, mely kiber-térben használható, felmenvén a megfelelő honlapra, az ott lévő virtuális piacon a virtuális pénztárcánkba a kódsort beírván bekerül az összeg, amit ottani vásárlásra, szabadon használhatunk, vagy más boltokban beválthatjuk ezt a nyomtatott papírt úgy, mint egy kupont. Hogy elfogadjuk-e, az rajtunk múlik.

Ezen rendszereknek különböző megnyilvánulási formái vannak úgy, mint:

- BitCoin (a legismertebb formája ezen virtuális rendszereknek),
- Liberty Reserve,
- e-Gold,
- WebMoney,
- stb.

A működésüket tekintve pedig ide tartozhatnak különböző feltöltőkártyák, melyeket megvásárolhatunk, a rajtuk lévő számsort beütve internetes felüleleten,

²²⁸ Alan Brill, Lonnie Keene: Cryptocurrencies: The Next Generation of Terrorist Financing?, Defence Against Terrorism Review, Vol. 6., No. 1., Spring&Fall 2014, ISSN: 1307-9190 (7-8. oldal)

vagy mobiltelefonba a megvásárolt összeggel tölthetjük fel saját, vagy más általunk választott felhasználó telefon-, bank-, egyéb vásárlási-egyenlegét.

(A vásárló és a tényleges felhasználó elválaszthatósága alapján így működik számos internetes kupon(kód), vagy boltokban megvásárolható ajándék-, illetve vásárlási-utalvány, vagy ajándék-kártya is.)

Lényegében a rendszerhez csatlakozó vásárol egy értéket, melyet a rendszerben tud felhasználni. Az érték-vásárlás történhet személyesen, a rendszerhez tartozó értékesítési pontokon, virtuálisan (átutalással), befizetéssel, illetve máshol szerzett érték virtuális térben történő beváltásával (például kupon-, vagy ajándék-utalvány kódjának érvényesítésével, stb.).

Értékelésem szerint a problémát nem ezek a rendszerek adják, hanem ezen rendszerek rossz („fekete-hawala” szerű) felhasználási lehetősége. Az ilyen típusú pénzközvetítési rendszerek azért jelenthetnek problémát, mert a vásárló és a felhasználó elválhat úgy, hogy a felhasználó anonimitást nyer, illetve maga a vásárló is anoním maradhat (ha előzetes bűncselekmény segítségével, mondjuk előzetesen ellopott bankkártyával lép be adott rendszerbe).

A West Point Terrorizmus Elleni Küzdelem Központja (az Egyesült Államok Katonai Akadémia Társadalomtudományi Karának intézete) vonatkozó publikációjába²²⁹ rávilágít arra, hogy ezen BitCoin típusú rendszerek nem feltétlenül lettek gonosz, a terrorizmus finanszírozására felépített rendszerek. *A felhasználók megfelelő technikákkal felkutathatók és nyomkövethetők. A terrorizmus finanszírozását tekintve pedig kifejezetten ártalmatlan lehet a terrorszervezeteknek, ha egy kiber-térben kevésbé jártas, virtuális azonosítási szálakat teljes mértékben elvágni nem képes egyén kívánja ilyen rendszeren keresztül támogatni preferált szervezetét.*²³⁰

²²⁹ Aaron Brantly: Financing Terror Bit by Bit, CTC Sentinel, Vol 7, Issue 10, Combating Terrorism Center at West Point, US Military Academy, 607 Cullum Road, Lincoln Hall, West Point, NY 10996, October 2014, pp. 1-20.

²³⁰ Aaron Brantly: Financing Terror Bit by Bit, CTC Sentinel, Vol 7, Issue 10, Combating Terrorism Center at West Point, US Military Academy, 607 Cullum Road, Lincoln Hall, West Point, NY 10996, October 2014, (3-4. oldal)

Ahogy az Egyesült Államok Pénzügyminisztériumának Terrorizmus Finanszírozásával kapcsolatos 2015-ös jelentése is megállapítja, ezen pénzközvetítési rendszerek terrorizmus finanszírozására történő használata egyelőre nem tisztázott. Az viszont tény, hogy a terrorszervezetek érdeklődnek az anonimitás lehetőségével kecsegtető módszerek iránt.²³¹

²³¹US Department of the Treasury: National Terrorist Financing Risk Assessment, 12 June 2015, 57-58. oldal

<http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB4QFjAAahUKEwj0ntbA99DIAhUJnIKHZIXAeE&url=http%3A%2F%2Fwww.treasury.gov%2Fsource-center%2Fterrorist-illicit->

[finance%2FDocuments%2FNational%2520Terrorist%2520Financing%2520Risk%2520Assessment%2520%25E2%2580%2593%252006-12-2015.pdf&usg=AFQjCNF303BLzOtD_-](http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB4QFjAAahUKEwj0ntbA99DIAhUJnIKHZIXAeE&url=http%3A%2F%2Fwww.treasury.gov%2Fsource-center%2Fterrorist-illicit-finance%2FDocuments%2FNational%2520Terrorist%2520Financing%2520Risk%2520Assessment%2520%25E2%2580%2593%252006-12-2015.pdf&usg=AFQjCNF303BLzOtD_-)

[6WAuhcp302rx0fQ&sig2=w-P1w4qQkk8x4ihgUR1BZg&bvm=bv.105454873,d.bGQ](http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB4QFjAAahUKEwj0ntbA99DIAhUJnIKHZIXAeE&url=http%3A%2F%2Fwww.treasury.gov%2Fsource-center%2Fterrorist-illicit-finance%2FDocuments%2FNational%2520Terrorist%2520Financing%2520Risk%2520Assessment%2520%25E2%2580%2593%252006-12-2015.pdf&usg=AFQjCNF303BLzOtD_-) Letöltés ideje: 2015. október 20.

4.9 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Rockford Weitz és Stacy Reiter Neal tanulmányukban²³² beszámolnak arról a kutatási eredményükről, amely szerint a terrorista szervezetek, mint amilyen az al-Kaida, folyamatosan fejlődik, folyamatosan fejleszti önmagát, illetve nemzetközi hálózatát. Azért, hogy még hatékonyabbak lehessenek, úgy szervezetük működtetésében, mint a merényletek kivitelezésében, illetve minél jobban ellehetetlenítsék az ellenük való küzdelmet, szükségük van a megújulásra. Minden területen, így a finanszírozásban is szükségük van nemcsak arra, hogy megismerjék az új technológiákat, eljárásmodokat, de arra is, hogy az újításokat sikeresen adaptálják, adaptáltassák, átvegyék, átvetessék egyes szervezeti elemeikben, illetve terrorista társaik által.

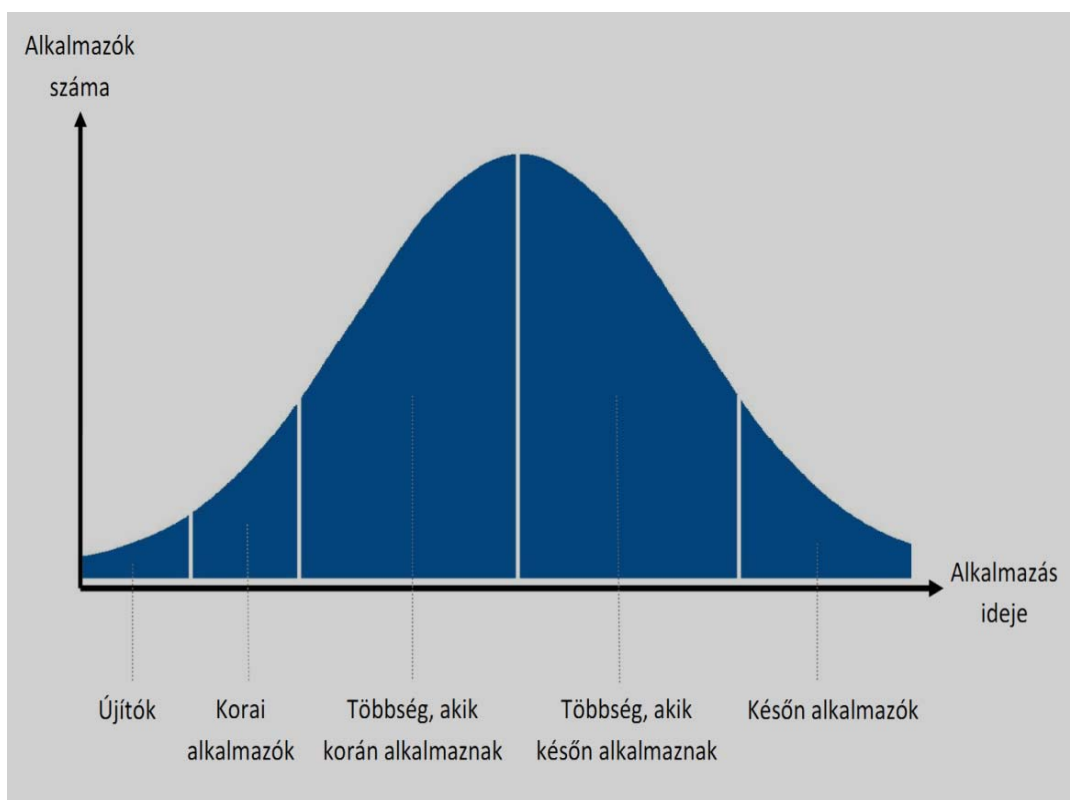
Brynjar Lia és Katja Skjolberg 2004-ben egyfajta „fertőzési elmélet” igazolásaként bemutatta, hogy a terrorista szervezetek tanulnak egymástól és egy adott országban sikeresen alkalmazott műveleti elemeket leutánozzák egy másikban.²³³

Weitz és Neal hivatkozott tanulmányában levezeti, hogy a fejlett terrorista hálózatok hasonlóan működnek, mint a fejlett nagyvállalatok. Azért, hogy megőrizték „piaci előnyüket” adott szakterületi specialistáik (úgy a pénzügyi manőverekért felelős, mint az kézi-, vegyi fegyverek, stb. specialistái) folyamatosan figyelik, tanulmányozzák a világban meghonosított újításokat és kidolgozzák azok terrorista szervezetükben történő adaptálási módjait. Ezeket pedig továbbítják terrorista hálózatukhoz tartozó sejtjeiknek.

²³² Rockford Weitz and Stacy Reiter Neal: Preventing Terrorist Best Practices from Going Mass Market: A Case Study of Suicide Attacks „Crossing the Chasm”, Sean S. Costigan and David Gold (editors): Terroronomics, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007, 129-143. old.

²³³ Brynjar Lia and Katja Skjolberg: Causes of Terrorism: An Expanded and Updated Review of the Literature, Forsvarets Forsknings Institutt Rapport – 2004/04307, Kjeller, Norway: Norwegian Defence Research Establishment, 2004, <http://rapporter.ffi.no/rapporter/2004/04307.pdf> Letöltés dátuma: 2013. november 12.

Weitz és Neal kitér arra, hogy hasonlóan a fejlett nagyvállalatokhoz, a terrorista hálózatoknál is alkalmazható a „Technológia Adaptációs Életgörbe”, amely abból indul ki, hogy egyesek nem hajlandók újításokat átvenni, mások különböző okokból nem képesek az újításra, illetve azok, akik tudnak új dolgokat alkalmazni, számukra is van egy adaptációs időszak. Mindezek felett pedig az újításoknak, termékeknek, eljárásoknak is van egy életciklusa, amely életciklus hossza relatív, de egy kezdeti, felfutási és egy hanyatlási szakaszból áll. (A 3. ábra szerkesztésénél Weitz és Neal adaptációs életgörbére vonatkozó hivatkozási alapját, Geoffrey A. Moore munkáját alkalmaztam és a jobb szemléltetés szüksége szerint módosítottam.)²³⁴

3. számú ábra

Weitz és Neal kimutatásában (Moore adaptációs életgörbéhez tartozó magyarázata alapján) utal arra, hogy a terrorista szervezetek a nagyvállalatokhoz hasonlóan öt

²³⁴ Geoffrey A. Moore: Crossing the Chasm: Marketing and Selling High-Tech Products to Mainstream Customers, New York, Harper Business, 1999.

kategóriába sorolhatók az újítás-átvételi képességük, illetve hajlandóságuk alapján.²³⁵

Az öt kategória jellemzői az alábbiak szerint foglalhatók össze:²³⁶

1. Újítók (akik fogékonyak az újra és hajlandóak az újítások „gyerekbetegségeivel” járó kockázatokra, valamint segítenek ezen kockázatok elkerüléséhez járuló kiegészítő fejlesztések véghezviteléhez)
2. Korai alkalmazók (a fejlesztési folyamaton túljutott eszköz, illetve eljárás első átvevői, akiknek kevés igazolásra van szükségük)
3. Többség, akik korán alkalmaznak (akik fogékonyak az újra, de csak igazolt hatékonyságú eszközt, illetve eljárást vesznek át)
4. Többség, akik későn alkalmaznak (konzervatívak, akik akkor kezdenek alkalmazni bármit is, ha az már az általánosan alkalmazott kategóriába tartozik)
5. Későn alkalmazók (szkeptikusok, akik akkor vesznek át bármit is, amikor az már mélyen beépült a köztudatba és kvázi elvesztette az „új” jellegét)

Ahogy Moore, illetve Weitz és Neal is jelzi, az egymást követő kategóriákat egyfajta rés választja el egymástól. A rés mérete relatív, függően attól, mi az alkalmazandó eszköz, eljárás. A lényeges, amit a kutatók kiemelnek, hogy ezek a rések lehetőséget adnak arra, hogy az adaptációs folyamat megtörjön és ne jusson tovább a soron következő kategóriákhoz.

Weitz és Neal kifejti, hogy az eszköz és eljárás adaptáció miatt nem valósul meg a terrorista hálózatok elemeinél. Összefoglalván eredményeiket, az alábbi alkalmazás-átvételt legfőképpen hátráltató tényezők sorolhatók fel:

- A terrorista elemek földrajzi értelemben távol, különböző területeken, országokban működnek egymástól;
- Az elemek eltérő sebességgel végzik tevékenységüket;

²³⁵Rockford Weitz and Stacy Reiter Neal: Preventing Terrorist Best Practices from Going Mass Market: A Case Study of Suicide Attacks „Crossing the Chasm”, Sean S. Costigan and David Gold (editors): Terronomics, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007, 133. oldal

²³⁶Geoffrey A. Moore: Crossing the Chasm: Marketing and Selling High-Tech Products to Mainstream Customers, New York, Harper Business, 1999., 12-13. oldal

- Nem minden elemnél van újításra fogékony személy;
- Adott elemek felderítés-elhárítási okokból minimális kapcsolatot tartanak fenn más egységekkel, így újítás átadás-átvételtre nincs lehetőség;
- Eltérő elemek eltérő nyelvcsoporthoz tartoznak;
- Eltérő elemek eltérő kulturális csoporthoz tartoznak.

Értékelésem alapján, a terrorizmus finanszírozását illetően könnyen azonosíthatóak a konkrét példák, melyek azonosíthatók a fentiek alapján. Ebből adódóan nyilvánvalóvá válik, hogy nem minden finanszírozási mód valósul meg, valósulhat meg minden terrorista szervezeti elemnél, minden terrorizmus szempontjából fertőzött területen, illetve az egyes finanszírozási módok, lehetőségek különböző fajsúllyal érvényesíthetők különböző elemeknél, különböző területeken. Konkrétan, a terrorizmus finanszírozásának módjainál, lehetőségeinél jelentős befolyásoló szerepe van, befolyásoló tényezőként van jelen:

- A terület jogrendszere;
- A terület bankhálózat-rendszere;
- Kapcsolódási lehetőségek más terrorista csoportokhoz, elemekhez;
- Kapcsolódási lehetőségek más bűnözői csoportokhoz (kábitószerekkereskedőkhöz, fegyverkereskedőkhöz, stb.);
- A területen működő segélyszervezetek megléte, jellege;
- Az elemek pénzügyi szakértői ellátottsága;
- A támogatást nyújtók fellelhetősége;
- Stb.

4.10 RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A terrorizmus finanszírozásának meghatározását az ENSZ 1999-es egyezményéből származtatjuk. Az, hogy az egyezmény jogalapot teremt arra, hogy fellépjünk a terrorizmus finanszírozása ellen, kiemelkedően fontos, mert egyfelől deklarálja, hogy ártó jelenségről van szó, ami ellen a küzdelem fontos és szükséges, másfelől hivatkozási alapot szolgáltat az együttműködések kialakítására.

Természetesen az, hogy egy elítélendő tevékenységről van szó, mely szankciókat von maga után, nem feltétlenül teszi a terrorizmus finanszírozását a „nem éri meg” kategóriába.

Ahogy a terrorizmus finanszírozásának van szűkebb és tágabb értelmezése, úgy a merényletek kivitelezésének is van szűkebb és tágabb értelemben vett bekerülési költsége.

Sajnálatos módon a kutatók és maga az ENSZ 2004-es kimutatása is a legnagyobb merényletek bekerülési költségét szűk értelemben számolta, ami félrevezető.

Könnyen belátható, hogy egy merénylet kivitelezési költsége nem csupán a robbanószerkezet anyagköltségét és célba juttatását jelenti (szűk értelemben vett kivitelezési költség), de a megtervezés folyamata, a tagok toborzása, felkészítése, az elterelő műveletek kialakítása és lefolytatása, illetve a menekülési és propaganda tevékenység, stb. is költségekkel jár (a kivitelezési költség tágabb értelmezése szerint).

A félrevezető szám adatok pedig a terroristák malmára hajtja a vizet. Hiszen egyrészt növelheti a pánikhangulatot a civilek körében, akik azt hallják, illetve adott kimutatásból látják, hogy milyen olcsón lehet számukra fenyegetést jelentő merényletet kivitelezni.

Másrészt adut szolgáltat a terroristák számára, hogy finanszírozókat toborozzanak, mondván, milyen olcsó módja ez az elégtétel szolgáltatásnak, anyagilag nem éri meg más eszközt választani problémák kezelésére.

A fejezetben ismertetett egyik kutatási eredmény az, hogy rávilágít a merényletek helyes bekerülési költségével történő publikálás fontosságára.

Másik eredmény, amely nemzetközi kutatási tevékenységeket összegző, az, amely kimutatja, hogy nagyságrendileg tízszer nagyobb a merényletek bekerülési költsége, mint ahogy az általában publikálásra kerül (a szűkebb és tágabb bekerülési költség értelmezésből adódóan). Amely számottevő különbség arra vonatkozó kérdés megítélésében, hogy megéri-e finanszírozni a terrorizmust?

A fejezetben külön hangsúlyt kapott a nem hivatalos, informális pénzközvetítési rendszerek bemutató értékelése, úgy a Hawala-típusú klasszikus, mint a BitCoin-típusú digitális pénzközvetítési rendszeréért, hogy megvilágítást nyerjen, ezen rendszerek önmagukban nem a terrorizmus finanszírozására lettek létrehozva, vagyis nem ezen rendszerek felszámolását kell szorgalmazni, hanem a rendszerek gonosz szándékú működtetése ellen kell fellépni.

5. FEJEZET: A TERRORISTA MERÉNYLETEK FINANCIÁLIS KÖVETKEZMÉNYEI

A következő fejezetben a terrorista merényletek finansziális hatásait vizsgálja jelen írás. Ennek a kutatási folyamatnak a célja, hogy gazdasági szempontok szerint, finanszirozási oldalról igazolást nyerjen, miért érdeke a nemzetközi szereplőknek, államoknak és konkrétan Magyarországnak az, hogy aktív szerepvállalással csatlakozzon a terrorizmus elleni, és azon belül a terrorizmus finanszirozása elleni fellépéshez. Felvetésem szerint, ha politikai üzeneteken túl számadatokkal is alá tudjuk támasztani a részvételi érdeket, a szerepvállalók köre hatékonyabban bővíthető.

5.1 A MERÉNYLETEK FINANCIÁLIS HATÁSAI

A terrorista merényletek finansziális következményeit kétféle módon szokták kategorizálni a szakértők. A területi hatás alapján, illetve az időhatás alapján. A következőkben a két kategorizálási módot kívánom bemutatni.

A finanszirozási területeket érő hatás alapján öt különböző alkategória állapítható meg.²³⁷

Először is a merénylet károsító hatással van adott ország tőkéjére, úgy a fizikai, mint a szellemi értékben vett tőkére.

Másodszor a támadások negatívan befolyásolják a külföldről érkező befektetések mértékét, melyek a merényletek után más területeket, országokat keresnek a biztonsági tényező magasabb szintjének következtében (kiemelkedő példa a turizmus, illetve a „közvetlen befektetés”).

²³⁷ A Zürichi Egyetem kutatói négy kategóriát különítenek el, az általam ötödikként említett politikáit az általam említett negyedik alkategóriájának tekintik. Bruno S. Frey, Simon Luechinger, Alois Stutzer: Calculating Tragedy: Assessing the Cost of Terrorism, University of Zurich, 2006. január 30., 2. oldal

Harmadik a bizonytalansági tényező növekedéséből adódó helyi piaci magatartások módosulásából adódó hatások (befektetési magatartás, preferenciák változása, fogyasztási és termelési területek módosulásai).

Negyedik a biztonsági intézkedésekből eredő termelési és szállítási költség mértékének növekedése a hatékonyság és a haszon kárára.

Ötödik a politikai területet érintő hatás, mely a vezetés teljes cseréjét, a nemzetgazdasági irányok, preferenciák jelentős átalakulását eredményezheti (példaként említhetők a 2004. március 11-i madridi támadások, melyek a spanyol választási eredményeket módosították úgy, hogy az abszolút favoritnak számító, hatalmon lévő párt vesztett).

5.1.1 A FINANCIÁLIS HATÁSOK ALKATEGÓRIÁI

A financiaális hatások alkategóriáit Bruno S. Frey, Simon Luechinger és Alois Stutzer kutatási eredményei alapján²³⁸ határozom meg; amely eredményeket másik tizenhét kutató eredményével egészíték ki azért, hogy az összefüggések érthetőbbek legyenek azok számára is, akik kevésbé járatosak a terrorizmus és a gazdaság összekapcsolt témakörében.

Turizmus:

A turisták, illetve a turisták által látogatott helyek a terroristák kedvelt célpontjai.²³⁹ Ennek oka egyszerű: könnyen támadható célpontok, melyek nagy média visszhangot keltenek. Ugyanakkor, a terrorizmus hatása jelentősen különbözik attól függően, hogy adott ország turizmusa milyen stílusban lett felépítve, illetve működtetve, valamint, hogy a jellemző terrorista merényletek milyen típusúak. A turizmus jellegét illetően lehet: városi, vagy vidéki, nagy tömeget vonzó események, vagy csendes kikapcsolódásra vágyó kis csoportos vendéglátás, meghatározott helyen lévő csoport, vagy folyamatosan kirándulók. A támadások típusai lehetnek: váratlan robbantások, főleg helyi ellenlábásokat illetően, melynél a turisták járulékos áldozatnak számítanak és nem elsőszámú célpontnak, vagy kifejezetten a külföldi

²³⁸Bruno S. Frey, Simon Luechinger, Alois Stutzer: Calculating Tragedy: Assessing the Cost of Terrorism, University of Zurich, 2006. január 30.

²³⁹u.o. 6. oldal

turisták az elsősorú célpontok. Ezen felül számításba kell venni, hogy az emberölés, az anyagi kár okozása, vagy a túszejtés, váltságdíj-követelés, stb. számít az alapvető kivitelezési módoknak.

A turizmus kétféleképpen reagálhat adott országban elkövetett merényletre.²⁴⁰

Egyfelől, a merényletek elrettentő hatása adott ország egyik célterületéről másikkra irányítja a látogató turisták csoportját.

Másfelől, a turisták tarthatnak a terrorizmus terjedő hatásától, ennek következtében a merénylet teljes mértékben eltántoríthatja őket az adott ország látogatásától és más országokat keresnek fel látogatásra. (A két hatás megosztottan is jelentkezhet.)

Drakos Konstantinos és Kutan Ali M. kutatási eredményei kimutatták, hogy Görögország, Izrael és Törökország, mint turista célpont régió, (Olaszország, mint kontrol-ország viszonylatában) egymás piacait tekintve 11%-ban veszik át egymás „elvesztett turistáit”, míg az „elvesztett turisták” 89%-a más régiót keres terrorista merényletek hatására.²⁴¹

Megtakarítás és fogyasztás:

A megtakarítást és fogyasztást különböző módon befolyásolhatja a terrorista tevékenység.²⁴²

Egyfelől az erőszak növekedése növeli a megtakarításokhoz való hozzájutás bizonytalanságának érzetét, vagyis az egyének tartanak a pénzeszközök és azok jövedelmének zárolásától, illetve korlátozásától az események súlyosbodásának arányában.

Másfelől a terrorizmus ösztönző hatással lehet arra, hogy az egyének biztonságos környezetbe „mentsék ki” megtakarításaikat, mintsem vásárlásra költsek azokat.

²⁴⁰ Bruno S. Frey, Simon Luechinger, Alois Stutzer: Calculating Tragedy: Assessing the Cost of Terrorism, University of Zurich, 2006. január 30., 8. oldal

²⁴¹ Drakos Konstantinos, Kutan Ali M.: Regional Effects on Terrorism on Tourism in Three Mediterranean Countries, Journal of Conflict Resolution 47, 2003, 621-641. oldal

²⁴² Bruno S. Frey, Simon Luechinger, Alois Stutzer: Calculating Tragedy: Assessing the Cost of Terrorism, University of Zurich, 2006. január 30., 11. oldal

Frey, Luechinger és Stutzer utal rá, de nem fejt ki, hogy a két említett hozzáállás ellentétes hatású. Függetlenül attól, mennyire jártas az egyén a nemzetközi befektetési környezetben, illetve mekkora megtakarítási összege van. Vagyis a pénzeszközök alapvetően tartós használati cikkekre költése, vagy adott országból való kivitele között mérlegel a megtakarítással rendelkező egyén.

Az említett három kutató elemzése ugyanakkor rámutat arra, hogy érzelmi alapon születik a döntés.

Hazai befektetés:

A terrorista tevékenység nem csupán a befektetések mértékét, de összetételét is módosítja. A nem kereskedelmi pénzügyi befektetések, illetve a nem állandó lakhelynek szánt építkezések különösen bizonytalan megtérülést feltételeznek egy politikailag instabil környezetben.

Paul Collier kutatási eredményeiből láthatóvá válik, hogy a fentiekből adódóan, az említettek a gép- és eszközgyártási befektetésekhez képest jelentősebb visszaesést produkálnak a politikai erőszak növekedésének idején.²⁴³

Tőkepiac:

A látványos terrortámadásokat követően, azok tőkepiacot érintő hatásait a média világa széles körben elemzi. A tőkepiaci árak jelentős információtartalmú mérőszámnak tekinthetők a terrorizmus gazdasági károsítását illetően. Az árak jelzik egyfelől a vállalatok elvárt nyereségeit, illetve ezen elvárt nyereségek megvalósulási fokát.

Frey, Luechinger és Stutzer értékelése alapján a terrortámadások az elvárt nyereség szintjét csökkentik, a biztonsági intézkedések növekedésének következtében, illetve a vásárlói félelmek miatt.

Városi gazdaság:

A terrorizmus befolyásoló hatással lehet a városi életre a vidéki élet viszonylatában. A városok lakosságuk védelmére kénytelenek lehetnek az urbanizációból eredő pozitív gazdasági eredményeik felhasználására. A nagy városi

²⁴³Collier, Paul: On the economic consequences of civil war, Oxford Economic Papers 51, 1999., 168-183. oldal

lakosságsűrűség vonzó célpontot jelent a terroristák számára. Az erőszak növekedése növeli a szállítási költségeket.

Bruno S. Frey, Simon Luechinger és Alois Stutzer tanulmányában²⁴⁴ rávilágít arra, hogy milyen gazdasági következményei voltak a szeptember 11-i terrortámadásoknak a városi gazdaság szempontjából. A közvetlen költség az emberi és az infrastrukturális veszteségből adódik. Az ikertornyok összeomlása 13 millió négyzetláb épített ingatlan veszteséget eredményezett, New York belvárosi felsőkategóriás irodaterületének 30%-a tűnt el, amely Manhattan teljes üzleti területének 4%-át teszi ki.

Gary S. Becker és Kevin Murphy kimutatása²⁴⁵ alapján az emberi és anyagi veszteség 25-60 milliárd US dollár közé tehető.

Peter Navarro és Aron Spenceer értékelése²⁴⁶ alapján az emberi veszteség értéke 40 milliárd US dollár, míg a vagyoni kár 10 és 133 milliárd US dollár közötti.

A Nemzetközi Valutaalap becslése²⁴⁷ alapján a közvetlen veszteség 21,4 milliárd US dollár.

Jurgen Brauer értékelése²⁴⁸ alapján a szeptember 11-i károk, melyeket 10 és 60 milliárd US dollár között becsülnek, az Egyesült Államok termelési kapacitásához

²⁴⁴ Bruno S. Frey, Simon Luechinger és Alois Stutzer: Calculating Tragedy, Assessing The Cost Of Terrorism, University of Zurich, 2006. január 30., 15. oldal

²⁴⁵ Gary S. Becker, Kevin Murphy: Prosperity will rise out of the ashes, Wall Street Journal, 2011. október 29.

²⁴⁶ Peter Navarro, Aron Spencer: September 2001, Assessing the cost of terrorism, Milken Institute Review 2., 2001, 16-31. oldal

²⁴⁷ International Monetary Fund: How has September 11 influenced the global economy, World Economic Outlook 2001, Chapter 2.

²⁴⁸ Jurgen Brauer: On the economics of terrorism, Phi Kappa Phi Forum, 12. March 2002. <https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CD4QFjAC&url=https%3A%2F%2Fmarcusvinciusreis.files.wordpress.com%2F2010%2F06%2Fon-the-economics-of-terrorism-jurgen-brauer.pdf&ei=PeruVK-RIIHzUtW9gpAD&usg=AFQjCNGjLIQcuw9QcQOEKNAQjDwahJzoeA&sig2=ez9slvFb2S2BFqLmAs2M2g&bvm=bv.86956481,d.bGQ> Letöltés dátuma: 2014. január 3.

viszonyítva kis mértékűnek tekinthetők, hiszen az amerikai Bruttó Nemzeti Termék – GNP 10 trillió US dollár.

Mégis, világít rá a Zürichi Egyetem (Frey, Luechinger és Stutzer) tanulmánya, a közvetett kár jelentős. Növelték az üzleti költségeket, például azzal, hogy megnövekedett a reptéri várakozási idő, növekedett az átutalási költség a nemzetközi piacon, valamint növekedett a katonai és biztonsági kiadások mértéke, melyek szintén hatással vannak az üzletvitel áraira.

Peter Walkenhorst és Nora Dihel egyensúlyi modellje²⁴⁹ szerint a közvetett kereskedelmi költségnövekedési hatás – érdekes módon – erőteljesebben jelentkezett a világ más régióiban, mint Észak-Amerikában. Ami – véleményem szerint - abból eredhet, hogy az Egyesült Államok, mint a világ egyik legerősebb kereskedelmi szereplője saját biztonsági költségeit ráterheli a világpiac gyengébb szereplőire.

Külkereskedelem:

A terrortámadások számos módon befolyásolhatják a külkereskedelmet. A mindennapi ügyintézés költsége növekszik a veszély, illetve a bizonytalansági tényező miatt. Ezen túl, a megerősített biztonsági intézkedések következtében lassítja és drágítja az áruközvetítés útját. Nem beszélve az áru teljes megsemmisülését illető veszély növekedéséről.

Volker Nitsch és Dieter Schumacher 2004-es tanulmányában több mint 200 állam bilaterális kereskedelmét vizsgálva kimutatta, hogy a terrortámadások számának kétszereződése 4%-al csökkenti a bilaterális kereskedelmet más államokkal.²⁵⁰

Közvetlen külföldi (tőke)befektetések:

A terrorista merényletek hatással vannak a külföldiek általi (hosszabbtávú, alapvetően vállalati érdekeltség-szerzésre irányuló) befektetésekre.

²⁴⁹ Peter Walkenhorst, Nora Dihel: Trade impacts of the terrorist attacks of 11 September 2001, A quantitative assessment. Paper prepared for the workshop on the Economic Consequences of Global Terrorism, Berlin, 2002. június 14-15.

²⁵⁰ Nitsch, Volker and Schumacher, Dieter: Terrorism and international trade – An empirical investigation, European Journal of Political Economy 20, 2004., 423-433. oldal

Ennek okát John J. Mazzarella kutatta részletesen.²⁵¹ Eredményeit összegezvén, a külföldi közvetlen befektetők az alábbi költségnövekedéseket látják adott ország terrorfenyegetettséggel kapcsolatos mutató-változása mögött:

- a munkaerő, a telephely és az eszközök fizikai biztonságának növeléséből adódó extra kiadások;
- a biztonsági szakértők, tanácsadók alkalmazásának költségei;
- a szállítmányozási eszközök, útvonalak növekvő árai;
- a biztonsági ellenőrzésekből adódó szállítási idő-növekedés, bürokratikus költségnövekedés;
- kapcsolódó üzletágak, vállalatok településének elmaradásából adódó extra költségek;
- a munkaerőpiac szűkülése, az alkalmazás költségeinek növekedése, az alkalmazható munkaerő szűkülése (nehezebben található olyan, aki munkát vállal adott területen, illetve hosszabb a munkavállaló megtalálásának ideje);
- politikai instabilitáshoz kapcsolódó árnövekedési tényezők (például: hatalom-váltás, új adó-szabályok lehetőségével, diktatúra, államosítás lehetősége, stb.);
- biztosítási költségek növekedése.

Alberto Adabie és Javier Gardeazabal kutatási eredményei alapján,²⁵² mivel a külföldi befektetőknek széles lehetősége van arra, hogy tőkéjüket elhelyezzék, egy kevésbé súlyos terrorista aktivitás is jelentősen módosíthatja a pénzeszközök áramlását adott országba.

²⁵¹ John J. Mazzarella: *Terrorism and Multinational Corporations: International Business Deals with the Costs of Geopolitical Conflict*, Major Themes in Economics, Spring 2005, 59-73. oldal

²⁵² Alberto Adabie, Javier Gardeazabal: *Terrorism and the World Economy*, Harvard University – University of the Basque Country, 2007. augusztus.

Adabie és Gardeazabal 2007-es, Harvard egyetemi tanulmányában 110 országot elemezvén kimutatta, hogy a „Globális Terrorizmus Index” 1 egysége gazdasági szempontból körülbelül 5% Közvetlen Külföldi Befektetés (Foreign Direct Investment – FDI)²⁵³ elmaradását jelenti. (Modelljüknel az alapot a World Markets Research Center Globális Terrorizmus Indexe (GTI)²⁵⁴ szolgáltatta, melyet az első átfogó terrorizmus kockázati indexnek tekintenek az országok viszonylatában. A GTI szakértői értékeléseket kombinál: a terrorizmus motiváló tényezőit, tényleges jelenlétét, mértékét, hatékonyságát és a terrorizmus elleni intézkedéseket összevetvén adott ország viszonylatában.)

Gyakorlatilag adott ország gazdasági veszteségének nagyságrendje kiszámolható az alábbi modellel:

$$\text{Terrorizmus által okozott gazdasági veszteség} = \text{FDI} \times (5\% \times \text{GTI})$$

Az Egyesült Államoknál az éves FDI értéke 2013-ban 235,867 milliárd US dollár volt.²⁵⁵ Számukra a terrorizmus fenyegetés növekvése GTI egységenként nagyságrendileg 11,793 milliárd US dollár értékű külföldi befektetés elmaradását eredményezheti, mely jelentős érték ahhoz, hogy minden lehetséges költségvetési ráfordítást és kormányzati lépést indokoljon a terrorizmus elleni fellépés és védelem jegyében.

A 2001. szeptember 11-i, New York-i terrortámadások gazdasági hatását az Egyesült Államokra kivetítve külön alfejezetben részletesen ismertetem. (Szeretném megjegyezni, hogy a GTI indexálás 2002 óta létezik – az Institute for Economics and Peace a 2001. szeptember 11-i események hatására kezdte el vizsgálni és összeállítani az államok ilyen típusú mutatóját. Ebből adódóan, a 2001-es, illetve az

²⁵³ A Közvetlen Külföldi Befektetés meghatározásáról bővebben: Endrődi-Kovács Viktória, Hegedűs Krisztina: A közvetlen külföldi befektetések és a korrupció közötti kapcsolat, Vezetéstudomány, Budapest, XLII. évf., 2011., különszám, 4-14. oldal

²⁵⁴ Institute for Economics and Peace – Vision of Humanity Initiative: Global Terrorism Index http://www.visionofhumanity.org/#page/indexes/terrorism_index Letöltés dátuma: 2013. július 4.

²⁵⁵ Az államok FDI mérlegét a Világbank adatbázisa tartalmazza. Az információ elérhetősége: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?page=1> Letöltés dátuma: 2013. december 2.

az előtti események GTI alapú vizsgálata, a Harvard Egyetem által publikált modell alkalmazásával nem lehetséges.)

Európai viszonylatban, a legutóbb érintett jelentős terrortámadás országai, az Egyesült Királyság és Spanyolország szempontjából az alábbiakkal számolhatunk:

Spanyolország számára a 2004. március 11-i támadások, adott évre 6,88-as GTI mutatót eredményeztek. 2004-ben Spanyolország FDI-je 24,791 milliárd US dollár volt. Adabie és Gardeazabal modellje alapján kiszámítható, hogy a terrorfenyegetettség miatt 8,528 milliárd US dollár értékű közvetlen külföldi befektetés maradt el, amely egyértelmű, hogy az ország számára jelentős gazdasági hátrányt okozott. (Emlékeztető a korábbi fejezetben kifejtett merényleti költségre, a támadások közvetlen költsége mintegy 55.000 US dollár, teljes költsége pedig nagyságrendileg 550.000 US dollár volt.)

Az Egyesült Királyság számára a 2005. július 7-i támadások, adott évre 5,96-os GTI mutatót eredményeztek. 2005-ben az Egyesült Királyság FDI-je 253,653 milliárd US dollár volt. A harvardi modell alapján kiszámítható, hogy a terrorfenyegetettség miatt 75,589 milliárd US dollár értékű közvetlen külföldi befektetés maradt el. (A 2005-ös londoni támadások közvetlen költsége mintegy 12.543 US dollár, teljes költsége pedig nagyságrendileg 125.430 US dollár volt.)

Hazánk érintettsége

Hazánk szempontjából azért fontos foglalkoznunk a kérdéssel – úgy a terrorizmus elleni általános-, mint a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemmel és erősítenünk ezen államok táborát – mert közvetetten gazdasági hatással van a jelenség Magyarországra is.

A közvetett gazdasági hatás az Európai Unió tagországainkban adódik, amiből következően minden Európai Unió tagállamot érintő GTI változás befolyásolja a többi tagállam, így Magyarország gazdaságát. (A közvetett gazdasági hatás a jelenlegi, terroristatámadás nélküli állapotunkban áll fenn. Ha hazánkat terrortámadás éri, akkor közvetlen gazdasági hatások érintettjei leszünk.)

Ha megvizsgáljuk az Európai Unió Terrorizmus Indexét, Adabie és Gardeazabal modellje alapján láthatóvá válik az Európai Unióra vonatkozó, elmaradt Közvetlen Külföldi Befektetések értékének alakulása.

Az Európai Unió GTI és FDI mutatója 2004-ben, a spanyolországi merénylet évében a következő volt:

EU tagállam (a 2004-ben csatlakozottakkal együtt)	GTI 2004 ²⁵⁶	FDI 2004 ²⁵⁷ (Ezredre kerekítve, milliárd US dollárban)
Ausztria	0	3,892
Belgium	1,60	44,415
Ciprus	0,65	1,119
Csehország	0,08	4,978
Dánia	0	-8,804
Egyesült Királyság	3,83	57,334
Észtország	0	0,966
Finnország	0	2,871
Franciaország	2,60	32,829
Görögország	2,85	2,105
Hollandia	1,58	4,379
Írország	0,08	-10,994

²⁵⁶ Az államok 2004-es GTI adatai, amelyek alapján az EU átlag is kiszámolható az alábbi honlapon található meg: www.visionofhumanity.org/#page/indexes/terrorism-index/2004 Letöltés dátuma: 2014. január 12.

²⁵⁷ Az államok FDI mérlegét a Világbank adatbázisa tartalmazza. Az információ elérhetősége: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?page=1> Letöltés dátuma: 2013. december 2.

Lengyelország	0,10	12,716
Lettország	0,03	0,637
Litvánia	0	0,773
Luxemburg	0	5,192
Magyarország	0,09	4,282
Málta	0	0,395
Németország	0,40	-9,803
Olaszország	3,13	16,791
Portugália	0	1,661
Spanyolország	6,88	24,792
Svédország	0,01	12,118
Szlovákia	0,03	3,037
Szlovénia	0	0,831
EU (a 25 tagállam átlaga)	0,9576	8,342

5. számú táblázat

2004-ben az EU FDI-je 8,342 milliárd US dollár volt. Adabie és Gardeazabal modellje alapján kiszámolható, hogy adott évben(amikor Európa számára a legsúlyosabb csapást a 2004. március 11-i, madridi terrorcselekmény jelentette)azelmaradt Közvetlen Külföldi Befektetés nagyságrendileg 0,399 milliárd US dollár, vagyis 399 millió US dollár volt.

Az Európai Unió GTI és FDI mutatója 2005-ben, a londoni merénylet évében a következő volt:

EU tagállam	GTI 2005²⁵⁸	FDI 2004²⁵⁹ (Ezredre kerekítve, milliárd US dollárban)
Ausztria	0	81,288
Belgium	0,90	33,684
Ciprus	0,29	1,162
Csehország	0,04	11,602
Dánia	0	12,834
Egyesült Királyság	5,96	253,654
Észtország	0	3,127
Finnország	0	10,876
Franciaország	2,09	88,784
Görögország	2,68	0,690
Hollandia	0,87	44,361

²⁵⁸Az államok 2005-ös GTI adatai, amelyek alapján az EU átlag is kiszámolható az alábbi honlapon található meg: www.visionofhumanity.org/#page/indexes/terrorism-index/2005 Letöltés dátuma: 2014. január 12.

²⁵⁹Az államok FDI mérlegét a Világbank adatbázisa tartalmazza. Az információ elérhetősége: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?page=1> Letöltés dátuma: 2013. december 2.

Írország	0,04	47,028
Lengyelország	0,05	11,051
Lettország	0	0,812
Litvánia	0	1,189
Luxemburg	0	6,564
Magyarország	0,04	8,505
Málta	0	0,693
Németország	0,31	41,851
Olaszország	2,96	19,637
Portugália	0	4,428
Spanyolország	6,25	30,531
Svédország	1,56	20,303
Szlovákia	0	2,998
Szlovénia	0	0,971
EU (a 25 tagállam átlaga)	0,9616	29,545

6. számú táblázat

2005-ben az EU FDI-je 29,545 milliárd US dollár volt. Adabie és Gardeazabal modellje alapján kiszámolható, hogy adott évben (amikor Európa számára a legsúlyosabb csapást a 2005. július 7-i, londoni terrorcselekmény jelentette) az elmaradt Közvetlen Külföldi Befektetés nagyságrendileg 1,421 milliárd US dollár volt.

A Harvard Egyetem modellje alapján, a fenti adatok rámutatnak arra, hogy hazánk 2004-ben 19,269 millió US dollár, azaz mintegy 3.991,188 millióforint²⁶⁰ értékű elmaradt Közvetlen Külföldi Befektetést könyvelhetett el, 2005-ben pedig ugyanezen gazdasági veszteségünk 17,01 millióUS dollár, azaz mintegy3.532,637 millióforint értékű volt.

Értékelésem alapján, a több milliárd forintos veszteségünk gazdasági szempontból meglehetősen jelentős ahhoz, hogy igazolja aktív részvételünk szükségességét a terrorizmus elleni küzdelemben.

5.2 A MERÉNYLETEK HATÁSAI A FINANCIÁLIS IDŐTÉNYEZŐK ALAPJÁN

A finansziális időtényezők alapján kétféle következmény kategória különíthető el: rövid távú, illetve hosszú távú következmények.

Az időtényezők bemutatásakor az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusának külön a terrorizmus gazdasági hatásainak vizsgálatáról 2002-ben, a New York-i merényletek következményeként készített bizottsági jelentésbe foglaltakat összegzem.²⁶¹

5.2.1 RÖVID TÁVÚ KÖVETKEZMÉNYEK

Azonnali emberveszteség és anyagi károk

Az emberveszteség kategóriába mind az életüket vesztett áldozatok, mind a munkaképességüket adott időre elvesztő áldozatokat kell érteni. Az anyagi károknál az épületkárok, az infrastruktúrában bekövetkező károk, a terroristák által használt eszközök (például gépkocsi, repülőgép) használhatatlanná válása, úgy a magán, mint

²⁶⁰ A Magyar Nemzeti Bank 2004. március 11-re vonatkozó (1 US dollár = 207,13 HU forint), valamint 2005. július 7-re vonatkozó (1 US dollár = 207,68 HU forint) árfolyam adatai a Magyar Külkereskedelmi Bank alábbi honlapján megtalálható:
https://www.mkb.hu/friss_informaciok/arfolyamok/mnb_kozeparfolyamok/index.html Letöltés dátuma: 2013. december 2.

²⁶¹ Joint Economic Committee – United States Congress (Jim Saxton, Chairman): The Economic Cost of Terrorism, Washington DC, 2002. május,

a köztulajdon beleértendő. Ezen felül ide számítjuk a takarítási és helyreállítási anyagi és munka költségeket.

A fogyasztói és befektetői „elbizonytalanodásából” eredő károk

Úgy a fogyasztó, mint a befektetői magatartás-változás ebbe a kategóriába értendő. Növekszenek a kockázati tényezőkből adódó felárak, úgy a biztosításoknál, mint a fejlesztéseknél, kivitelezéseknél. A hosszú távú megtérülést biztosító üzletek aránya csökken az azonnali megtérülést biztosító üzletek javára, melyek fogyasztói szempontból magasabb költséget jelentenek. A tartós fogyasztási cikkek vásárlása előtti „megfontolási” időszak hossza kitolódik. A piaci kapcsolatok spirál-hatásban befolyásolják egymást, vagyis a fogyasztói, illetve befektetői csoportok az átcsoportosítások miatt olyan területeket is befolyásolnak, melyek a támadások helyszínétől távolabb esnek.

A közvetlenül kapcsolódó iparágak, illetve földrajzi területek gazdasági veszteségei

A támadást ért földrajzi területen a helyreállítási munkák befejezéséig, illetve az emberi traumák adott szintre csökkenéséig a már működő iparágak, kereskedelmi egységek termelékenységi-, illetve bevételi kiesést szenvednek. Ezen felül – például a 2001. szeptember 11-i támadások következtében – a támadás kivitelezésével kapcsolatos iparágak, szolgáltatások – például repülőgépipar, utazás-szervező gazdasági szereplők, stb. – úgyszintén kieséssel kell, hogy kalkuláljanak mindaddig, amíg a trauma hatásai mérséklődnek.

5.2.2 HOSSZÚ TÁVÚ KÖVETKEZMÉNYEK

A biztonságos üzletvitel megnövekedett költségei

A biztonságos üzletvitel garantálásának megnövekedett költségein többek között olyan tényezőket kell érteni, mint például újabb ellenőrző pontok felállítása és üzemeltetése repülőtereken, határokon, alaposabb csomag és személyellenőrzés, mely időben növeli meg az utazást. Magasabb biztosítási díjak, kiegészítő információk beszerzésének/bekérésének költségei, drágább anyagok és technológiák használata építési kivitelezéseknél, újabb szabályozások kialakítása és bevezetése,

kiterjedtebb biztonsági szolgálat használata, bevándorlói (munkavállalói) szigorítások, lassabb csomag és postai kézbesítés, stb. Ezen költségek alapvetően nem az ipar, vagy szolgáltatás színvonalát fogják emelni, hanem a meglévő üzleti színvonal teljesítési idejének emeléséből adódnak. Amennyiben a költségek jelentősen módosítják az árakat, vagy a teljesítési határidőket, a versenytársak előnyének mérséklésére a tulajdonosok profitjába kell, hogy beépüljenek, csökkentvén az üzletek nyereségességét, végső soron pedig az üzletek feladásához, megszüntetéséhez is vezethetnek.

Újabb „terrorizmus elleni” védelmi kiadások

Amíg a fentebb említett biztonságos üzletvitel kategória a magánszektor megnövekedett kiadásaival kapcsolatos tételeket tartalmazza, addig a „terrorizmus elleni” védelmi kiadások az állami szektor kiadásait foglalják össze. Ide tartoznak például az újabb terrorizmus elleni küzdelmet támogató szervezetek felállítása, régebbiek bővítése, amelyek magukba foglalják az új alkalmazottak fizetéseit, irodaköltségeit, épület-fejlesztési, fenntartási költségeket, stb. A régebbi épületeknél a megerősített őrzés-védelemhez tartozó költségeket, mint az újabb ellenőrzőpontok felállítását, kerítés-fal megerősítését, stb. Illetve, nem elhanyagolható költségként az extra információvédelmi, információ-raktározási eszközök beszerzését, a személyzet fokozott menekítési, mentési terveinek, gyakorlatainak kivitelezését, a postai küldemények fokozott ellenőrzésével járó költségeket, stb.

A terrorizmus elleni szervezetek bővülése a kormányzati szervezetek és alkalmazottak támogatására hivatott egységek bővítését is feltételezi. Például könyvelő munkatársak, egészségügyi alkalmazottak, takarító személyzet, egyéb kiszolgálói, beszállítói szerződéses együttműködők, stb.

5.3 A SZEPTEMBER 11-I TERRORTÁMADÁSOK FINANCIÁLIS KÖVETKEZMÉNYEI

Konkrét példaként kívánom kiemelni a történelem legsúlyosabb terrortámadásának ítélt, 2001. szeptember 11-i merénylet finansziális következményeit azért, hogy jobban szemléltethessem a terrorizmus szörnyű jelenségének kártékony hatását, rávilágítván arra, hogy mennyire fontos az ellene való küzdelem. Igaz, hogy hazánkban hiány van az ilyen aspektusból történő megközelítésben, ugyanakkor - kutatási tevékenységem során sajnos azzal is szembesülhettem, hogy – nemzetközi szinten sem próbálnak olyan megközelítést alkalmazni, mellyel az embereket rádöbbenének arra, hogy a terrorizmus pusztító tevékenysége az ő, vagyis a mi értékteremtő tevékenységeinket rombolja. Ha engedjük, hogy újabb és újabb lendületet kaphasson a jelenség, mert a terroristák értelmét látják tevékenységük folytatásának, akkor mindaz, ami számunkra érték, annak megóvása egyre többre és többre fog kerülni számunkra, adófizetők számára.

A szeptember 11-i terrortámadások finansziális következményeit Peter Navarro és Aron Spencer munkásságát²⁶² összefoglalván mutatom be a következő sorokban.

Navarro és Spencer a pusztítás értékét a gazdasági szektor nézőpontjából számolta és értékelte, viszont a politikai, katonai reakciók oldaláról (például katonai válasz költségét, vagy a belbiztonsági apparátus fejlesztésének költségét) nem. Az eredményeket pedig az azonnali (2001. szeptember 11-ét követő napok) és a 2001. negyedik negyedévi adatok alapján határozták meg.

A közvetlen veszteségeket öt kategóriára osztották fel, azokon belül különböző tételekre, az alábbiak szerint:

- Vagyoni kár
 - A jelentősebb épületekben okozott károk
 - World Trade Centre komplexuma: 3 – 4,5 milliárd US dollár

²⁶²Peter Navarro and Aron Spencer: Assessing the Cost of Terrorism – September 11, 2001, The Milken Institute Review, Fourth Quarter 2001.,

- Pentagon: 250 millió – 1 milliárd US dollár
- Romeltakarási költségek: 1,3 milliárd US dollár
- Repülőgépkárok
 - Négy utasszállító repülőgép: 385 millió US dollár
- Közszolgáltatói költségek és infrastrukturális kiadások
 - Tűzoltó-, mentő-, rendőrautó amortizáció: 35 millió US dollár
 - Útburkolat, csatorna-, vezeték-, metróhálózat: 22 milliárd US dollár
- Vállalati tulajdonokban keletkezett károk
 - Iroda berendezés és software: 3,2 milliárd US dollár
- Emberi életek elvesztése és sérülések (biztosítási költség kalkulációk alapján)
 - Közel 6000 eset: mintegy 40 milliárd US dollár

(Navarro és Spencer a kimutatás ezen pontjához a következő kiegészítést tette: *Ha megkérdeznénk bárkit, mennyit adna saját életéért, tipikusan azt válaszolnák, mindenüket, amijük van. Az emberi élet természetesen pénzben nem kifejezhető értékkel bír. Egy ember biztosítási értéke (amellyel a szövetségi kormányzat is számol a biztonsági beruházásokkal kapcsolatosan) 3-7 millió US dollár közé tehető, mely gazdasági értéket az emberek önmaguk adnak meg (alapvetően bevételük, keresetük alapján). A New York-i támadás következtében közel 6000 áldozatot regisztráltak. A szerzők a közel 6000 áldozatot a legmagasabb, vagyis 7 millió US dollár biztosítási értékekkel vették figyelembe a kalkuláció során.)*

- Gazdasági kiesés
 - Elmaradt légitársasági és rakomány szállítási bevételek (szeptember hónapban): 4,7 milliárd US dollár
 - Elmaradt hotelágazati bevétel (a krízist követő első hétvégén): 700 millió US dollár

- Elmaradt televíziós és rádiós hirdetési bevételek (a merényletet követő napokon történő reklámmentes sugárzás miatt): 1 milliárd US dollár
- A merénylet miatti kétnapos részleges munkabeszüntetés és termelésleállítás miatti kiesés: 35 milliárd US dollár
- Elmaradt fogyasztói költségek és kiskereskedelmi értékesítések: 6 milliárd US dollár
- Tőzsdei veszteség (a merényletet követő tíz nap átlagában a három legnagyobb amerikai tőzsde adatai alapján)
 - New York-i Tőzsde: -11,24% -os kereskedelmi visszaesés, 1300 milliárd US dollár
 - Nasdaq: -16,05%-os kereskedelmi visszaesés, 407 milliárd US dollár
 - Amex: -8,01%-os kereskedelmi visszaesés, 8,5 milliárd US dollár
- Pszichológiai hatás (feltételezett érték a „nem anyagi kár” vonatkozóan)
 - Azon 100 millió amerikai háztartás viszonylatában, mely a szegénységi küszöb felett él: legkevesebb 100 milliárd US dollár

Navarro és Spencer tanulmányában ezen pszichológiai hatást, mint „feltételezett értékelést” olyan kutatásokból vezette le, melyek a „nem kereskedelmi áruk” értékét vizsgálta. *„Nem kereskedelmi áru” alatt olyan tételek értendők, mint a tisztább levegő, tisztább víz, a nukleáris erőmű sugárzásveszélyének csökkentése, stb., melyekről a kutatók hipotetikus alapon kérdezték a közvéleményt, érzelmeikhez értéket társítva. Navarro és Spencer a „nem anyagi kár” vonatkozó – legkevesebb 100 milliárd US dollár – értéket úgy adta meg, hogy azon 100 millió amerikai háztartást vette alapul, akik a szegénységi küszöb felett élnek, így megengedhetik maguknak, hogy repüljenek, utazzanak, szállodában szálljanak meg, vagyis olyan szolgáltatásokat vegyenek igénybe, melyek ára a terrortámadások hatására emelkedtek. A szerzők szerint ezen háztartások számára egyenként 1000 US dollárt*

megérne, hogy az Oszama bin Ladenhez hasonló terroristák veszélyeztető gondolata nélkül élhessék mindennapjaikat.

5.4 RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A terrorista merényletek hatást gyakorolnak a gazdaság olyan területeire, mint a turizmus, a megtakarítás és fogyasztás, a hazai befektetés, a tőkepiac, a város és a vidék közötti pénzügyi arányok, a külkereskedelem, vagy a külföldi közvetlen befektetések.

A gazdasági hatások rövid és hosszútávon különböző tényezőket érintenek, amelyeken keresztül extra költségeket generálnak a társadalom számára.

Mivel a negatív gazdasági hatások számszerűsíthetők, a merényletek által okozott károk nagyságrendileg azonosíthatóvá válnak.

A fejezetben ismertettem és elemeztem a terroristatámadások következtében kimutathatóvá váló gazdasági hatásokat, melyek hozzájárulnak ahhoz, hogy szám adatokkal is alátámasztható legyen a terrorizmus elleni küzdelemhez történő csatlakozási érdek.

Ez alapján pedig rávilágítottam arra, hogy hazánk, Magyarország számára – mivel az Európai Unió közös piacának tagjai vagyunk – a Harvard Egyetem által publikált gazdasági modell alapján kimutatható, milyen konkrét, számszerűsíthető gazdasági hátrányt jelent egy esetleges európai merénylet.

A modell alapján levezettem két meghatározó merénylet – a 2004. március 11-i, madridi, valamint a 2005. július 7-i, londoni támadások – gazdasági hatását az Európai Unióra és Magyarországra.

Ezt azért tartom fontosnak, mert rámutat arra, hogy érintettségünk jelentős (még ha a merényletek nem is hazánkban történnek), a számszerűsíthető anyagi kár veszélye pedig gazdaságilag is igazolja, hogy a magyar szakértőknek aktív szerepet kell vállalni a terrorizmus elleni küzdelemben.

6. FEJEZET: A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI ASPEKTUSAI

Jelen fejezet a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi irányvonalait, szervezeteit és legfontosabb programjait összegzi, elemzi.

Felvetésem szerint a küzdelem politikai irányvonala - melyet minden terrorizmus elleni nemzetközi szervezet és legfontosabb program kialakításánál és működtetésénél meghatározó jelentőséggel vesznek figyelembe – olyan eszközöket alkalmaz, melyeket a terrorista szervezetek is adaptáltak tevékenységük erősítésére. Annak megvilágítása mellett, hogy a gyakorlatban milyen rendelkezésre álló módon, milyen meglévő keretek között lehet csatlakozni a küzdelemben résztvevőkhöz, hogy a fellépés hatékonysága növekedjen, a fejezetnek célja, hogy a politikai irányvonalak terroristák által adaptált eszközeire is rávilágítson.

(A „rendelkezésre állás” és a „meglévő” jelző azért szerepel hangsúlyosan, hogy elválasztást nyerjen a hatékonyság-növelő új lehetőségektől, amelyekkel a következő fejezet foglalkozik.)

6.1 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI SZERVEZETEI

Nemzetközi szinten a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem több irányú együttműködést jelent. Egyfelől az államok és a nemzetközi szervezetek koordinált információ megosztást végeznek. Segítenek egymásnak a felderítésben és a bűnüldözői szervek (nagyobb műveletben pedig a hadsereg) tevékenységének összehangolásában. Jogi normákat, végrehajtási szándéket (szabványokat) alkotnak, gazdasági rendszabályokat hoznak létre, közös képzéseket, gyakorlatokat és éles akciókat hajtanak végre.

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi szinten legszélesebb, gyakorlatilag globális koordinálása az Egyesült Nemzetek Szervezetében (ENSZ), a

Pénzügyi Akciócsoportban (Financial Action Task Force) és az úgynevezett Egmont Csoportban zajlik.

Kontinens méretű regionális szinten az Európai Unió, az Észak-atlanti Tanács Szervezete (NATO), az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az INTERPOL az Afrika Unió, az Amerikai Államok Szervezete (Organization of American States), valamint az APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation) tevékenységét kell megemlítenünk.

Az ENSZ jogalkotói, meghatározásokat kialakító, valamint tiltólistát összeállító, illetve gazdasági hatásokat vizsgáló munkáját a korábbi fejezetekben ismertettem, elemeztem.

Az elkövetkező két fejezet a terrorizmus tágabb és szűkebb értelemben vett finanszírozása elleni küzdelem irányvonalával, területeivel, programjaival és szervezeteivel foglalkozik.

(A következőkben az Amerikai Egyesült Államok (mint vezető állama a terrorizmus elleni küzdelemnek) Külügyminisztériumának elmúlt tíz évében publikált legfőbb vonatkozó jelentéseit²⁶³ összegezve ismertetem a terrorizmus elleni küzdelem legfontosabb multilaterális szervezeteit és programjait.)²⁶⁴

²⁶³ United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs: International Narcotics Control Strategy Report – Volume II. Money Laundering and Financial Crimes, March 2014, valamint visszamenőleg a 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006, 2005-ös kiadványok (a 2004-es információk a 2005-ös, 2 évet átölelő jelentésben találhatóak). A jelentések megtalálhatók az Egyesült Államok Külügyminisztériumának honlapján, az alábbi linken: www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt Letöltés dátuma: 2014. május 6.

²⁶⁴ 2005-ben, Dr. Gál István László PhD értekezésében „A Pénzmosás Elleni Küzdelem Közgazdasági és Büntetőjogi Kérdései”-ről szóló kutatási eredményeit ismertette, melyben hasonló listát állított fel a releváns nemzetközi szervezetekről. Természetesen az ő 2004-ben releváns adatai, ezen majd tíz éves időtávban pontosításra szorulnak, ugyanakkor érdekes, hogy a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem, illetve a pénzmosás elleni küzdelem mekkora összefonódást, átfedést mutat. Ezen összefonódással, illetve átfedéssel a következő fejezetben részletesen foglalkozom.

6.2 A PÉNZÜGYI HÍRSZERZŐ EGYSÉGEK EGMONT CSOPORTJA

Tagállami létszámát tekintve az Egmont Csoport az, amely az ENSZ után a második legnagyobb nemzetközi tömörülésnek tekinthető a terrorizmus elleni küzdelem nemzetközi szintjén, mivel 131 ország vesz részt aktívan a szervezet munkájában.

Az úgynevezett „Egmont Csoport” pénzügyi hírszerző egységek (Financial Intelligence Units - FIUs) története 1995-ben kezdődött, amikor több országból származó hírszerző szervezetek(a brüsszeli Egmont Arenberg palotában) nemzetközi tömörülést hoztak létre a pénzügyi nyomozás terén folytatott együttműködésük erősítésére.²⁶⁵ Az Egmont Csoport gyakorlatilag egy fórumot biztosít annak támogatására, hogy a nemzeti kormányok egymással kooperálva hatékonyabb küzdelmet tudjanak folytatni a pénzmosás, a terrorizmus finanszírozása, valamint más pénzügyi bűncselekmények ellen. A pénzügyi hírszerző egységek a Csoporton belül nemcsak bővítik, de rendszerezik is a pénzügyi hírszerzés módjait, a nemzetközi együttműködés lehetőségeit. Folyamatosan fejlesztik a szakértői állomány képzési lehetőségeit, valamint a pénzügyi nyomozó szervezetek kommunikációs hálózatát úgy a biztonság, mint a hatékonyság érdekében.

Ahhoz, hogy egy nyomozó szerv az Egmont Csoport tagja lehessen, a nemzeti bűnüldözési-igazságszolgáltatási rendszerének alárendeltségében kell, hogy álljon (magánnyomozók cégek, személyek ebből adódóan nem csatlakozhatnak az Egmont Csoporthoz).

Az Egmont Csoport fontos eleme a terrorizmus elleni finanszírozás nemzetközi együttműködésének. 1995-ben a formáció 14 nemzeti nyomozó egységgel alakult meg, ami 2012-re, a folyamatos tagállami csatlakozások hatására a 131 taglétszámot érte el. A 131 tagállam között található hazánk és az Európai Unió tagállamai, az Egyesült Államok és Oroszország, gyakorlatilag a világ államainak kétharmada. A taglétszámot áttekintve feltűnő, hogy Afganisztán megtalálható a listán, ám Irak (aki ellen ugyanúgy katonai beavatkozást alkalmazott a nemzetközi közösség egy része a

²⁶⁵ Forrás: www.egmontgroup.org Letöltés dátuma: 2012. január 2.

terrorizmus elleni háborúra hivatkozván) nem. A nagy államok közül pedig Kína az, aki nem található meg a résztvevői felsorolásban.

Az Egmont Csoport működésének támogatását az Egmont Bizottság végzi. A Bizottság, segíti a pénzügyi nyomozó csoportok öt kategóriára bontott együttműködését. Az öt együttműködési kategória: a jogi, a működési, a képzési, az információs-technológiai, valamint a kifelé történő (Csoport tagjain túlnyúló) együttműködés.

Az Egmont Csoport biztonsági internet rendszere lehetővé teszi a tagok számára az egymás közötti védett e-mail kommunikációt, a nyomozati ügyekhez tartozó információkérést és adatáramlást, valamint az új hírek, információk köröztetését a nyomozati tipológia, elemzési eszközök és technológiai fejlesztések terén.

6.3 A PÉNZÜGYI AKCIÓ MUNKACSOPORT

A Pénzügyi Akció Munkacsoport (Financial Action Task Force - FATF) egy 1989-ben létrehozott kormányközi szervezet, melynek célja a nemzeti- és nemzetközi politikai eszközök és irányvonalak fejlesztése, illetve összehangolása a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem területén.²⁶⁶ Az FATF-nek jelenleg 36 tagja van. 34 ország (a legfejlettebb gazdasággal rendelkező államok), valamint 2 regionális szervezet (az Európai Bizottság és az Öböl-menti Együttműködési Tanács).

Az FATF a legnagyobb és gazdasági szempontból legjelentősebb államokat tömörítő szervezet, mely a politikai együttműködést támogatja. Ugyanakkor léteznek regionális szinten is FATF stílusú kormányközi együttműködést segíteni hivatott tömörülések, ahol a vezető szerepet az FATF államok vállalták fel. Ezen szervezetek, mintegy régió-specifikusan átveszik az FATF által meghatározott irányvonalakat. A regionális, FATF típusú kormányközi szervezetek (az Egyesült Államok Külügyminisztériumának kimutatásának összegzése alapján):

²⁶⁶ Az FATF-ről bővebben: www.fatf-gafi.org Letöltés dátuma: 2013. december 4.

Az Ázsiai és Csendes-óceáni Pénzmosás-elleni Csoport (Asia/Pacific Group on Money Laundering, APG), mely 1997-ben alakult és 41 tagállamot számlál.²⁶⁷

A Karib-térségi Pénzügyi Akció Munkacsoport (Caribbean Financial Action Task Force, CFATF), amely 1992-ben jött létre, jelenleg 29 állam részvételével működik.

Szakértői Bizottság a Pénzmosás-elleni és a Terrorizmus Finanszírozása-elleni Intézkedések Értékelésére (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism, MONEYVAL). Ez a formáció, melynek hazánk is tagja, 1997-ben jött létre, 28 állandó tagja-, két aktív megfigyelői státuszú tagja (a Vatikán és Izrael), valamint 2 ideiglenes tagállama van. (A 2 ideiglenes tagállamot az FATF delegálja saját tagállamai közül, 2 éves rotációs időszakokra.)²⁶⁸

Kelet- és Dél-afrikai Pénzmosás-elleni Csoport (Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group, ESAAMLG), mely 1999-ben alakult és 15 tagállamot ölel.²⁶⁹

Eurázsiai Csoport a Pénzmosás- és a Terrorizmus Finanszírozása-elleni Küzdelemre (Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism, EAG), amely 2004-ben jött létre, 9 tagot számlál.²⁷⁰

Dél-amerikai Pénzmosás-elleni Pénzügyi Akció Munkacsoport (Financial Action Task Force on Money Laundering in South America, GAFISUD) 2000-ben alakult és 12 tagállammal bír.²⁷¹

Nyugat-afrikai Kormányközi Akciócsoport a Pénzmosás Ellen (Inter-Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa, GIABA), melyet 1999-ben alapítottak, jelenleg 15 ország alkotja tagságát.²⁷²

²⁶⁷ Az APG-ről bővebben: www.apgml.org Letöltés dátuma: 2012. december 5.

²⁶⁸ A MONEYVAL-ról bővebben: www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/default_en.asp 2012. december 6.

²⁶⁹ Az ESAAMLG-ről bővebben: www.esaamlg.org Letöltés dátuma: 2012. december 7.

²⁷⁰ Az EAG-ről bővebben: www.eurasiangroup.org Letöltés dátuma: 2012. december 7.

²⁷¹ A GAFISUD-ról bővebben: www.gafisud.info/eng-quienes.php Letöltés dátuma: 2012. december 8.

Közel-keleti és Észak-afrikai Pénzügyi Akció Munkacsoport (Middle East and North Africa Financial Action Task Force, MENAFATF), amely 2004-ben alakult és 18 tagországot számlál.²⁷³

6.4 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI PROGRAMJAI

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi programjait az ENSZ iránymutatása alapján végzik a nemzetközi szervezetek, illetve a nemzetek. Az ENSZ iránymutató keretprogramja a Globális Program a Pénzmosás-, a Bűnözés-, és a Terrorizmus Finanszírozása Ellen (Global Programme against Money Laundering, Proceeds of Crime, and the Financing of Terrorism, GPML). Az ENSZ program fő célja, hogy segítse az államokat az ENSZ vonatkozó konvencióinak meghonosításában, gyakorlatba ültetésében. A globális program alapján dolgozzák ki a nemzetközi szervezetek, illetve államok a saját, úgynevezett pénzmosás/terrorizmus finanszírozása elleni (anti-money laundering/counter-terrorist financing, AML/CFT) programjaikat a nemzetközi és a nemzeti szintű együttműködés erősítésére.

Az AML/CTF programok egyfelől képzést, másfelől gyakorlati együttműködés kialakítását, fejlesztését célozzák úgy a jog-, mint a nyomozati hatóságok között.

A programok elemei az illegális eredetű pénzeszközök felderítésének, nyomon követésének, lefoglalásának folyamataira irányulnak úgy, hogy a jogalkotástól, jogharmonizáláson át támogassák a bírói és ügyészi, valamint a nyomozói szaktudás fejlesztését, valamint a nyomozati- és jogsegélyi együttműködések bővítését.²⁷⁴

²⁷² A GIABA-ról bővebben: web.giaba.org Letöltés dátuma: 2012. december 9.

²⁷³ A MENAFATF-ról bővebben: www.menafatf.org Letöltés dátuma: 2012. december 10.

²⁷⁴ A konkrét AML/CFT programelemekről bővebben: United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs: International Narcotics Control Strategy Report – Volume II. Money Laundering and Financial Crimes, March 2013, 29-32. oldal

6.5 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM NEMZETKÖZI IRÁNYVONALAI

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi aspektusait vizsgálva négy gyakorlati, fő együttműködési irányvonalat különböztettem meg:

- Politikai,
- Katonai,
- Igazságügyi – nyomozati,
- Pénzügyi.

A terrorizmus által érintett területek eltérő fejlettségűek. Ebből adódóan valahol mind a négy irányvonal alkalmazható, valahol csak egy-egy elem.

A következőkben az e területeken folytatott munkákat ismertetem és elemzem.

6.6 A TERRORIZMUS FIANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELM POLITIKAI IRÁNYVONALA

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben a politikai szférának vezető szerepe van. Nyilatkozataikkal, nemzetközi szervezetek létrehozásával, nemzetközi szervezeteken belül új irányvonalak meghatározásával, új témák bevezetésével, nemzetközi normák, egyezmények megalkotásával a nemzetközi politika szereplői alapvetően határozzák meg a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem hatékonyságát.

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem többi szereplője, mint az igazságügyi terület, a katonai, a pénzügyi, a tudományos és más szféra képviselői a politika által meghatározott irányvonalak hatására végzik munkájukat.

Samuel C. Lindsey és Michael J. Williams 2013-ban publikált tanulmányában több mint tíz év, 1999 és 2011 közötti Egyesült Államok terrorizmus finanszírozásához kapcsolódó kongresszusi meghallgatásainak elemzési eredményét adta közre.²⁷⁵

²⁷⁵Samuel C. Lindsey and Michael J. Williams: State-Sponsored Social Control of Illegitimate Social Movements: Strategies Used to Financially Damage Radical Islamic, Terrorist-Labelled

Hivatkozásaikban jelzik, hogy a kongresszusi meghallgatások 1999 előtt, bár tartalmaztak terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos elemeket, kifejezetten terrorizmus finanszírozásának szentelt meghallgatásra csak 1999-ben került sor.

A terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos meghatározás-elemzéssel foglalkozó fejezetekben, hozzájuk hasonlóan én is utaltam rá, hogy a finanszírozással kapcsolatos nemzetközi, illetve az azokból levezetett nemzeti jogszabályok nem olyan régre datálódhatnak. Az ENSZ terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról szóló egyezménye is 1999. december 9-i dátummal került elfogadásra.

Lindsey és Williams munkája alapján az alábbi fő politikai eszközök azonosíthatók a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben:

- Finanszírozási források azonosítása,
- Pénzeszközökhöz való hozzáférés korlátozása, illetve megtagadása,
- Információs hálózat és kommunikációs minta alkotása,
- Derogációs címkék alkalmazása,
- Kollektív tudat kialakítása,
- Média befolyásolása,
- Jogi szankciók alkalmazása,
- Pénzügyi ösztönző elemek bevezetése,
- A terroristák védekezésre való kényszerítése.

A „finanszírozási források azonosításánál”, mint a politika egyik eszköze, a kutatók a nemzeti és nemzetközi nyomozószervezetek létrehozását, bizottsági meghallgatások és konferenciák, valamint „brainstorming” megbeszélések szervezését értik. Ezekkel a kérdésekkel részletesebben a nemzetközi szervezetek bemutatásánál kívánok foglalkozni.

A politika másik erős lehetőségét a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben, a „pénzeszközökhöz való hozzáférés korlátozása, illetve megtagadása” kategóriába tartozó elemeket „a terrorizmus meghatározás sokféleségének hatása a

terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre” című alfejezetben részletesen ismertetem.

Lindsey és Williams hivatkozott tanulmányát összegezván és értékelvén, a többi kategória gyakorlati elemei alatt a következőket kell érteni:

Információs hálózat és kommunikációs minta alkotása:

A politikai szereplőknek, kormányoknak lehetőségük van információs hálózatokat létrehozni szövetséges államaikkal abból a célból, hogy kommunikációs normákat alkossanak a terrorizmus finanszírozásának kezelésére. Ahogy a kutatók is kiemelték,²⁷⁶ Madeline Albright (az Egyesült Államok korábbi Külügyminisztere) 1999-es nyilatkozatában jelezte, hogy ezen elem alkalmazása bevett kormányközi együttműködési gyakorlat.

A kormányok – ugyanakkor – nemcsak egymással, de a pénzügyi közösséggel is folyamatos párbeszédet folytatnak azért, hogy a bűnüldözés, konkrétan a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem hatékonyságát növeljék.

Ahogy Lindsey és Williams is utal rá, a jogszabályok folyamatos felülvizsgálatot és pontosítást igényelnek. A kutatók kiemelik, hogy a pénzügyi szféra információközlési kötelezettsége (például adott összeg feletti átutalás hatóságok felé történő jelzése) túlságosan nagy feldolgozandó adathalmazt eredményez az igazságügyi, nyomozói hatóságok számára. Ebből adódóan, (az Egyesült Államokban) folyamatos párbeszédet tartanak fent a pénzügyi intézetekkel a nyomozó hatóságok és fókuszált adatbekérést végeznek attól függően, hogy adott nyomozás látókörébe milyen egyének, szervezetek kerültek.

Ahogy a hivatkozott írás is jelzi, a fókuszált adatbekérés nem írja felül az általános adatszolgáltatási kötelezettséget, így a reaktív és a proaktív nyomozás egyszerre van jelen a nyomozóhatóságok terrorizmus finanszírozása elleni működésében.

Derogációs címkék alkalmazása:

²⁷⁶Samuel C. Lindsey and Michael J. Williams: State-Sponsored Social Control of Illegitimate Social Movements: Strategies Used to Financially Damage Radical Islamic, Terrorist-Labelled Organizations, *Studies in Conflict & Terrorism*, 36, Routledge Taylor & Francis Group, 2013, 467. oldal

Másik erős eszköze a politikának a derogációs címkék alkalmazása. Lindsey és Williams Gary T. Marx kutatásai eredményeiből vezeti le ezen eszköz működését. Marx megállapítása szerint a domináns csoportoknak a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális és ideológiai ráhatások alkalmazásával lehetőségük van „címkék” alkotására, mely címkékkal befolyást gyakorolnak adott elemek megítélésére.²⁷⁷

Amikor a politika, kormányzati erők terroristának címkéznek szervezeteket, illetve személyeket és hozzáadják őket a pénzügy szankciókat előíró feketelistákra, akkor érzelmi és politikai előítéletet, negatív erkölcsi megítélést generálnak.

Lindsey és Williams utal rá, hogy a nemzeti szinten generált listák nemcsak befelé, a nemzetre vonatkozóan, de kifelé, a nemzetközi közösségre vonatkozóan is hatással vannak.

Kollektív tudat kialakítása:

Értékelésem szerint, az előző politikai eszközhöz, a derogációs címkék alkalmazásához szorosan kapcsolódik a kollektív tudat kialakításának eszköze. Lindsey és Williams Alberto Melucci,²⁷⁸ illetve Francesca Polletta és James M. Jasper²⁷⁹ kutatási eredményeiből vezette le ezen eszköz tartalmát. A kollektív tudat kialakítással egy kollektíván, közösségen belüli (akik elfogadják, osztják a véleményt) és egy kollektíván kívüli csoport jön létre. Nemzeti tervek, célok létrehozásával az állampolgárok közösségi tudata alakítható. Az olyan tervekben, célokban, mint amelyek például a terrorizmus elleni küzdelemről szólnak, a közösség egyfelől meghatározást kap arra vonatkozóan, kik azok, akik ellen küzdelem folyik,

²⁷⁷Gary T. Marx: „External Efforts to Damage or Facilitate Social Movements: Some Patterns, Explanations, Outcomes and Complications” – Mayer N. Zald and John David McCarthy (editors): „The Dynamics of Social Movements: Resource Mobilization, Social Control, and Tactics”, Cambridge, Winthrop Publishers Inc., 1979. Reprinted in Steven M. Buechler and F. Kurt Cylke, Jr. (editors): „Social Movement: Perspectives and Issues”, Mountain View, CA, Mayfield Publishing, 1997, 360-384. oldal

²⁷⁸Alberto Melucci: „The Symbolic Challenge of Contemporary Movements”, Social Research: An International Quarterly, The New School, New York, Vol. 52, No. 4, Winter 1985, 789-816. oldal

²⁷⁹ Francesca Polletta and James M. Jasper: „Collective Identity and Social Movements”, Annual Review of Sociology, Annual Reviews, Palo Alto, California, Vol. 27, 2001, 283-305. oldal

másfelől ösztönzést kapnak az irányba, hogy segítsék a küzdelmet. Ahogy a kutatók is rámutatnak, a közösség nemcsak egyének, de szervezetek (például pénzintézetek) közössége is lehet.

Média befolyásolása:

A kutatók szerint a leghatékonyabb módja, hogy a korábban felsorolt eszközöket alkalmazza a politika, a tömegtájékoztatás csatornáin keresztül valósulhat meg. A terroristákról alkotott negatív képet leginkább a médián keresztül lehet kialakítani és módosítani. Lindsey és Williams értékelése alapján a kormányoknak lehetősége van korlátozni, illetve kifejezetten blokkolni olyan dolgok reklámozását, melyek a terrorista szélsőségesek propagandájának erősítését szolgálják, vagy a meglévő társadalmi rend módosítására irányulnak – azon országokban is, ahol a szólásszabadság alapvető jognak számít (például az Egyesült Államok).

Jogi szankciók alkalmazása:

A hivatkozott kutatási eredmények alapján a jogi szankciók alkalmazása a legerősebb eszköz a politika számára, mellyel a terrorizmus finanszírozásától elrettenthetik a társadalom tagjait. William J. Chambliss és Marjorie S. Zatz munkájára hivatkozva²⁸⁰ Lindsey és Williams rámutat arra, hogy a kormányok, mivel a jogalkotás és a végrehajtás legfelsőbb szintjén helyezkednek el, lehetőséggel bírnak úgy a jogi meghatározások, mint a jogi szankciók megalkotásának befolyásolására. A terrorizmussal kapcsolatos szankciók hatékony végrehajtása pedig megköveteli a nemzetközi együttműködést (visszaulván az „Információs hálózat és kommunikációs minta alkotásában” foglaltakra). Az egy államban megalkotott jogi szankció a társadalom hatására, illetve a határon átnyúló intézményrendszer miatt átveendő példaként jelenhet meg más államokban. A jogalkotás így önmagában is ösztönzi a nemzetközi közösség fellépését a terrorizmus ellen.

Ahogy a kutatók is rámutatnak, a nemzetközi szervezeteken keresztül az átgyűrűzést, átvételt ösztönző hatás felerősödve jelentkezik és gyorsítja a nemzeti jogalkotás folyamatát.

²⁸⁰William J. Chambliss and Marjorie S. Zatz: „Making Law: The State, the Law, and Structural Contradictions”, Bloomington, Indiana University Press, 1993., ISBN: 978-0-253-20834-7

Lindsey és Williams hangsúlyozza, hogy amennyiben az előbb említett ösztönzés nem kellőképpen hatékony, a kormányok gazdasági szankciókat is kilátásba helyezhetnek, illetve bevezethetnek, hogy más kormányokat a saját normáik felé, a terrorizmus ellen küzdők táborába kényszerítsenek. (Példaként említvén az Egyesült Államok intézkedéseit Kuba, Irán, Líbia, Észak-Korea, Szudán és Szíria kormányaival szemben.) Amennyiben a kétoldalú gazdasági szankciónak nincs megfelelő hatása, a szankciót alkalmazók táborát tudja szélesíteni a politika a ráhatás erősítésére.

Természetesen a jogi szankciókkal a nemzetközi pénzintézetek is felelősségre vonhatóvá válnak és nyomást lehet gyakorolni rájuk, hogy segítsék a terrorizmus ellen küzdők táborát, illetve blokkolják a terroristák pénzügyi műveleteit. Ez történhet közvetlenül az anya-szervezeten, vagy a fiókintézeteken keresztül is (függően attól, melyik található a szankciót előíró országban), egyben megvalósítható úgy is, hogy az üzleti partnereken keresztül gyakorol nyomást a politika (amennyiben csak az üzleti partner érhető el és szankcionálható adott ország által, köszönhetően annak, hogy a politika szerint szankciót érdemlő pénzintézet más állam, államok területén működik, így az közvetlenül nem elérhető). A kutatók egyfelől az Arab Bank példáját hozzák fel, melyet New York-i fiókintézetén keresztül bírságolt meg az Egyesült Államok kormánya 24 millió US dollárra 2005 augusztusában, amiért terroristának nyilvánítottak átutalásait végrehajtotta. Másfelől a Doha Bank példáját említik, melyet az Egyesült Államok kormánya 2009 áprilisában, szintén annak New York-i fiókintézetén keresztül 5 millió US dollár megfizetésére kötelezett hasonló pénzügyi tranzakciók végrehajtásáért.²⁸¹

Pénzügyi ösztönző elemek bevezetése:

Lindsey és Williams a politika eszköztára között említi a különböző jutalom programokat, melyek egyik legnagyobb díjösszeggel bíró „zászlóshajója” az

²⁸¹Samuel C. Lindsey and Michael J. Williams: State-Sponsored Social Control of Illegitimate Social Movements: Strategies Used to Financially Damage Radical Islamic, Terrorist-Labelled Organizations, *Studies in Conflict & Terrorism*, 36, Routledge Taylor & Francis Group, November 8 2013, 470. oldal

Egyesült Államok „Rewards for Justice Program”-ja.²⁸² A programok keretén belül egyének világszerte különböző díjazásban, pénzjutalomban részesülhetnek, ha olyan információval szolgálnak a hatóságok számára, melyek segítik a terrorizmus elleni küzdelmet. Az említett példát 1984-ben alapította az Egyesült Államok kormánya. Ezen keresztül a Külügyminiszternek lehetősége van „pénzügyi ösztönzést” adni olyan egyéneknek, akik olyan információkat biztosítanak, melyek segítséget nyújtanak terroristák, illetve terroristákat támogatók letartóztatásához, büntetőeljárás alá vételéhez, terrorizmust támogató pénzügyi hálózatok felderítéséhez, azok működésének korlátozásához, illetve teljes blokkolásához.

A kutatók kiemelik, hogy csak az említett programon keresztül a politika több mint 80 millió US dollárt fizetett ki valamivel több, mint 50 egyén számára 2010-ig. Értékelésük alapján az ilyen pénzügyi ösztönző programoknak mára globális hálózata fejlődött, melyen keresztül a kormányok olyan egyéneket tudnak bevonni a terrorizmus elleni küzdelembe, akik a hivatalos szervezetektől távol állnak.

A terroristák védekezésre való kényszerítése:

A politika eszköztárába tartozik a terroristák védekezésre való kényszerítése, amikor a rendelkezésükre álló forrásokat nem céljaik elérésére, hanem saját védelmükre kell, hogy fordítsák. A kutatók értékelése szerint a terroristák, illetve terrorista szervezetek gyakran a költségvetési határaikon, illetve éppen csak a költségvetési határaikon belül működnek. Ebből következően, ha a pénzügyi forrásuk legfőbb „ütőerét” tudják blokkolni a terrorizmus ellen küzdők, akkor a terroristák kénytelenek időszakosan, vagy véglegesen beszüntetni gonosz terveik megvalósítását. Lindsey és Williams rámutat arra, hogy a legfőbb anyagi forrásuk megszüntetésével a megmaradt források jelentős részét arra kell, fordítsák a terroristák, hogy új forrásokat keresnek.²⁸³

²⁸² Bővebben a programról: „Program Overview”, Rewards for Justice, <http://www.rewadsforjustice.net> 2013. december 12.

²⁸³ Samuel C. Lindsey and Michael J. Williams: State-Sponsored Social Control of Illegitimate Social Movements: Strategies Used to Financially Damage Radical Islamic, Terrorist-Labelled Organizations, *Studies in Conflict & Terrorism*, 36, Routledge Taylor & Francis Group, November 8, 2013, 471. oldal

Rensselaer Lee eredményeire hivatkozván a kutatók által megvilágításba kerül, hogy a feketepiaci kereskedelem egy része erőteljes kapcsolatban áll a terrorizmussal (például a kábítószer kereskedelem révén), e piacok azonosítása és megbénítása a terrorizmus finanszírozására is bénító hatással van.²⁸⁴

Erin Cunningham és Safwat Kahlout munkája alapján hivatkozott példa, hogy a Hamas pénzügyi támogatását 2010 májusában annyira blokkolták, hogy az két hónapon keresztül nem tudta fizetni 30.000 civil és biztonsági alkalmazottjának bérét.²⁸⁵ A Hamas pénzügyi blokkolása három irányból történt. Egyfelől az Egyiptomi pénzügyi hatóságok blokkolták az Egyiptom és Gáza között történő valutaváltók munkáját (akik a kutatók értékelése szerint segítették a Hamas feketepiaci csempész tevékenységét). Másfelől azon iszlám segélyszervezetek működését akadályozták, akik kapcsolatban álltak a Hamasszal. Harmadrészt Szíria és Irán felől érkező pénzügyi átutalásokat akadályozták meg. A bérhiány hatására a Hamas alkalmazottai kétségbeesetten elégedetlenné váltak ahhoz, hogy a Hamas vezetését rábírják arra, hogy a bérezés biztosítása, a szervezet működtetése, önfenntartása és a békés tevékenység kapjon elsőszámú prioritást és a terrorista akciók kivitelezése másodszorba kerüljön.

Értékelésem szerint, a politika által használt eszközök többségét a terrorista szervezetek is alkalmazzák; úgy, mint:

- Információs hálózat és kommunikációs minta alkalmazása (például a nyugati államok következetes jelzőkkel való illetésének átvétele, terjesztése);
- Derogációs címkék alkalmazása (más vallási közösséghez tartozók elítélése);

²⁸⁴Rensselaer Lee: „The Triborder – Terrorism Nexus”, *Global Crime*, Vol. 9, Issue 4, Routledge Taylor & Francis Group, 2008, 332-347. oldal

²⁸⁵Erin Cunningham and Safwat Kahlout: “Hamas Faces Financial Crisis After Three-Year Israeli Blockade”, *Christian Science Monitor*, 21 May 2010, <http://www.csmonitor.com> Letöltés dátuma: 2013. December 12.

- Kollektív tudat kialakítása (csoportos rendezvényeken tanítók, szónokok által);
- Média befolyásolása (újságírók megvesztegetésével, elrablásával, megszarolásával);
- Jogi szankciók alkalmazása (saját normák kialakítása az ellenszegülők, illetve támogatást megtagadók, vagy az ellenséggel együttműködők büntetésére);
- Pénzügyi ösztönző elemek bevezetése (a terrorista szervezetek tagjainak és családjainak biztosított juttatásokkal);
- Az ellenség védekezésre való kényszerítése (magukkal a merényletek kivitelezésével, illetve fenyegetésekkel).

6.7 A TERRORIZMUS FIANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELM KATONAI IRÁNYVONALA

A katonai irányvonallról fontos hangsúlyozni azt, amit a NATO terrorizmus elleni katonai koncepciója (MC 472. számú NATO dokumentum) is kimond, hogy: *kizárólag katonai eszközökkel nem lehet leküzdeni a terrorfenyegetést.*

Tálas Péter is rávilágít arra,²⁸⁶ *hogy katonai műveleteket koordinálni kell és a diplomáciai, gazdasági, szociális, jogi és információs kezdeményezésekkel összhangban kell végrehajtani. A legtöbb NATO-tagállamban a polgári hatóságok – mint pl. a rendőrség, a vám- és idegenrendészeti hatóságok, pénzügyminisztériumok, belügyminisztériumok, hírszerző és biztonsági szolgálatok – azok a legfontosabb szervezetek, amelyek részt vesznek a terrorizmus elleni harcban, s a katonai erőknek e hatóságokat támogatva, velük szorosan együttműködve kell tevékenykedniük.*

A koncepció éppen ezért hangsúlyozza, hogy a NATO-nak egyeztetnie kell a tagállamok civil hatóságaival, hogy minél hatékonyabb legyen a terrorizmus elleni harcban. A koncepció értelmében a NATO időről-időre egyeztet a fontosabb nemzetközi szervezetekkel is, mint az ENSZ, az EBESZ vagy az EU.

6.8 A NATO SZEREPVÁLLALÁSA

A 2001. szeptember 11-i támadások után, október 4-én az Észak-atlanti Szerződés (North Atlantic Treaty Organization - NATO) tagállamai – az Egyesült Államok kérésére – nyolc intézkedést léptetett életbe, mint a terrorizmus elleni küzdelem kezdeti lépései a szolidaritás jegyében. Az intézkedések az alábbiak szerint foglalhatók össze:²⁸⁷

²⁸⁶Tálas Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára – vitaanyag, Budapest, 2007. január 5-6. oldal
http://hvg.hu/kulugy/20070410_talas_nemzetkozi_terrorizmus.aspxLetöltés dátuma: 2009. január 8.

²⁸⁷ A NATO Active Endeavour tájékoztatója alapján. NATO Public Diplomacy Division: NATO Active Endeavour Briefing, Brussels, 2008.

1. Kibővített hírszerzői együttműködés úgy kétoldalú, mint szövetségi szinten;
2. Azon szövetségi és harmadik államok fokozott támogatása, akik a terrorizmus elleni fellépésben részt vállalnak, ezzel megnövekedett fenyegetésnek teszik ki magukat;
3. Saját területeiken lévő szövetségi intézményeknek, létesítményeknek fokozott védelem biztosítása;
4. A terrorizmus elleni műveletek támogatására célirányos képesség-felajánlás;
5. Korlátlan átrepülés engedélyezés azon Szövetséges katonai repülőgépeknek, melyek a terrorizmus elleni műveleteket támogatják;
6. Nemzeti kikötők és repülőterek használatának biztosítása a Szövetséges terrorizmus elleni műveletek számára;
7. A NATO Készenléti Haditengerészeti Erőinek (Standing Naval Forces) a Földközi-tenger keleti részére irányítása;
8. Öt AWACS (Airborne Warning and Control System – légtérelenőrző és irányító rendszer) repülőgép terrorizmus elleni műveletre való alkalmazása.

A NATO a szeptember 11-i támadásokat követően, 2002. november 21-én fogadta el terrorizmus elleni, átfogó katonai koncepcióját (MC 472).

A dokumentum értékelését, illetve a NATO általános terrorizmus elleni fellépését Tóth Péter 2007-es tanulmányában nagyon jól összefoglalta. Értékelése alapján a koncepció négy szerepet szán az Észak-atlanti Szövetségnek: terrorizmus-elhárító, védekező intézkedések (antiterrorism); a már bekövetkezett terrorista támadás következményeinek kezelése (consequence management); terrorizmus-felszámoló, támadó intézkedések (counter-terrorism); katonai együttműködés. A négy kategóriát az alábbiak szerint foglalta össze a kutató:²⁸⁸

²⁸⁸Tóth Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára – vitaanyag, Budapest, 2007. január 5-6. oldal

Terrorizmus-elhárító, védekező intézkedések (antiterrorism): védelmi intézkedések a haderő, a személyek és a tulajdon terroristákkal szembeni sebezhetőségének csökkentésére. Bár a koncepció szerint a lakosság és az infrastruktúra védelme az egyes államok feladata, a NATO mégis szerepet kaphat ebben, ha egy állam a szövetség segítségét kéri. Az elrettentés és védekezés sikerének fontos feltétele a korai és pontos információszerzés. A szövetség keretében végrehajtott terrorizmus-elhárító akció(k) lehet(nek): információcsere; szabványosított riasztási feltételek és védelmi eljárások; légi és parti védelemben való segítségnyújtás; segítségnyújtás egy államnak, amennyiben az ki akarja vonni polgárait vagy erőit egy, terrorista veszélynek fokozottan kitett területről.

Következménykezelés (consequence management): reaktív intézkedések a terrorizmus pusztító hatásainak enyhítésére. Ez is az érintett nemzetek feladata, azonban a NATO ebben is széleskörű katonai támogatást nyújthat az alábbi területeken: tervezés és a kijelölt haderő felállításának folyamatában; azon képességek regiszterének elkészítésében, amelyek rövidtávon mozgósíthatók a nemzeti intézkedések támogatására; kiképzési és gyakorlati koordinációs képességek kialakításában; a NATO és az érintett nemzetek közötti koordináció javításában, amelyhez az Euro-atlanti Katasztrófavédelmi Koordinációs Sejt képezhetné a kiindulópontot.

Terrorizmus-felszámoló, támadó intézkedések (counter-terrorism): támadó katonai akciók a terroristák képességeinek csökkentése érdekében. Ezekhez a többnyire közös műveletekhez különösen hasznosak lehetnek a speciálisan terroristaellenes műveletekre képzett egységek. Emellett létfontosságúnak bizonyulhatnak a polgári lakosság megnyerésére irányuló pszichológiai műveletek és információs műveletek.

A NATO a terrorizmus elleni fellépést több műveletnél deklarálta. Mivel olyan országok területein, mint Afganisztán, vagy Irak a Szövetség műveletei komplex háttérrel bírnak, melyek értékelésem alapján túlságosan messzire vezetnének jelen írás alapvető témájától, ezért az előző fejezethez jobban kapcsolódó,

feladatrendszerében témámhoz szorosabban köthető Active Endeavour NATO művelettel foglalkozom részletesebben.

6.9 AZ ACTIVE ENDEAVOUR MŰVELET

A művelet a NATO fent említett nyolc kezdeti terrorizmus elleni lépésének hetedik pontjában szereplő „NATO Készenléti Haditengerészeti Erőinek (Standing Naval Forces) a Földközi-tenger keleti részére irányítása” intézkedésből „nőtte ki magát”. Hivatalos elnevezését, mint Active Endeavour Művelet 2001. október 26-án kapta.

Ahogy az a NATO tájékoztatóiból²⁸⁹ is kiderül, a művelet alapvetően három céllal működik: felderít, elrettent és véd (detect, deter and defend/protect).

Dolgozatom témáját illetően a felderítés az, mely relevánsnak számít. Ez a tevékenység a NATO ellenőrző mandátumához kapcsolódik. A NATO ellenőrző tevékenysége – „hozzájárulások átvizsgálás”²⁹⁰ (ahogy ezt Roberto Cesaretti altengernagy, az Active Endeavour művelet egykori parancsnoka kifejtette) a gyakorlatban az alábbiakat jelenti: a járőröző NATO haditengerészeti egységek és repülőgépek nap, mint nap „azonosítás céljából köszöntik” (hail) a Földközi-tengeren haladó kereskedelmi hajókat, azaz kapcsolatba lépnek velük és kikérdezik őket. Felkérlik a hajókat, hogy azonosítsák magukat és tevékenységüket. Ezt az információt azután továbbítják mind a NATO Nápolyban található Szövetséges Erők Tengeri Komponens Parancsnokságának, valamint a NATO Hajózási Központjának az angliai Northwoodba. Ha bármi szokatlan vagy gyanúsnak tűnik, akkor 15 és 20 fő közötti létszámú, különlegesen képzett személyekből álló csapatok szállhatnak a hajó fedélzetére, hogy megvizsgálják az okmányokat és a rakományt. Ha hiteles hírszerzési információ vagy szilárd bizonyíték van bármilyen terrorizmussal kapcsolatos tevékenységre, akkor az Endeavour Harci Kötelék készen áll arra, hogy

²⁸⁹NATO Public Diplomacy Division: NATO Active Endeavour Briefing, Brussels, 2004, 2006, valamint 2008.

²⁹⁰a hajók kapitányai és a hajó zászlaja szerinti államok hozzájárulása alapján a nemzetközi jog szerint történő átvizsgálások

felvonuljon a területen és megtegyen minden szükséges intézkedést, az Észak-atlanti Tanács engedélye alapján.

A hajók átvizsgálása mind a hajó zászlaja szerinti ország, mind a hajó kapitányának hozzájárulásával történik. Az eredményeket ezután a nápolyi parancsnokság értékeli ki. Ha – nem feltétlenül terrorizmushoz kapcsolódó – szabálytalanságokra derül fény, akkor ezt az információt továbbítják a megfelelő bűnüldöző szervnek a következő kikötőben a hajó útvonalán, feltéve, hogy az érintett országgal létezik erre meghatározott eljárási rend. A gyanús hajót ezután az egységek követik, amíg a felelős ügynökség lépéseket nem tesz, vagy egy kikötő felé haladva be nem lép egy ország felségvizeire. Ha a hajó megtagadja az átvizsgálást, akkor a NATO megteszi a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy átvizsgálásra azonnal sor kerüljön, amint belép bármelyik NATO-tagország felségvizeire.

(Ahogy Cesaretti altengernagy is jelezte írásában, azáltal, hogy a tengereken készenlében álló haderővel rendelkezik, a NATO-nak lehetősége van reagálni a szituációk és veszélyhelyzetek széles skálájára, a terrorizmus elleni harcon kívül. Ide tartoznak a humanitárius, felkutatási-mentési és katasztrófa-elhárítási műveletek.)

Hazánkban Dr. Kaiser Ferenc foglalkozott az Active Endeavour művelettel, aki, mint a haditengerészeti erőinek szakértője, katonai és gazdasági szempontból közelítette meg ezt a terrorizmus elleni műveletet. Ahhoz, hogy a terrorizmus elleni küzdelem új aspektusából, a finanszírozás elleni küzdelemhez kapcsoltan vizsgálhattam a kérdést, sok segítséget biztosított az, hogy Kaiser professzor munkássága miatt már nem egy teljesen idegen, hanem a magyar tudományos életben ismert²⁹¹²⁹² témakörrel volt szó. Az, hogy Kaiser Ferenc a gazdasági háttérrel is érintette kutatásai során, egyértelműen ösztönző hatással volt arra, hogy folytassam az általa sugallt kutatási irányvonalat és bővítsem az eredmények skáláját.

²⁹¹ Kaiser Ferenc: A NATO haditengerészeti erőinek szerepe a terrorizmus elleni küzdelemben, Geopolitikai Tanács – Műhelytanulmányok, 2006/9, ISBN 978-963-9816-08-4

²⁹² Kaiser Ferenc: Az Active Endeavour haditengerészeti művelet, Nemzet és Biztonság, Honvédelmi Minisztérium – SVKI, Budapest, 2010. július, 45-54. oldal

6.9.1 AZ ACTIVE ENDEVOUR GAZDASÁGI KIHÍVÓI

A NATO brüsszeli központjában eltöltött éveim során abban a szerencsés helyzetben lehettem, hogy alkalmam volt többször beszélgetni tengeri nagyhatalmi államokból származó haditengerészeti kollégákkal az Active Endeavour műveletről. Szeretném hangsúlyozni, hogy a műveletben nem csak NATO tagállamok, de partnerországok – mint például Oroszország, Ukrajna, Izrael, Algéria, Marokkó, Svédország, Grúzia – is részt vesznek, részt vettek, így a „dilemma” megfogalmazásakor olyan kérdésekre világítok rá, melyek nem csupán a NATO, de más államokat is foglalkoztatnak.

Értékelésem szerint az Active Endeavour gazdasági kihívásainak alapja a biztonság szavatolásának és a járulékos költségeknek összevetésében rejlik. Az egyik oldalon állnak azok, akik feladata (az állami szférán belül) a biztonság garantálása (alapvetően a fenyegetett államok tábora), a másik oldalon pedig azok, akik profitorientáltan a szállítványozásban, kereskedelemben érdekeltek (főként az állami szférán kívül lévő, lobbyerővel bíró vállalkozások, vállalatok, illetve a terrorizmus által nem fenyegetett-, tengeri kereskedelemben érintett államok).

Míg az első tábor a művelet mandátumának megtartásában, esetleges kiszélesítésében érdekelt (például földrajzi értelemben), addig a második tábor a művelet korlátozásában.

Gyakorlati szempontból megközelítve a kérdést, a kereskedelmi hajók megállítása, átkutatása, legközelebbi kikötőbe kísérése további vizsgálatra idő és pénzvesztést jelent a szállítványozónak.

Üzemanyag felhasználás szempontjából a hatalmas teher megállítás utáni újbóli megindítása, a további vizsgálat okából egy nem tervezett kikötőbe navigálás extra terhet jelent.

Az átvizsgálási idő, úgy a nyílt tengeren, mint a kikötőben plusz idő a szállítmány megérkezése szempontjából.

Azért, hogy a szállítványozó elkerülje az esetleges kellemetlenségeket, nagyobb időt, energiát és költségráfordítást kell fektetnie arra, hogy makulátlan dokumentációt rendeljen a fedélzeten lévő áruhoz, hogy maga az áru ne lehessen kifogásolható biztonsági szempontból, extra biztosítást kössön az áru szállításának

esetleges csúszására, illetve a legénység tagjai se jelentsenek számára kockázati tényezőt.

Ha ezen, említett költségeket nem tudja másokra hárítani (a feladóra, vagy a címzettre), profit és/vagy piaci részesedés-vesztéssel kell szembesülnie. A nagyobb szállítmányozó vállalatok a költségeket el tudják osztani, ha más útvonalakon is működnek (nem csak a Földközi-tengeren), vagy más szállítmányozási módban is érdekeltek (mint vasúti, vagy légi szállítmányozás), ám a kisebb, térségre specializálódott vállalatok ilyen teher-elosztási megoldási lehetőségekkel nem rendelkeznek.

Erre a dilemmára világít rá Katherine Barbieri és Swapna Pathak „Szabad Kereskedelem és Terrorizmus” című tanulmánya.²⁹³ Ahogy kutatási eredményeikben rámutatnak, a szakértők megosztott álláspontot képviselnek abban, hogy a szabad kereskedelem globális expanziója, bővülése különböző érdekek mentén sorakoztatja fel, vagy érdekazonosságban egyesíti az állami és nem-állami szereplőket. Az érdekazonosság, illetve érdek-különbség annak függvényében kerül színre, hogy egyeztethető-e a kereskedelmi profit maximalizálása és a biztonság erősítése.

Barbieri és Pathak tanulmányában a problémát felvető kérdéskört több aspektusból világítja meg. Ugyanakkor, következtetésükben távol tartják magukat az egyértelmű válaszadástól. Nem foglalnak állást abban, hogy a szabad kereskedelem térnyerése, mint biztonságot csökkentő, terrorizmus veszélyét erősítő, vagy biztonságot erősítő, terrorizmus veszélyét csökkentő jelenséggént kezelendő.

Értékelésem alapján, a szabad kereskedelem térnyerésének konfliktuscsonkító hatása van, ha az általános gazdasági fejlődést, a jólét erősödését vonja maga után, amely a szélsőséges terrorista csoportok iránti érdeklődést csökkenti, a határok és útvonalak ellenőrzésének csökkenése pedig a szabadságérzetet és a lehetőségek szélesedésének érzetét kínálja.

A szabad kereskedelem bővülése a veszélyek erősödését vonja maga után akkor, ha az erősebb gazdasággal rendelkezők befolyása tovább nő a gyengébbek kárára, a

²⁹³Katherine Barbieri and Swapna Pathak: Free Trade and Terrorism, *Terronomics* – editors: Sean S. Costigan and David Gold, Ashgate Publishing Limited, England, 2008, ISBN: 978-0-7546-4995-3, 145-158. oldal

különbségek erősödnek, a szélsőséges terrorista csoportok iránti érdeklődés nő a kilátástalanság érzésének hatására, mindez úgy, hogy a határok és útvonalak ellenőrzése csökken.

Avi Primor kutatása „A terrorizmusról és azokról, akik azt kihasználják” című összefoglaló művében, jól érzékelteti a gazdasági fejlődés szélsőségektől való elfordulást okozó hatását. Érdekes összefüggésre világít rá: „A Marshall-terv nem alakította át Németországot egy pillanat alatt. Ugyanakkor, az egy csapásra visszaadta a hitet a németeknek. Ha az embereknek jövőképük van, nem követnek hamis prófétákat.”²⁹⁴

Primor értékelése alapján azon országokban, melyekben a szélsőséges nézetek erősödnek, amelyekben erősödik a terroristák hatalma, támogatása, illetve melegágyként szolgálnak a terrorizmus fejlődéséhez, azon országok számára egyfajta Marshall-tervet kell kialakítani és ezen terv végrehajtásában segítséget kell nyújtani számukra. A terv végrehajtása, ahogy az a II. Világháborút követő időszakban is megfigyelhető, a gazdaság erősödését vonja maga után, amely hatására alábbhagy a szélsőséges nézetek támogatása.

6.10 A TRANSZ-SZAHARAI TERROIZMUS ELLENI KÜZDELEM (AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK VÉDELMI MINISZTERIUMÁNAK SZEREPVÁLLALÁSA)

Az Active Endeavour NATO művelet mellett vannak más, egy-nemzeti, illetve multilaterális, több-nemzeti katonai műveletek, melyek a terrorizmus felszámolása ellen irányulnak. Értékelésem alapján, ezek közül kiemelkedő példa az Amerikai Egyesült Államok Transz-szaharai térségre irányuló terrorizmus elleni küzdelme, amelynek célja a terrorista kiképzőhelyek, raktár bázisok, Észak-afrikai ellátó útvonalak felszámolása.

Mivel a terrorizmus tágabb értelmű finanszírozása (itt emlékeztetőül szeretnék visszautalni a korábban kifejtett álláspontra a terrorizmus „szűkebb” és „tágabb”

²⁹⁴Avi Primor: *Du Terrorism et de Ceux Qui L'Exploitent*, Bayard, Paris, 2004., ISBN: 2.227.47233.2, 192. oldal

értelmezését illetően) elleni küzdelem fontos nemzetközi műveletéről van szó, külön alfejezetet szánok ennek bemutatására, értékelésére jelen dolgozatban.

6.10.1 A TERRORIZMUS ÉS AFRIKA

Miért is jó Afrika a terrorizmus számára?

Mert azon feltételek, körülmények, melyek humanitárius tragédiához vezetnek, a terrorizmus szempontjából a továbbélés reményével kecsegtetnek. A szélsőséges csoportok számára melegágyként szolgálnak az olyan területek, ahol háborúk, szegénység, betegségek, korrupció és az oktatás hiánya jövőkép nélküli életet biztosít az emberek, különösen a fiatalabb generáció számára. (Köztudott, hogy a terrorizmus legfenyegetőbb ága, a militáns iszlám toborzói kihasználják a gyenge és sebezhető közösségeket, harcoló szervezeteket hoznak létre és öngyilkos merénylők újabb generációját gyűjtik be, nevelik ki a szegényebb afrikai társadalmi rétegekből.)

Azt azonban hangsúlyozni kell, hogy a szervezett terrorista csoportok nem terjednek korlátlanul a kontinensen. Persze számos olyan szervezet van a térségben, amelyeket a helyi, hatalmon lévő kormányzatok „terroristáknak” címkéznek, a nemzetközi közösség mégis vonakodik ezeket ekként elismerni; azon egyszerű, érthető okból kifolyólag, hogy a térség kormányai gyakran (elsősorban a külföldi támogatás reményében), a helyi ellenzéküket bélyegzik meg hasonló jelzővel.

Az értékelés szempontjából fontos kiemelni, hogy nem a bukott államok vezetnek terrorizmushoz. Jessica R. Piombo kutatási eredményeiben rámutat arra, hogy valójában, és ezt földrajzi adatok is igazolják, az ismert terrorista szervezetek, amelyek nyugati célpontokat támadtak, többnyire némi joguralommal és renddel bíró országokban szerveződnek és tevékenykednek.²⁹⁵

Igaz, „hazai” terrorszervezetek (melyeket a nemzetközi közösség nem ismer el) kialakulnak és működnek olyan instabil országokban, mint Szomália és Libéria, de a tényleges terrorista csoportok csak az olyan fejlettebb infrastruktúrával rendelkező területeken jelennek meg, mint Dél-Afrika, Nigéria vagy Kenya. Abból a magyarázatból kiindulva, hogy egy megbízható és biztos kereskedelmi infrastruktúra

²⁹⁵ Jessica R. Piombo Terrorism and U.S. Counter-Terrorism Programs in Africa: An Overview, Strategic Insights, Volume VI, Issue 1 - <http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2007/jan/piombojan07.asp>
Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

nélkül nehézkessé válik a terrorista akciókhoz elengedhetetlenül fontos eszközök, anyagok beszerzése, illetve szállítása.

A teljesség igényéhez hozzátartozik, hogy a terrorista csoportok a „bukott” államokat is használják, elsősorban háttérbázisnak, rejtőzködés, illetve átutazás céljából. De ezen országokban nem tudnak kiépíteni a működésükhöz elengedhetetlenül fontos szervezeti és pénzügyi hálózatokat.

Hogy érthetőbbé váljon az afrikai terrorista fenyegetés mibenléte, fontos megjegyezni, hogy a nemzetközi közösséget legjobban fenyegető iszlamista terrorista hálózatok jelenléte és kiterjedtsége szempontjából regionális különbségek vannak.

Jason Motlagh értékelése szerint, Dél- és Közép-Afrika térségében a fenyegetés mértéke majdnem a nullával egyenlő, elég érthető okból, hiszen a muszlimok aránya ezeken a területeken igen alacsony. Ezeken a területeken az iszlamisták inkább kísérleteket tesznek a keresztények iszlámra való áttérítésére, semmint a radikális iszlamista hálózatok kiszélesítésére, terjesztésére. Az iszlám nagyobb mértékben van jelen az északi, keleti és nyugat-afrikai térségben, pontosabban a Szahara menti területeken.

Motlagh kutatási eredménye rávilágít arra, hogy Kelet- és Nyugat-Afrikában az iszlám, mint politikai ideológia, az etnikai-nemzeti küzdelmekre építve szerzett bázist magának. Nyugat-Afrikát tekintve, a nemzetközi közösséget, és azon belül is az Egyesült Államokat leginkább az al-Kaida, a Hezbollah és egy sor beazonosított szervezet, például a GSPC (Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat - a Maghreb térségben működő legjelentősebb al-Kaida szervezet) tevékenysége aggasztja.²⁹⁶ A legnagyobb iszlamista térítő szekták, melyek önmagukban nem erőszakos szervezetek, társadalmilag izolált fiatal férfiakból toboroz tagokat, térítő jelleggel. Ezekből az egyénekből aztán a radikális csoportok szerveznek tagokat, terroristákat.

Stew Magnuson beszámol arról, hogy a szélsőséges csoportok helyi küzdelmekre is alapozzák erejük és befolyásuk növelését, például a tuaregek közül is toboroztak

²⁹⁶ Jason Motlagh: US opens new war front in North Africa, Asia Times, 2006. június 14. - http://www.atimes.com/atimes/front_page/hf14aa01.html Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

harcosokat Mauritánia és Mali területéről.²⁹⁷ Nigériában is számos példa volt szektáns jellegű viszályokra és a militarizált iszlám növekvő jelenlétére az utóbbi években. A Niger deltájában támadások értek nyugati olajcégeket, mindazonáltal az elkövetők nem iszlamista szervezetekből, hanem etnikai-nacionalista megmozdulásokból kerültek ki, akik az olajkészletek elosztásában egyenlőbb részesedést és az olajkitermelés következtében megrongálódott környezetért való kompenzációt tüzték ki célul.

Kelet-Afrika a transz-nacionalista iszlám terrorizmushoz fűződő korai kapcsolataival hívta fel magára a nemzetközi közösség figyelmét. 1998-ban támadások érték az USA tanzániai és kenyai nagykövetségét, melyek során több amerikai és több száz kenyai és tanzániai vesztette életét.²⁹⁸ Szudán és Szomália kiképzőközpontok és tranzit-útvonalak helyül szolgált az al-Kaida számára, és bizonyított, hogy a tanzániai és kenyai merényletekért felelős ügynököknek voltak kapcsolatai a szudáni és szomáliai sejtékkel. Feltételezik, hogy legalább két elkövető még mindig Szomáliában rejtőzködik. A követségek elleni támadások után egy szervezett al-Kaida sejtet fedtek fel Kenya fővárosában, Nairobiban. 2002-ben Kenya legismertebb turista központja, Mombasa volt két további terrortámadás színtere, amikor egy időben és összehangoltan támadtak izraeli kézben lévő, nyugati turisták által közkedvelt szállodákat és egy mombasai reptérről induló izraeli charter-járatot.

Hangsúlyozandó, hogy Kelet-Afrika otthont adott az al-Kaidának és Oszama bin Ladennek is. Szudán pénzügyi támogatással és kiképzőtáborokkal látta el a szervezetet a kilencvenes években.²⁹⁹ 1991-ben a szudáni nemzeti iszlamista front (National Islamic Front - NIF) vezetője, Hassan al Turabi, meghívta Oszama bin Ladent, hogy éljen az országban. Ezalatt az idő alatt bin Laden számos szerteágazó ügyletet és kiképzőtábort alapított az ország legfélreesebb vidékein. A NIF

²⁹⁷ Stew Magnuson: Nine Point to Complexity of African Landscape, National Defense, 2007. március - <http://www.nationaldefensemagazine.org/issues/2007/march/ninenations.htm> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

²⁹⁸ Jessica R. Piombo Terrorism and U.S. Counter-Terrorism Programs in Africa: An Overview, Strategic Insights, Volume VI, Issue 1 - <http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2007/jan/piombojan07.asp> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

²⁹⁹ u.o.

támogatásával Oszama bin Laden létrehozta az „Islamic Army Shura”-t, aminek a személyesen hozzá kapcsolódó terrorista csoportokból álló konzorcium koordináló szerepét szánta. Szómáliai és eritreai csoportok formálisan is társultak az Islamic Army Shura-hoz, és nem hivatalos kapcsolatokat alakítottak ki ugandai és számos nyugat-afrikai országbeli csoporttal. Az elmúlt években az al-Kaida növelte közvetlen jelenlétét a kelet-afrikai térségben, terjeszkedve Szudántól Észak-Tanzánia, és délen Malawi irányába.³⁰⁰

A permisszív környezet ellenére a bennszülött terrorista fenyegetés nem képezi alkotóelemét az USA szempontjából „nagyértékű fenyegetés” kategóriájának, mivel az amerikai politika alapvetően és majdnem kizárólagosan a transznacionális, dzsihádot folytató, Afrikán kívül szerveződő szervezetekre fókuszál. Az olyan szervezetek, mint az al-Kaida és a Hezbollah helyi csoportok szétterjedt hálózatán keresztül működnek, melyek közül egyesek „filiációs” kapcsolatban állnak a transznacionális szervezetekkel, mások nem. Valójában a kelet-afrikai iszlamista terrorista szervezetek nagy része a régióból származik és helyi, regionális „ügyek” alapján működik. Számos csoport már azelőtt is létezett, hogy az al-Kaida megpróbálta volna őket egy laza hierarchikus rendszerbe szervezni. Megjegyzendő, hogy eddig a legtöbb helyi csoport elhatárolta magát az al-Kaida hálózatától. A közelebbi szövetség legfontosabb akadályozó tényezője pedig, a helyi iszlamista csoportok klánjukhoz és etnikai törzsükhöz való lojalitása (ami nem mindig összeegyeztethető az al-Kaida transznacionális céljaival).

Nemcsak a terrorista szerveződések, de a terrorizmus-ellenes programokat is bonyolultabbá teszik a történelmi és helyi viszonyok. A gyarmati uralom „ajándékként” fennmaradt, etnikai csoportokat megosztó, mesterséges határok következtében az egyes államok területén maradtak gyakrabban saját, határokon átnyúló családi kötelékeikhez lojálisabbak, mint saját központi kormányzatukhoz.³⁰¹ A „lyukas” határok és migrációs csoportok rendkívül nehézé teszik az

³⁰⁰ Elsősorban ennek köszönhető, hogy a térségben folyamatosan erősödnek az USA terrorizmusellenes törekvései.

³⁰¹Jessica R. Piombo Terrorism and U.S. Counter-Terrorism Programs in Africa: An Overview, Strategic Insights, Volume VI, Issue 1 - <http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2007/jan/piombojan07.asp>
Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

emberáradatok és javak szem előtt tartását, illetve ellenőrzését, ugyanakkor megkönnyíti a fegyver- és emberkereskedelem virágzását.

Fontos megjegyezni, hogy a térség kereskedelmi és csempész útvonalai több évszázados múltra tekintenek vissza, akár az Észak-szudáni és szomáliai khat kereskedelemről, akár Zanzibár partjaitól Jemenig húzódó fűszerkereskedelemről legyen is szó.

Bill Fletcher Jr.rávilágít arra, hogy Kelet-Afrika partjai mentén egészen a közép-afrikai partokig húzódó „kishajós kereskedelem” ellenőrzése teljességgel lehetetlen, ami további, tengeri dimenzióval bővíti a nehézségek skáláját a terrorista cselekmények és pénzügyi tranzakciók nyomon követésében. A szegénység és ínség körülményei sebezhetővé teszik az egyéneket, és ezáltal a támogatás bármely formáját igénybe veszik, ami alkalmat nyújt a militáns egységeknek, hogy jótékonyági szervezetekbe beépülve manipulálják a programokat.³⁰² Nem beszélve a korrupt kormányzati szervek akár terrorista szervezetek által is manipulálható jelenségéről, mely tovább nehezíti a nemzetközi közösség erőfeszítéseit a határellenőrzések megerősítésére és pénzügyi tranzakciók ellenőrzésére.

6.10.2 AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK VÉDELMI MINISZTERIUMÁNAK KIEMELKEDŐ SZEREPE

A terrorizmus ellenes erőfeszítések több szinten működnek: katonai, kormányzati és társadalmi szinten. A programok alapvetően három kategóriába sorolhatók: közvetlen biztonsági hozzájárulás, gazdasági segélyezés és „tudásépítés”, melyeket nem meglepő módon, nemzetközi szinten az Egyesült Államok támogat és kontrollál.

(A gazdasági segélyezés, valamint a „tudásépítés”, vagyis az általános fejlesztéshez hozzájáruló programok és kormányzati támogatások a terrorizmus elleni küzdelem eszközeként jelennek meg, mivel segítenek enyhíteni azokat a körülményeket, amelyek a terroristák toborzó-akciói számára kiszolgáltatottá teszik az embereket. Ugyanakkor ezen támogatásoknak, eszközöknek elsődleges célja nem a terrorizmus elleni küzdelem, és mivel jelen alfejezetben alapvetően az afrikai

³⁰²Bill Fletcher, Jr.: Bush counterterrorism initiative in Africa?, People's Weekly World Newspaper, 2006. január 19. - <http://www.pww.org/article/articleview/8426/1/304/> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

terrorizmus elleni küzdelem katonai programját kívánom bemutatni, ezért most nem részletezem őket.)

Bruce Greenberg and Daniel Cain rámutat arra, hogy a közvetlen biztonsági hozzájárulás, melyet az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma koordinál, elsősorban a közös gyakorlatokra és programokra utal, amelyek kiképezik a helyi katonai és biztonsági egységeket a hatékonyabb és professzionálisabb működés céljából.³⁰³

(Fontos megjegyezni, hogy az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma a humanitárius és preventív eszközöket is a terrorizmus elleni háború részének tekinti.)

Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma és a USAID(United States Agency for International Development- az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Ügynöksége) által koordinált kormányzati és „tudásépítő” programok pedig magukba foglalják a hagyományos demokratizálási erőfeszítéseket és a kormányzati támogatást; mely programok kísérletet tesznek a nemzeti és helyi szintű kormányzatok kiképzésére, illetve továbbképzésére. A gazdasági programok magukba foglalják a fejlesztési segélyeket és a „háború utáni újjáépítési és stabilizálási” programok legújabb hullámát, melyek elsősorban az USAID felügyelete alá tartoznak.

Összességében, egységében szemlélve ezeket a programokat, elmondható, hogy az Egyesült Államok többfrontos háborút nyitott, egyszerre támadván a terrorista szervezetek háttér-logisztikai és közvetlen-műveleti képességeit.

Külön figyelmet érdemel, hogy az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma egy speciális program-rendszert hozott létre, mely a „kormányozatlan területek” problémájával veszi fel a harcot. Ez esetben a terület nem pusztán földrajzi kifejezésként értelmezendő, ahol a főhatóság, kormányzó hatóság, autoritás jelenlétére, pontosabban annak hiányára utalunk.

³⁰³ Bruce Greenberg and Daniel Cain: U.S.–Africa Partnerships Key to Waging War on Terrorism, USINFO.STATE.GOV, 2005. március 14. - <http://usinfo.state.gov/xarchives/display.html?p=washfile-english&y=2005&m=March&x=20050314172726mbgrebneerg0.6867182> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

A „kormányozatlan terület” egy olyan földrajzi-, és/vagy szakterület, ahol az állami képességek vagy a politikai akarat hiányában nincs irányító hatóság. A koncepció azokra a területekre vonatkozik, ahol fizikailag nem működik állami főhatóság, vagy olyan területekre, ahol a kormányzatok átengedték a hatalmat más szervezeteknek, hogy betöltsék a normál esetben kormányzatra tartozó funkciókat, feladatokat.

Az irányítás nélkül maradt területek, vagy a gyenge kormányzási képességek, tekintélyelvű rezsimek problémája nem újkeletű Afrikában. Az újdonság az, hogy most az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma foglalkozik ezekkel a kérdésekkel.

Az utóbbi időben a terrorizmus elleni küzdelem paradigmaváltáson ment keresztül a fenyegetések és stratégiai érdekek értékelését illetően. A felmerülő fenyegetések, mint a gyenge humánbiztonság, a szegénység, a kormányzatok cselekvési és irányítási képesség-hiánya, mind olyan jelenségek, amelyek biztos terrorista menedékek és utánpótlás bázisok kiépüléséhez vezetnek. Ennél fogva az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma arra a következtetésre jutott, hogy megelőző lépéseket kell tenni, s nem csupán a felmerülő, anarchia közeli állapotokra kell reagálni.

Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma elfogadta azt a perspektívát, mely szerint a terrorizmus elleni küzdelem addig nem lesz sikeres, amíg egy szélesebb körű hozzáállás részévé nem lesz, és figyelmet szentel olyan alapvető problémáknak, amelyek lehetetlenné teszik az afrikai kormányzatok működését, illetve azok nemzetközi közösség általi elszámoltathatóságát.

6.10.3 A LEGJELENTŐSEBB TERROR-ELLENES AFRIKAI PROGRAM, A TRANSZ-SZAHARAI TERRORELLENES KEZDEMÉNYEZÉS (TSCI – TRANS-SAHARA COUNTERTERRORISM INITIATIVE)

A transz-szaharai régió tíz (fekete-afrikai és maghreb) országot foglal magába. A terület biztonságpolitikai jelentőségére a terrorizmus ellen indított globális háború hívta fel a figyelmet: nagy kiterjedésű, gyakorlatilag lakatlan és ellenőrizetlen terület, történelmi hagyományokkal rendelkező karaván útvonalakkal, valamint feketekereskedelmi központokkal.

A Transz-szaharai Terrorellenes Kezdeményezés alapjául a Pán-Száheli Kezdeményezés szolgált (Pan Sahel Initiative – PSI). A PSI-t a 2001. szeptember 11-i merényletek hatására 2002-ben hozták létre.³⁰⁴ A PSI keretén belül az Egyesült Államok négy Száhel-övezeti országban (Mali, Mauritánia, Niger, Csád) vállalta egy-egy gyorsreagálású század (150 fő) kiképzését és felszerelését. A 2004-ben teljessé vált program célja a megfelelő katonai erő létrehozása a térségben található illegális kiképző-elosztó bázisok felszámolására, illetve ezek kialakulásának megakadályozására.

A Transz-szaharai Terrorellenes Kezdeményezést, mint a PSI „továbbfejlesztett változatát” 2005 júniusában hívták életre. Ennek keretén belül az Egyesült Államok immár 10 saharai ország szélsőséges erők elleni küzdelmét kívánja támogatni. (9 afrikai ország - Algéria, Csád, Mali, Mauritánia, Marokkó, Niger, Nigéria, Szenegál és Tunézia - aktív tagja a TSCTI-nak, Líbia csatlakozása pedig a közeljövőben várható.)

A TSCTI-ban a helyi katonai erők kiképzése mellett a regionális biztonságpolitikai együttműködések erősítése, intézményesítése is elérendő célként lett meghatározva. A Kezdeményezés költségeit az Egyesült Államok vállalta magára (öt évre 500 millió US dollár).

A program legfontosabb vonalát a katonai kiképzés jelenti, melyet az amerikai különleges erők végeznek (dandár szintre koncentrálván), az Amerikai Védelmi Minisztérium támogatásával. Mivel azonban a TSCTI egy komplex kezdeményezés, melynek diplomáciai, demokrácia-formáló és bilaterális kapcsolatokat erősítő vetületei is vannak, ezért a Védelmi Minisztériumon túl számos más amerikai kormányzati intézmény is részt kell, hogy vállaljon a munkában.³⁰⁵ (US Nemzetközi Fejlesztési Ügynökség – oktatási programok, US Külügyminisztérium – repülőter biztonsági programok, US Pénzügyminisztérium – pénzforgalom-kontroll programok, stb.)

³⁰⁴GlobalSecurity.org: Trans-Sahara Counterterrorism Initiative [TSCTI] - <http://www.globalsecurity.org/military/ops/tscti.htm> 2010. augusztus 3.

³⁰⁵ U.S. Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism: The Trans-Sahara Counterterrorism Initiative - <http://www.state.gov/s/ct/rls/crt/2005/64335.htm> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

A TSCTI jelentősége két dologban rejlik. Az egyik, hogy a terrorizmus elleni munkában a megelőzésre kívánja helyezni a hangsúlyt, a másik pedig, hogy a regionális kapcsolatokat kívánja erősíteni, előtérbe helyezni az úgynevezett „local ownership” elv érvényesítésével.³⁰⁶

Összességében tekintve megállapítható, hogy az afrikai terrorizmus jelentős kihívást jelent nemcsak a fekete kontinens, de a globalizáció jelenségét figyelembe véve, az egész nemzetközi társadalom számára is. Az Egyesült Államok reagálása a jelenség visszaszorítása érdekében kellő időben megtörtént. Külön ki kell emelnünk, hogy összefüggéseiben, komplexitásában kezdődött meg az afrikai terrorizmus elleni küzdelem, melyben példaértékűen nagy szerepet vállalt magára az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma. Az pedig, hogy a többi nagyhatalom is hasonló mértékben az ügy mögé álljon és egy hatékony nemzetközi kooperáció kerüljön kialakításra a jelenség visszaszorítása érdekében, remélhetőleg nem a távoli, hanem sokkal inkább a közeli jövő kérdése.

³⁰⁶ A „local ownership” elv lényege, hogy az adott célország(csoport) a nemzetközi segítséget követően önállóan, más országok „gyámsága” nélkül is folytatni tudja a munkát egy felmerülő probléma kezelését illetően.

6.11 RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Számos nemzetközi szervezet tűzte zászlajára a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelmet. A kormányok, illetve az említett nemzetközi szervezetek többféle programot indítottak a küzdelem hatékonyabbá tétele érdekében.

A szervezetek tevékenysége, illetve a programok felépítéspolitikai, katonai, igazságügyi – nyomozati, valamint pénzügyi irányvonalon zajlik.

Jelen fejezet a politikai irányvonal elemző értékelésével foglalkozott. Ezen irányvonallal kapcsolatosan megvilágítást nyert, hogy a terrorista szervezetek is alkalmazzák annak bizonyos pontjait, mint: az információs hálózat és kommunikációs minta alkotása; derogációs címkék alkalmazása; kollektív tudat kialakítása; média befolyásolása; jogi szankciók alkalmazása; pénzügyi ösztönző elemek bevezetése és az ellenségük védekezésre való kényszerítése, működésük propagálására, tagjaik és támogatóik, finanszírozásukat biztosító táboruk bővítésére.

A fejezetben górcső alá vettem a katonai fellépéssel kapcsolatos irányvonalat is, ahol rávilágítottam, hogy az Észak-atlanti Szerződés Szervezete, a NATO végez a terrorizmus tág értelemben vett finanszírozása ellen (ellátási útvonalak felderítése és működtetésük ellehetetlenítése, logisztikai központok felszámolása) jelentős tevékenységet.

Mivel az irányvonalak bemutatása, elemzése és az ezek mentén folytatott tevékenység értékelése jelentős terjedelmű kutatómunkának biztosít megfelelő alapot, jelen dolgozat – amelyet magyar viszonylatban a témát bevezető munkának szánok – következő fejezete is ezzel a kérdéskörrel foglalkozik.

Az értekezés következő részében, mint jelen fejezet folytatása, az igazságügyi – nyomozati, valamint pénzügyi irányvonallal kapcsolatos kutatómunka kerül kifejtésre.

7. FEJEZET: A TERRORIZMUS FIANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELM PÉNZÜGYI-IGAZSÁGÜGYI-NYOMOZATI IRÁNYVONALA

A dolgozat jelen fejezete a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem pénzügyi-, igazságügyi-nyomozati irányvonalainak elemzésével foglalkozik oly módon, hogy azon új területek is megvilágítást kapjanak, melyek az előző fejezetben tárgyalt meglévő programokon túlmutatnak, és nyújtanak lehetőséget a nemzetközi közösség számára arra, hogy növeljék a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságát.

A következő szakaszban fókuszáltan az igazságügyi-nyomozati irányvonal pénzügyhöz tartozó területét kívánom bemutatni, elemezni, illetve az itt folytatott tevékenységet, a területhez kapcsolódó fejlesztéseket értékelni.³⁰⁷

Felvetésem, hogy az új technikai fejlesztések, melyek ezen irányvonal tevékenységéhez járulnak hozzá, akkor bővíthetik a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem hatékonyságát, amennyiben gyakorlati alkalmazásuk egy központ által koordinált, illetve ha alkalmazásuk állami támogatásban részesül.

³⁰⁷ A nyomozati irányvonalhoz kapcsolódó titkosszolgálati, illetve a bűnözők, terroristák konkrét felderítésével, elfogásával kapcsolatos tevékenység szerteágazóan széleskörű. Mivel ennek teljes bemutatása, elemzése messzemenően túlmutat jelen dolgozat előírásoknak megfelelő terjedelmi keretein, ezért ezt későbbi kutatói tevékenység témavonalának szánom.

Az említett vonal igazságügyi következményei, mint a vádemelés, eljárás folyamata, gyakorlata úgyszintén hosszabb terjedelmű, ezért ennek kidolgozásától is eltekintek a mostani írásban.

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem igazságügyi irányvonalának jogalkotási és jogharmonizációs tevékenységét jelen dolgozat korábbi fejezetében már tárgyaltam.

7.1 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ÉS A PÉNZMOSÁS KÖZÖTTI KAPCSOLAT

A pénzügyi területen végzett igazságügyi és nyomozati tevékenységek értékelésekor megállapítható, hogy a terrorizmus finanszírozása- és a pénzmosás-elleni küzdelem szoros kapcsolatban áll egymással.

Értékelésem alapján, ennek oka abból adódik, hogy a két bűncselekmény elkövetési fázisai jelentős átfedést mutatnak. Bár más a kezdő és a végfázis a két folyamatban, a pénzügyi nyomozóhatóságok számára feltűnő, gyanút keltő mozzanatok egyeznek.

Kutatásaim során a legátfogóbb pénzmosásról szóló tanulmánynak a 2005-ben publikált, Dr. Gál István László által készített PhD értekezés³⁰⁸ bizonyult.

A terrorizmus finanszírozását Dr. Gál István László³⁰⁹ és mások is (például Arabinda Acharya)³¹⁰ mintegy „fordított pénzmosás” említik.

A pénzmosás gyakorlatilag az a folyamat, amikor illegálisan szerzett pénzt kereskedelmi és banktechnikai eszközökkel azért forgatnak-, illetve mozgatnak meg, hogy az végül legális bevételnek tűnjön.³¹¹

Dr. Gál István László eredményeit összegezván, a pénzmosás bűncselekményi fázisai:

1. Adott (alap) bűncselekmény elkövetője az adott bűncselekmény elkövetésének következtében nyereségre tesz szert.
2. A bűncselekményből származó (illegális) nyereséget pénzügyi műveletekkel „megjártják”, vagyis „tisztára mossák”.

³⁰⁸ Dr. Gál István László: A Pénzmosás Elleni Küzdelem Közgazdasági és Büntetőjogi Kérdései – PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem ÁJK Doktori Iskola, 2005.

³⁰⁹ u.o. 32. és 71. oldal

³¹⁰ Arabinda Acharya: Targeting Terrorist Financing – International Cooperation and New Regimes, Routledge, Oxon, 2009., ISBN13: 978-0-415-49807-4, 36. oldal

³¹¹ Dr. Gál István László: A Pénzmosás Elleni Küzdelem Közgazdasági és Büntetőjogi Kérdései – PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem ÁJK Doktori Iskola, 2005., 26-32. oldalon publikált fogalommal kapcsolatos eredményeit összegezván.

3. A pénzügyi műveletekkel megjáratott „tisztára mosott” (immár legális bevételnek tűnő) nyereséget az alapbűncselekmény elkövetője visszakapja.

(Maga a pénzmosás, ahogy a fentiekből is kiderül, nem az alap, hanem úgynevezett „járulékos bűncselekmény”.)

Amikor a kutatók a terrorizmus finanszírozását, mint „fordított pénzmosás”-t tüntetik fel, abból indulnak ki, hogy adott forrásból származó pénzt úgy használnak illegális terrorcselekmény elkövetésének pártolására, hogy azt a pénzmosáshoz hasonló módszerekkel „megjáratják” azért, hogy annak címzettje rejtve maradjon. Vagyis a „fordított” jelző arra utal, hogy nem a pénz eredetének, hanem végcéljának elrejtése a lényeg.

Ugyanakkor, figyelembe véve a terroristák pénzszerzési módszereit, a „fordított pénzmosás” kifejezés nem minden esetben helytálló.

Ahogy Dr. Gál István László a pénzmosás folyamatának kivitelezését is bizonyos összeghatár felett tartja reálisnak (sarkos példa: 1000 forint bűncselekményből szerzett pénz elköltésekor nem fognak a bűnözők előzetesen pénzmosási technikákhoz nyúlni; de 1 millió forint is könnyen elkölthető feltűnés, vagyis eredet-legalizálás nélkül, ám ahogy Dr. Gál fogalmaz: 50-100 milliós összeg már „igényli” a tisztára mosást).

Dr. Gál gondolatmenetét alkalmazván a terrorizmus finanszírozására, elmondható, hogy ezen területnél is kivitelezési összeghatártól függően lehet csak a „fordított pénzmosás” megnevezést alkalmazni.

Párezer US dollár, vagy Eurokivitelezési költségigény alatt a terroristáknak nincs szükségük fordított pénzmosásra. (10.000 US dollár, illetve Euro alatt a készpénznek nincs is deklarálási kötelezettsége határátlépéskor.)

Ebből adódóan, például a 2013-as Bostoni merénylet (pár száz US dolláros költségének)³¹² finanszírozásához sem volt szükség fedő pénzügyi akciók lebonyolításához. A 2013. április 15-én elkövetett merénylet (Boston, Egyesült Államok) feltételezhetően pár száz US dolláros költsége a kivitelezési technikából

³¹² Bill Dedman, John Schoen: Adding up the financial costs of the Boston Bombings, NBC News, New York, April 30. 2013, http://usnews.nbcnews.com/_news/2013/04/30/17975443-adding-up-the-financial-costs-of-the-boston-bombings?lite Letöltés dátuma: 2013. december 5.

adódik. (A három kivitelező házilag készített robbanószerkezeteket léptetett működésbe a Boston Marathon közönségének tömegében. A robbanószerkezet kialakításához egyszerű konyhai-kuktát, távirányítású elektronikus szerkezetet, szögeket és dinamitot használtak fel.)

A kivitelezési költségigény mellett párhuzamosan meg kell említeni azt, hogy egyéni akcióról van szó, olyan elkövetőről, aki terrorszervezetektől független, vagy olyanról, olyanokról, akik terrorszervezethez tartoznak. Hisz a szervezetektől függetleneknek kicsi az esélyük arra, hogy fedő-pénzügyi háttérrel rendelkezzenek, míg a szervezetekhez tartozóknak nagy (az ő esetükben a kis költségű merényleteket is pénzügyileg rejteni kell, hiszen az utólagos nyomozási szálak a szervezethez vezetnének).

Fontos kiemelni, hogy a pénzmosásnál mindig adott, hogy a pénz feladója tudja, milyen célból küldi az adott összeget a pénzügyi/kereskedelmi rendszeren keresztül a címzettnek (általában végső címzettként saját magának). A terrorizmus finanszírozásánál viszont a pénzeszközök feladója nincs mindig tudatában, ki is a valódi címzett (például amikor a terrorszervezetek adomány-, segélyszervezetek mögé bújnak). Ugyanakkor, a „fordított pénzmosás” ekkor is fennáll, csupán azzal a kitéttel, hogy nem a feladó, hanem a címzett az, aki ezt tudatosan előkészíti, kivitelezi.

Természetesen akkor, amikor a bűnözők, illetve bűnszervezetek szerteágazó bűncselekmény palettával rendelkeznek, melyen megtalálható a kábítószer-, emberkereskedelem, a terrorizmus és más is (és amely széles paletta jellemző a nagyobb hálózatokra, mint például az IRA³¹³, az al-Kaida, az al-Shabab³¹⁴), akkor főleg részletes elemzést folytatni, hisz egyértelmű, hogy használtak pénzügyi fedőakciókat a merényletek kivitelezésének előkészítéséhez (vagy közvetlenül a merénylethez, vagy közvetetten a szervezet működéséhez).

³¹³ Demkó Attila: Távolmaradás Politikai Ellenállás, Fegyveres Ellenállás és Együttműködés: Az Ír Nemzeti Mozgalom Stratégiái Észak-Írországon (1921-1998), Doktori disszertáció, ELTE BTK, Budapest, 2008.

³¹⁴ IHS Defense, Risk & Security Consulting: Harakat al-Shabab al-Mujahideen, IHS Global Limited, Issue 9, August 2012,

Lényeges megállapítás, hogy a pénzmosás a bűncselekmény elkövetése utáni támogató tevékenység, míg a terrorizmus finanszírozása a bűncselekmény előkészítésének támogatása.

7.2 A PÉNZÜGYI-IGAZSÁGÜGYI-NYOMOZATI IRÁNYVONAL LEGJLENTŐSEBB NEMZETKÖZI SZERVEZETE AFINANCIAL ACTION TASK FORCE - FATF

A Financial Action Task Force – FATF (Pénzügyi Akciócsoport) egy kormányközi szervezet, melyet 1989-ben tagállamok igazságügyi miniszterei alapítottak.³¹⁵ Az FATF fő célkitűzései: jogi-, szabályozás-rendi és művelet-végrehajtási sztenderdek felállítása, illetve érvényre jutásuknak támogatása a pénzmosás, terrorizmus-finanszírozás elleni, valamint a nemzetközi pénzügyi rendszer elleni egyéb fenyegetések mérséklésére, felszámolására. Az FATF gyakorlatilag egy politikai szervezet, amely annak érdekében dolgozik, hogy politikai-akaratot generáljon a nemzeti jogi és szabályozási reformok támogatására a vonatkozó területeket illetően.

Az FATF kialakított egy „Ajánlás” rendszert, melyet mint a pénzmosás (FATF 40 Ajánlása), a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem (FATF 9 Speciális Ajánlása) és a tömegpusztító fegyverek proliferációja elleni nemzetközi sztenderdjeként fogadnak el a szervezet tagállamai. Az Ajánlások együttesen formálják az alapját annak, hogy összehangolt választ adhassunk a nemzetközi pénzügyi rendszer fenyegetéseire.

Az Ajánlásokat először 1990-ben tették közzé, amit követően azokat 1996-ban, 2001-ben, 2003-ban, illetve legutóbb 2012-ben is felülvizsgáltak, annak érdekében, hogy aktualitásukat megőrizvén, relevánsak maradhassanak és biztosítva legyen univerzális felhasználhatóságuk.

7.3 AZ FATF 9 SPECIÁLIS AJÁNLÁSA A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK VISSZASZORÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

A speciális FATF ajánlások címei, területei:

1. ENSZ egyezmények, határozatok átvétele és jogrendbe iktatása

³¹⁵ Forrás: <http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus> Letöltés dátuma: 2013. február 18.

(Az erre vonatkozó két konkrét joganyag: az ENSZ 1999-ben a Terrorizmus finanszírozásának felszámolása érdekében született Nemzetközi Egyezménye; illetve a Biztonsági Tanács 1373-as határozata, a terrorista cselekmények finanszírozásának megakadályozására, illetve megszüntetésére.)

2. A terrorizmus finanszírozásának, illetve az ezzel kapcsolatos pénzmosás bűncselekménnyé nyilvánítása

(Egységesen minden államnak bűncselekménnyé kell nyilvánítania a terrorizmus - terrorista cselekmények, terrorista szervezetek - finanszírozását.)

3. A terrorista vagyonok zárolása és lefoglalása

(Minden államnak megfelelő jogi és gyakorlati lépéseket kell tennie a terrorista vagyonok, illetve a terrorizmust támogató egyének, szervezetek vagyonának zárolása, illetve lefoglalása érdekében.)

4. A terrorizmussal kapcsolatos gyanús tranzakciók jelentése

(A pénzügyintézeteket, illetve egyéb pénzügyi szervezeteket, jogi személyeket kötelezni kell a terrorizmussal összefüggésbe hozható, gyanús pénzügyi tranzakciók jelentésére az illetékes hatóságok felé.)

5. Nemzetközi együttműködés

(A lehető legszorosabb nemzetközi együttműködést kell kialakítani a terrorizmus finanszírozásának felszámolása érdekében - információcsere, közös eljárási standard kialakítások, stb.)

6. Alternatív pénzküldemények

(Alternatív pénzküldemény alatt az elektronikus átutalástól eltérő, például csekkel, utalvánnyal, stb. történő pénztovábbítási technikákat kell érteni - Az államoknak kötelezni kell minden pénztovábbítással foglalkozó magán, illetve jogi személyt tevékenységük bejelentésére, regisztrációjára, illetve az FATF ajánlások alkalmazására.)

7. Elektronikus átutalás

(Az államoknak kötelezniük kell minden pénzügyintézetet, illetve pénzügyi tevékenységet folytató jogi személyt, hogy az egyes tranzakciókhoz, átutalásokhoz

kísérő jelleggel csatolják a megfelelő megbízási információkat - név, cím, számlaszám, stb. -, ezáltal biztosítván a pénzmozgások nyomon követhetőségét.)

8. Non-profit szervezetek

(Az államoknak felül kell vizsgálni a non-profit szervezetekkel kapcsolatos joganyagokat, hogy elkerülhető legyen a velük kapcsolatos, terrorizmus finanszírozása érdekében elkövetett visszaélés. Ezen belül olyanokra kell gondolni, mint például: elkerülhető legyen terrorista szervezetek non-profit, legális jogi személy mögé bujtatása; vagy ilyen non-profit szervezetet használhassanak fel pénzügyeik rendezésére, illetve vagyonuk befagyasztás, lefoglalás előli elmenekítésére; vagy non-profit szervezeteket használhassanak legitim célt szolgáló alapok tiltott megosztására, majd ezen feldarabolt pénzeszközök terrorista szervezetekhez való juttatására.)

9. Készpénz futárok

(Az államoknak lépéseket kell tenniük - például bejelentési kötelezettség előírása -, hogy nyomon követhető legyen minden államhatárt átlépő készpénz és bemutatóra szóló, forgatható értékpapír szállítmány.)

7.4 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM KLASSZIKUS ESZKÖZE

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem klasszikus eszköze a források, pénzeszközök „befagyasztása” („assets freeze”). Az államok pénzeszköz befagyasztási jogát a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatosan, nemzetközi szinten az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1455-ös, 2003-ban hozott határozata biztosítja.

Azt, hogy mit kell érteni a pénzeszközök, egyéb vagyoni értékek és gazdasági erőforrások befagyasztása alatt, az Európai Unió Tanácsának korábban említett, 2580/2001 EK rendelete³¹⁶ részletesen meghatározza. A rendelet alapján befagyasztás alatt kell érteni: a pénzeszközök mozgásának, átutalásának,

³¹⁶ Forrás: <http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222:HU:PDF Letöltés dátuma: 2013. november 2.

módosításának, felhasználásának vagy bármiféle olyan kezelésének a megakadályozását, amely bármilyen változást vagy olyan módosulást eredményezne a vagyoni értékek volumene, összege, elhelyezkedése, tulajdonlása, birtoklása, jellege, rendeltetése tekintetében, amely lehetővé tenné a vagyoni értékek felhasználását, ideértve a portfólió-kezelést is.

A rendelet külön magyarázza a „pénzügyi szolgáltatás” fogalmát. A rendelet alapján pénzügyi szolgáltatás alatt kell érteni: bármilyen pénzügyi jellegű szolgáltatást, ideértve minden biztosítási és biztosítással összefüggő szolgáltatást, valamint minden banki és egyéb pénzügyi szolgáltatást (a biztosítás kivételével), a következők szerint:

Biztosítási és biztosítással összefüggő szolgáltatások:

1. Közvetlen biztosítás (ideértve az együttbiztosítást):
 - a. életbiztosítás;
 - b. nem életbiztosítás;
2. viszontbiztosítás és visszaengedményezés;
3. biztosítási közvetítés, úgymint alkuszi és ügynöki tevékenység;
4. biztosítást kiegészítő szolgáltatások, úgymint szaktanácsadás, biztosításmatematikai, kockázatbecslési és kárrendezési szolgáltatások.

Banki és egyéb pénzügyi szolgáltatások alatt értendő (a biztosítás kivételével):

1. Betétek és egyéb visszafizetendő vagyoni értékek gyűjtése;
2. a kölcsön minden formája, többek között a fogyasztói hitel, ajelzáloghitel, a követelésvétel és a kereskedelmi ügyletek finanszírozása;
3. pénzügyi lízing;
4. minden fizetési és pénzáttalási szolgáltatás, ideértve a hitelkártyát, a terhelési kártyát, az utazási csekket és a bankváltót is;
5. garanciák és kötelezettségvállalások;
6. saját számlára vagy ügyfélszámlára akár tőzsdén, akár tőzsdénkívül vagy más módon folytatott kereskedés a következőkkel:

- a. pénzügyi eszközök (többek között csekkek, váltók, letéti jegyek);
 - b. deviza;
 - c. származékos termékek, többek között határidős és opciósügyletek;
 - d. váltási árfolyam- és kamatlábeszközök, ideértve a swap ügyleteket és a kamatláb-megállapodásokat;
 - e. átruházható értékpapírok;
 - f. egyéb forgalomképes értékpapírok és vagyoni értékek, ideértve a veretlen aranyat;
7. bármilyen fajta értékpapír (akár nyilvános, akár zártkörű) kibocsátásában való részvétel, ideértve jegyzést és az ügynökkénti elhelyezést, és az ilyen kibocsátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások nyújtását;
 8. pénzügyi tevékenység;
 9. vagyonkezelés, úgymint készpénz- vagy portfólió-kezelés, akollektív befektetések kezelésének minden formája, nyugdíjalapok kezelése, értékpapír letéti őrzés, értékpapír letétkezelési és vagyonkezelési szolgáltatások;
 10. vagyoni értékekre irányuló elszámolási és klíringszolgáltatások, ideértve az értékpapírokat, a származékos termékeket és egyéb forgalomképes értékpapírokat;
 11. más pénzügyi szolgáltatóktól származó pénzügyi információk, adatfeldolgozás, valamint az ezzel kapcsolatos szoftver biztosítása és átadása;
 12. az 1-11. alpontban felsorolt valamennyi tevékenységre vonatkozó tanácsadói, közvetítői és egyéb kiegészítő pénzügyi szolgáltatások, ideértve a hitelreferenciát és elemzést, a befektetési és portfólió-kutatást és tanácsadást, az akvizíciókkal, valamint az állományi szerkezetátalakítással és stratégiával kapcsolatos tanácsadást.

7.5 A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSA ELLENI KÜZDELEM ÚJ ESZKÖZEI (A BANKJEGYEK NYOMONKÖVETHETŐSÉGÉRŐL)

A bankjegy nyomon követés régi eszköze a nyomozóhatóságoknak, szakszolgálatoknak. Hasznos segítség váltságdíj esetek, bűnözői együttműködések, hálózatok, működési területek feltérképezésére, nyomozati információk kiegészítésére, pontosítására. Ezen eszköz használatához a hatóságoknak, szakszolgálatoknak szüksége van olyan helyek együttműködésére, ahol bankjegy azonosítást tudnak végezni, vagy kötelező jelleggel végeznek. Ezek a helyek alapvetően bankok, amelyek jogszabályi előírások, illetve saját érdekük miatt végeznek bankjegy azonosítást. Általánosságban elmondható, hogy a boltok, kereskedelmi hálózatok, üzletláncok nincsenek felkészülve bankjegy azonosításra, csupán eredetiség vizsgálatra.

Az eredetiség vizsgálat és a bankjegy azonosítás között az a különbség, hogy az eredetiség vizsgálat csupán a hamisítás elleni jegyek ellenőrzését foglalja magába (vízjel, ultraviola jelzés, fémszál, stb. megléte), míg az azonosítás ennél bővebb, hiszen az említetteken túl a sorszám adatbázis ellenőrzését, a vonatkozó részletekről történő szkennelés utáni, fényképes részletelemzést is magába foglal.

Az, hogy bankokon kívül más egységek nem rendelkeznek bankjegy azonosítást végző szkennerekkel, illetve nem csatlakoznak vonatkozó adatbázisokhoz, mérsékelt hatékonyságot biztosít a bankjegy nyomonkövetésre, mint a bűnüldözés-, illetve a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem eszközére. Ennek okából adódóan, illetve a nemzeti határokból adódóan (a megfelelő nemzetközi együttműködés hiánya miatt) a bankjegy szkennerek hálózata csökkentett hatékonysága kvázi segíti a bűnözőket és terroristákat (finanszírozási) útvonalaik, illetve tevékenységük leplezésében.

Azért, hogy a bankjegy nyomon követés hatékonysága növekedjen, a bankjegy szkennerek hálózata fejlesztésére van szükség, központosított adatbázis rendszerrel úgy nemzeti, mint nemzetközi szinten.

Ennek koordinálása a Nemzetközi Bűnügyi Rendőri Szervezet (INTERPOL), az Európai Rendőri Hivatal (EUROPOL) szervezeteinek közreműködésével valósulhat

meg. (A rendőri szerepvállalásról, a nemzetközi rendőri együttműködés szervezeti lehetőségeivel Dr. Boda József írásai bővebben foglalkoznak.³¹⁷)

A fejezet további részében rávilágítok a korábban felvázolt FATF terrorizmus finanszírozása elleni ajánlások közül a 9. ajánlás problémájára, valamint ezzel kapcsolatosan bemutatom a bankjegy szkennelés gyakorlatát és a bankjegy szkennelés hálózat gyengeségeit illető további elemzés után 4 opciót vázlok fel, melyek megvalósítása mentén, értékelésem szerint a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem hatékonysága tovább növelhető.

7.5.1 A 9. SPECIÁLIS AJÁNLÁS PROBLÉMÁJA

A határátlépő készpénz-forgalom leleplezésének problémája a bankjegyek papírvoltából ered, mely nem ad jelet az ellenőrző detektoroknak. Még a legjobban ellenőrzött határok – a repülőtereken – sem rendelkeznek speciális berendezéssel ehhez. A poggyászokat lehet röntgen átvilágítással ellenőrizni, mely lehetőséget ad a bankjegykezek alakjának felderítésére – ugyanakkor az utazó személy átvizsgálása alapvetően fém és toxikus anyag felderítésére korlátozódik (mindaddig, amíg az adott személy nem válik gyanússá a hatóságok előtt, mellyel okot ad alapos átvizsgálásra). A többi, kevésbé ellenőrzött határátkelőhely még az említett lehetőségekkel sem szolgál a készpénzfutárok leleplezésére.

Figyelembe véve, hogy a terrorista akciók kivitelezése (az okozott kárhoz viszonyítottan) nem „túlságosan drága”, javasolt minden lehetséges bűnöző felderítése, akik támadás előkészítésében működnek közre. A támadás előkészítésének leleplezése érdekében jó megoldás részükről a finanszírozás részleteinek a nyomon követést illető viszonylagos láthatatlanságának fenntartása - mely opciót a készpénz használata, illetve a készpénzfutárok alkalmazása biztosíthat számukra.

³¹⁷ Boda József: A terrorizmus rövid története és az ellene való fellépés lehetőségei, Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis), Budapest, XIII. évf. (2007) 16. szám, 46-51. oldal

Dr. Boda József r. ezredes: A nemzetközi terrorizmus és az ellene való összefogás szükségessége, lehetőségei. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, Budapest, VII. évf. (2002) 4. szám, 69-76. oldal

A következőkben bemutatok egy érzékeltetésére szolgáló példát arra, hogy mit jelent bankjegyeket átvinni a határokon terrortámadás előkészítése érdekében. A 2001. szeptember 11-i támadásokat vizsgáló bizottság (9/11 Commission) becslése szerint a támadás előkészítése és kivitelezése kevesebb, mint 500.000 US dollár költséggel bírt.³¹⁸

A feladat, hogy 500.000 US dollár értékű, 100 US dolláros bankjegyköteget átvigyünk a határon, méreteit illetően azt jelenti, mint átvinni 30 darab okostelefont (a fémdetektor riasztásának veszélye nélkül).

(Egy 100 US dolláros bankjegy mérete 156 x 66,3 x 0,11 milliméter, súlya körülbelül 1 gramm, anyagösszetételét illetően ~75% pamut és ~25% vászon.)³¹⁹

A méreteket illetően, egy okostelefonnyi (17,6 milliméter vastagságú) 100 US dolláros bankjegyköteg értéke 16.000 US dollár. Bár 16.000 US dollár nem számít kis értéknek a hétköznapi ember számára, ugyanakkor nem jelent túlságosan nagy összeget ahhoz, hogy a véletlenszerű ellenőrzésen fennakadó futár ne találjon terrorizmustól távol eső, ugyanakkor hihető indokot arra, miért nem deklarálta azt – az FATF előírásoknak megfelelő országnál - a határátlépésnél. A határátlépésnél deklarálás-köteles készpénz értékének alsó határa: 10.000 Euro.

Az említett szeptember 11-i támadás bár előkészítésében magába foglalt légi utaztatást, kereskedelmi pilótaképzést, ösztöndíjak fizetését, kevesebb, mint 500.000 US dolláros közvetlen költségével kifejezetten csekély árúnak minősül az emberáldozatot és az anyagi kárt tekintve, amit okozott. A kép még elrettentőbb, ha arra gondolunk, hogy egy helyben szervezett, vagy pár ember bevonásával előkészített öngyilkos robbantás mennyivel kevesebb költségvetést igényel.

³¹⁸Mark Pieth and Stephanie Eymann: Combating the financing of terrorism: the 'Guantanamo Principle', Countering Terrorist Financing: The Practitioner's Point of View (Mark Pieth, Daniel Thelesklaf, Radha Ivory – editors), Bern, 2009, 164-165. oldal

³¹⁹USD banknotes have a uniform size. Dimension of a USD 100 banknote is approximately 156 x 66.3 x 0.11 mm (~ 6.14 x 2.61 x 0.0043 inch) with the weight of around 1 gram. <http://www.dimensionsinfo.com/banknote-dimension> Letöltés dátuma: 2013. február 2.

Visszatérvén a szemléltetéshez, a madridi támadások 55.000 US dolláros közvetlen költsége 2 okostelefonnyi, a londoni támadás ~12.500 US dolláros közvetlen költségvetése 1 okostelefonnyi bankjegy-csempészést igényelne a határon.

Napjainkban az említett felderítési nehézségek miatt a készpénzfutárok könnyen láthatatlanok maradhatnak a terrorizmus finanszírozása ellen küzdők szeme számára.

Ugyanakkor, a bankjegy szkennerek hálózat fejlesztésével, a határátlépések ilyen típusú ellenőrzése nem feltétlenül számítana kiemelt fontosságú feladatnak. Hiszen nem az (alkalmi) készpénzfutár (aki gyakran nem ismervén a bankjegyek szállításának eredeti bűnös célját és azt gondolja, csupán szívességet tesz egy ismerősének, aki pénzt küldene távoli családtagjának), hanem az igazi címzett és feladó az, akit azonosítani és elfogni kellene a terrortámadás megakadályozása érdekében – és akik személye könnyen leplezett marad a készpénzfutár elfogásával.

Mivel minden szkennelés jelzést ad a bankjegy útvonaláról, a minél gyakoribb szkennelés hozzájárul a bankjegy útját illető igazi cél és annak részleteit illető minél pontosabb azonosításhoz.

7.5.2 BANKJEGYSZKENNELÉS A GYAKORLATBAN

A bankjegy szkennerek a bankjegy szkennelése után egy Optikai Karakter Felismerő (Optical Character Recognition - OCR) programmal azonosítják a bankjegyek értékét és sorozatszámát. Ezt követően, az információkat összevetik a vonatkozó adatbázissal és a felhasználó által megadott paraméterek szerint jelentést készítenek. A sorozatszám felismerő bankjegy szkennerek ára 600-700 US dollár körül kezdődik.³²⁰

Három vezető nemzetközi gyártó és forgalmazó cég (Bellcon,³²¹ Bars-technology,³²² valamint a Levantnet³²³)tájékoztatói alapján meghatározhatók a bankjegy szkennerek főbb jellemzői, amelyek a következők:

³²⁰Forrás:

<http://www.sulit.com.ph/index.php/view+classifieds/id/1825155/Serial+Number+Reader/Banknote+Counter/Verifier?referralKeywords=banknote+serial+number+scanner&event=Search+Ranking,Position,1-1,1#description> Letöltés dátuma: 2013. január 23.

³²¹Forrás: www.bellcon.com Letöltés dátuma: 2013. január 23.

- Sorozatszám felismerő OCR program támogatása;
- Szkenneléshez csatolható kiegészítő információk (pl.: a bankjegyet átadó neve, bevételezés ideje, stb.);
- Változtatható jelentéskészítési opciók (egyszerű: milyen bankjegyek kerültek bevételezésre; összetett/teljes: kitől, mikor, milyen bankjegyek, mekkora értékben, stb. kerültek bevételezésre);
- Saját, egyedi adatbázissal és más adatbázisokkal való együttműködési képesség;
- A teljes ellenőrzés sebessége körülbelül 90 bankjegy/perc (az adatbázis információ-csere gyorsasága a kapcsolati sebességtől függ);
- Ellenőrzésre kerülő valutánem beállítási lehetőség (US dollár, Euro, Angol font stb.);
- Hamisítás elleni elemek ellenőrzése (vízjel, fémszál, ultraviola elem, stb.);
- Sérült, olvashatatlan sorozatszám karakterrel rendelkező bankjegyek kiszűrése;
- Vegyes értékű bankjegyek ellenőrzési képessége (pl.: 5, 10, 20, 50, 100 US dollárok vegyesen), összesített érték, darabszám-lebontás jelentési jellemzővel;
- Szkennelésenként többféle jelentéskészítési képesség: csak a szkennelt képeket tartalmazó jelentés; csak eredményekkel bíró „leíró” jelentés; összetett jelentés képekkel és leírással.

7.5.3 A SZKENNEREK ÁLTAL KÉSZÍTETT JELENTÉSEK

A bankjegy szkennerek a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem hírszerzői, felderítői, nyomozati területén jelentenek áttörést. Ezek alkalmazásával láthatóvá válhat a számlapénz mellett a készpénz útja is. Ez a technológia hozzásegíthet akár a

³²²Forrás: www.bars-technology.de Letöltés dátuma: 2013. január 23.

³²³Forrás: www.levantnet.net Letöltés dátuma: 2013. január 23.

fekete Hawala elleni küzdelemhez is, igaz, a bartel tevékenységet (áruért-áru, illetve áruért-szolgáltatás) nem teszi láthatóvá. (Például amikor ékszerrel, drágakővel, drága áruval, illetve szolgáltatással – mint határozatlan idejű teljes ellátás a legdrágább szállodákban, villákban, stb. – történik a terrorista tevékenység részfeladat- elvégzésének javadalmazása, ellentételezése, térítése.)

A bankjegyszkennerek háromféle típusú jelentést készítenek:

- csak szkennelt képek (4. számú ábra)
- csak eredményekkel bíró „leíró” jelentések (5. számú ábra), illetve
- összetett jelentések képekkel és leírással (6. számú ábra).

A jelentések az alábbiak szerint épülnek fel:

Date: 12/07/2007
Branch: 007
Account Number 222222222222

4. számú ábra³²⁴ - csak szkennelt képeket tartalmazó jelentés

A csak szkennelt képeket tartalmazó jelentés alapvetően tartalmazza:

- a befizetés teljesítésének dátumát;

³²⁴Forrás: <http://www.levantnet.net/files/pdf/LevantNote2011.pdf> Letöltés dátuma: 2013. január 23.

- a bank azonosítóját;
- a számlaszámot, amelyre a befizetés történt; valamint,
- a fényképrészleteket a bankjegyekről, melyeken azonosítható a bankjegyek értéke és a sorozatszám.

Banknotes List

Account:	222222222222	Time:	9:28:30AM
Name:	Customer 2	Date:	7/12/2007
User ID:	admin		
Branch:	007		

<u>Pay Date</u>	<u>Pay Time</u>	<u>Account</u>	<u>Depositor</u>	<u>Type</u>	<u>Serial Number</u>	<u>Suspected</u>
20						
20070712	09:27:01	222222222222	John Smith	20	EB60909909I	False
20070712	09:27:01	222222222222	John Smith	20	EB62130252J	False
20070712	09:27:01	222222222222	John Smith	20	IB56003501A	False
50						
20070712	09:27:01	222222222222	John Smith	50	AL12647530C	False
20070712	09:27:01	222222222222	John Smith	50	EL27532137A	False
20070712	09:27:01	222222222222	John Smith	50	EG76010068A	False

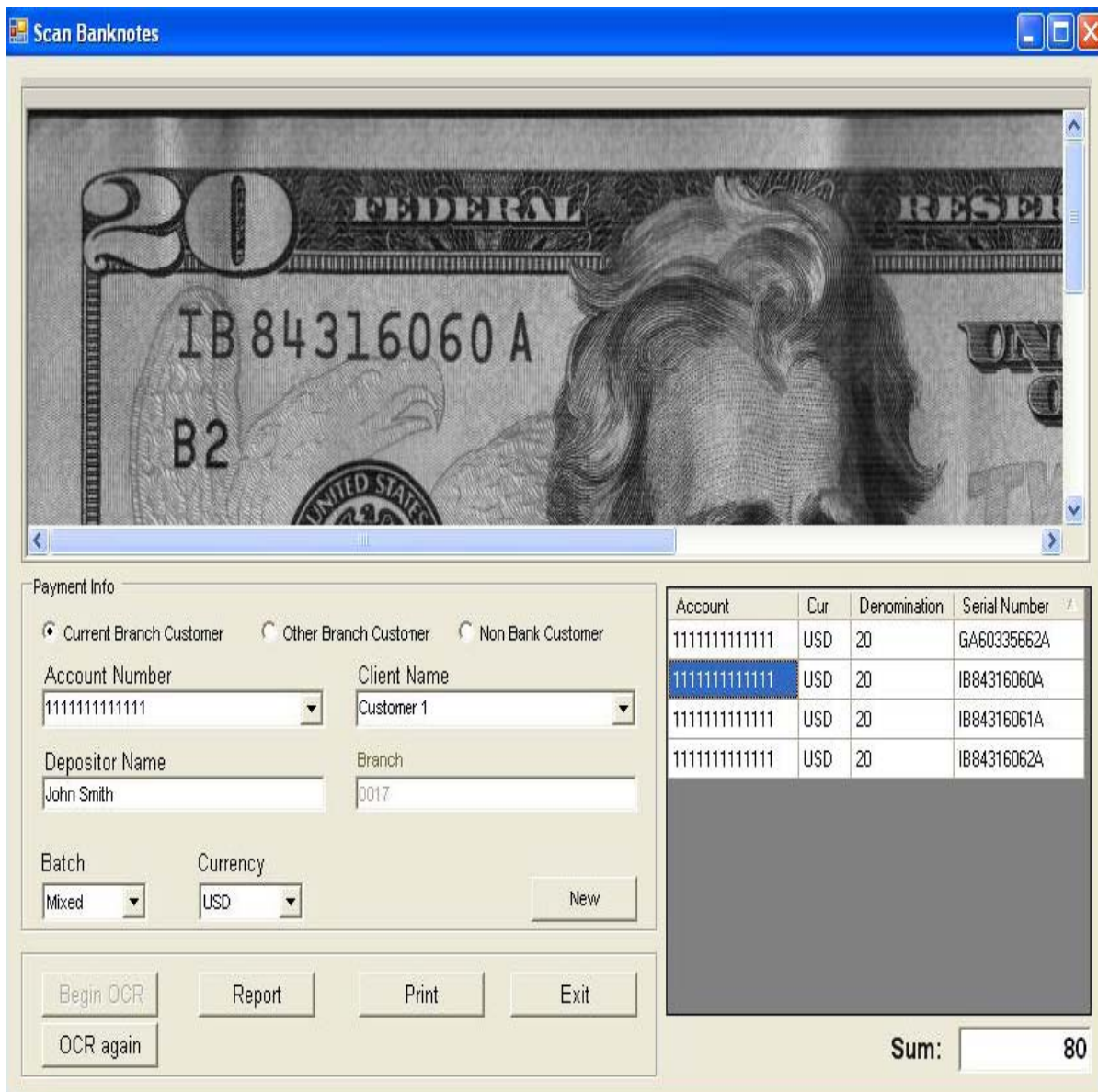
5. számú ábra³²⁵ - „leíró” jelentés

A „leíró” jelentés alapvetően tartalmazza:

- az adott számlaszámot, amelyre a bankjegyeket befizették;
- a számla tulajdonosának nevét;
- a bank azonosítóját, ahol befizették a bankjegyeket, illetve ahol a számlát vezetik;

³²⁵Forrás: <http://www.levantnet.net/files/pdf/LevantNote2011.pdf> Letöltés dátuma: 2013. január 23.

- felsorolásszerűen minden bankjegynél annak befizetési idejét, a befizető nevét, a bankjegy értékét, a bankjegy sorozatszámát, valamint információt arról, hogy gyanúra adhat-e okot adott bankjegy (például hamis).

6. számú ábra³²⁶ - összetett jelentés

Az összetett jelentés alapvetően tartalmazza:

- a fényképrészleteket (vagy teljes fényképet) a bankjegyekről, melyeken azonosítható a bankjegy értéke és a sorozatszáma;

³²⁶Forrás: <http://www.levantnet.net/files/pdf/LevantNote2011.pdf> Letöltés dátuma: 2013. január 23.

- a bank azonosítóját, ahol befizették a bankjegyeket, illetve ahol a számlát vezetik;
- a számlaszámot, amelyre a bankjegyet befizették;
- a számlatulajdonos nevét;
- a befizető nevét;
- a kimutatást a számlára befizetett összes bankjegy címletéről és sorozatszámáról.

7.5.4 A BANKJEGYSZKENNELÉS TECHNOLÓGIAI FEJLŐDÉSÉNEK ÚJ IRÁNYAI

Kutatások a világ számos országában folynak a bankjegy szkennelés technológiájának fejlesztésére. A cél, hogy még hatékonyabb legyen a bankjegyek nyomon követési lehetősége, illetve, hogy erősödjön a hamisítás elleni védelmük.

Kiemelkedő eredményeket értek el:

- Németországban (Max Planck Institute of Solid State Research),³²⁷
- Japánban (Hiroshima University - Institute for Advanced Materials Research, Tokyo University – Department of Electrical Engineering),³²⁸ valamint
- Szaúd-Arábiában (King Abdullah University of Science and Technology – Functional Nanomaterials and Devices Laboratory)³²⁹ is.

³²⁷Alyssa Danigelis: Follow the money: tiny transistors track cash http://www.nbcnews.com/id/41762609/ns/technology_and_science-innovationLetöltés dátuma: 2013. február 4.

³²⁸Ute Zschieschang, Tatsuya Yamamoto, Kazuo Takimiya, Hirokazu Kuwabara, Masaaki Ikeda, Tsuyoshi Sekitani, Takao Someya and Hagen Klauk: Organic Electronics on Banknotes, *Advanced Materials*, Volume 23, Issue 5, 2011. február 1., 654-658. oldal

A kutatások alapja mindhárom országban megegyezik: nanoelektronikai eszközöket kísérlelnek elhelyezni a bankjegyek felületére, illetve anyagába, mely rádió jeleket tud továbbítani bankjegy szkennerek részére, az úgynevezett Rádió Frekvenciás Azonosításuk (Radio Frequency IDentification - RFID) érdekében.³³⁰

Ezen kutatások hozzájárulhatnak a bankjegy szkennelési technológia azon irányú fejlődéséhez, amikor a bankjegyeket már nem kell ténylegesen behelyezni egy szkennerbe ahhoz, hogy azonosításukat elvégezzük, mivel az azonosítás a „wireless” technológia segítségével adott távolságból is elvégezhetővé válik.

Ebből adódóan, a határellenőrzések hatékonysága jelentősen növelhetővé válik, nem is beszélvén a mobil szkennelés lehetőségéről, amikor gyakorlatilag folyamatosan nyomon követhetővé válik bármelyik bankjegy, viszonyítván a jelenlegi állapothoz, amikor a bankjegy csak a fixen elhelyezett szkennerek azonosításakor ad „bejelentkezést” a nyomon követést támogató adatbázisokhoz.

7.5.5 NÉGY LEHETSÉGES IRÁNY A NEMZETKÖZI BANKJEGY SZKENNER-HÁLÓZAT FEJLESZTÉSÉRE

- 1) A 600-700 US dollár minimum beszerzési áron a bankjegy szkennerek installálása a vonatkozó hálózatokhoz történő csatlakoztatási extra költséggel együtt is elfogadható kiadásnak számíthat a bankszektor számára. Ugyanakkor, ez a külön teher túl nagy tünhet a kiskereskedelmi egységeknek, boltoknak, üzleteknek. Figyelembe véve azt, hogy az FATF államok nem állnak egyenlő erősségi szinten a gazdasági szempontok alapján, az említett költség befektetése ellehetetlenítheti a kisebb profittal dolgozó egységek működését a gazdaságilag kevésbé erős államokban. Ebből adódóan, lehetséges irány a bankjegy szkennerek hálózat fejlesztésére az, ha szubvencióval, állami támogatással ösztönzik úgy az eszközök beszerzését,

³²⁹M.A. Khan, Unnat Bhansali, and Husam Alshareef: High-Performance Non-Volatile Organic Ferroelectric Memory on Banknotes, *Advanced Materials*, Volume 24, Issue 16, 2012. április 24., 2165-2170. oldal

³³⁰Steven Cherry: Techwise Conversations - Trackable Banknotes, at Last, 2012. augusztus 28., <http://m.spectrum.ieee.org/podcast/computing/embedded-systems/trackable-banknotes-at-last> Letöltés dátuma: 2013. február 4.

mint a vonatkozó hálózatokhoz történő csatlakozást – a kiskereskedelmi egységek, boltok, üzletek viszonylatában.

- 2) Mindaddig, amíg a bankjegy szkennelés beszerzése nem részesül szubvencióban, csak a bankok és az erősebb üzleti hálózatok válhatnak elérhetővé a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem támogatására. Tekintettel a keretre, mely ezt meghatározhatja, az FATF 9-es ajánlása a 40 pénzmosás elleni ajánlás közül már bír vonatkozó alapokkal: „A pénzügyi intézményeknek ajánlott a határon átnyúló bankműveleti és egyéb kapcsolatokból adódóan: elégséges információt gyűjteni a kapcsolati intézményről; valamint mérlegelni, hogy az adott intézmény milyen mértékben alkalmazza a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni ellenőrzési folyamatokat, előírásokat.” Értékelésem alapján nemcsak a pénzügyi intézményeket, hanem a kereskedelem más szereplőit is biztatni kellene a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem támogatására – mely biztatás az ajánlásban szövegezésre kerülhetne, mint lehetséges irány a bankjegy szkennelés hálózat fejlesztésére (amely irány az előző fejlesztési irányhoz képest könnyebb költségvetési megvalósíthatóságot jelent).

Az FATF tagsággal nem rendelkező államok problematikája:

A fejlett gazdaságokban, a széleskörű felügyelet és a fokozott óvatosság eredményeként növekedett a terrorista alapok felderítettségének száma.³³¹ A terrorista hálózatok, mint például az al-Kaida előszeretettel dolgoznak (nem FATF tag) fejlődő államokban, illetve működtetik finanszírozási rendszerüket fejlődő államok csatornáin keresztül, kihasználván gyenge szabályozási előírásaikat és korrupciós sérülékenységüket. A nem megfelelő pénzügyi felügyelet, a pénzmosás-elleni jogszabályrendszer hiányosságai, a bűnüldözési szervezetek működésének alacsony hatékonysága, a „nem-firtatás” pénzügyi kultúrája,³³² a korrumpált hivatalnoki rendszer kiegészítve a fejlett

³³¹Kilian Strauss: Combating terrorist financing: are transition countries the weak link?, Countering Terrorist Financing: The Practitioner’s Point of View (Mark Pieth, Daniel Thelesklaf, Radha Ivory – eds.), Bern, 2009, 118-119. oldal

³³²Maurice Greenberg, William Wechsler and Lee Wolosky: Terrorist Financing, Report of an Independent Task Force, Council on Foreign Relations Press, Washington DC, 2002

bűnözői-hálózatokkal, mind a terroristák és finanszírozók tevékenységét segítik, egyúttal aláásván a felderíthetőségüket.

- 3) Ezen államok tekintetében az egyik lehetséges fejlesztési irány – mely összetett és alapvetően politikai feladatnak számít -, hogy kevésbé vonzóvá kell tenni őket a terrorista szervezetek számára azzal, hogy megkezdik az FATF sztenderdek bevezetését és alkalmazását.
- 4) A másik lehetséges irány ezen államok viszonylatában, ha azon kereskedelmi egységek, melyek FATF tagállamban lévő központtal, vagy kapcsolattal bírnak, önállóan elkezdik alkalmazni az FATF sztenderdeket (részben, vagy mindet összességében) a nem FATF országban lévő egységeikben, üzleteikben, irodáikban. Ezáltal nem a teljes állam, csupán a területén működő egy-egy egység fogja támogatni a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelmet, ami nem elhanyagolható kezdeményezés, hiszen olyan bővüléshez adhat gyakorlati alapot, melynek végén akár a teljes állam csatlakozhat az FATF rendszerhez.

7.6 RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Véleményem szerint a központi adatbázisokhoz kapcsolt bankjegy szkennerek hálózatok nagymértékben hozzá tudnának járulni a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemhez. Ahogyan ez az előbbiek során bemutatásra került, a bankjegy szkennelés egy egyszerű technikai folyamat, amely folyamatosan fejlődik és számos hasznos információval tud szolgálni. Ugyanakkor, a bankjegy szkennerek hálózatok hatékonysága korlátozott a résztvevői szám, illetve a résztvevői kör szűk volta miatt. Napjainkban ezen hálózatok a bankok részvételére épülnek. Azért, hogy a hatékonyságot növelhessük, más kereskedelmi szereplők, például kiskereskedelmi egységek, kereskedelmi szolgáltatást nyújtó hálózatok, üzletek ösztönzésére lenne szükség, a szkennerek beszerzés és a hálózatokhoz való csatlakozást illetően.

A nemzetközi előírások, ajánlások apró módosításával (melyeket a fejezetben taglaltam) az ösztönzés megfelelő keretet kaphat. Ugyanakkor, ahogy ez kifejtésre került, a szkennerek beszerzési ára túlságosan magas ahhoz, hogy az üzletek működéséhez alapvető előírásként szerepeljenek, holott a rendszer akkor működhetne igazán hatékonyan, ha minden kereskedelmi szereplő csatlakozása

biztosítva lenne. Az állami támogatások, szubvenciók bevezetése megfelelő lépés lehetne a beszerzés ösztönzésének irányába. Bár a szubvenciók bonyolult kérdésnek számítanak a pénzügyileg nehéz időszakokban, a bankjegy szkennelési hálózat a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem mellett más területek számára is előnyökkel szolgálhat.

Jelen írás nem tekinti feladatának, hogy bemutassa az egyéb területek számára szolgáló előnyöket, ugyanakkor példaként említhető, hogy a hálózat működtetésével a kormányok rálátást nyerhetnének az úgynevezett szürke-gazdaságokra - ahol a dolgozók mivel alapvetően készpénzforgalmat bonyolítanak le, annak „kvázi nyomon követhetőség nélküli” jellegéből adódóan esélyt láthatnak arra, hogy az adóhatóságok felé alul-tájékoztatást adjanak annak mértékéről.³³³ A szürkegazdaságok láthatóvá tétele, a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem pártolása mellett, pedig indokként szolgálhat az állami támogatások bevezetésére a bankjegy szkennelési hálózatok fejlesztésére.

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelmet illetően elsődlegesen azokat a valutákat érdemes nyomon követhetőséget biztosító eszközzel ellátni, melyeket a terroristák, azok könnyű nemzetközi elfogadhatósága miatt előszeretettel használnak. Loretta Napoleoni kutatási eredményei alapján ez az amerikai dollár,³³⁴³³⁵ ám ebbe a kategóriába tartoznak a kontinentális szempontból vezető pénznemek, mint az Euró, az orosz Rubel, vagy a kínai jüan is.

³³³ Steven Cherry: Techwise Conversations - Trackable Banknotes, at Last, 2012. augusztus 28., <http://m.spectrum.ieee.org/podcast/computing/embedded-systems/trackable-banknotes-at-last> Letöltés dátuma: 2013. december 20.

³³⁴ Loretta Napoleoni: The Evolution of Terrorist Financing Since 9/11: How the New Generation of Jihadists Fund Themselves, Sean S. Costigan – David Gold szerkesztők: Terrornomics című kiadványa, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007, 14. oldal

³³⁵ Loretta Napoleoni: Terror Incorporated – Tracing the Dollars Behind the Terror Networks, New York: Seven Stories Press, May 2005, ISBN:9781583226735

8. FEJEZET: ÖSSZEGZÉS

8.1 KÖVETKEZTETÉSEK A TERRORIZMUS ELLENI KÜZDELEM HATÉKONYSÁGÁRÓL

Arról, hogyan működnek a terrorszervezetek, számos publikáció, tudományos alkotás született. Ugyanakkor azzal, hogyan szűnnek meg a terrorszervezetek, kevés írás foglalkozik. Kutatásaim során az egyetlen átfogó, széles körű elemzést nyújtó áttekintést Seth G. Jones és Martin C. Libicki írásában³³⁶ tudtam azonosítani.

Jones és Libicki az Egyesült Államok RAND Nemzeti Biztonsági Kutató Részlegénél végezte elemzését, mely során 648 (1968 és 2006 között működő) terrorista csoportot vizsgáltak.

A 648 terrorista csoportból 268 működése ért véget a vonatkozó kutatási időszakban.³³⁷

Azt, hogy „*minek következtében értek véget a csoportok működései*” az alábbi négy indokra vezette vissza Jones és Libicki:³³⁸

- a tagok úgy határoztak, hogy feladják erőszakos cselekedeteiket és csatlakoznak a békés politika eszközeit használók táborához;
- a helyi igazságszolgáltatási ügynökségek, rendőrség erői letartóztatták, vagy megölték adott csoportok kulcsszereplőit;
- katonai erő alkalmazásával szüntették meg a terrorista csoport működését;
- a terrorista csoport elérte politikai célját, győztesnek tekintette magát és a győzelem után feloszlatta önmagát.

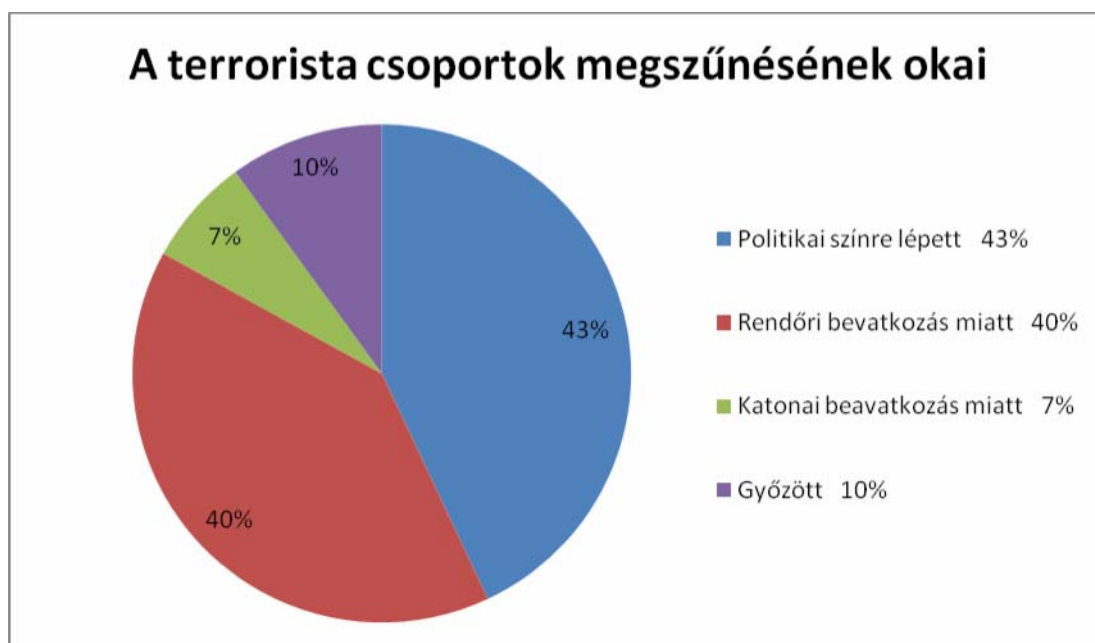
³³⁶Seth G. Jones – Martin C. Libicki: *How Terrorist Groups End, Lessons for Countering al Qa'ida*, Rand Corporation, Santa Monica, CA, 2008, ISBN 978-0-8330-4465-5

³³⁷Értékelésem szerint, mivel az „újborni életre hívás” lehetősége nem kizárható, a megszűnés bizonyítható, de véglegessége csupán feltételezett.

³³⁸Seth G. Jones – Martin C. Libicki: *How Terrorist Groups End, Lessons for Countering al Qa'ida*, Rand Corporation, Santa Monica, CA, 2008, ISBN 978-0-8330-4465-5, 18-20. oldal

Számszerűsített adatok alapján az alábbi eredmények születtek, milyen oknál fogva szűnt meg a 268 terrorista csoport működése:

- 114 politikai színre lépett (43%)
- 107 rendőri beavatkozás miatt (40%)
- 20 katonai beavatkozás miatt (7%)
- 27 győzött (10%)

7. számú ábra³³⁹

A megszűnési okoknál kettő külső hatás (a rendőri-, illetve a katonai beavatkozás), megint kettőnél belső értékelés (politikai útra lépett, vagy győztesnek nyilvánította magát) miatt szüntették meg a terroristák az erőszak alkalmazását, illetve az azzal történő fenyegetést.

Véleményem szerint azt, hogy a megszűnés végleges, vagy az újbóli életre hívás lehetősége miatt időszakos (hosszabb-rövidebb távú), nem lehet százszázalékos biztonsággal megmondani.

Értékelésem alapján, mivel a szervezetek megszűnése nem bizonyítható, a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságának ez nem lehet egyértelmű mércéje –

³³⁹ Az ábrát Seth G. Jones – Martin C. Libicki (How Terrorist Groups End, Lessons for Countering al Qa'ida, Rand Corporation, Santa Monica, CA, 2008, ISBN 978-0-8330-4465-5, 18-20. oldal) adatai alapján készítette a szerző.

vagyis nem mondhatjuk azt, hogy akkor hatékony a küzdelem, ha adott, vagy adott számú terrorszervezet megszűnése deklarálható.

Meglátásom szerint gyakorlatban a terrorizmus elleni küzdelem akkor tekinthető hatékonynak, ha a terroristák nem tudnak merényletet végrehajtani, vagyis a működésük ellehetetlenítésére koncentrálunk és nem szervezetük megszüntetésére. A működésük ellehetetlenítése pedig egyértelműen bizonyítható azáltal, hogy végrehajtottak-e merényletet, vagy sem, míg a megszűnés csupán feltételezhető.

A fentiekből adódó álláspontom szerint jobb, ha nem fogadjuk el egyik inaktív terrorszervezetre vonatkozóan sem azt, hogy „megszűnt”, csupán azt, hogy „nem működik” – mert ezáltal a figyelem kevésbé lankad, vagyis potenciális veszélyforrásként számon vannak tartva. Ezáltal megállapítható, hogy ez a „megszűnést el nem fogadó” hozzáállás a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságának fenntartását, növelését szolgálja.

Véleményem szerint a civilekkel szembeni erőszak alkalmazása, illetve az azzal történő fenyegetés egy politikai cél elérése érdekében, vagyis a terrorizmus egy megújulásra képes jelenség. Van, amikor erősebben, van, amikor gyengébben, de állandóan beárnyékolja az emberiség napjait.

A terrorizmusnak sokféle meghatározása létezik. Dolgozatomban vizsgáltam azt, hogy a „meghatározások sokfélesége” hatékonyság növelő, vagy hatékonyság csökkentő hatással van a terrorizmus elleni küzdelemre.

Azért, hogy hatékonyan tudjuk gyengíteni erejét fontos, a különböző terrorizmus ellen küzdő szervezetek fellépésének koordinálása. Ahogy a dolgozatban bemutattam, számos nemzetközi szervezet létezik, mely a fellépés meghatározó szakterületein (politikai, katonai, igazságügyi, valamint pénzügyi) végez tevékenységet. Értékelésem alapján, arra nincs szükség, hogy olyan új szervezet jöjjön létre, mely a szakterületek között koordinál. Bár sokan úgy vélik, hogy egységes meghatározásra van szükség ahhoz, hogy a terrorizmus elleni fellépés hatékonyabb legyen (mivel a különböző szakterületek jelenleg eltérő meghatározás alapján működnek) – véleményem szerint ez sem szükséges.

A terrorizmus ellen küzdők cselekvési mechanizmusának összehangolásával kapcsolatos következtetés:

Mivel a szakterületek eltérő cselekvési mechanizmust működtetnek, ahhoz, hogy értelmezni tudják a jelenséget saját területükön, ezáltal be tudjanak csatlakozni a terrorizmus ellen küzdők táborába, így a fellépési „palettát” szélesítsék – amely szélesítés önmagában hatékonyságnövelő -, fontos, hogy saját értelmezési módjukat alkalmazzák és megjelenítsék a terrorizmus meghatározásukban.

A terrorizmus meghatározások vizsgálata során rávilágítottam arra, hogy egy egységes definíció bevezetése (melynek hiányára több kutató hívja fel a figyelmet) hatékonyságcsökkenő hatással lenne a terrorizmus elleni küzdelemre, mivel a hatékonyság akkor erős, ha minél több szakterület kerül bevonásra a jelenség elleni küzdelembe azért, hogy szakterületi sajátosságukkal szélesítsék a fellépés skáláját. Egy egységes definíció küzdelemből kizáró hatással lehet azokra, akikhez első gondolatra nem feltétlenül társítunk szerepet (mint például a bankrendszer elemei, vagy az oktatási/kutatási központok) a terrorizmus elleni harcban.

Kutatási tevékenységem során arra a következtetésre jutottam, hogy nem az a fontos, hogy egységes meghatározást alkossunk a jelenségre, hanem az, hogy a szakterületi meghatározásokat harmonizáljuk és a hozzájuk tartozó, értelmezést segítő magyarázatokat kereszt-hivatkozásokkal lássuk el. A harmonizált meghatározások így alkalmassá válnak arra, hogy az egyik szakterületen elindított folyamatok által másik szakterületek is bekapcsolódjanak a cselekvési láncba a saját eszközeik használatával.

A terrorista szervezetek tevékenységéhez szükséges forrásokra vonatkozó következtetés:

A terrorista szervezeteket illetően fontos, hogy helyesen értékeljük működésüket, lássuk azt, hogy a harcuk indításához, mindennapi tevékenységükhöz, fennmaradásukhoz, bővülésükhöz szükségük van forrásokra. Ha nincs megfelelő forrásuk, nem jutnak élelmiszerhez, robbanóanyaghoz, kivitelezéshez szükséges dokumentumokhoz, meneküléshez, rejtőzéshez szükséges papírokhoz, ingatlanhoz, egyéb dolgokhoz. Ebből adódóan egyértelmű, hogy ha a forrásaik biztosítását lehetetlenítjük el, a finanszírozásuk ellen lépünk fel, hatékonyan szolgáljuk a

terrorizmus ellen folytatott küzdelmet, csökkentjük erejét ennek a szörnyű jelenségnek.

A finanszírozás elleni küzdelem viszont fejlesztésre szorul, aminek keretén belül ugyanúgy kell gondolnia finanszírozás ellen küzdők táborának bővítésére, mint a meglévő eljárások elemző-értékelő felülvizsgálatára, vagy az új eszközök, technológiák bevezetésére.

Gazdasági tanulmányok bevonásával a terrorizmus kutatási vonalába arra a következtetésre jutottam, hogy a terrorista szervezetek működése, fenyegetése kimutatható, számszerűsíthető negatív gazdasági hatásokat jelent nemcsak azon államokra, amelyekben tevékenykednek, de azokban is, amelyek gazdasági kapcsolatban állnak ezen államokkal.

Adabie és Gardezabal modelljét alkalmazván kiszámoltam, hogy a 2004-es madridi merénylet nagyságrendileg 399 millió US dollár értékű, Külföldi Közvetlen Befektetés elmaradásából adódó gazdasági hátrányt okozott az Európai Unió számára. Hazánk számára pedig mintegy 3,991 milliárd forintnyi kiesést. A 2005-ös londoni merénylet pedig nagyságrendileg 1421 millió US dollár értékű, Külföldi Közvetlen Befektetés elmaradásából adódó gazdasági hátrányt okozott az Európai Unió számára. Hazánk számára pedig mintegy 3,532 milliárd forintnyi kiesést. A fentiek, vagyis a negatív gazdasági hatások kimutatása meglátásom szerint azért fontos, mert közvetetten hatékonyságnövelő hatása van. A közvetett jelzővel arra kívánok utalni, hogy nem abból ered a hatékonyság növelés, hogy új területeken, vagy gyorsabb módon zajlik a fellépés a terrorizmus elleni küzdelemben, hanem abból, hogy olyan országok is csatlakoznak a küzdelemhez, vagy vállalnak benne nagyobb szerepet, akik érintettségüket kevésbé látták, vagy tudták bizonyítani. Olyanok, akik a terrorizmus elleni küzdelemben történő részvételüket az erkölcsi indokok és jogi (nemzetközi szerződésben vállalt) kötelezettségek mellett (kimutatható) gazdasági érintettségünkkel nem igazoltak.

8.2 ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A terrorizmus ellen küzdők cselekvési mechanizmusának összehangolásával kapcsolatos vizsgálat és következtetés alapján alkotott új tudományos eredmény:

1. Megállapítottam, hogy a terrorizmus meghatározások sokszínűségét megtartva, ugyanakkor azok között kereszthivatkozásokkal harmonizálást teremtve növelhető a terrorizmus elleni küzdelem hatékonysága.

A terrorista szervezetek tevékenységéhez szükséges forrásokra vonatkozó vizsgálat és következtetés alapján alkotott új tudományos eredmények:

2. A terrorista szervezetek felépítését, működését vizsgálva láthatóvá válik, milyen szükségletekkel rendelkeznek tevékenységük folytatásához. A terrorista csoportok tevékenységét szükségleti oldalról elemezve megállapítottam, hogy a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságát akkor növelhetjük, ha racionális intézményekként fogadjuk el szerveződéseiket. Az elemzéseken keresztül bizonyítottam, hogy jelentős, akár tevékenységük beszüntetéséhez vezető csapást mérhetünk rájuk, ha üzletszerű működésüket blokkoljuk.
3. A terrorizmus kutatásába, illetve vizsgálatába bevonva a gazdasági szakterületet is, megállapítottam, hogy a terrorista szervezetek merényletei, valamint a terrorista szervezetek működése jelentősen (nagyságrendileg tízszerre) többre kerül, mint ahogy az a köztudatban él. Erre alapozva bizonyítottam a „nagyságrendi alábecslés” káros, a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyság-csökkentő hatását.

8.3 AJÁNLÁSOK, A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem hatékonyságának növelése céljából javaslom a jelen írás által megkezdett, átfogó magyar nyelvű kutatómunka folytatását a tudományos kutatóműhelyekben, egyetemeken.

Mivel – ahogy erre az értekezésben is rávilágítottam – számos magyar nyelvű, terrorizmussal kapcsolatos tudományos eredmény van, mely más nyelven nem elérhető, ugyanakkor a nemzetközi tudományos élet számára hasznos információval szolgálna, ajánlom megfontolását annak, hogy a tudományos kutatóműhelyek vonatkozó publikációikat teljes mértékben, ne csupán a kivonatra vonatkozóan fordítsák le idegen nyelvre.

A dolgozatban ismertetett eredmények alapján javaslom a terrorizmus elleni küzdelem gazdasági vonalának erősítését.

Ez egyfelől egyterrorizmus finanszírozása elleni nemzeti stratégia megalkotásával érhető el, amelynek megvalósításához vezető első lépésként – ahogy jelen írás is kitér rá - kereszthivatkozások beültetésére lenne szükség a szakterületi meghatározásokhoz tartozó magyarázatokba, dokumentumokba.

Másfelől, a terrorizmus elleni küzdelem gazdasági vonalának erősítését a küzdelem szükségességét igazoló dokumentumok, kommunikációs elemek – az értekezésben ismertetettek szerinti - finanszírozásivetületekre vonatkozó kiegészítésével lehet megvalósítani.

Ez utóbbihoz sorolván ugyanúgy a terrorizmus ellen küzdő szervezetek működési költségvetésének, mint a biztonsági beruházások költségvetésének igazolásáta finanszírozási aspektusok alapján.

Javaslom továbbá az új technikai fejlesztésekről (mint a bankjegyszkennerek, vagy a rádiófrekvenciás nyomkövetővel ellátott bankjegyek) szóló értékelő összegzés figyelembevételét a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságának növelését célzó beruházásoknál.

PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

MAGYAR NYELVŰ PUBLIKÁCIÓK

A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem

/Az Európai Unió aktuális tevékenysége/

Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények

2007. XI. évfolyam 2. szám, pp. 25-33

Haditechnikai fejlesztések és azok lehetséges hatása a nemzetközi biztonságra

Új Honvédségi Szemle

2007. augusztus, pp. 19-24

A transz-szaharai terrorizmus elleni küzdelem

/Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériumának szerepvállalása/

„A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem időszerű társadalmi kérdései” című konferencia anyagai 2002-től 2007-ig, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények elektronikus kiadvány

2008. július, pp. 67-74

Egységes meghatározás a terrorizmusra

Hadtudományi Szemle

2009. II. évf. 4. szám, pp. 10-16

A mentori rendszer szükségessége a minisztériumi közigazgatásban

Felderítő Szemle

2010. IX. évf. 3. szám, pp. 160-164

A Magyar Honvédség alkalmazhatósága a robbanóanyagok bűnös célú/terrorista felhasználása elleni védekezésben

Műszaki Katonai Közlöny

2010. XX. évf. 1-4. szám, pp. 217-228

A NATO Belső Piac és Magyarország Helyzete

Szakmai Szemle – A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Kiadványa

2012. 3-4. szám, pp. 153-165

A terrorista merényletek pénzügyi következményei

Szakmai Szemle – A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Kiadványa

2016. 2. szám, pp. 115-130

Vass György – Padányi József

A TERRORIZMUS FINANSZÍROZÁSÁNAK INFORMÁLIS PÉNZKÖZVETÍTÉSI RENDSZEREI

Hadtudományi Szemle

IX. évfolyam, 1. szám, 2016., pp. 212-223

ANGOL NYELVŰ PUBLIKÁCIÓK

INTENDMENT OF THE NORTH ATLANTIC TREATY/The evolution of NATO through its Official Texts/

Tradecraft Review – Periodical of the Military National Security Service

Special Issue 2012/2, pp. 64-71

József Padányi – György Vass

**BANKNOTE TRACKING AS A TOOL FOR COUNTER TERRORISM
FINANCING**

Hadmérnök, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest

VIII. Évfolyam 2. szám - 2013. június, pp. 33-40

HIVATKOZÁSOK

„Program Overview”, Rewards for Justice, <http://www.rewardsforjustice.net> Letöltés dátuma: 2013. december 12.

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99400034.TV Letöltés dátuma: 2008. november 26.

2007. évi CXXXVI. Törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról:

<http://www.complex.hu/kzldat/t0700136.htm/t0700136.htm> Letöltés dátuma: 2008. november 27.

2012. évi C. törvény, a Büntető Törvénykönyvről, Magyar Közlöny, Magyarország Hivatalos Lapja, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2012. évi 92. szám

2012. évi C. törvény: a Büntető Törvénykönyvről, Magyar Közlöny, 2012. évi 92. szám

A GAFISUD-ról bővebben: www.gafisud.info/eng-quienes.php Letöltés dátuma: 2012. december 8.

A GIABA-ról bővebben: web.giaba.org Letöltés dátuma: 2012. december 9.

A konkrét AML/CFT programelemekről bővebben: United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs: International Narcotics Control Strategy Report – Volume II. Money Laundering and Financial Crimes, March 2013,

A Magyar Nemzeti Bank 2004. március 11-re vonatkozó (1 US dollár = 207,13 HU forint), valamint 2005. július 7-re vonatkozó (1 US dollár = 207,68 HU forint) árfolyam adatai a Magyar Külkereskedelmi Bank alábbi honlapján megtalálható: https://www.mkb.hu/friss_informaciok/arfolyamok/mnb_kozeparfolyamok/index.html Letöltés dátuma: 2013. december 2.

A MENAFATF-ról bővebben: www.menafatf.org Letöltés dátuma: 2012. december 10.

A MONEYVAL-ról bővebben:

www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/default_en.aspLetöltés dátuma: 2012. december 6.

A NATO Active Endeavour tájékoztatója alapján. NATO Public Diplomacy Division: NATO Active Endeavour Briefing, Brussels, 2008.

A NATO Terrorizmus elleni küzdelmének katonai koncepciója alapján (MC 472): <http://www.nato.int/ims/docu/terrorism-annex.htm>Letöltés dátuma: 2008. november 24.

A November 17. terrorszervezetről bővebben: A November 17. gyászos júliusa, <http://www.origo.hu/nagyvilag/20020723anovember.html>Letöltés dátuma: 2012. december 11.

A TL terrorszervezetről bővebben: Catalans Chronology: <http://www.cidcm.umd.edu/inscr/mar/data/spcatalchro.htm>Letöltés dátuma: 2012. december 28.

Aaron Brantly: Financing Terror Bit by Bit, CTC Sentinel, Vol 7, Issue 10, Combating Terrorism Center at West Point, US Military Academy, 607 Cullum Road, Lincoln Hall, West Point, NY 10996, October 2014

Alan Brill, Lonnie Keene: Cryptocurrencies: The Next Generation of Terrorist Financing?, Defence Against Terrorism Review, Vol. 6., No. 1., Spring&Fall 2014, ISSN: 1307-9190

Alberto Adabie, Javier Gardeazabal: Terrorism and the World Economy, Harvard University – University of the Basque Country, 2007. augusztus

Alberto Melucci: „The Symbolic Challenge of Contemporary Movements”, Social Research: An International Quarterly, The New School, New York, Vol. 52, No. 4, Winter 1985,

Al Qaeda: Constitutional Charter, Rules and Regulations, Harmony Document Database, Combating Terrorism Centre, West Point, 2002, online: <http://ctc.usma.edu/aq/AFGP-2002-600175-Trans.pdf>Letöltés dátuma: 2013. December 10.

Alyssa Danigelis: Follow the money: tiny transistors track cash

http://www.nbcnews.com/id/41762609/ns/technology_and_science-innovationLetöltés dátuma: 2013. február 4.

Anna Geifman: Aspects of Early Twentieth-Century Russian Terrorism: The Socialist-Revolutionary Combat Organization, Terrorism and Political Violence 4, no. 2, 1992,

Arabinda Acharya: Targeting Terrorist Financing – International Cooperation and New Regimes, Routledge, Oxon, 2009., ISBN13: 978-0-415-49807-4,

Avi Primor: Du Terrorism et de Ceux Qui L'Exploitent, Bayard, Paris, 2004., ISBN: 2.227.47233.2,

Az AB terrorszervezetről bővebben: Angry Brigade: 1971.

<http://recollectionbooks.com/siml/library/AngryBrigade/1971.html>Letöltés dátuma: 2012. december 29.

Az AD terrorszervezetről bővebben: Action Directe, Rafinfo:

<http://www.rafinfo.de/begriffe/ad.php>Letöltés dátuma: 2012. december 28.

Az államok 2004-es GTI adatai:

www.visionofhumanity.org/#page/indexes/terrorism-index/2004Letöltés dátuma: 2014. január 12.

Az államok 2005-ös GTI adatai:

www.visionofhumanity.org/#page/indexes/terrorism-index/2005 Letöltés dátuma: 2014. január 12.

Az államok FDI mérlegét a Világbank adatbázisa tartalmazza:

<http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?page=1> Letöltés dátuma: 2013. december 2.

Az APG-ről bővebben: www.apgml.orgLetöltés dátuma: 2012. december 5.

Az EAG-ről bővebben: www.eurasiangroup.orgLetöltés dátuma: 2012. december 7.

Az EGPGC terrorszervezetről bővebben: Xosé M. Nunez: The Galician Movement in Spain (1960-97), Nationalism and Ethnic Politics,

<http://www.tau.ac.il/tarbut/readers/syllabi/nunez-galicianmovement.htm>Letöltés dátuma: 2012. december 23.

Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériumának Harmony

Adatbázisa:http://www.ctc.usma.edu/harmony_docs.aspLetöltés dátuma: 2013. december 10.

Az Emberiség Krónikája [1994]. Officina Nova,

Az ENSZ Közgyűlésének 51/210. számú határozata:

<http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm>Letöltés dátuma: 2008. november 24.

Az Európai Unió 2001/931/KKBP közös álláspontja: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:18:01:32001E0931:HU:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:18:01:32001E0931:HU:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:18:01:32001E0931:HU:PDF)
Letöltés dátuma: 2013. november 11.

Az ESAAMLG-ről bővebben: www.esaamlg.orgLetöltés dátuma: 2012. december 7.

Az FATF időszakos tipológiai kiadványai (az összes publikált FATF

dokumentummal együtt) megtalálható a FAFT honlapján: www.fatf-gafi.org/documents/documents.jsp?lang=enLetöltés dátuma: 2013. január 4.

Az FATF-ről bővebben: www.fatf-gafi.orgLetöltés dátuma: 2013. december 4.

Az FWA terrorszervezetről bővebben: The Welsh Republican Movement 1949-2002, Welsh Republican Comment

<http://groups.msn.com/WelshRepublicanComment/historywrm.msnw>Letöltés dátuma: 2012. december 21.

Az IRA terrorszervezetről bővebben: Conor Gearty: Terror, Holnap Kiadó, Budapest, 1994.

Az RAF terrorszervezetről bővebben: Resistance Means Attack:

http://www.totse.com/en/politics/terrorists_and_freedom_fighters/161840.html
2012. december 9.

Az SNLA terrorszervezetről bővebben: The Scottish Separatist Group and the Scottish National Liberation Army, Scottish Separatist Group,

<http://sbg.maoism.ru/index.html>Letöltés dátuma: 2012. december 20.

Az UDA történetéről bővebben három önéletrajzi ihletésű könyv szól: Johnny Adair: Mad Dog, John Blake Publishing, London, 2009.

- Balog Péter hadnagy, térképészeti főtitkos: Terrorizmus Által Veszélyeztetett Területek Védelmi Felkészítése, MH Térképészeti Szolgálat, Budapest, 2005.,
- Bayer József: A Politikatudomány Alapjai, Napvilág Kiadó, Budapest, 2001., 59-83. oldal.
- Békés István, Napjaink Szállóigéi, Gondolat, Budapest, 1977.
- Bibliai Enciklopédia [1997]. Magyar Könyvklub, Budapest.
- Bill Dedman, John Schoen: Adding up the financial costs of the Boston Bombings, NBC News, New York, April 30. 2013,
<http://usnews.nbcnews.com/news/2013/04/30/17975443-adding-up-the-financial-costs-of-the-boston-bombings?lite>Letöltés dátuma: 2013. december 5.
- Bill Fletcher, Jr.: Bush counterterrorism initiative in Africa?, People's Weekly World Newspaper, 2006. január 19.
<http://www.pww.org/article/articleview/8426/1/304/>Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.
- Biztonságpolitikai Szemle, Corvinák: 3. Regionális konfliktusok, regionális problémák, Közép-Kelet és Dél-Ázsia, Afganisztán.
http://biztpol.corvinusembassy.com/?module=corvinak&module_id=4&cid=6&cid=84Letöltés dátuma: 2013. augusztus 4.
- Boda József: A terrorizmus rövid története és az ellene való fellépés lehetőségei, Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis), Budapest, XIII. évf. (2007) 16. szám
- Bruce Greenberg and Daniel Cain: U.S.–Africa Partnerships Key to Waging War on Terrorism, USINFO.STATE.GOV, 2005. március 14.
<http://usinfo.state.gov/xarchives/display.html?p=washfile-english&y=2005&m=March&x=20050314172726mbgrebneerg0.6867182>Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.
- Bruno S. Frey, Simon Luechinger, Alois Stutzer: Calculating Tragedy: Assessing the Cost of Terrorism, University of Zurich, 2006. január 30.,
- Brynjar Lia and Katja Skjolberg: Causes of Terrorism: An Expanded and Updated Review of the Literature, Forsvarets Forsknings Institutt Rapport – 2004/04307, Kjeller, Norway: Norwegian Defence Research Establishment, 2004,

<http://rapporter.ffi.no/rapporter/2004/04307.pdf>Letöltés dátuma: 2013. november 12.

Büntető Törvénykönyv 303/B § - A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=97800004.TVLetöltés dátuma: 2008. november 27.

Cégvezetés (A cég- és intézményvezetők lapja), X. évf. 5. szám – Bankok és ügyfelek (2002/5 A hónap témája) <http://cegvezetes.cegnet.hu/2002/5/bankok-es-ugyfelek>Letöltés dátuma: 2008. november 23.

Collier, Paul: On the economic consequences of civil war, Oxford Economic Papers 51, 1999.,

David C. Faith: The Hawala System, Global Security Studies, Winter 2011, Volume 2, Issue 1,

David Hamilton: A Cause Worth Living For: My Journey Out of Terrorism, Highland Books, Godalming, 1997.

Demkó Attila: Távolmaradás Politikai Ellenállás, Fegyveres Ellenállás és Együttműködés: Az Ír Nemzeti Mozgalom Stratégiái Észak-Írorszáiban (1921-1998), Doktori disszertáció, ELTE BTK, Budapest, 2008.

Dennis Pluchinsky: They heard it all here, and that's the trouble, Washington Post, 16.06.2002.

Dr. Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései, PhD értekezés, Széchenyi István Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Győr, 2011.

Dr. Boda József r. ezredes: A nemzetközi terrorizmus és az ellene való összefogás szükségessége, lehetőségei. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, Budapest, VII. évf. (2002) 4. szám

Dr. Bolgár Judit, Dr. Szternák Nóra, Dr. Szternák György: A terrorizmussal kapcsolatos kutatások legújabb eredményei, Felderítő Szemle, Budapest, IV. évfolyam, 4. szám, 2005. december,

Dr. Gál István László: A Pénzmosás Elleni Küzdelem Közgazdasági és Büntetőjogi Kérdései – PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem ÁJK Doktori Iskola, 2005.

- Dr. Gőcze István: A Tudományelmélet és Kutatásmódszertan Alapjai, Tanulmány, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2010.
- Dr. Gőcze István: A Tudományos Kutatás Módszerei, Hadtudományi Szemle, Budapest, 2011., 4. évfolyam, 3. szám,
- Dr. Haig Zsolt: Az információs társadalmat fenyegető információalapú veszélyforrások, Hadtudomány, Budapest, XVII. évfolyam, 2007, 3. szám, 37-56. oldal
- Dr. Haig Zsolt: Internet terrorizmus, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, Budapest, 2007. XI. évfolyam, 2. szám,
- Dr. Majoros Pál: A Kutatásmódszertan Alapjai, Perfekt Nyomda, Budapest, ISBN 963 394 584 4
- Dr. Resperger István: Az aszimmetrikus hadviselés és a terrorizmus jellemzői, Hadtudomány, Budapest, 2010. 4. szám
- Dr. Resperger István: Kis háborúk nagy hatással – A XXI. század fegyveres konfliktusai, a terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés jellemzői, Felderítő Szemle, Budapest, XII. évfolyam, 1. szám, 2013. szeptember-október
- Dr. Resperger István, Túri Viktória: A terrorizmus és az aszimmetrikus hadviselés pszichológiai aspektusai, Repüléstudományi közlemények, különszám, 2010. április
- Dr. Szabó Róbert: Politológia, Széchenyi István Egyetem, Győr, 2006.,
- Dr. Szternák György: A terrorizmus és a terrorizmus elleni harc tudományos igényű vizsgálatának folyamata, „A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem időszerű társadalmi, katonai és rendvédelmi kérdései” konferencia, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002.
- Drakos Konstantinos, Kutun Ali M.: Regional Effects on Terrorism on Tourism in Three Mediterranean Countries, Journal of Conflict Resolution 47, 2003
- Economy Watch: Afghanistan (Islamic Republic of Afghanistan) Economic Statistics and Indicators www.economywatch.com/economic-statistics/country/Afghanistan/year-2002
- Egmont Group: www.egmontgroup.org Letöltés dátuma: 2012. január 2.

- Ely Karmon: The Red Brigades: Cooperation with the Palestinian Terrorist Organizations (1970-1990)
<http://www.ict.org.il/articles/articleDet.cfm?articleid=365>Letöltés dátuma: 2012. december 2.
- Emily C. Schaeffer: Remittances and Reputations in Hawala Money-Transfer Systems, Self-Enforcing Exchange on an International Scale, The Journal of Private Enterprise 24(1), 2008
- Endrődi-Kovács Viktória, Hegedűs Krisztina: A közvetlen külföldi befektetések és a korrupció közötti kapcsolat, Vezetéstudomány, Budapest, XLII. évf., 2011., különszám
- Erin Cunningham and Safwat Kahlout: " Hamas Faces Financial Crisis After Three-Year Israeli Blockade, Christian Science Monitor, 21 May 2010,
<http://www.csmonitor.com>Letöltés dátuma: 2013. December 12.
- Ezer év törvényei, Wolters Kluwer Complex Kiadó, CompLex Kiadó Kft. 1000 év törvényei internetes adatbázis,
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8525>Letöltés dátuma: 2013. november 2.
- FATF időszakos tipológiai kiadványok: www.ctif-cfi.be/website/index.php?option=com_content%26view=article%26id%26Itemid%26lang=DenLetöltés dátuma: 2013. január 4.
- Francesca Polletta and James M. Jasper: „Collective Identity and Social Movements”, Annual Review of Sociology, Annual Reviews, Palo Alto, California, Vol. 27, 2001,
- GANOR, Boaz: Defining Terrorism: Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter?
<http://www.ict.org.il/ResearchPublications/tabid/64/Articlsid/432/Default.aspx>Letöltés dátuma: 2009. március 10.
- Gary S. Becker, Kevin Murphy: Prosperity will rise out of the ashes, Wall Street Journal, 2011. október 29.
- Gary T. Marx: „External Efforts to Damage or Facilitate Social Movements: Some Patterns, Explanations, Outcomes and Complications” – Mayer N. Zald and John

David McCarthy (editors): „The Dynamics of Social Movements: Resource Mobilization, Social Control, and Tactics”, Cambridge, Winthrop Publishers Inc., 1979. Reprinted in Steven M. Buechler and F. Kurt Cylke, Jr. (editors): „Social Movement: Perspectives and Issues”, Mountain View, CA, Mayfield Publishing, 1997

Gazdag Ferenc: A biztonságpolitikai kihívások természetéről, Grotius, A Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Tudományos On-line Folyóirata, 2012. február 10. Forrás:
<http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=DQFPQW> Letöltés ideje: 2015. március 6.

Gazdag Ferenc: Az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikája, Budapest, Osiris Kiadó, 2003, ISBN 9633895383

Gazdag Ferenc: Európai integráció és külpolitika, Budapest, Osiris Kiadó, 2005, ISBN: 9789633897843

Geoffrey A. Moore: Crossing the Chasm: Marketing and Selling High-Tech Products to Mainstream Customers, New York, Harper Business, 1999.

GlobalSecurity.org: Trans-Sahara Counterterrorism Initiative [TSCTI] -
<http://www.globalsecurity.org/military/ops/tscti.htm> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

Hadtudományi Lexikon, Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995,

Haig Zsolt: A terrorizmus újszerű módszerei és eszközei, Felderítő Szemle, Budapest, V. évf., Különszám, 2006. január,

Haig Zsolt: Információ – Társadalom – Biztonság, NKE Szolgáltató Kft., Budapest, 2015, ISBN: 9786155527081

Horváth Tibor, Kereszty Béla, Mráz Vilmosné, Nagy Ferenc, Vida Mihály: A magyar büntetőjog különös része, Korona Kiadó, Budapest, 1999.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222:HU:PDF> Letöltés dátuma: 2013. november 2.
[242](http://eur-</p></div><div data-bbox=)

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:201:0057:0059:HU:PDF

Letöltés dátuma: 2013. november 9.

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222:HU:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222](http://lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222:HU:PDF)

[:HU:PDF](http://lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R2580:20071222:HU:PDF)Letöltés dátuma: 2013. november 2.

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:18:01:32001E0931:HU:PDF)

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:18:01:32001E0931:HU:PDF

Letöltés dátuma: 2013. november 11.

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:067:0001:0023:EN:PDF)

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:067:0001:0023:EN:PDF

Letöltés dátuma: 2013. november 11. – a forrás magyar nyelven nem biztosít elérhetőséget

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorizmus>(negatív példaként ismertetett forrás)

Letöltés dátuma: 2009. január 8.

<http://un.org/law/cod/finterr.htm>Letöltés dátuma: 2013. május 28.

<http://www.fas.org/irp/world/para/ladin.htm>Letöltés dátuma: 2013. január 18.

<http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus>Letöltés dátuma: 2013. február 18.

<http://www.levantnet.net/files/pdf/LevantNote2011.pdf>Letöltés dátuma: 2013. január 23.

<http://www.levantnet.net/files/pdf/LevantNote2011.pdf>Letöltés dátuma: 2013. január 23.

<http://www.levantnet.net/files/pdf/LevantNote2011.pdf>Letöltés dátuma: 2013. január 23.

<http://www.sulit.com.ph/index.php/view+classifieds/id/1825155/Serial+Number+Reader/Banknote+Counter/Verifier?referralKeywords=banknote+serial+number+scanner&event=Search+Ranking,Position,1-1,1#description>Letöltés dátuma: 2013. január 23.

IHS Defense, Risk & Security Consulting: Harakat al-Shabab al-Mujahideen, IHS Global Limited, August 2012, Issue 9.

IHS Defense, Risk & Security Consulting: Harakat al-Shabab al-Mujahideen, IHS Global Limited, Issue 9, August 2012,

- Institute for Economics and Peace – Vision of Humanity Initiative: Global Terrorism Index
http://www.visionofhumanity.org/#page/indexes/terrorism_indexLetöltés dátuma: 2013. július 4.
- International Centre for Political Violence and Terrorism Research
www.pvtr.org/ICPVTRLetöltés dátuma: 2013. január 12.
- International Monetary Fund: How has September 11 influenced the global economy, World Economic Outlook 2001, Chapter 2.
- Jacob N. Shapiro: The Terrorist's Dilemma – Managing Violent Covert Organizations, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 08540, 2013, ISBN 978-0-691-15721-4
- Jamal Ahmed al-Fadl testimony, U.S. versus Usama Bin Laden, S(7) 98 Cr. 1023, <http://fl1.findlaw.com/news.findlaw.com/cnn/docs/binladen/binladen20601tt.pdf>
Letöltés dátuma: 2013. december 20.
- Jason Motlagh: US opens new war front in North Africa, Asia Times, 2006. június 14. - http://www.atimes.com/atimes/front_page/hf14aa01.htmlLetöltés dátuma: 2010. augusztus 3.
- Jean-Charles Brisard: Terrorist Financing – Report Prepared for the President of the Security Council, United Nations, New York, JCB Consulting, 19 December 2002
- Jeffrey Ian Ross and Ted Robert Gurr: Why Terrorism Subsidies: A Comparative Study of Canada and the United States, Comparative Politics, Vol. 21, No. 4, July 1989,
- Jessica R. Piombo: Terrorism and U.S. Counter-Terrorism Programs in Africa: An Overview, Strategic Insights, Volume VI, Issue 1 - <http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2007/jan/piombojan07.asp>Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.
- Jimmy Gurulé: Unfunding Terror – The Legal Response to the Financing of Global Terrorism, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2009, ISBN 978 1 84844 985 5

- John J. Mazarella: Terrorism and Multinational Corporations: International Business Deals with the Costs of Geopolitical Conflict, Major Themes in Economics, Spring 2005
- John Pike: First of October Antifascist Resistance Group (GRAPO), FAS: http://www.fas.org/irp/world/para/01_oct.htmLetöltés dátuma: 2012. december 27.
- John Roth, Douglas Greenburg, Serena Wille: Monograph on Terrorist Financing, Staff Report to the Commission, National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2008
http://counterterrorismblog.org/upload/2008/09/911_TerrFin_Monograph.pdfLetöltés dátuma: 2013. December 12.
- John Ward Anderson: Sunni Insurgents Battle in Baghdad, Washington Post, 1 June, 2007.
- Joint Economic Committee – United States Congress (Jim Saxton, Chairman): The Economic Cost of Terrorism, Washington DC, 2002. május,
- Joshua Prober: Accounting for Terror: Debunking the Paradigm of Inexpensive Terrorism, The Washington Institute for Near East Policy, Policy Watch 1041, 2005. november 1.
- Jurgen Brauer: On the economics of terrorism, Phi Kappa Phi Forum, 12. March 2002.
<https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CD4QFjAC&url=https%3A%2F%2Fmarcusviniciusreis.files.wordpress.com%2F2010%2F06%2Fon-the-economics-of-terrorism-jurgen-brauer.pdf&ei=PeruVK-RIIHzUtW9gpAD&usg=AFQjCNGjLIQcuw9QcQOEKNAQjDwahJzoeA&sig2=e9slvFb2S2BFqLmAs2M2g&bvm=bv.86956481,d.bGQ>Letöltés dátuma: 2014. január 3.
- Kaiser Ferenc: A NATO haditengerészeti erőinek szerepe a terrorizmus elleni küzdelemben, Geopolitikai Tanács – Műhelytanulmányok, 2006/9, ISBN 978-963-9816-08-4

- Kaiser Ferenc: Az Active Endeavour haditengerészeti művelet, Nemzet és Biztonság, Honvédelmi Minisztérium – SVKI, Budapest, 2010. július
- Katherine Barbieri and Swapna Pathak: Free Trade and Terrorism, Terronomics – editors: Sean S. Costigan and David Gold, Ashgate Publishing Limited, England, 2008, ISBN: 978-0-7546-4995-3
- Katona Magda: A Regionális Dinamikák Átstrukturálódása Bin Laden Kiiktatását Követően, Hadtudomány, XXII. évf. elektronikus lapszám, http://mhht.eu/hadtudomány/2012/2012_elektronikus/2012_e_Katona_Magda.pdf
Letöltés dátuma: 2013. december 20.
- Katona Magda: A Tálibok Visszatérése?, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 2007. XI. évf. 2. szám;
- Katona Magda: A Terrorizmus Elleni Küzdelem Új Kihívásai Afganisztánban, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 2006. X. évf. 3. szám;
- Katona Magda: Az Al-Káida a Vezére Elvesztése Utáni Időszakban, Hadtudomány, XXII. évf., elektronikus lapszám, http://mhht.eu/hadtudomány/2012/2012_elektronikus/2012_2_Katona_Magda_al_kaida.pdfLetöltés dátuma: 2013. december 20.
- Kilian Strauss: Combating terrorist financing: are transition countries the weak link?, Countering Terrorist Financing: The Practitioner's Point of View (Mark Pieth, Daniel Thelesklaf, Radha Ivory – eds.), Bern, 2009
- Lawrence Wright: The Looming Tower: Al-Qaeda and the Road to 9/11, Alfred A. Knopf, New York, 2006
- Loretta Napoleoni: Terror Incorporated – Tracing the Dollars Behind the Terror Networks, New York: Seven Stories Press, May 2005, ISBN: 9781583226735
- Loretta Napoleoni: The Evolution of Terrorist Financing Since 9/11: How the New Generation of Jihadists Fund Themselves, Sean S. Costigan – David Gold szerkesztők: Terronomics című kiadványa, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007
- Lukács László: A terrorista robbantás és a repülés, Repüléstudományi Közlemények, különszám, 2009,

- Lukács László: Robbantásos cselekmények és jellemzőik, Műszaki Katonai Közlöny Online, XXII. évf., 2012. különszám
- Lydia Smith: Child Suicide Bombers: Afghanistan Youth Coerced into Mass Murder, International Business Times, 13 January 2014.,
<http://www.ibtimes.co.uk/child-suicide-bombers-afghanistan-youth-coerced-into-mass-murder-1432124> Letöltés dátuma: 2014. március 10.
- M.A. Khan, Unnat Bhansali, and Husam Alshareef: High-Performance Non-Volatile Organic Ferroelectric Memory on Banknotes, Advanced Materials, Volume 24, Issue 16, 2012. április 24.
- Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája (2012),
www.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf Letöltés dátuma: 2013. december 20.
- Mark Pieth and Stephanie Eymann: Combating the financing of terrorism: the 'Guantanamo Principle', Countering Terrorist Financing: The Practitioner's Point of View (Mark Pieth, Daniel Thelesklaf, Radha Ivory – editors), Bern, 2009
- Maurice Greenberg, William Wechsler and Lee Wolosky: Terrorist Financing, Report of an Independent Task Force, Council on Foreign Relations Press, Washington DC, 2002
- Michael Stone: None Shall Divide Us, John Blake Publishing, Wales, 2003.
- Mohammed El-Qorchi: How does informal funds transferr system work, and should it be regulated?, Finance and Development, Volume 39, Number 4, December 2002,
- NATO Public Diplomacy Division: NATO Active Endeavour Briefing, Brussels, 2004, 2006, valamint 2008.
- Nemzeti Közszolgálati Egyetem: Doktori Szabályzat (Egységes Szerkezetben a 146/2013. (X. 30.) szenátusi határozat módosító rendelkezéseivel), Budapest, 2013., 35§ (2) c)
- Nitsch, Volker and Schumacher, Dieter: Terrorism and international trade – An empirical investigation, European Journal of Political Economy 20, 2004

- Padányi József: A katonai műveletek terrorvédelme, a tűzszerész kapacitások értékelése, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem időszerű társadalmi, katonai és rendvédelmi kérdései c. konferencia, Budapest, 2007. október
- Padányi József: A Magyar Honvédség lehetőségei a terrorizmus elleni harcban, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 3. szám, 2005
- Patric M. Jost, Harjit Singh Sandhu: The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering, US State Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network – INTERPOL közös kiadványa, www.treasury.gov/resource-center/terrorist-illicit-finance/documents/fincen-hawala-rpt.pdfLetöltés dátuma: 2014. október 10.
- Peter Navarro and Aron Spencer: Assessing the Cost of Terrorism – September 11, 2001, The Milken Institute Review, Fourth Quarter 2001.,
- Peter Walkenhorst, Nora Dihel: Trade impacts of the terrorist attacks of 11 September 2001, A quantitative assessment. Paper prepared for the workshop on the Economic Consequences of Global Terrorism, Berlin, 2002. június 14-15.
- Rachel Ehrenfeld: Funding Evil – How Terrorism is Financed, The Nexus of Terrorist and Criminal Organizations, Sean S. Costigan – David Gold szerkesztők: Terrornomics című kiadványa, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007,
- Rensselaer Lee: „The Triborder – Terrorism Nexus”, Global Crime, Vol. 9, Issue 4, Routledge Taylor & Francis Group, 2008
- Resperger István: A fegyveres erők megváltozott feladatai a katonai jellegű, fegyveres válságok kezelése során, doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2001,
- Rockford Weitz and Stacy Reiter Neal: Preventing Terrorist Best Practices from Going Mass Market: A Case Study of Suicide Attacks „Crossing the Chasm”, Sean S. Costigan and David Gold (editors): Terrornomics, Hampshire, UK, Ashgate Publishing Limited, 2007
- Roger Ballard: Hawala: criminal haven or vital financial network?, Newsletter of the International Institute of Asian Studies, University of Leiden,

<http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/savifadok/263/1/iiashawala.pdf>Letöltés

dátuma: 2013. február 9.

Rohan Gunaratna and Arabinda Acharya: The Terrorist Training Camps of Al-Qaeda, J. F. Forest (editor): The Making of Terrorist: Recruitment, Training, and Root Causes 2, CT: Praeger Publisher, Westport, 2005,

Rohan Gunaratna: Inside Al Qaeda: Global Network of Terror, Barkley Books, New York, 2003

Rubovszky Péter: Történelem III. [1998]. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Rudovszky Péter: Történelem IV. 1. kötet [1998]. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Samuel C. Lindsey and Michael J. Williams: State-Sponsored Social Control of Illegitimate Social Movements: Strategies Used to Financially Damage Radical Islamic, Terrorist-Labelled Organizations, Studies in Conflict & Terrorism, 36, Routledge Taylor & Francis Group, November 8, 2013,

Seth G. Jones – Martin C. Libicki: How Terrorist Groups End, Lessons for Countering al Qa'ida, Rand Corporation, Santa Monica, CA, 2008, ISBN 978-0-8330-4465-5

Stefka István: Chrudinák Alajos: Rágalmaznak mindhalálíg, Magyar Nemzet 2007. március 28., 5. oldal, <http://www.mno.hu/portal/403825>Letöltés dátuma: 2009. január 8.

Steven Cherry: Techwise Conversations - Trackable Banknotes, at Last, 2012. augusztus 28., <http://m.spectrum.ieee.org/podcast/computing/embedded-systems/trackable-banknotes-at-last>Letöltés dátuma:2013. február 4.

Stew Magnuson: Nine Point to Complexity of African Landscape, National Defense, 2007. március <http://www.nationaldefensemagazine.org/issues/2007/march/ninenations.htm>Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

Szaniszló József: Napjaink Nemzetközi (Globális) Terrorizmusa 2. rész, Szakmai Szemle, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának Kiadványa, Budapest, 2005., 2. szám,

- Szenes Zoltán: A NATO békeműveletek Afganisztánban (ISAF) és a védelemgazdaság kérdései, *Hadtudomány*, 18. évf., 3-4. szám, 2008,
- Szenes Zoltán: A szövetség jövője, Budapest, Nemzet és Biztonság, Biztonságpolitikai Szemle, 2009. május
- Szenes Zoltán: Előre a múltba? A NATO Wales után, *Külügyi Szemle*, XIII. évfolyam, 3. szám, 2014. ősz
- Szternák György, Bolgár Judit: A terrorcselekmények társadalmi és személyiséglelektani háttere, *Felderítő Szemle*, Budapest, III. évfolyam, 1. szám, 2004. március
- Tálas Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarországon, *biztonságára*http://hvg.hu/kulugy/20070410_talas_nemzetkozi_terrorizmus.aspx
Letöltés dátuma: 2009. január 8.
- Tálas Péter: A terrorizmusnak mindig üzenete van, Klub Europe Direct előadás, 2014. október 30., <http://szegedma.hu/hir/szeged/2014/10/a-terrorizmusnak-mindig-uzenete-van-talas-peter-az-iszlam-allamrol.html> Letöltés dátuma: 2015. június 2.
- Tálas Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében, *Nemzet és Biztonság*, Budapest, 2011. szeptember, 7. szám
- Tálas Péter: A világ terrorfenyegetettségének alakulása 2004 és 2011 között I. – Trendelemzés, *Nemzet és Biztonság*, Budapest, 2012, 5-6. szám
- Tony Negri: Between „Historic Compromise” and terrorism: Reviewing the experience of Italy in the 1970s, *Le Monde Diplomatique*, 08.09.1998.
- Tomolya János, Padányi József: A terrorizmus jelentette kihívások, *Hadtudomány* XXII. évfolyam, 3-4. szám
- Tomolya János, Padányi József: A terrorizmus és a gerilla-haviselés azonosságai és különbségei, *Hadtudomány*, XXIV. évfolyam, 1. szám
- Török László: Az al-Kaida feltételezett kiképzési kézikönyve, *Szakmai Szemle*, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának Kiadványa, Budapest, 2005, 2. szám,

U.S. Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism: The Trans-Sahara Counterterrorism Initiative - <http://www.state.gov/s/ct/rls/crt/2005/64335.htm> Letöltés dátuma: 2010. augusztus 3.

US Department of the Treasury: National Terrorist Financing Risk Assessment, 12 June 2015, 57-58. oldal
http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB4QFjAAahUKEwj0ntbA99DIAhUJnIKHZIXAeE&url=http%3A%2F%2Fwww.treasury.gov%2Fresource-center%2Fterrorist-illicit-finance%2FDocuments%2FNational%2520Terrorist%2520Financing%2520Risk%2520Assessment%2520%25E2%2580%2593%252006-12-2015.pdf&usg=AFQjCNF303BLzOtD_-6WAuhcp302rx0fQ&sig2=w-P1w4qQkk8x4ihgUR1BZg&bvm=bv.105454873,d.bGQ Letöltés ideje: 2015. október 20.

Új Magyar Lexikon [1960]. Akadémiai Kiadó, Budapest.

United Nations Security Council: S/2004/679 Letter dated 23 August 2004 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1267 (1999) concerning Al-Qaida and the Taliban and Associated Individuals and Entities addressed to the President of the Security Council containing the First Report of the Monitoring Team pursuant to resolution 1526 (2004), 2004. augusztus 25. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2004/279 Letöltés dátuma: 2013. december 20.

United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs: International Narcotics Control Strategy Report – Volume II. Money Laundering and Financial Crimes, March 2014, valamint visszamenőleg a 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006, 2005-ös kiadványok (a 2004-es információk a 2005-ös, 2 évet átölelő jelentésben található). A jelentések megtalálhatók az Egyesült Államok Külügyminisztériumának honlapján, az alábbi linken: www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt Letöltés dátuma: 2014. május 6.

USD banknotes dimension: <http://www.dimensionsinfo.com/banknote-dimension> Letöltés dátuma: 2013. február 2.

Ute Zschieschang, Tatsuya Yamamoto, Kazuo Takimiya, Hirokazu Kuwabara, Masaaki Ikeda, Tsuyoshi Sekitani, Takao Someya and Hagen Klauk: Organic Electronics on Banknotes, *Advanced Materials*, Volume 23, Issue 5, 2011.
február 1.

William J. Chambliss and Marjorie S. Zatz: „Making Law: The State, the Law, and Structural Contradictions”, Bloomington, Indiana University Press, 1993., ISBN: 978-0-253-20834-7

www.bars-technology.deLetöltés dátuma: 2013. január 23.

www.bellcon.comLetöltés dátuma: 2013. január 23.

www.levantnet.netLetöltés dátuma: 2013. január 23.